

PUTNI

Sugu apraksti

EN

**Stipri
apdraudētās
sugas**

Mežirbe

Tetrastes bonasia

(Linnaeus, 1758)

EN Ligzdojošā populācija

3.105. attēls. Mežirbe.
Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Baloža lieluma rūsganpelēkbrūni baltraibs putns. Astes galā plata melna un šaura balta šķērsvītra. Uz galvas cekuls, kas vairāk izteikts tēviņam. Tēviņam arī melna rīkle ar baltu josliņu apkārt. Barojas gan kokos, gan uz zemes. Iztraucēta ar raksturīgu spurdzienu uzlaižas kokā turpat tuvumā un sastingst. Tēviņi dzied rudenī un agri pavasarī. Ligzda – bedrīte uz zemes pie koka vai krūma saknēm. Dējumā 6–11 olas. Gadā viens perējums. Mazuļi ligzdbēgļi. Pieaugušie putni pārtiek galvenokārt no augu barības, bet mazuļu barība ir kukaiņi un citi bezmugurkaulnieki. Nometnieks (LOB 2002).

Izplatība. Ļoti plašs izplatības areāls – no Francijas A daļas līdz Ķīnas ziemeļiem areāla dienvidos un no Skandināvijas ziemeļiem līdz Krievijas austrumiem ziemeļos (BirdLife International 2016). Izplatības areāls Eiropā kopš 20. gs. 80. gadiem nedaudz sašaurinājies (Keller et al. 2020). Latvijā sugas izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu ir mazinājusies. Izplatības samazinājums novērots arī starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu, taču tas nav statistiski būtisks (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 5576 km², sastopamības apgabals (EOO) – 84 907 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk, taču ne tik strauji, lai populāciju uzskatītu par apdraudētu (BirdLife International 2016). Eiropas populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2021). Baltkrievijā un Lietuvā sugas populācija īstermiņā ir stabila, Igaunijā –

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Bonasa bonasia* (Linnaeus, 1758).

Dzimta: fazānu Phasianidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: EN A2b, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (VU 2019), Igaunija (VU 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 8.2. Problemātiskas vietējās sugas, 5.1. Sauszemes dzīvnieku mēdīšana un vākšana, 5.2. Savvaļas augu vākšana.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 3.1. Sugu apsaimniekošana.

Konvenciju pielikumi: Bernes III.

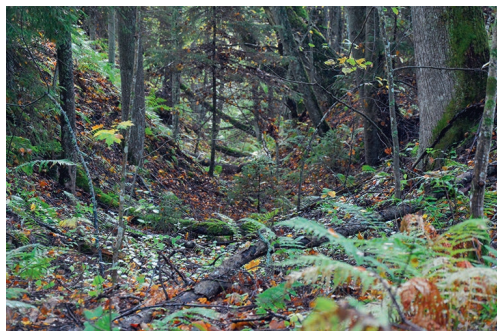
Putnu direktīvas pielikums: I, II.

Aizsardzības statuss Latvijā: IIĪAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

mazinās, bet Krievijas Eiropas daļā populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 4858–24 069 pāri (9716–48 138 pieauguši indivīdi). Īstermiņā populācija mazinās, taču ilgtermiņa tendence nav zināma (Ķerus u. c. 2021). Trijās paaudzēs tā ir samazinājusies par 68%.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo jauktus skujkoku un lapu koku mežus. Samērā šauri specializētas prasības pēc daudzveidīgas meža struktūras, kur ir nepieciešama diezgan bieža mežaudze līdz apmēram septiņu metru augstumam (pamežs, paauga un otrais stāvs) un dažādi struktūras elementi – kritālas, pārejas no klajumiņiem uz vietām ar biezu augāju, vietas smilšu vannām (Strazds, Ķerus 2017). Paaudzes ilgums: 2,9 gadi (BirdLife International 2021).

3.106. attēls. Mežirbes ligzdošanas biotops.
Foto: Andris Klepers.

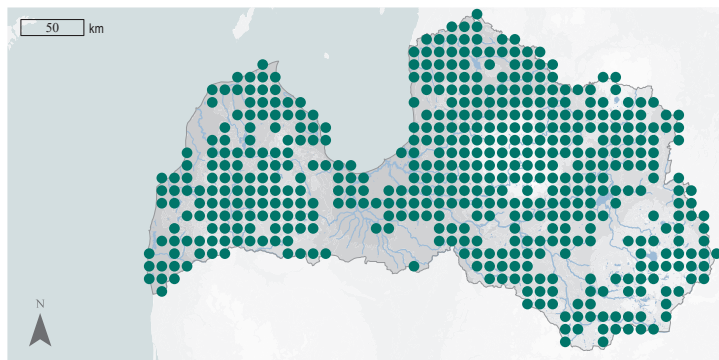
Izmantošana un tirdzniecība. Sugu Latvijā atļauts medīt no 1. septembra līdz 31. janvārim. Katru gadu tiek nometīts neliels skaits: no 2016./2017. līdz 2020./2021. gada sezonai vidēji nometīti 104,8 indivīdi sezonā (Valsts meža dienests 2021).

Apdraudējums. Sugu apdraud mežsaimnieciskā darbība, kas gan sadrumstalo un degradē dzīvotni, gan, ja tiek veikta ligzdošanas laikā,

ir būtisks traucējums un var izraisīt ligzdu bojāeju. Putnus un to ligzdas var apdraudēt dažādi plēsēji. Mežirbe tiek arī medīta.

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” mežirbe ir viena no izveidošanas mērķsugām 133 ĪADT. Mežirbei nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Tiek veikts sugas populācijas monitorings (Auniņš, Mārdega 2021). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jānosaka mežizstrādes un meža kopšanas pārtraukums no 1. aprīļa līdz 30. jūnijam. Jāmazina kailciršu īpatsvars un mežu sadrumstalošana. Mežsaimnieciskajos darbos jānodrošina mežirbei svarīgu struktūru – pameža, sikkrūmu, kritalu – saglabāšana (Stražds, Ķerus 2017).

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

3.107. attēls. Mežirbes ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Hazel Grouse – *Tetrastes bonasia*. In Latvia, the distribution declined between 1980–1984 and 2000–2004. A decline in distribution was also observed between 2000–2004 and 2013–2017, but this was not statistically significant. The AOO of breeding birds is 5,576 km², the EOO – 84,907 km². The breeding population is estimated at 4,858–24,069 pairs (9,716–48,138 adult individuals). The population is declining in the short term, while the long-term trend is unknown. Over three generations, it has declined by 68%. The species inhabits mixed coniferous and deciduous forests. The species has narrowly specialised requirements for a diverse forest structure and requires a fairly dense stand from the ground up to a height of about 7 m (understorey, advanced growth and second storey) and diverse structural elements – logs, transitions from glades to areas with dense vegetation, areas for sand baths. The species is threatened by forestry activities that fragment, as well as degrade the habitat, and, if carried out during the breeding season, are a major disturbance and can lead to nest destruction. Birds and their nests can be threatened by various predators. *T. bonasia* is also being hunted. Systematic monitoring of the species is currently ongoing. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. To ensure the conservation of the species, suspension of logging and forest maintenance works from 1 April to 30 June is required. The proportion of clear-cutting and forest fragmentation must be reduced. Forestry operations must ensure the preservation of forest structure that is important for the species consisting of the understorey, dwarf shrubs and deadwood.

Literatūras saraksts

- Auniņš, A., Mārdega I. 2021. Dienas putnu valsts monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 59.
- BirdLife International 2016. *Bonasa bonasia*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22679494A85936486. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22679494A85936486.en>. [skatīts 13.12.2021.]
- BirdLife International 2021. *Bonasa bonasia*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22679494A166188793. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22679494A166188793.en>. [skatīts 15.12.2021.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas līgздоjošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB. 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.
- Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.
- Strazds, M., Ķerus, V. 2017. Mežirbes (*Bonasa bonasia*) aizsardzības plāns. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 81.
- Valsts meža dienests 2021. Medijamo dzīvnieku populācija: <https://www.vmd.gov.lv/lv/statistikas-parskati>. [skatīts 14.12.2021.]

Mednis

Tetrao urogallus

Linnaeus, 1758

EN Ligzdojošā populācija

3.108. attēls. Mednis.
Foto: Karīna Dukule-Jakušenoka.

Morfoloģija un bioloģija. Tītara lieluma putns. Tēviņš zilganmelns ar zaļganu spīdumu uz krūtīm. Spārni melnbrūni ar baltu pleca laukumu, uz astes, vēdera un sāniem balti raibumi. Mātīte mazāka, rūsganbrūnraiba ar brūnu pusmēnessveida laukumu uz krūtīm. Lielāko gada daļu pārtiek no priežu skuļām, pavasarī nozīmīga barība ir spilvju ziedi, vasarā dažādi (it īpaši melleņu) pumpuri un ziedi. Pavasarī raksturīgs rieta rituāls – noteiktās vietās (riestos) pulcējas tēviņi, dzied un pārojas ar mātītēm. Tēviņi ir poligāmi. Ligzda uz zemes pie koka saknēm vai līdzīgā vietā. Dējumā 5–11 olas. Gadā viens perējums. Mazuļi ligzdbēgli. Mazuļus mātīte vadā viena. Nometnieks (LOB 2002).

Izplatība. Sugas vienlaidus izplatības areāls sniedzas no Centrāleiropas rietumos (atsevišķi populācijas fragmenti arī tālāk uz rietumiem – Spānijā un Skotijā) līdz Ļenai (Krievijā) austrumos (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā samazinājusies, it īpaši jau tā sadrumstalotajā areālā daļā Eiropas centrālajā un R daļā (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība šķietami stabila gan starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu, gan starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu, taču rezultātu varētu būt ietekmējuši atšķirīgie centieni medņu konstatēšanā (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 1736 km², sastopamības apgabals (EOO) – 60 660 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk, taču ne tik strauji,

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: fazānu Phasianidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: EN A2b, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (VU 2019), Lietuva (VU 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 8.2. Problemātiskas vietējās sugas, 6.1. Rekreācija, 4.1. Ceļi un dzelzceļi.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.3. Biotopu un dabisko procesu atjaunošana, 3.1. Sugu apsaimniekošana.

Konvenciju pielikumi: Bernes II.

Putnu direktīvas pielikums: I, II.

Aizsardzības statuss Latvijā: IIAS, ML.

LSG iepriekšējie izdevumi: 3. kat. (1985), 3. kat. (2000).

lai populāciju uzskatītu par apdraudētu (BirdLife International 2016). Arī Eiropas populācija sarūk, bet vēl netiek klasificēta kā apdraudēta (BirdLife International 2021). Igaunijā populācija īstermiņā sarūk, bet Lietuvā un Baltkrievijā ir stabila. Krievijas Eiropas daļas populācijas tendences nav zināmas (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošās populācijas vērtējums: 1932 tēviņi (3864 pieauguši indivīdi). Populācijas īstermiņa tendence ir neskaidra, bet ilgtermiņa – nezināma (Ķerus u. c. 2021). Ļoti atšķirīgie konstatēšanas pūliņi un dažādas kvalitātes dati apgrūtina precīzus populācijas pārmaiņu aprēķinus, bet gan vidējā gaiļu skaita pārmaiņas rastos (Löhmus et al. 2016), gan ligzdojošo putnu atlantu analīze norāda uz populācijas samazinājumu, kas pārsniedz 50% trijās paaudzēs.

3.109. attēls. Medņa ligzdošanas biotops.
Foto: Ilze Priedniece.

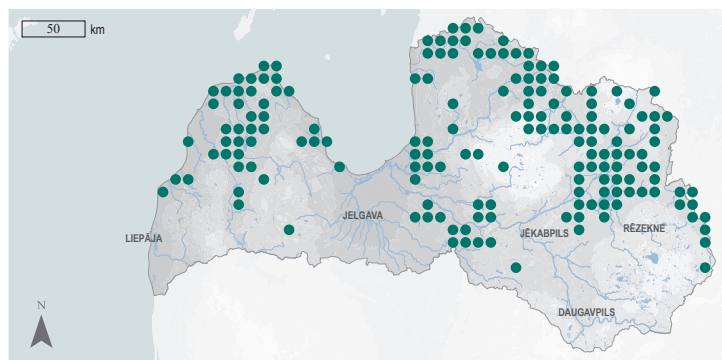
Biotopi un ekoloģija. Absolūti lielākajā daļā (98%) medņu rieta mežaudžu valdošā suga ir priede. Medņu riesti izvietoti dabiskākajos pieejamajos mežos, t. i., ar lielu kritalu, sausokņu un vecu koku pieejamību. Lielākoties medņi riesto mežos, kas ir pārsnieguši 60 gadu vecumu (vidēji 106,21 gads) (Strazds u. c. 2010). Paaudzes ilgums: 5,6 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Lai gan mednis ir iekļauts medijamo sugu sarakstā, kopš 2011. gada suga Latvijā netiek medīta (noteikts nulles limits).

Apdraudējums. Medni apdraud dažādas mežsaimnieciskās darbības izpausmes: mežu sadrumstalošana, vecu mežu nomaiņa ar jaunām mežaudzēm, priedes nomaiņa ar egli, veģetācijas pārmaiņas meliorācijas ietekmē, traucējums. Traucējumu var radīt arī rekreācija. Sugu apdraud arī ceļi, radot gan traucējumu, gan mirstību (Hofmanis, Strazds 2004).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” mednis ir viena no izveidošanas mērķsugām 86 ĪADT. Papildus tam liela daļa zināmo riestu ir aizsargāti ar mikrolieģumiem. Lai labāk aizsargātu sugu, daļai mikrolieģumu ir jākorrigē platība. Mednis ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajās vietās “Irbes ieleja un Dižpurvs”, “Maņģenes meži”, “Raķupe un Pāce”, “Slitere un Zilie kalni”, “Stikli”, “Teiču un Pelečāres purvi”, “Zabolotjes purvi”, “Ziemeļgauja” (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu ir jāatjauno un jāīsteno sugas aizsardzības plāns, tostarp, nodrošinot potenciālo un esošo dzīvotņu aizsardzību ārpus mikrolieģumiem, tādējādi mazinot populācijas sadrumstalošanos un skaita sarukšanu.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.110. attēls. Medņa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Western Capercaillie – *Tetrao urogallus*. In Latvia, the distribution appears to have been stable between 1980–1984 and 2000–2004, as well as between 2000–2004 and 2013–2017, however, the differences in the survey effort may have played an important role. The AOO of breeding birds is 1,736 km², the EOO – 60,660 km². The breeding population is estimated to be 1,932 males (3,864 adult individuals) in size. The short-term population trend is unclear, and the long-term trend is unknown. Data analysis suggests a population decline of more than 50% over three generations. The vast majority (98%) of *T. urogallus* lekking sites are covered by pine as the dominant forest species. The lekking sites are located in the most natural forests that are available, i.e., forests with a high degree of availability of deadwood, snags and old trees. The species mostly breeds in forests that are over 60 years old (average age – 106.21 years). *T. urogallus* is threatened by various forms of forestry activities: forest fragmentation, replacement of old forests with new stands, replacement of pine with spruce, vegetation changes due to drainage, disturbances. Recreation can also cause disturbance. The species is also endangered by roads as they cause both disturbance and mortality. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Conservation of the species requires the updating and implementation of the species conservation plan, including the protection of potential and existing habitats outside micro-reserves, in order to reduce the fragmentation of the population and its decline.

Literatūras saraksts

- BirdLife International 2016. *Tetrao urogallus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22679487A85942729. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22679487A85942729.en>. [skatīts 20.12. 2021.]
- BirdLife International 2021. *Tetrao urogallus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22679487A166188330. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22679487A166188330.en>. [skatīts 20.12.2021.]
- Hofmanis, H., Strazds, M. 2004. Medņa *Tetrao urogallus* L. aizsardzības plāns Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 55.
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňová, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.
- Löhmus, A., Leivits, M., Pēterhofs, E., Zizas, R., Hofmanis, H., Ojaste, I., Kurlavičius, P. 2016. The Capercaillie (*Tetrao urogallus*): an iconic focal species for knowledge-based integrative management and conservation of Baltic forests. Biodivers. Conserv., 26: 1–21.
- Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.
- Strazds, M., Hofmanis, H., Reihmanis, J. 2010. Priekšlikumi medņu riestu apsaimniekošanai Latvijā. Gala atskaite par zinātniski pētnieciskā līgumdarba „Medņu riestu telpiskā sadalījuma pašreizējā stāvokļa analīze un priekšlikumu izstrādāšana medņu riestu dzīvotņu apsaimniekošanai, balstoties uz riestu dzīvotņu analīzi” 2005.–2009. gadam izpildītajiem darbiem. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 68.

Cekulpīle

Aythya fuligula

(Linnaeus, 1758)

EN Ligzdojošā populācija

VU Ziemujošā populācija

3.111. attēls. Cekulpīle.
Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Par meža pili mazāka pile. Tēviņam rieta tērpā balti sāni un vēders, pārējais apspalvojums melns. Uz galvas un pakausī pagarinātas spalvas veido cekulu. Mātīte brūngana, cekuls neliels. Ļoti sabiedriska gada lielākajā daļā. Pārtiek galvenokārt no dzīvnieku valsts barības, lai gan ēd arī ūdensaugu sēklas. Ligzdo gan uz salām, gan sliķņās, nereti kaiju kolonijās. Dējumā 7–12, retāk 2–14 olas, gadā viens perējums. Mazuļi ligzdbēgļi. Perē un mazuļus vadā tikai mātīte. Gājputns, ziemo galvenokārt Baltijas un Ziemeļjūras piekrastes zemēs, arī Šveicē un Ziemeļitālijā (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Islandes pāri visai Eirāzijai, dienvidos līdz Kazahstānai un Mongolijai. Ziemo Eiropas centrālajā, R un D daļā, Ziemeļāfrikā un Dienvidāzijā (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem ligzdošanas izplatība Eiropā nedaudz palielinājusies, areālam izplešoties uz dienvidiem (Keller et al. 2020). Starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu izplatība Latvijā ir mazinājusies un turpinājusi mazināties arī starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 568 km², sastopamības apgabals (EOO) – 69 868 km². Ziemujošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 412 km², sastopamības apgabals (EOO) – 63 394 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2016). Eiropas populācija sarūk. Somijā, Krievijā, Igaunijā (ilgtermiņā) un

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: pīļu Anatidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: EN C2a(ii), 2023 [L], VU D1, 2023 [Z].

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, NT 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (EN 2019), Igaunija (LC [L, C, Z] 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs [L], 5.1. lekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strausti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus) [Z], 5.5. lekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha) [L, Z], 9.4. Jūras sublitorāle – smiltis [Z], 13.4. Piekrastes iesālūdens/sālsūdens lagūnas/lagūnu ezeri [Z], 15.3. Akvakultūru dīķi [L], 15.11. Cilvēka radītas struktūras jūrā [Z].

Draudi: 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības, 8.2. Problemātiskas vietējās sugas/slimības, 12.1. Citi draudi, 2.1. Augkopība, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 6.1. Rekreācija, 6.3. Darbs un citas aktivitātes, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.2. Invazīvu/problemātisku sugu ierobežošana, 2.3. Biotopu un dabisko procesu atjaunošana.

Konvenciju pielikumi: Bernes III, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Lietuvā (īstermiņā) ligzdojošā populācija sarūk. Baltkrievijā populācija sarūk (BirdLife International 2021). Ligzdojošā populācija sarūk arī Baltijas jūras reģionā kopumā (HELCOM 2023a). Latvijā ligzdojošā populācija ir 800–1000 pāru (1600–2000 pieaugušu indivīdu). Lai gan tā klasificēta kā stabila gan ilgtermiņā, gan īstermiņā (Ķerus u. c. 2021), trijās paaudzēs tā samazinājusies

3.112. attēls. Cekulpīles ligzdošanas biotops.
Foto: Jānis Viksne.

par 11%. Baltijas jūrā ziemojošā populācija sarūk (HELCOM 2023b). Latvijā ziemojošā populācija vidēji ir 741 pieaugušais indivīds. Populācija pieaug.

Biotopi un ekoloģija. Suga apdzīvo lielākas sekas, aizaugošas ūdenstilpes, zivju dīkus, dažkārt arī purvu ezeriņus (LOB 1999). Ziemo galvenokārt jūrā un piejūras ūdeņos. Paaudzes ilgums: 6 gadi (BirdLife International 2021).

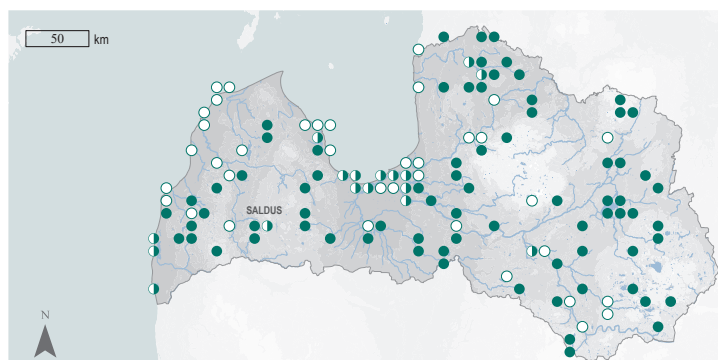
Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga ir nelimitēti medījama no 20. augusta līdz 14. septembrim trešdienās, sestdienās un svētdienās, bet no 15. septembra līdz 15. decembrim – katru dienu. No 2016./2017. līdz 2020./2021. gada sezonai vidēji nomedīti 52,4 indivīdi sezonā (Valsts meža dienests 2021).

Apdraudējums. Austrumeiropā galvenais drauds ligzdojošajai populācijai ir ligzdošanas dzīvotņu zudums, tām aizaugot ar krūmiem

un blīviem niedrājiem dabiskās sukcesijas vai apsaimniekošanas pārtraukšanas dēļ. Invazīvās sugas Amerikas ūdele *Neogale vison* un jenotsuns *Nyctereutes procyonoides* ne tikai mazina perējumu un mātišu skaitu, bet var izraisīt arī kaiju koloniju izzušanu. Pieaugusi arī vārnu dzimtas putnu plēsonība. Ņemot vērā putnu koncentrēšanos apstāšanās un ziemošanas vietās, suga ir jutīga pret naftas piesārņojumu (Viksne et al. 2010). Sugu apdraud arī traucējums, ko rada rekreācija un pilsētu attīstība. Suga tiek arī medīta. Ņemot vērā sugas jutību pret putnu gripu, to var apdraudēt šīs slimības uzliesmojumi nākotnē (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” cekulpīle ir viena no izveidošanas mērķsugām Ķemeru Nacionālajā parkā, dabas parkos “Sauka”, “Engures ezers”, “Pape”, dabas liegumos “Liepājas ezers”, “Babītes ezers”, “Vecdaugava”, “Užava”, “Sātiņu dīķi”, aizsargājamajā jūras teritorijā “Rīgas liča rietumu piekraste”. Cekulpīlei nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Notiek ziemojošās populācijas monitorings (Stipniece 2021). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, ir jāuztur dzīvotnes ezeru salās un piekrastē un jāierobežo invazīvās sugas.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Antra Stipniece, Ainārs Auniņš.

3.113. attēls. Cekulpīles izplatība.

- Ligzdojošā populācija
- Ziemujošā populācija
- Ligzdojošā un ziemujošā populācija

Summary

Tufted Duck – *Aythya fuligula*. The AOO of the population breeding in Latvia is 568 km², the EOO – 69,868 km². The breeding population is estimated at 800–1,000 pairs (1,600–2,000 adult individuals). Although it is classified as stable in both the long term and short term, a slight decline of 11% has occurred over three generations. The AOO of the wintering population is 412 km², the EOO – 63,394 km². The average wintering population is estimated at 741 adult individuals. The population is growing. The species inhabits larger shallow, overgrown water bodies, fish ponds, as well as, occasionally – wetland lakes. It mainly winters at sea and in coastal waters. In our region (Eastern Europe), the main threat to the breeding population is the loss of breeding habitats due to overgrowth with shrubs and dense reedbeds as a result of natural succession or suspension of management. The invasive species *Neogale vison* and *Nyctereutes procyonoides* not only reduce the number of broods and females but can also lead to the disappearance of gull colonies. There has also been an increase in *Corvidae* predation. Considering the concentration of birds in staging and wintering areas, the species is sensitive to oil pollution. The species is also threatened by disturbance caused by recreation and urban development. The species is also being hunted. Considering the susceptibility of the species to avian influenza, it may be vulnerable to future outbreaks of this disease. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. Conservation of the species requires maintenance of the habitats on lake islands and along the coast, as well as the control of invasive species.

Literatūras saraksts

- BirdLife International 2016. *Aythya fuligula*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22680391A86013549. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22680391A86013549.en>. [skatīts 31.12.2022.]
- BirdLife International 2021. *Aythya fuligula* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22680391A166205462. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22680391A166205462.en>. [skatīts 31.12.2022.]
- HELCOM 2023a. Abundance of waterbirds in the breeding season. HELCOM core indicator report. Online. <https://indicators.helcom.fi/indicator/waterbirds-breeding-season/>. [skatīts 29.06.2023.]
- HELCOM 2023b. Abundance of waterbirds in the wintering season. HELCOM core indicator report. Online. <https://indicators.helcom.fi/indicator/waterbirds-wintering-season/>. [skatīts 29.06.2023.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.
- Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.
- Stipniece, A. 2021. Piekraštē un iekšzemē ziemojošo ūdensputnu monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 48.
- Valsts meža dienests 2021. Medijamo dzīvnieku populācija: <https://www.vmd.gov.lv/lv/statistikas-parskati>. [skatīts 14.12.2021.]
- Viksne, J., Svazas, S., Czajkowski, A., Janaus, M., Mischenko, A., Kozulin, A., Kuresoo, A., Serebryakov, V. 2010. Atlas of Duck Populations in Eastern Europe. Vilnius: Akstis, 199.

Prīkšķe

Spatula querquedula

(Linnaeus, 1758)

EN Ligzdojošā populācija

3.114. attēls. Prīkšķe.

Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Otra mazākā Latvijas pile. Tēviņam rieta svītra un gaišpelēka spārnu priekšpuse. Brūnraiba galva, krūtis un mugura, pelēki sāni un balts vēders. Mātīte brūni pelēkraiba ar vāji izteiktām gaiši zilpelēkām spārnu priekšpusēm un samērā kontrastainiem galvas sāniem – šauru, tumšu acs svītru un gaišu uzacs svītru. Pie knābja pamata balts laukumiņš. Parasti redzamas pāros vai nelielās grupās, Latvijā lielus barus neveido. Barībā daudz gliemežu, arī airkāju vēžu, taču ēd arī ūdensaugu lapas un sēklas. Ligzda uz zemes, rūpīgi paslēpta. Dējumā 8–10 olas. Mazuļi ligzdbēgli. Perē un mazuļus vadā tikai mātīte. Gājputns, ziemo Āfrikā (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Rietumeiropas līdz Kamčatkas pussalai. Ziemā Āfrikā (Nīlas ielejā un uz dienvidiem no Sahāras tuksneša) un Āzijas D un DA daļā (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadu sākuma ligzdošanas izplatība Eiropā nedaudz mazinājusies, atkāpjoties no Dienvideiropas, bet paplašinoties Lielbritānijā (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu būtiski mazinājusies un turpinājusi mazināties arī starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 564 km², sastopamības apgabals (EOO) – 69 989 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk, bet ne tik strauji, lai sugu klasificētu kā apdraudētu (BirdLife International 2016). Arī Eiropas populācija

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Anas querquedula* Linnaeus, 1758.

Dzimta: pīļu Anatidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: EN D, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (EN 2020), Somija (VU 2019), Lietuva (VU 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strausti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 9. Jūras sublitorāle un pelāģiāle, 15.3. Akvakultūru dīķi.

Draudi: 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 11.2. Sausums, 6.3. Darbs un citas aktivitātes, 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.3. Biotopu un dabisko procesu atjaunošana, 2.2. Invazīvu/problemātisku sugu ierobežošana.

Konvenciju pielikumi: Bernes III, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

sarūk. Ligzdojošā populācija sarūk arī visās Latvijas kaimiņvalstīs – Igaunijā, Krievijā, Baltkrievijā un Lietuvā (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 100–300 pāru (200–600 pieaugušu individu). Īstermiņā populācija ir stabila, bet ilgtermiņā mazinās (Ķerus u. c. 2021).

Biotopi un ekoloģija. Ligzdo atklātās ezeru, upju, dīķu un jūras piekrastes plāvās, zālaugiem klātās salās, retāk arī purvos (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 3,4 gadi (BirdLife International 2021).

3.115. attēls. Prīkšķes ligzdošanas biotops.
Foto: Ivo Dinsbergs.

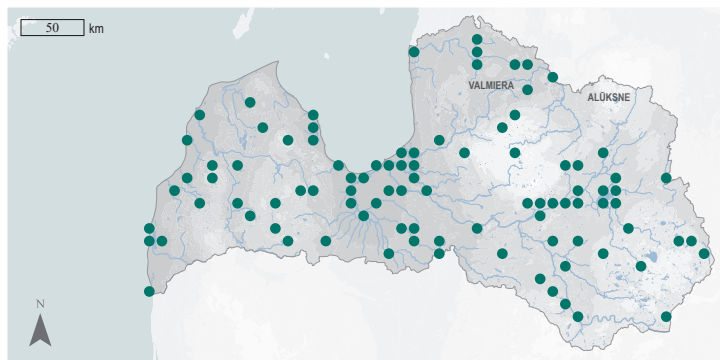
Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga nelimitēti medījama no 20. augusta līdz 14. septembrim trešdienās, sestdienās un svētdienās, un no 15. septembra līdz 15. decembrim – katru dienu. No 2016./2017. līdz 2020./2021. gada sezonai vidēji nometīti 226,8 indivīdi sezonā (Valsts meža dienests 2021).

Apdraudējums. Par galvenajiem draudiem Latvijā tiek uzskatīta palieņu zālāju izžušana un slapjo pļavu aizaugšana (Viksne et al. 2010). Arī Eiropā kopumā par galveno draudu tiek uzskatīta ligzdošanas dzīvotņu degradācija,

ko izraisa mitrāju nosusināšana, ūdenslīmeņa pazemināšanās un mitrāju pārvēršana ūdenskrātuvēs. Sugu apdraud arī ligzdu iznīcināšana, agri pļaujot pļavas, cilvēka radīti traucējumi, saindēšanās ar svinu, botulisms karstās vasarās un medību izraisītā mirstība. Draudus rada arī Amerikas ūdele *Neogale vison*, kas izposta ligzdas. Suga ir jutīga pret putnu gripu, tāpēc to var apdraudēt slimības uzliesmojumi (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” prīkšķe ir izveidošanas mērksuga dabas liegumos “Vecdaugava” un “Ļubasts”. Prīkšķei Latvijā nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Tā ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, ir jānodrošina ezeru piekrastes zālāju un palieņu pļavu noganīšana vai pļaušana, jāierobežo Amerikas ūdeles un jenotsuņa *Nyctereutes procyonoides* izplatība un jānodrošina efektīva svina munīcijas lietošanas aizlieguma mitrājos kontrole.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.116. attēls. Prīkšķes ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Garganey – *Spatula querquedula*. In Latvia, the distribution declined considerably between 1980–1984 and 2000–2004; the decline continued between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 564 km², the EOO – 69,989 km². The breeding population is estimated at 100–300 pairs (200–600 adult individuals). The population is stable in the short term but declining in the long term. The species breeds in open grasslands next to lakes, rivers, ponds and seashores, grass-covered islands and, less often, in mires. In Latvia, the loss of floodplain grasslands and the overgrowth of wet grasslands are considered to be the main threats. In Europe as a whole, degradation of breeding habitats due to the drainage of wetlands, lowering of water levels and conversion of wetlands into reservoirs is also considered a major threat. The species is also threatened by nest destruction through the early mowing of grasslands, human disturbance, lead poisoning, botulism in hot summers and mortality caused by hunting. *Neogale vison*, which destroys nests, is also a threat. The species is susceptible to avian influenza and, therefore, it may be threatened by further outbreaks. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. Conservation of the species requires the grazing or mowing of lakeshore grasslands and floodplain grasslands, limiting the spread of *N. vison* and *Nyctereutes procyonoides*, and ensuring the effective control of the ban on lead ammunition in wetlands.

Literatūras saraksts

- BirdLife International 2016. *Spatula querquedula*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22680313A86016410. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22680313A86016410.en>. [skatīts 04.12.2022.]
- BirdLife International 2021. *Spatula querquedula*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22680313A166201991. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22680313A166201991.en>. [skatīts 04.12.2022.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňová, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.
- Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.
- Valsts meža dienests 2021. Medījamo dzīvnieku populācija: <https://www.vmd.gov.lv/lv/statistikas-parskati>. [skatīts 14.12.2021.]
- Viksne, J., Svazas, S., Czajkowski, A., Janaus, M., Mischenko, A., Kozulin, A., Kuresoo, A., Serebryakov, V. 2010. Atlas of Duck Populations in Eastern Europe. Vilnius: Akstis, 199.

Pelēkvaigu dūkuris

Podiceps grisegena

(Boddaert, 1783)

EN Ligzdojošā populācija

3.117. attēls. Pelēkvaigu dūkuris.
Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Nedaudz mazāks nekā cekuldūkuris. Gaišpelēkie vaigi kontrastē ar melno galvas virsu un sarkanbrūno kaklu. Knābis tumšs ar dzeltenu pamatu. Ziemā kakls pelēks, pazode un krūtis baltas. Pārtiek no ūdens bezmugurkaulniekiem un sīkākām zivīm. Starp virsūdens augu stublājiem no ūdensaugiem būvē dūkuriem raksturīgu pel-došu ligzdu. Dējumā 3–6 olas. Mazuļi ligzd-bēgli. Gājputns, ziemo Eiropas R un D daļā (LOB 1999).

Izplatība. Gandrīz cirkumpolārs ligzdošanas areāls, kura viena daļa iekļauj Eiropu (sākot ar Franciju) un Āzijas R daļu līdz Kazahstānai (ieskaitot), bet otra – Austrumāziju un Ziemeļamerikas Z daļu. Ziemo Klusā okeāna Z daļas piekrastē, Atlantijas okeāna Eiropas piekrastē, arī Vidusjūrā (BirdLife International 2019). Kopš 20. gs. 80. gadiem ligzdošanas izplatība Eiropā nav būtiski mainījusies (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība kopš 20. gs. 80. gadiem nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 332 km², sastopamības apgabals (EOO) – 36 650 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk, bet ne tik strauji, lai sugu uzskatītu par apdraudētu (BirdLife International 2018). Eiropā ligzdojošā populācija arī sarūk. Igaunijā, Krievijas Eiropas daļā un Baltkrievijā ligzdojošā populācija sarūk. Lietuvā īstermiņā populācija ir stabila, bet ilgtermiņā pieaug (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 185–420 pāru (370–840 pieaugušu indivīdu). Ilgtermiņā

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: dūkuru Podicipedidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: EN C1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, VU 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (NT 2019), Igaunija (EN [L], LC [Z], NT [C] 2019), Lietuva (NT 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 15.3. Akvakultūru dīķi.

Draudi: 5.4. Zveja vai citu ūdens bioloģisko resursu ieguve, 6.1. Rekreācija, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 3.3. Atjaunojamā enerģija, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

populācijas tendence nav zināma, bet īstermiņā populācija mazinās (Ķerus u. c. 2021). Trijās paaudzēs populācija ir samazinājusies par 44%.

Biotopi un ekoloģija. Ligzdošanas biotops ir sekli, aizauguši ezeri un dīķi (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 5,8 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud ezeru pārveidošana, degradācija un rekreācijas aktivitātes. Riskus rada arī zveja ar žaunu tīkliem, vējturbīnas un grunts dzīvotņu

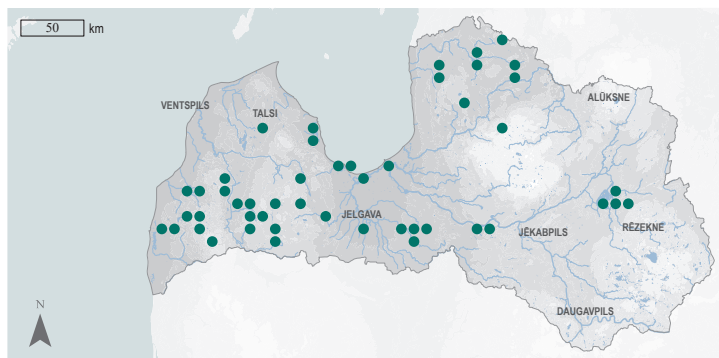

3.118. attēls. Pelēkvaigu dūkura ligzdošanas biotops.
Foto: Andris Klepers.

zudums bagarēšanas un piekrastes attīstības dēļ (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Pelēkvaigu dūkura aizsardzībai nav noteikta neviena ĪADT. Suga ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajā vietā “Engures ezers” (Račinskis 2004). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.119. attēls. Pelēkvaigu dūkura ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Red-necked Grebe – *Podiceps grisegena*. The distribution in Latvia has not changed significantly since the 1980s. The AOO of the breeding population is 332 km², the EOO – 36,650 km². The breeding population is estimated at 185–420 pairs (370–840 adult individuals). The long-term population trend is unknown, while in the short term, the population is declining. Over three generations, the population has declined by 44%. Shallow, overgrown lakes and ponds are the breeding habitat of the species. The species is threatened by the conversion and degradation of lakes and recreational activities. Gillnet fishing, wind turbines and loss of waterbed habitats due to dredging and coastal development also pose risks. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia.

Literatūras saraksts

- BirdLife International 2018. *Podiceps grisegena*. The IUCN Red List of Threatened Species 2018: e.T22696599A132582688. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2018-2.RLTS.T22696599A132582688.en>. [skatīts 17.08.2022.]
- BirdLife International 2021. *Podiceps grisegena*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22696599A166312031. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22696599A166312031.en>. [skatīts 18.08.2022.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.
- Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Zivju gārnis

Ardea cinerea

Linnaeus, 1758

EN Ligzdojošā populācija

3.120. attēls. Zivju gārnis.
Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Par stārķi mazliet mazāks slaidš putns ar zilpelēki baltu apspalvojumu. Mugurpuse un spārni zilpelēki, līdšpalvas un primārās segspalvas melnas. Pārtiek galvenokārt no zivīm. Parasti ligzdo kolonijās. Ligzda ir no zariem būvēta platforma. To būvē kokos vai retāk – ezeru niedrājos vai krūmos. Perē un par mazuļiem rūpējas abi pāra putni. Dējumā 3–7 olas. Gadā viens perējums. Mazuļi ligzdguļi. Gājputns, siltākās ziemās ziemo arī Latvijā (LOB 1999).

Izplatība. Ļoti plašs izplatības areāls, kas iekļauj lielāko daļu Eirāzijas (izņemot Z reģionus) un Āfrikas, izņemot sausākos apgabalus. Ziemo Eiropas R un D daļā, Āzijas dienvidos un Āfrikā (BirdLife International 2019). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā palielinājusies, areālam izplešoties gan ziemeļos, gan dienvidos (Keller et al. 2020). Latvijā starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu izplatība nav būtiski mainījusies. Starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu šķietams izplatības pieaugums, bet to lielā mērā varētu būt ietekmējusi novērojumu interpretācija (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 372 km², sastopamības apgabals (EOO) – 67 807 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2019). Eiropas populācija sarūk. Krievijas populācijas tendence nav zināma. Baltkrievijā populācija stabila, Lietuvā – sarūk, Igaunijā – ilgtermiņā pieaug, īstermiņā stabila (BirdLife Inter-

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: gārņu Ardeidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: EN C2a(ii), 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2019, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (LC 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strausti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi, 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 13.4. Piekrastes iesālūdens/sālsūdens lagūnas/lagūnu ezeri, 15.3. Akvakultūru dīķi.

Draudi: 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: –.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: 3. kat. (1985).

national 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 1100–2000 pāru (2200–4000 pieaugušu indivīdu). Ilgtermiņā populācija pieaug. Īstermiņa tendence klasificēta kā stabila (Ķerus u. c. 2021), taču, izmantojot IUCN rīku *A kritērija* aprēķinam, ir aprēķināts 18% samazinājums trijās paaudzēs.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo dažādas iekšzemes ūdenstilpes, arī jūras piekrasti. Ligzdo arī nelielos meža puduros lauksaimniecības ainavas vidū (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 8,1 gads (BirdLife International 2021).

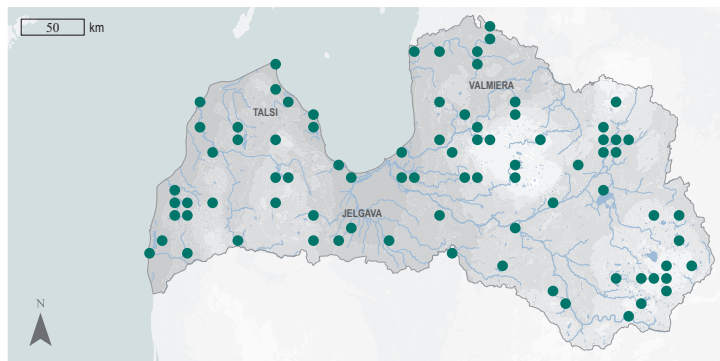
3.121. attēls. Zivju gārņa ligzdošanas biotops.
Foto: Aigars Kalvāns.

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek iegūta, taču citviet Eiropā tiek medīta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pēti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud medības un populācijas kontrole, lai ierobežotu zaudējumus akvakultūrai. Koksnes ieguves dēļ tiek iznīcinātas un traucētas ligzdošanas vietas. Suga ir jutīga pret putnu gripu un putnu botulismu, tāpēc to var apdraudēt šo slimību uzliesmojumi (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Zivju gārnis nav mērksuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču ligzdo vairākās no tām. Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Antra Stīpniece.

3.122. attēls. Zivju gārņa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Grey Heron – *Ardea cinerea*. The distribution in Latvia has not changed significantly between 1980–1984 and 2000–2004. An increase in distribution appears to have occurred between 2000–2004 and 2013–2017, but this may have been largely influenced by the interpretation of observations. The AOO of breeding birds is 372 km², the EOO – 67,807 km². The breeding population is estimated at 1,100–2,000 pairs (2,200–4,000 adult individuals). The population is increasing in the long term. The short-term trend has been classified as stable, but an 18% reduction over three generations is estimated. Inhabits a variety of inland water bodies, including the sea coast. It also breeds in small patches of forest amid agricultural landscapes. The species is threatened by hunting and population control aimed at limiting the losses of aquaculture. Logging destroys and disturbs breeding sites. The species is susceptible to avian influenza and avian botulism and may be threatened by future outbreaks of these diseases. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia.

Literatūras saraksts

- BirdLife International 2019. *Ardea cinerea*. The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22696993A154525233. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T22696993A154525233.en>. [skatīts 13.11.2022.]
- BirdLife International 2021. *Ardea cinerea*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22696993A166317370. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22696993A166317370.en>. [skatīts 13.11.2022.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Kļaviņa, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Jūrasžagata

Haematopus ostralegus

Linnaeus, 1758

EN Ligzdojošā populācija

3.123. attēls. Jūrasžagata.
Foto: Iveta Pērkone.

Morfoloģija un bioloģija. Par mājas balodi lielāks putns ar kontrastainu apspalvojumu – mugurpuse melna, vēderpuse balta. Garš oranžsarkans knābis. Kājas sārtas (Baumanis, Klimpiņš 1997). Pārtiek no gliemjiem un citiem bezmugurkaulniekiem (BirdLife International 2021). Ligzda ir bedrīte bez izklājuma smilšainās vai zālainās vietās. Dējumā parasti trīs olas. Mazuļi ligzdbēgļi (Baumanis, Klimpiņš 1997). Gājputns, ziemo Rietumeiropas, Rietumāfrikas un Tuvo Austrumu piekrastē (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ligzdošanas izplatības areāls sadrumstalots. Izklaidēti izplatīti Eiropā, liels izplatības apgabals Centrālāzijā, atsevišķs fragments no Ķīnas A daļas līdz Kamčatkai. Ziemeļatlantijas okeāna A piekrastē no Skandināvijas dienvidiem gandrīz līdz ekvatoram, Indijas okeāna Z piekrastē un arī Klusā okeāna piekrastē Ķīnas DA daļā, un Korejas pussalā (BirdLife International 2019). Kopš 20. gs. 80. gadiem ligzdošanas izplatība Eiropā palielinājusies, izplešoties no piekrastes iekšzemē (Keller et al. 2020). Latvijā kopējā ligzdošanas izplatības pārmaiņu tendence nav skaidra, taču redzams izplatības samazinājums Rīgas līča piekrastē (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 180 km², sastopamības apgabals (EOO) – 20 790 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk, un suga klasificēta kā gandrīz apdraudēta (BirdLife International 2019). Populācija sarūk arī Eiropā. Igaunijas populācija sarūk. Baltkrievijas populācija

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: jūrasžagatu Haematopodidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: EN° C1+2a(ii), 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: NT 2019, VU 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (VU [L], LC [C] 2019), Lietuva (CR 2021), Krievija (*H. o. longipes* VU, *H. o. osculans* EN 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotoņi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 12. Plūdmaiņu zona, 13. Piekraste un teritorija virs plūdmaiņu zonas, 14.2. Ganības.

Draudi: 1.2. Komerģiālas un rūpnieciskas teritorijas, 5.4. Zveja vai citu ūdens bioloģisko resursu ieguve, 6.1. Rekreācija, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības, 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās, 11.4. Vētras un plūdi, 2.1. Augkopība, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības, 8.2. Problemātiskas vietējās sugas/slimības.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.3. Informētība un komunikācija.

Konvenciju pielikumi: Bernes III, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (1985), 3. kat. (2000).

pieaug. Krievijas populācijas ilgtermiņa tendence nav zināma, bet īstermiņā tā ir pozitīva. Lietuvas populācija ilgtermiņā pieaug, bet īstermiņā ir stabila (BirdLife International 2021). Baltijas jūras reģionā kopumā populācija pieaug, taču pieaugums ir mazāks nekā 1% gadā (HELCOM 2023). Latvijas ligzdojošā populācija ir 45–80 pāri (90–160 pieauguši indivīdi). Ilgtermiņā populācija ir stabila, bet īstermiņā sarūk (Ķerus u. c. 2021). Salīdzinot populācijas lielumu 1992.–1995. gadā

3.124. attēls. Jūraszagatas ligzdošanas biotops.
Foto: Ilze Priedniece.

(Opermanis 1997) ar populāciju 2018. gadā un ekstrapolējot šīs pārmaiņas uz trim paaudzēm, aprēķināts samazinājums par 51%.

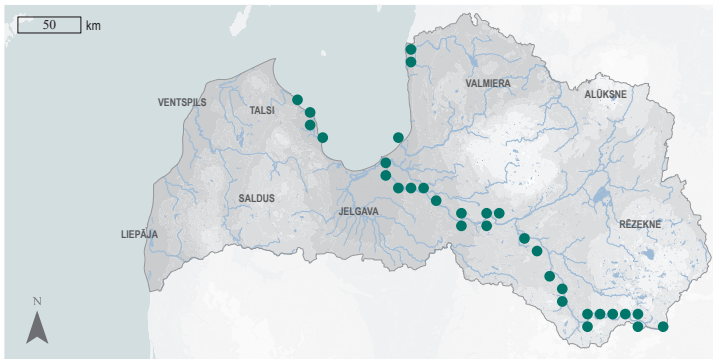
Biotopi un ekoloģija. Suga apdzīvo jūras piekrasti un Daugavu (Ķerus u. c. 2021). Paaudzes ilgums: 12,9 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā un lielākajā daļā pārējās Eiropas suga ir aizsargāta un netiek iegūta, bet Francijā tā tiek medīta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā piekrastē ligzdojošo populāciju apdraud rekreācija un liedaga aizaugšana ar augiem. Savukārt upēs ligzdojošajai populācijai pieejamās dzīvotnes platību mazina saliņu aizaugšana un nelabvēlīgos gados – pārāk augsts ūdenslīmenis. Ligzdas apdraud gan plēsīgie zīdītāji (lapsa *Vulpes vulpes*, Amerikas ūdele *Neogale vison*), gan putni (vārnas un kraukļi) (Opermanis 1997). Par būtiskāko draudu sugai Eiropā tiek uzskatīta bentisko gliemju pārzveja. Sugu apdraud arī ziemošanas dzīvotņu zudums piekrastes apsaimniekošanas, piesārņojuma un traucējuma dēļ. Suga ir jutīga pret putnu gripu, tāpēc to var apdraudēt šīs slimības uzliesmojumi (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Jūraszagata nav izveidošanas mērksuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču tā ligzdo vairākās īpaši aizsargājamās dabas teritorijās. Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā, tās dzīvotņu saglabāšanai paredzot iespēju veidot mikroliegumus. Lai aizsargātu sugu, ir jāmazina antropogēnā slodze (traucējums, suņi) ligzdošanas vietās un jāatjauno un jāuztur piejūras zālāji.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

3.125. attēls. Jūraszagatas ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Eurasian Oystercatcher – *Haematopus ostralegus*. In Latvia, the overall trend in breeding distribution is unclear, but a decline in distribution along the coast of the Gulf of Riga has been observed. The AOO of breeding birds is 180 km², the EOO – 20,790 km². The breeding population is estimated at 45–80 pairs (90–160 adult individuals). The population is stable in the long term but declining in the short term. By comparing the population size between 1992–1995 with the population in 2018, and extrapolating this change to three generations, a reduction of 51% has been estimated. The species inhabits the coastal area by the sea and the River Daugava. The population breeding on the coastline of Latvia is threatened by recreation and overgrowth of the coast with vegetation. Meanwhile, the available breeding habitats of the river population are limited by the overgrowth of islets and, in bad years, excessively high water levels. Nests are threatened by predatory mammals (*Vulpes vulpes*, *Neogale vison*) and birds (*Corvus cornix* and *Corvus corax*). Overfishing of demersal molluscs is considered the most significant threat to the species in Europe. The species is also threatened by loss of wintering habitat due to coastal land management, pollution and disturbance. The species is susceptible to avian influenza and may be vulnerable to future outbreaks of this disease. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia, with the possibility of creating micro-reserves to conserve its habitats. Conservation of the species requires a reduction of anthropogenic pressures (disturbance, dogs) at breeding sites and restoration and maintenance of the coastal grasslands.

Literatūras saraksts

- Baumanis, J., Klimpiņš, V. 1997. Putni Latvijā. Rīga: Zvaigzne ABC, 298.
- BirdLife International 2019. *Haematopus ostralegus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22693613A154998347. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T22693613A154998347.en>. [skatīts 13.11.2022.]
- BirdLife International 2021. *Haematopus ostralegus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693613A200211681. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693613A200211681.en>. [skatīts 13.11.2022.]
- Celmiņš, A. 2022. Jūras žagata *Haematopus ostralegus*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: <http://www.putni.lv/haeost.htm>. [skatīts 23.03.2022.]
- HELCOM 2023. Abundance of waterbirds in the breeding season. HELCOM core indicator report. Online. <https://indicators.helcom.fi/indicator/waterbirds-breeding-season/>. [skatīts 29.06.2023.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas līgздоjošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- Opermanis, O. 1997. Jūras piekrastē līgздоjošo putnu ekoloģija. Disertācija bioloģijas doktora grāda iegūšanai. Rīga: Latvijas Universitāte, 127.

Smilšu tārtiņš

Charadrius hiaticula

Linnaeus, 1758

EN Ligzdojošā populācija

3.126. attēls. Smilšu tārtiņš.
Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Neliels bridējputns. Pavasarī mugura smilškrāsā, uz galvas kontrastains ornaments. Knābis dzeltenīgi oranžs ar melnu galu (Baumanis, Klimpiņš 1997). Pārtiek no maziem vēžveidīgajiem, gliemjiem, tārpiem, kukaiņiem un daudzķājiem (BirdLife International 2021). Ligzda – bedrīte smiltīs bez izklājuma. Dējumā parasti četras olas. Mazuļi ligzdbēgļi (Baumanis, Klimpiņš 1997). Gājputns, ziemo Āfrikā un Tuvajos Austrumos (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ligzdošanas areāls iekļauj Grenlandes piekrasti un Eirāzijas Z daļu. Ziemo Rietumeiropas piekrastē, Āfrikā un Tuvajos Austrumos (BirdLife International 2019). Kopumā Eiropā ligzdošanas izplatība kopš 20. gs. 80. gadiem nav būtiski mainījusies (Keller et al. 2020). Latvijā starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu izplatība būtiski mazinājusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu bijusi stabila (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 144 km², sastopamības apgabals (EOO) – 59 547 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk, taču ne tik strauji, lai sugu atzītu par apdraudētu (BirdLife International 2019). Eiropā populācija pieaug. Lietuvas, Igaunijas un Baltkrievijas populācija īstermiņā ir stabila, bet ilgtermiņā – sarūkoša. Krievijas populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2021). Baltijas jūras reģiona populācija ir stabila (HELCOM 2023). Latvijas ligzdojošā populācija ir 22–60 pāri (44–120 pieaugušie indivīdi) (Ķerus u. c. 2021),

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: tārtiņu Charadriidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: EN° C2a(i,ii); D, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (LC 2019), Lietuva (EN 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 12. Plūdmaiņu zona, 13. Piekraste un teritorija virs plūdmaiņu zonas.

Draudi: 6.1. Rekreācija, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 1.1. Mājokļu un pilsētu teritorijas, 1.2. Komerčiālas un rūpnieciskas teritorijas, 2.1. Augkopība, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.3. Informētība un komunikācija.

Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: IAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: 3. kat. (2000).

taču jaunākie novērojumi liek domāt, ka populācija varētu būt lielāka (S. Martinsone, nepublicēti dati). Gan ilgtermiņā, gan īstermiņā ligzdojošā populācija mazinās (Ķerus u. c. 2021). Trijās paaudzēs tā ir samazinājusies par 50%.

Biotopi un ekoloģija. Suga apdzīvo jūrmalas smiltājus (Baumanis, Klimpiņš 1997). Paaudzes ilgums: 4,5 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču tiek iegūta citur Eiropā (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, bet ir ticami, ka būtiska loma ir rekreācijai piekrastē. Eiropas līmeņa novērtējumā ir norādīts, ka

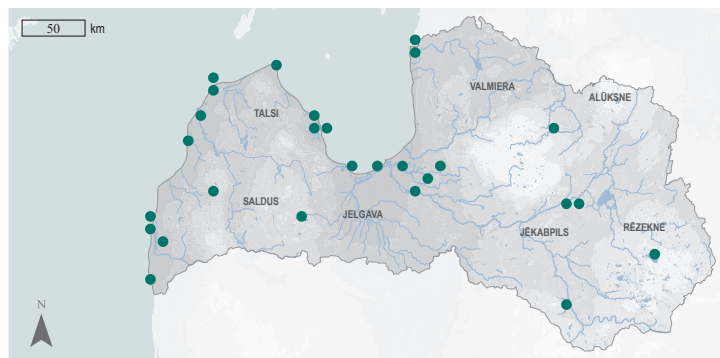
3.127. attēls. Smilšu tārtiņa ligzdošanas biotops.
Foto: Andris Klepers.

nozīmīgas apstāšanās vietas apdraud naftas piesārņojums, mitrāju nosusināšana, zemju pamešana un aizaugšana ar krūmiem. Suga

ir jutīga pret putnu botulismu, tāpēc to varētu apdraudēt šīs slimības uzliesmojumi. Tā cieš no Amerikas ūdeles *Neogale vison* plēsonības (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Smilšu tārtiņš nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču ligzdo vairākās ĪADT. Tiek veikts ligzdojošās populācijas monitorings (Auniņš 2018). Lai saglabātu sugas dzīvotnes, ir jābūt iespējai veidot mikroliegumus. Lai aizsargātu sugu, ir jānovērš traucējums jūras piekrastē ligzdošanas laikā.

Novērtējumi: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

3.128. attēls. Smilšu tārtiņa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Common Ringed Plover – *Charadrius hiaticula*. In Latvia, the distribution declined considerably between 1980–1984 and 2000–2004, but remained stable between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 144 km², the EOO – 59,547 km². The breeding population is estimated at 22–60 pairs (44–120 adult individuals), but more recent records suggest that the population may be larger. The breeding population is declining in the long term, as well as the short term. Over three generations, it has declined by 50%. The species inhabits coastal sandbanks. The threats have not been studied, but coastal recreation is likely to play an important role. A European-level assessment indicates that important settlement sites are threatened by oil pollution, drainage of wetlands, land abandonment and overgrowth with bushes. The species is susceptible to avian botulism and, therefore, could be threatened by future outbreaks of this disease, as well as suffers from predation by *Neogale vison*. Monitoring of the breeding population of the species is ongoing. The possibility of creating micro-reserves needs to be provided to conserve the habitats of the species. The prevention of disturbance along the coast during the breeding season is required for the conservation of the species.

Literatūras saraksts

- Auniņš, A. 2018. Piekraстē ligzdojošo putnu monitorings. Uzskaišu veikšanas metodika. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 43.
- Baumaniš, J., Klimpiņš, V. 1997. Putni Latvijā. Rīga: Zvaigzne ABC, 298.
- BirdLife International 2019. *Charadrius hiaticula* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22693759A155487854. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T22693759A155487854.en>. [skatīts 15.11.2022.]
- BirdLife International 2021. *Charadrius hiaticula*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693759A166263388. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693759A166263388.en>. [skatīts 15.11.2022.]
- Celmiņš, A. 2022. Smilšu tārtiņš *Charadrius hiaticula*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: <http://www.putni.lv/chahia.htm>. [skatīts 23.03.2022.]
- HELCOM 2023. Abundance of waterbirds in the breeding season. HELCOM core indicator report. Online. <https://indicators.helcom.fi/indicator/waterbirds-breeding-season/>. [skatīts 29.06.2023.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

Vistilbe

Lymnocyptes minimus

(Brünnich, 1764)

EN Caurceļojošā populācija

3.129. attēls. Vistilbe.
Foto: Atis Ļahs.

Morfoloģija un bioloģija. Līdzīga mērkazīnai, bet stipri mazāka, ar proporcionāli īsāku knābi. Apspalvojums melnbrūni raibumots, pār muguru treknas dzeltenīgas svītras (Svensons u. c. 2021). Ļoti slēpts dzīvesveids un, iespējams, tāpēc un arī grūti pieejamās ligzdošanas dzīvotnes dēļ ligzdošana Latvijā nav pierādīta, lai gan iespējama ligzdošana ir atzīmēta (Ķerus u. c. 2021). Pārtiek no pieaugušiem kukaiņiem un kāpuriem, tārpēm un citiem sīkiem bezmugurkaulniekiem, arī augu sēklām un veģetatīvajām daļām (BirdLife International 2021). Latvijā visbiežāk novērojama caurceļošanas laikā, pārziemo nelielā skaitā (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ligzdošanas areāls boreālajā zonā un tundras zonas D daļā no Skandināvijas līdz Austrumsibīrijai. Ziemo Rietumeiropā, Vidusjūras reģionā, Āzijas D daļā un Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras līdz ekvatoram (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā kopumā nedaudz samazinājusies (izzūdot daudzviet Zviedrijā, bet pieaugot Somijā), taču tas var būt skaidrojams arī ar nepilnīgu izpēti Zviedrijā un riostojšu caurceļotāju kā ligzdotāju atzīmēšanu Somijā (Keller et al. 2020). Latviju caurceļojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 372 km², sastopamības apgabals (EOO) – 61 343 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2016). Eiropā ligzdojošās populācijas tendence nav zināma. Somijā un ilgtermiņā arī Krievijā populācija stabila.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: sloku Scolopacidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: EN D, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (EN [L], LC [C] 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strausti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 12. Plūdmaiņu zona, 13. Piekraste un teritorija virs plūdmaiņu zonas.

Draudi: 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 2.1. Augkopība, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes III, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: IAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: 0. kat. (2000).

Populācijas īstermiņa tendence Krievijā nav zināma. Nezināma populācijas tendence arī Igaunijā (BirdLife International 2021). Latviju caurceļojošās populācijas lielums nav zināms, bet ir aizdomas, ka tā ir mazāka nekā 250 pieaugušu individu. Populācijas tendence nav zināma.

Biotopi un ekoloģija. Sastopama mitrās, purvainās un sliksņainās pļavās ezeru un upju piekrastē, zemajos purvos (Andrušaitis 2000). Paaudzes ilgums: 3,2 gadi (BirdLife International 2021).

3.130. attēls. Vistilbes biotops caurceļošanas laikā.
Foto: Andris Dekants.

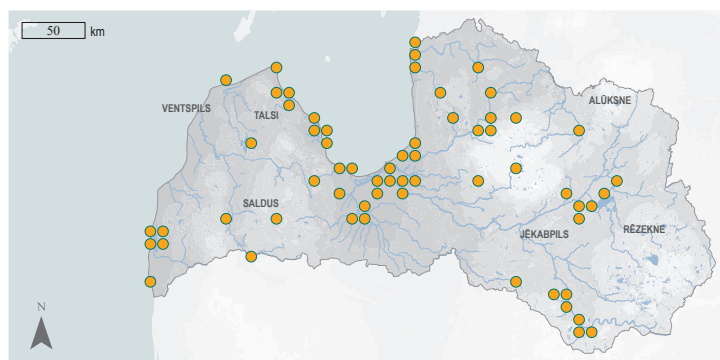
Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtē-

jumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud dzīvotņu zudums un degradācija mitrāju apmežošanas, kūdras ieguves un mitrāju nosusināšanas dēļ. Tā cieš arī no saindēšanās ar svinu. Rudens migrācijas laikā (ārpus Latvijas) tiek medīta (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” vistilbe ir viena no izveidošanas mērķsugām dabas parkā “Pape”, taču suga sastopama arī citās īpaši aizsargājamās dabas teritorijās. Sugai nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridisko statusu Latvijā ir iespējams pārskatīt. Mērķtieciīgi jāapseko ligzdošanas dzīvotnes – zemie purvi – ligzdošanas sezonā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.131. attēls. Vistilbes caurceļojošās populācijas izplatība.

Summary

Jack Snipe – *Limnocyrtus minimus*. The AOO of the population migrating through Latvia is 372 km², the EOO – 61,343 km². The size of the migratory population is unknown, but it is suspected to be less than 250 adult individuals. The population trends are unknown. The species is found in wet, boggy and marshy grasslands along lakes and rivers, and in fens. The species is threatened by habitat loss and degradation due to the afforestation of wetlands, peat extraction and wetland drainage. It also suffers from lead poisoning due to ingesting lead shot that the birds find in wetlands. It is hunted during autumn migration (outside Latvia). Revision of the legal status of species protection in Latvia is possible. Targeted surveys of the breeding habitats – fens – are required during breeding.

Literatūras saraksts

- Andrušaitis, G. (red.). 2000. Latvijas Sarkanā grāmata. 6. sējums. Putni un zīdītāji. Rīga: LU Bioloģijas institūts, 274.
- BirdLife International 2016. *Limnocyrtus minimus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22693133A86640472. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22693133A86640472.en>. [skatīts 03.12.2022.]
- BirdLife International 2021. *Limnocyrtus minimus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693133A166243794. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693133A166243794.en>. [skatīts 03.12.2022.]
- Celmiņš, A. 2022. Vistilbe *Limnocyrtus minimus*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: <http://www.putni.lv/lymmin.htm>. [skatīts 23.03.2022.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.
- Svensons, L., Malerņijs, K., Seterstremis, D. 2021. Putnu noteicējs. Rīga: Jāņa sēta, 447.

Tumšā tilbīte

Tringa erythropus

(Pallas, 1764)

EN Caurceļojošā populācija

3.132. attēls. Tumšā tilbīte.
Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Vidēja lieluma bridējputns ar garām kājām un garu, tievu knābi. Apakšknābja pamats sarkans. Pieaugušie putni vasarā pilnīgi melni ar smalku baltu raibumojumu mugurpusē. Kājas melnganas. Ziemas tērpā ķermeņa virspuse gaišpelēka, apakšpuse balta, kājas sarkanas (Svensons u. c. 2021). Pārtiek galvenokārt no kukaiņiem un citiem bezmugurkaulniekiem, bet ēd arī nelielus abiniekus un zivtiņas (BirdLife International 2021). Latvijā neligzdo, bet nelielā skaitā caurceļo (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ligzdošanas areāls boreālās un tundras zonas robežjoslā no Ziemeļeiropas līdz Āzijas austrumiem. Ziemo Rietumeiropā, Vidusjūras reģionā, Āfrikā (galvenokārt uz dienvidiem no Sahāras) un Dienvidāzijā (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatības areāls Eiropā nedaudz sarucis, atkāpjoties uz ziemeļiem (Keller et al. 2020). Latviju caurceļojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 528 km², sastopamības apgabals (EOO) – 67 739 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2016). Eiropā ligzdojošās populācijas tendence nav zināma. Somijā ligzdojošā populācija ilgtermiņā sarūk, bet īstermiņa tendence nav zināma. Krievijā ligzdojošās populācijas tendence nav zināma ne ilgtermiņā, ne īstermiņā (BirdLife International 2021). Latviju caurceļojošās populācijas lielums nav zināms, bet ir aizdomas, ka tā ir mazāka nekā 250 pieaugušu indivīdu.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: sloku Scolopacidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: EN D, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (NT 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 12. Plūdmaiņu zona, 13. Piekraste un teritorija virs plūdmaiņu zonas, 15.3. Akvakultūru dīķi.

Draudi: 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 5.4. Zveja vai citu ūdens bioloģisko resursu ieguve, 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

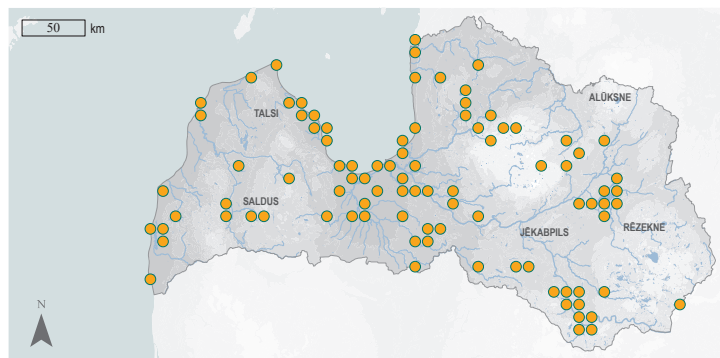
Biotopi un ekoloģija. Caurceļošanas laikā sastopama jūras piekrastē un arī dažādos iekšzemes mitrājos. Paaudzes ilgums: 4,9 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti.

Aizsardzība. Tumšās tilbītes aizsardzībai nav noteikta neviena ĪADT vai putniem nozīmīgā vieta, taču suga sastopama vairākās no šīm teritorijām. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā nav jāmaina.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.133. attēls. Tumšās tilbītes caurceļojošās populācijas izplatība.

Summary

Spotted Redshank – *Tringa erythropus*. The AOO of the population migrating through Latvia is 528 km², the EOO – 67,739 km². The size of the migratory population is unknown, but it is suspected to be less than 250 adult individuals. During migration, it can be found along the coast and in various inland wetlands. The species is not hunted in Latvia, but the European assessment indicates that it is hunted. The threats have not been studied in Latvia. The legal status of protected species does not need to be changed in Latvia.

Literatūras saraksts

- BirdLife International 2016. *Tringa erythropus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22693207A86682083. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22693207A86682083.en>. [skatīts 10.12.2022.]
- BirdLife International 2021. *Tringa erythropus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693207A166247954. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693207A166247954.en>. [skatīts 10.12.2022.]
- Celmiņš, A. 2022. Tumšā tilbīte *Tringa erythropus*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: <http://www.putni.lv/triery.htm>. [skatīts 23.03.2022.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Svensons, L., Malenijs, K., Seterstremis, D. 2021. Putnu noteicējs. Rīga: Jāņa sēta, 447.

Lielā tilbīte

Tringa nebularia

(Gunnerus, 1767)

EN Ligzdojošā populācija

3.134. attēls. Lielā tilbīte.
Foto: Edgars Trops, Dabasdati.lv.

Morfoloģija un bioloģija. Kovārņa lieluma bridējputns. Garš, spēcīgs, viegli uz augšu liekts knābis. Kājas zaļganpelēkas. Pieaugušam putnam vasarā brūnganpelēka virspuse, daļai plecu segspalvu tumšs vidus. Galva, krūtis un sāni rupji svītroti (Svensons u. c. 2021). Pārtiek no kukaiņiem un citiem bezmugurkaulniekiem, abiniekiem, mazām zivtiņām un reizēm arī grauzējiem. Ligzda – sekla bedrīte uz zemes. Mazuļi ligzdbēgli. Gājputns (BirdLife International 2021). Lai gan ligzdošana Latvijā pierādīta arī agrāk, apdzīvota ligzda pirmo reizi atrasta tikai 2019. gadā (Ķuze 2019).

Izplatība. Ligzdošanas areāls iekļauj galvenokārt boreālo zonu un sniedzas no Eiropas Z daļas līdz Kamčatkas pussalai. Ziemeļrietumeiropā, Āfrikā (galvenokārt uz dienvidiem no Sahāras), Arābijas pussalā, Dienvidāzijā un Austrālijā (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatības areāls Eiropā nedaudz paplašinājies uz dienvidiem (Keller et al. 2020). Sugas retās sastopamības dēļ tās izplatības pārmaiņas Latvijā nav iespējams objektīvi novērtēt, taču ir ticami, ka 21. gs. sākumā suga sastopama biežāk nekā 20. gs. 80. gados (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 24 km², sastopamības apgabals (EOO) – 14 891 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2016). Eiropas populācija pieaug. Igaunijas un Baltkrievijas populācija īstermiņā ir stabila, ilgtermiņā – augoša. Krievijas

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: sloku Scolopacidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: EN° C1+2a(i,ii); D, 2023

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (NT 2019), Igaunija (VU 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi, 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha).

Draudi: 6.1. Rekreācija, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

populācija īstermiņā pieaug, bet ilgtermiņā tendence nav zināma. Lietuvas populācija ir stabila (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 3–10 pāri (6–20 pieauguši indivīdi). Ilgtermiņā populācija pieaug, bet īstermiņā – samazinās (Ķerus u. c. 2021). Pārrēķinot īstermiņa populācijas tendenci uz triju paaudžu periodu, ir secināms, ka, turpinoties populācijas lejupslidei, trijās paaudzēs kritums varētu sasniegt 61%.

Biotopi un ekoloģija. Lielākoties ar iespējamu un ticamu ligzdošanu saistītie novērojumi veikti augstajos purvos, taču vienīgā zināmā ligzda atrasta izcirtumā sausā priežu mežā (Ķuze 2019). Paaudzes ilgums: 5,3 gadi (BirdLife International 2021).

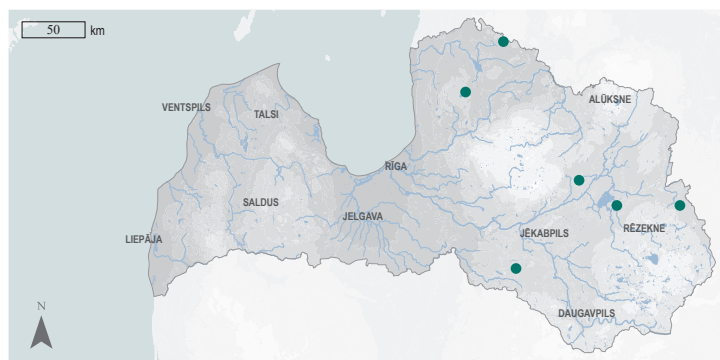
3.135. attēls. Lielās tilbītes ligzdošanas biotops.
Foto: Jānis Ķuze.

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti. Ticami, ka sugu apdraud traucējums un purva biotopu pakāpeniska degradācija meliorācijas rezultātā.

Aizsardzība. Lielā tilbīte nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, bet liela daļa ar ligzdošanu saistīto novērojumu attiecas uz šīm teritorijām. Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā augsto purvu biotopi un jānovērš traucējumi. Jānoskaidro, cik liela daļa populācijas ligzdo izcirtumos.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.136. attēls. Lielās tilbītes ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Common Greenshank – *Tringa nebularia*. Due to the rare occurrence of the species, an objective assessment of distribution changes in Latvia is impossible; however, it is likely that the species was more common in the early 21st century than in the 1980s. The AOO of the breeding population is 24 km², the EOO – 14,891 km². The breeding population is estimated at 3–10 pairs (6–20 adult individuals). The population is increasing in the long term but declining in the short term. Extrapolation of the short-term population trend over a three-generation period allows the conclusion to be made that if the population continues to decline, the decline could reach 61% within three generations. Most observations related to possible and probable breeding have been made in raised bogs, but the only known nest has been found in a clearing in a dry pine forest. The species is not hunted in Latvia, but the European assessment indicates that it is hunted. The threats have not been studied in Latvia. The species is believed to be threatened by disturbance and the gradual degradation of wetland habitats due to drainage. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. Conservation of the species requires the preservation of raised bog habitats and the prevention of disturbance. The proportion of the population that breeds in clearings should be clarified.

Literatūras saraksts

- BirdLife International 2016. *Tringa nebularia*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22693220A86684205. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22693220A86684205.en>. [skatīts 11.12.2022.]
- BirdLife International 2021. *Tringa nebularia* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693220A166249933. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693220A166249933.en>. [skatīts 11.12.2022.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- Ķuze, J. 2019. Par lielās tilbītes ligzdošanu. Putni dabā, 2019/3–4: 8–9.
- Svensons, L., Malernijs, K., Seterstremis, D. 2021. Putnu noteicējs. Rīga: Jāņa sēta, 447.

Plavu tilbīte

Tringa totanus

(Linnaeus, 1758)

EN Ligzdojošā populācija

EN

3.137. attēls. Plavu tilbīte.
Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Par strazdu nedaudz lielāks brūnraibs bridējputns ar baltu muguras lejasgalu un virsasti, garām oranžsarkanām kājām un garu knābi. Knābja pamats oranžsarkans, gals tumšs. Ligzdošanas teritorijā viegli pamanāma. Cilvēkam atrodies ligzdas tuvumā, riņķo apkārt un izdod uztraukuma saucienus. Ārpus ligzdošanas vietām parasti uzturas izklaidu bariņos. Pārtiek galvenokārt no dažādiem augsnes un ūdens bezmugurkaulniekiem. Ligzda – ar sausu zāli izklāta bedrīte uz zemes, ko no virspuses piesedz zāle. Dējumā parasti četras olas. Gadā viens perējums, bet pēc dējuma izpostīšanas var perēt atkārtoti. Mazuļi ligzdbēgļi. Mazuļus perē un vadā abi pāra putni. Gājputns, ziemo Vidusjūras reģionā un Eiropas D un R daļā (LOB 1998).

Izplatība. Ligzdošanas areāls iekļauj lielāko daļu Eiropas (tostarp Islandi), uz austrumiem sniedzas pāri Centrālāzijai līdz Japānai, dienvidos – līdz Tibetai. Ziemeļos areāls Eiropas R un D daļā pārklājas ar ligzdošanas areālu, bet aptver arī Āfriku (galvenokārt uz ziemeļiem un ekvatori) un Dienvidāziju (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā mazliet mazinājusies (Keller et al. 2020). Latvijā starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu izplatība samazinājusies un turpinājusi mazināties arī starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 268 km², sastopamības apgabals (EOO) – 59 945 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācijas tendence ir nezināma

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: sloku Scolopacidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: EN C1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, VU 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (NT 2019), Igaunija (VU 2019), Lietuva (EN 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi, 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 13. Piekraste un teritorija virs plūdmainu zonas, 14.2. Ganības.

Draudi: 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 2.1. Augkopība, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 2.2. Koksnes un celulozes stādījumi, 2.3. Lopkopība un lauku sētas, 11.2. Sausums, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.3. Informētība un komunikācija, 6.4. Atbalsta maksājumi.

Konvenciju pielikumi: Bernes III, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: IAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (2000).

(BirdLife International 2016). Eiropas populācija mazinās. Visās Latvijas kaimiņvalstīs ilgtermiņā un, izņemot Igauniju, arī īstermiņā populācija mazinās. Igaunijā īstermiņā populācija ir stabila (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 140–300 pāri (280–600 pieaugušu indivīdu). Gan ilgtermiņā, gan īstermiņā populācijas tendence ir negatīva (Ķerus u. c. 2021). Trijās paaudzēs populācija ir samazinājusies par 46%.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo dažāda mitruma pļavas, augstos purvus (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 5,8 gadi (BirdLife International 2021).

3.138. attēls. Plauku tilbītes ligzdošanas biotops.
Foto: Andris Klepers.

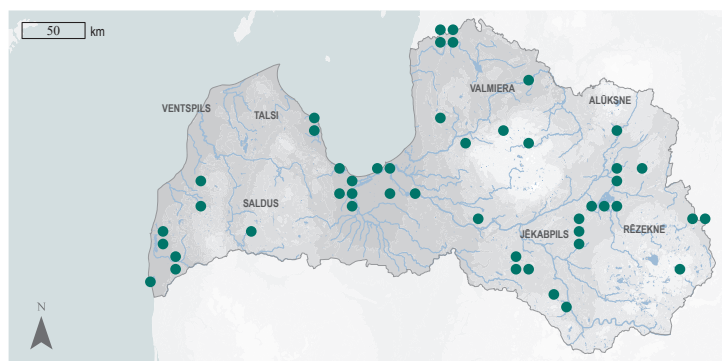
Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud ligzdošanas un ziemošanas

dzīvotņu zudums lauksaimniecības intensifikācijas, mitrāju nosusināšanas, pretplūdu pasākumu, apmežošanas, zemes apgūšanas, industriālās attīstības, zālāju ielabošanas un pārganišanas dēļ. Suga ir jutīga pret putnu gripu, tāpēc var ciest no turpmākiem slimības uzliesmojumiem (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” plauku tilbīte ir viena no izveidošanas mērķsugām dabas liegumos “Ziemeļu purvi”, “Laugas purvs”, “Lubasts”. Sugas aizsardzībai nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā mitrie zālāji, tostarp, pļaujot tos tā, lai mazinātu ligzdu un mazuļu bojāeju.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.139. attēls. Plauku tilbītes ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Common Redshank – *Tringa totanus*. In Latvia, the distribution declined between 1980–1984 and 2000–2004, and it continued to decline between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 268 km², the EOO – 59,945 km². The breeding population is estimated at 140–300 pairs (280–600 adult individuals). The long-term, as well as short-term population trend, is negative. Over three generations, the population has declined by 46%. Inhabits grasslands of varying moisture, including raised bogs. The species is threatened by loss of breeding and wintering habitat due to increasing agricultural intensity, wetland drainage, flood control measures, afforestation, land development, industrial development, grassland improvement and overgrazing. The species is susceptible to avian influenza and, therefore, may suffer from future outbreaks of the disease. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Conservation of wet grasslands, including the organisation of mowing in a manner that minimises the destruction of nests and brood mortality, is required for the conservation of the species.

Literatūras saraksts

- BirdLife International 2016. *Tringa totanus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22693211A86687799. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22693211A86687799.en>. [skatīts 11.12.2022.]
- BirdLife International 2021. *Tringa totanus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693211A166248623. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693211A166248623.en>. [skatīts 11.12.2022.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Kļavaņova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.
- Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Dīķu tilbīte

Tringa stagnatilis

(Bechstein, 1803)

EN Ligzdojošā populācija

3.140. attēls. Dīķu tilbīte.
Foto: Iveta Pērkone.

Morfoloģija un bioloģija. Graciozs vidēja auguma bridējputns ar garām kājām un taisnu, tievu knābi. Riesta tērpā ķermeņa mugurpuse, arī kakls un krūtis ar tumšiem raibumiem. Pēcrista tērps samērā vienmērīgi pelēcīgs. Pārtiek galvenokārt no sīkiem bezmugurkaulniekiem. Ligzda izklāta ar sausu zāli un rūpīgi paslēpta augājā. Dējumā parasti četras olas, gadā viens perējums. Mazuļi ligzdbēgli. Tos vadā abi pieaugušie putni. Gājputns, ziemo Āfrikā (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas pa mēreno joslu no Baltijas valstīm rietumos līdz Japānas jūrai austrumos. Ziemo Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras, Āzijas D daļā un Austrālijā (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā pieaugusi (Keller et al. 2020). Latvijā sugas retās sastopamības dēļ izplatības pārmaiņas nav iespējams objektīvi novērtēt (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 16 km², sastopamības apgabals (EOO) – 1187 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk, taču ne tik strauji, lai sugu atzitu par apdraudētu (BirdLife International 2016). Arī Eiropas populācija sarūk. Somijā, Lietuvā un ilgtermiņā arī Baltkrievijā ligzdojošās populācijas pieaug, Igaunijā un īstermiņā arī Baltkrievijā populācija stabila. Krievijas populācija mazinās (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 10–35 pāri (20–70 pieaugušu indivīdu). Ilgtermiņa tendence ir nezināma, īstermiņā populācija pieaug (Ķerus u. c. 2021).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: sloku Scolopacidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: EN° D, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Somija (EN 2019), Igaunija (EN 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 15.3. Akvakultūru dīķi.

Draudi: 2.1. Viengadīgas un daudzgadīgas lauksaimniecības kultūras, 5.1. Sauszemes dzīvnieku mēdīšana un vākšana, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: IAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: 3. kat. (2000).

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo zivju dīķus, ezerus, karjerus, palieņu pļavas (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 4,2 gadi (BirdLife International 2021).

3.141. attēls. Dīķu tilbītes ligzdošanas biotops.
Foto: Andris Klepers.

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu, iespējams, apdraud olu ieguve. Suga ir jutīga pret putnu botulismu, tāpēc to var apdraudēt šīs slimības uzliesmojumi (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Dīķu tilbīte nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā. Sugas ligzdošana konstatēta dabas liegumā "Lubāna mitrājs". Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.142. attēls. Dīķu tilbītes ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Marsh Sandpiper – *Tringa stagnatilis*. Due to the rare occurrence of the species, an objective assessment of distribution changes in Latvia is impossible. The AOO of the breeding population is 16 km², the EOO – 1,187 km². The breeding population is estimated at 10–35 pairs (20–70 adult individuals). The long-term trend is unknown; however, the population is increasing in the short term. The species inhabits fishponds, lakes, quarries and floodplain grasslands. The species is not hunted in Latvia, but the European assessment indicates that it is hunted. The species is likely threatened by egg harvesting. The species is susceptible to avian botulism and may be vulnerable to future outbreaks of this disease. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia.

Literatūras saraksts

- BirdLife International 2016. *Tringa stagnatilis*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22693216A86691256. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22693216A86691256.en>. [skatīts 13.12.2022.]
- BirdLife International 2021. *Tringa stagnatilis* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693216A166249343. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693216A166249343.en>. [skatīts 13.12.2022.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.

Melnspārnu kaija

Larus marinus

Linnaeus, 1758

EN Ziemujošā populācija

3.143. attēls. Melnspārnu kaija.
Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Liela kaija ar masīvu knābi. Kājas gaiši pelēksārtas. Pieaugušajiem putniem spārnu virspuse un mugura melna, pārējais apspalvojums balts (Baumanis, Klimpiņš 1997). Pārtiek galvenokārt no ļoti dažādas dzīvnieku valsts barības (BirdLife International 2021). Ligzdo uz lieliem akmeņiem jūrmalā (Baumanis, Klimpiņš 1997). Latvijā reģistrēti seši ligzdošanas gadījumi (no 1992. līdz 2018. gadam). Lielākā skaitā caurceļo un ziemo (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ligzdo Atlantijas okeāna Z piekrastē Ziemeļamerikā, Grenlandē un Eiropā. Ligzdošanas un ziemošanas areāli lielā mērā pārklājas (BirdLife International 2018). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā nedaudz palielinājusies, galvenokārt no Spānijas Z piekrastes līdz Dānijai (Keller et al. 2020). Latvijā ziemujošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 644 km², sastopamības apgabals (EOO) – 41 328 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2018). Eiropas populācija ir stabila. Ligzdojošā populācija Igaunijā sarūk, bet Krievijas populācijas tendence nav zināma. Par ziemujošās populācijas pārmaiņām kaimiņvalstīs nav informācijas (BirdLife International 2021), bet Baltijas jūras ziemujošā populācija ir stabila (HELCOM 2023). Latvijas ziemujošā populācija ir vidēji 335 indivīdi (223 pieauguši indivīdi). Trijās paaudzēs populācija ir samazinājusies par vairāk nekā 30%.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: kaiju Laridae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: EN^o C1, 2020.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (VU 2019), Igaunija (VU [L], LC [C, Z] 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 9.1. Jūras pelāģiāle, 12. Plūdmaiņu zona, 15.11. Cilvēka radītas struktūras jūrā.

Draudi: 6.1. Rekreācija, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 8.2. Problemātiskas vietējās sugas/slimības, 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības, 5.4. Zveja vai citu ūdens bioloģisko resursu ieguve, 3.3. Atjaunojamā enerģija, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 11.4. Vētras un plūdi.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: –.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Biotopi un ekoloģija. Ziemo galvenokārt jūrā. Paaudzes ilgums: 12,2 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

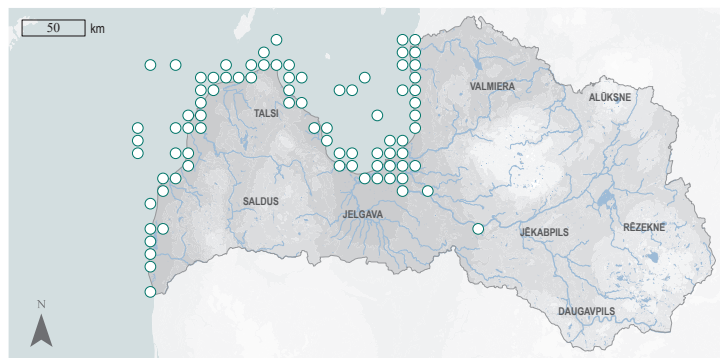
Apdraudējums. Latvijā draudi nav pēti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas ziemujošajai populācijai. Dānijā suga tiek medīta. To apdraud sadursmes ar atkrastes vējparkiem. Tā var iet bojā arī zvejnieku

tīklos. Suga ir jutīga pret naftas noplūdēm un citu ūdens virsmas piesārņojumu (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Melnspārnu kaija nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču ziemo vairākās no šīm

teritorijām. Tiek veikts ziemojošās populācijas monitorings (Stīpniece 2021). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā nav jāmaina.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Antra Stīpniece, Ainārs Auniņš.

3.144. attēls. Melnspārnu kaijas ziemojošās populācijas izplatība.

Summary

Great Black-backed Gull – *Larus marinus*. The AOO of birds wintering in Latvia is 644 km², the EOO – 41,328 km². The average wintering population is 335 individuals (223 adult individuals). Over three generations, the population has declined by more than 30%. The species mainly winters at sea. The species is hunted in Denmark. It is threatened by collisions with offshore wind farms. It can also die in fishing nets. The species is sensitive to oil spills and other types of water surface pollution. Monitoring of the wintering population is ongoing. The legal status of protected species does not need to be changed in Latvia.

Literatūras saraksts

- Baumanis, J., Klimpiņš, V. 1997. Putni Latvijā. Rīga: Zvaigzne ABC, 298.
- BirdLife International 2018. *Larus marinus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2018: e.T22694324A132342572. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2018-2.RLTS.T22694324A132342572.en>. [skatīts 14.12.2022.]
- BirdLife International 2021. *Larus marinus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22694324A166273324. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22694324A166273324.en>. [skatīts 14.12.2022.]
- Celmiņš, A. 2022. Melnspārnu kaija *Larus marinus*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: <http://www.putni.lv/larmar.htm>. [skatīts 23.03.2022.]
- HELCOM 2023. Abundance of waterbirds in the wintering season. HELCOM core indicator report. Online. <https://indicators.helcom.fi/indicator/waterbirds-wintering-season/>. [skatīts 29.06.2023.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Stīpniece, A. 2021. Piekraštē un iekšzemē ziemojošo ūdensputnu monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 48.

Baltvaigu zīriņš

Chlidonias hybrida

(Pallas, 1811)

EN Ligzdojošā populācija

3.145. attēls. Baltvaigu zīriņš.
Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Melnā mežastrazda lieluma putns ar slaidiem spārniem, sekli šķeltu asti, īsām kājām. Pieaugušam putnam vasarā melna galvas virspuse, balti vaigi, tumšpelēka ķermeņa apakšpuse. Gaišpelēka spārnu virspuse. Knābis un kājas sarkanas. Pārtiek no mazām zivtiņām un bezmugurkaulniekiem. Ligzdo kolonijās, uz sliksnām. Dējumā parasti trīs olas. Mazuļi pusligzdbēgli. Gājputns, ziemo Āfrikā un Izraēlā (LOB 1999).

Izplatība. Ļoti sadrumstalots ligzdošanas areāls sniedzas no Rietumeiropas līdz Ķīnas A daļai. Atsevišķs ligzdošanas areāls arī Āfrikas D daļā. Ziemo Āfrikā, Indijā, Āzijas dienvidaustrumos un Austrālijā (BirdLife International 2017). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā ievērojami paplašinājusies (Keller et al. 2020). Latvijā pirmoreiz ligzdošana pierādīta 1992. gadā (Baumanis, Roze 1995). Sugas retās sastopamības dēļ turpmākās sugas izplatības pārmaiņas nav iespējams objektīvi novērtēt (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 36 km², sastopamības apgabals (EOO) – 8637 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2017). Eiropas populācija pieaug. Lietuvas populācija stabila, Krievijas – ilgtermiņā stabila, bet īstermiņā pieaug, Baltkrievijas – īstermiņā pieaug, bet ilgtermiņā stabila (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 5–50 pāru (10–100 pieaugušu indivīdu). Gan īstermiņā, gan ilgtermiņā populācija pieaug (Ķerus u. c. 2021).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: kaiju Laridae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: EN° D, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Lietuva (CR 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 15.3. Akvakultūru dīķi.

Draudi: 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 2.1. Augkopība, 2.4. Jūras un saldūdens akvakultūras, 8.2. Problemātiskas vietējās sugas/slimības, 6.1. Rekreācija, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 5.4. Zveja vai citu ūdens bioloģisko resursu ieguve, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 11.3. Ekstrēmas temperatūras.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes II.

Putnu direktīvas pielikums: I.

Aizsardzības statuss Latvijā: IAS, ML.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Biotopi un ekoloģija. Ligzdo aizaugušos ezeros un dīķos (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 5,7 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pēti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Suga cieš no dabisku mitrāju zuduma, zemes apgūšanas, sausu

3.146. attēls. Baltvaigu zīriņa ligzdošanas biotops.
Foto: Jānis Viksne.

gadu, meliorācijas un upju iztaisnošanas dēļ. Tūrisma un ūdenssporta radītais traucējums var izraisīt ligzdošanas vietu pamešanu. Ukrainā tiek vāktas putnu olas. Sugu ietekmē ūdens kvalitāte, tāpēc to apdraud insekticīdi

un eitrofikācija. Sugu apdraud arī pieaugoša zivsaimniecības intensitāte un nokļūšana zvejnieku tīklos (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” baltvaigu zīriņš ir viena no izveidošanas mērķsugām Krustkalnu un Teiču dabas rezervātā, dabas parkā “Dvietes paliene”, dabas liegumos “Liepājas ezers”, “Babites ezers”, “Lubāna mitrājs”. Baltvaigu zīriņš ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajā vietā “Lubāns un zivju dīķi” (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā ligzdošanai piemēroti mitrāji un jānovērš traucējums ligzdošanas vietās.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.147. attēls. Baltvaigu zīriņa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Whiskered Tern – *Chlidonias hybrida*. In Latvia, breeding was first confirmed in 1992. Due to the rare occurrence of the species, an objective assessment of further distribution changes is impossible. The AOO of the breeding population is 36 km², the EOO – 8,637 km². The breeding population is estimated at 5–50 pairs (10–100 adult individuals). The population is increasing both in the short term as well as in the long term. Breeds in overgrown lakes and ponds. The species suffers from the loss of natural wetlands, land reclamation, dry years, drainage and river straightening. Disturbance caused by tourism and water sports can lead to the abandonment of breeding sites. Bird eggs are being collected in Ukraine. The species is also affected by water quality and is, consequently, threatened by insecticides and eutrophication. The species is also threatened by increasing pressure from fishery activities and entanglement in fishing nets. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. The conservation of wetlands that are suitable for breeding and the elimination of disturbances at breeding sites is required for the protection of the species.

Literatūras saraksts

- Baumanis, J., Roze, V. 1995. Baltvaigu zīriņš *Chlidonias hybridus* – jauna ligzdojoša putnu suga Latvijā. Putni dabā, 5(2): 99–100.
- BirdLife International 2017. *Chlidonias hybrida* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T22694764A111750380. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-1.RLTS.T22694764A111750380.en>. [skatīts 15.12.2022.]
- BirdLife International 2021. *Chlidonias hybrida* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22694764A166285984. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22694764A166285984.en>. [skatīts 15.12.2022.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.
- Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Jūras zīriņš

Sterna paradisaea

Pontoppidan, 1763

EN Ligzdojošā populācija

3.148. attēls. Jūras zīriņš.
Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Mazāks nekā lielais ķīris, gariem spārniem un šķeltu asti. Pieaugušais putns balts ar gaiši zilganpelēku muguru un spārnu virspusi un melnu galvas virspusi. Knābis sarkans. Kājas sarkanas (Baumanis, Klimpiņš 1997). Pārtiek galvenokārt no zivīm, bet ēd arī bezmugurkaulniekus. Ligzda – sekla bedrīte uz zemes. Dējumā 2–3 olas (BirdLife International 2021). Gājputns (Baumanis, Klimpiņš 1997).

Izplatība. Cirkumpolārs ligzdošanas areāls, kas aptver Ziemeļamerikas un Eirāzijas Z daļu. Ziemeļ Klusā, Indijas un Atlantijas okeāna D daļā, Antarktīdas piekrastē (BirdLife International 2018). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā nedaudz mazinājusies (Keller et al. 2020). Izplatības pārmaiņas Latvijā sugas retās sastopamības dēļ nav iespējams novērtēt (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 36 km², sastopamības apgabals (EOO) – 16 511 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk, bet ne tik strauji, lai sugu atzītu par apdraudētu (BirdLife International 2018). Eiropas populācija ir stabila. Krievijas populācija ilgtermiņā stabila (īstermiņa tendence nav zināma). Igaunijas un Somijas populācijas pieaug (BirdLife International 2021). Arī Baltijas jūras kopējā populācija pieaug (HELCOM 2023). Latvijā ligzdojošā populācija ir 5–20 pāri (10–40 pieaugušu indivīdu). Gan ilgtermiņā, gan īstermiņā populācija mazinās (Ķerus u. c. 2021). Pārreķinot ilgtermiņa populācijas tendenci uz triju paaudžu periodu, ir secināms,

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: kaiju Laridae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: EN° A4b; C1+2a(i,ii); D, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (LC [L], DD [C] 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 9. Jūras sublitorāle un pelagiāle, 12. Plūdmaiņu zona.

Draudi: 5.4. Zveja vai citu ūdens bioloģisko resursu ieguve, 8.1. Invasīvas svešzemju sugas/slimības, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 3.3. Atjaunojamā enerģija, 8.2. Problemātiskas vietējās sugas/slimības, 6.1. Rekreācija, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās, 11.4. Vētras un plūdi, 4.3. Kuģošanas ceļi.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: I.

Aizsardzības statuss Latvijā: IAS, ML.

LSG iepriekšējie izdevumi: 3. kat. (2000).

ka, turpinoties populācijas lejupslīdei, trijās paaudzēs kritums varētu sasniegt 94%.

Biotopi un ekoloģija. Suga sastopama jūras piekrastē (Baumanis, Klimpiņš 1997). Paaudzes ilgums: 11,3 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Skandināvijā vismaz pagātnē tika ievāktas olas (BirdLife International 2021).

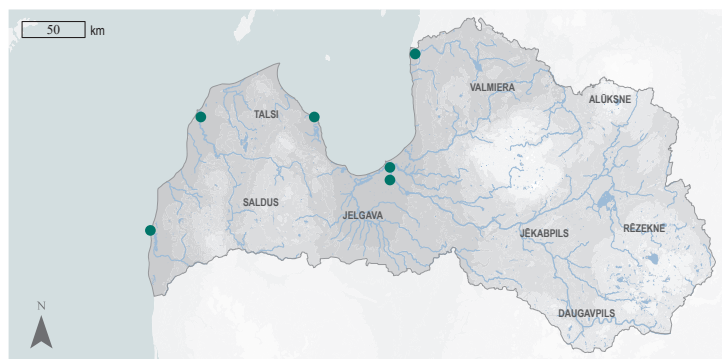
3.149. attēls. Jūras zīriņa ligzdošanas biotops.
Foto: Ruslans Matrozijs.

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu potenciāli apdraud klimata pārmaiņas, ņemot vērā sugas izplatības saistību ar kontinenta galējiem ziemeļiem. Daudzviet Skandināvijā savulaik skaita lejupslīdi izraisījusi olu vākšana. Dažviet problēmas var radīt Amerikas ūdeles *Neogale vison* plēsonība. Mirstību var izraisīt toksisko

algū savairošanās. Ticami, ka sugu būtiski negatīvi ietekmē piesārņojums un rekreācijas radītais traucējums. Novērota korelācija arī starp populācijas lejupslīdi un kaiju skaita pieaugumu (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” jūras zīriņš ir viena no izveidošanas mērķsugām Ķemeru Nacionālajā parkā, dabas parkos “Piejūra”, “Engures ezers”, “Pape”, dabas liegumos “Liepājas ezers”, “Randu pļavas”, “Vecdaugava”, “Užava”, “Oviši”, aizsargājamās jūras teritorijās “Akmensrags”, “Selga uz rietumiem no Tūjas”. Jūras zīriņš ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajā vietā “Randu pļavas” (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāaizsargā ligzdošanas vietas, tostarp, novēršot traucējumu ligzdošanas laikā.

Novērtējumi: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.150. attēls. Jūras zīriņa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Arctic Tern – *Sterna paradisaea*. The assessment of distribution changes in Latvia is impossible due to the rare occurrence of the species. The AOO of the breeding population is 36 km², the EOO – 16,511 km². The breeding population is estimated at 5–20 pairs (10–40 adult individuals). The population is declining in the long term, as well as in the short term. Extrapolation of the long-term population trend over a three-generation period allows the conclusion to be made that if the population continues to decline, the decline could reach 94% within three generations. The species is found along the coast. The species is potentially threatened by climate change due to the association of the distribution range of the species with the extreme north of the continent. In many parts of Scandinavia, egg collection was once the cause of the decline in the number of individuals. Predation by *Neogale vison* can be a problem in some areas. Mortality can also be caused by the proliferation of toxic algae. The species is likely to be severely affected by pollution and recreational disturbances. A correlation between population decline and the growth of gull population has also been observed. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Protection of breeding sites, including the prevention of disturbance during the breeding season, is required for the conservation of the species.

Literatūras saraksts

- Baumanis, J., Klimpiņš, V. 1997. Putni Latvijā. Rīga: Zvaigzne ABC, 298.
- BirdLife International 2018. *Sterna paradisaea*. The IUCN Red List of Threatened Species 2018: e.T22694629A132065195. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2018-2.RLTS.T22694629A132065195.en>. [skatīts 16.12.2022.]
- BirdLife International 2021. *Sterna paradisaea* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22694629A166284438. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22694629A166284438.en>. [skatīts 16.12.2022.]
- HELCOM 2023. Abundance of waterbirds in the breeding season. HELCOM core indicator report. Online. <https://indicators.helcom.fi/indicator/waterbirds-breeding-season/>. [skatīts 29.06.2023.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňová, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Kerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas līgздоjošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Melns alks

Cephus grylle

(Linnaeus, 1758)

EN Ziemujošā populācija

3.151. attēls. Melns alks.
Foto: Fyn Kynd, CC BY-SA 4.0.

Morfoloģija un bioloģija. Baloža lieluma tukls putns ar smailu knābi. Ziemas tērpā balta ķermeņa apakšpuse un mainīgs melnbalts šķērsvītrojums virspusē. Spārnu virspusē melna ar lielu baltu ovālu laukumu. Vasarā ķermeņa apspalvojums lielākoties melns, izņemot ovālos laukumus uz spārnēm un baltu spārnu apakšpusi (Svensons u. c. 2021). Barojas galvenokārt ar bentiskajām zivīm un bezmugurkaulniekiem (tostarp vēžveidīgajiem) (BirdLife International 2021). Latvijā sastopams galvenokārt caurceļošanas un ziemošanas laikā. Vasaras mēnešos ir zināmi tikai divi novērojumi (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ligzdošanas un ziemošanas areāls lielā mērā pārklājas un iekļauj Ziemeļu ledus okeāna piekrasti un Atlantijas okeāna Z daļu (BirdLife International 2018). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā nedaudz mazinājusies (Keller et al. 2020). Latvijā ziemojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 100 km², sastopamības apgabals (EOO) – 15 486 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2018). Arī Eiropas populācijas tendence nav zināma. Ligzdojošā populācija Igaunijā un ilgtermiņā arī Somijā stabila. Īstermiņā Somijas populācija sarūk. Krievijā ligzdojošās populācijas tendence nav zināma. Par ziemojošām populācijām Latvijas kaimiņvalstīs dati ir tikai par Lietuvu, kur populācija ir stabila (BirdLife International 2021). Latvijā ziemojošā populācija ir 159–661 indivīds

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: alku Alcidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: EN D, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (VU 2019), Igaunija (EN [L], VU [C], DD [Z] 2019), Krievija (VU 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 9.2. Jūras sublitorāle – laukakmeņi un klintis, 9.7. Jūras sublitorāle – makroalģes/brūnālģes.

Draudi: 5.4. Zveja vai citu ūdens bioloģisko resursu ieguve, 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 3.3. Atjaunojamā enerģija, 3.2. Citu derīgo izrakteņu ieguve, karjeri, 6.1. Rekreācija, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās, 4.3. Kuģošanas ceļi.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes III.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

(106–441 pieaudzis indivīds) (Auniņš 2021). Populācijas tendence nav zināma.

Biotopi un ekoloģija. Suga ziemo jūrā. Paaudzes ilgums: 9,5 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Skandināvijā tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

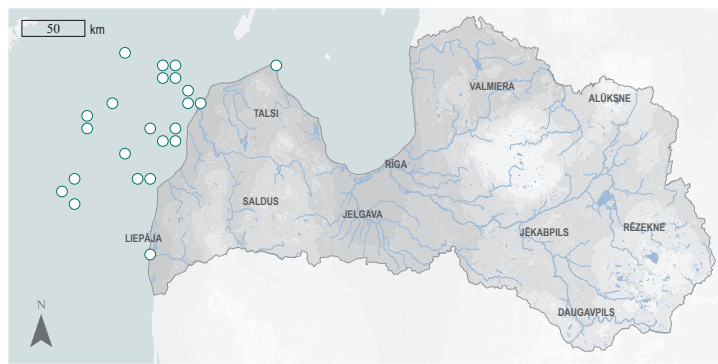
Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas ziemojošajai populācijai. Ticami, ka suga ir jutīga pret klimata pārmaiņām, piemēram,

jūras temperatūras celšanos un barības objektu sastopamības pārmaiņām. Tā ir jutīga pret naftas noplūdēm un citu jūras piesārņojumu. Ligzdošanas vietās sugu apdraud invazīvās plēsēju sugas – žurkas, kaķi un Amerikas ūdele *Neogale vison*. Suga mēdz iet bojā zvejnieku tīkos. Atkrastes vējparku attīstība var izstumt sugu no dzīvotnes. Dažviet Skandināvijā suga tiek medīta (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” melnais alks ir viena no izveidošanas mērķsugām

aizsargājamās jūras teritorijās “Akmensrags” un “Irbes šaurums”. Melnais alks ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajā vietā “Irbes jūras šaurums” (Račinskis 2004). Tiek veikts ziemojošās populācijas monitorings (Auniņš 2021). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, ir jāaizsargā ziemošanas vietas, tostarp, novēršot tajās traucējumu.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš, Antra Stipniece.

3.152. attēls. Melnā alka ziemojošās populācijas izplatība.

Summary

Black Guillemot – *Cephus grylle*. The AOO of wintering population in Latvia is 100 km², the EOO – 15,486 km². The wintering population is estimated at 159–661 individuals (106–441 adult individuals). The population trends are unknown. The species winters at sea. The species is likely to be sensitive to climate change, such as rising sea temperatures and changes in the abundance of food. The species is sensitive to oil spills and other types of marine pollution. In breeding areas, the species is threatened by invasive predator species, such as rats, cats and *Neogale vison*. The species tends to die in fishing nets. The development of offshore wind farms can displace species from their habitat. The species is hunted in parts of Scandinavia. Monitoring of the wintering population is ongoing. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. Protection of wintering sites, including the prevention of site disturbance, is required for the conservation of the species.

Literatūras saraksts

- Auniņš, A. 2021. Jūrā ziemojošo putnu avio uzskaites. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 92.
- BirdLife International 2018. *Cephus grylle*. The IUCN Red List of Threatened Species 2018: e.T22694861A132577878. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2018-2.RLTS.T22694861A132577878.en>. [skatīts 16.12.2022.]
- BirdLife International 2021. *Cephus grylle* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22694861A166290441. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22694861A166290441.en>. [skatīts 16.12.2022.]
- Celmiņš, A. 2022. Melnais alks *Cephus grylle*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: <http://www.putni.lv/cepgr.htm>. [skatīts 23.03.2022.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňová, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.
- Svensons, L., Malenijs, K., Seterstrem, D. 2021. Putnu noteicējs. Rīga: Jāņa sēta, 447.

Bikšainais apogs

Aegolius funereus

(Linnaeus, 1758)

EN Ligzdojošā populācija

3.153. attēls. Bikšainais apogs.
Foto: Christoph Moning, CC BY 4.0.

Morfoloģija un bioloģija. Mazāks nekā meža pūce. Apspalvojums mugurpusē tumši brūns ar baltiem lāsumiem. Vēderpuse gaišāka ar nenoteiktas formas gaišiem lāsumiem. Izteikts gaišs sejas plīvurs (LOB 2002). Aktīvs naktī. Nozīmīgākie barības objekti ir zīdītāji, kas veido ap 90% visu upuru ligzdošanas sezonā. Nav raksturīga ilgstošu pāru veidošana. Ligzdošanai piemēroti tikai lielākie dzeņu (galvenokārt melnās dzilnas *Dryocopus martius*) veidotie un dabiskie dobumi, arī būri. Eiropā biežākais dējums ir sešas olas, bet ticami, ka Latvijā tas ir mazāks. Ar olu perēšanu un mazuļu barošanu nodarbojas gandrīz tikai mātiņe. Tēviņi, kas ir sekmīgi ligzdojuši, tiecas ziemeļos savās ligzdošanas teritorijās, bet mātiņēm raksturīgs nomadisms (Avotiņš jun. 2019).

Izplatība. Cirkumpolārs izplatības areāls, galvenokārt boreālajā zonā, bet arī kalnu apgabalos tālāk uz dienvidiem (BirdLife International 2021a). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā pieaugusi, galvenokārt centrālajā daļā. Izplatības pieaugums skaidrojams ne tikai ar reālu populācijas pieaugumu, bet arī ar lielākiem centieniem sugas konstatēšanā (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība kopš 20. gs. 80. gadiem nav būtiski mainījusies, taču ir ticami, ka būtiska nozīme ir bijusi atšķirībām zināšanās, apsekošanā un tehniskajā nodrošinājumā (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 452 km², sastopamības apgabals (EOO) – 78 015 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife Inter-

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: pūču Strigidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: EN A2b; C1+2a(ii), 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2021, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (NT 2019), Igaunija (VU [L], LC [C] 2019), Lietuva (LC 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 12.1. Citi draudi, 4.1. Ceļi un dzelzceļi, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 6.1. Rekreācija, 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti, 5.4. Atbilstība un izpilde, 6.4. Atbalsta maksājumi.

Konvenciju pielikumi: CITES II, Bernes II.

Putnu direktīvas pielikums: I.

Aizsardzības statuss Latvijā: IAS, ML.

LSG iepriekšējie izdevumi: 3. kat. (1985), 3. kat. (2000).

national 2021a). Arī Eiropas populācija stabila. Krievijā un Baltkrievijā, īstermiņā – arī Lietuvā un Igaunijā – populācijas stabilas. Ilgtermiņā Igaunijas populācija sarūk, bet Lietuvas – pieaug (BirdLife International 2021b). Latvijā ligzdojošā populācija ir 1088–3651 pāris (2176–7302 pieauguši indivīdi). Ilgtermiņā populācija sarūk, bet īstermiņa tendence ir neskaidra (Ķerus u. c. 2021). Trijās paaudzēs populācija ir samazinājusies par 56%.

Biotopi un ekoloģija. Sugai optimāla ir aйна, kurā dominē pieaugušas un pāraugušas mežaudzes. Svarīgi, lai ligzdošanas teritoriju veido mazāk sadrumstaloti meži (Avotiņš jun. 2019). Paaudzes ilgums: 4,1 gads (BirdLife International 2021b).

3.154. attēls. Bikšainā apoga ligzdošanas biotops.
Foto: leva Mārdega.

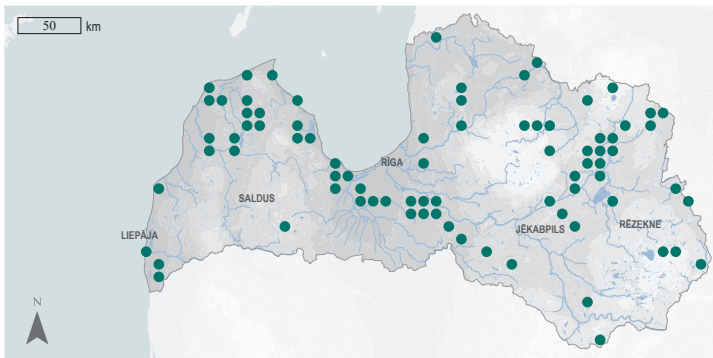
Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Par nozīmīgāko draudu sugai ir uzskatāma mežsaimnieciskā darbība, kas ne tikai iznīcina dzīvotnes, bet arī rada traucējumu un, veikta ligzdošanas laikā, izraisa ligzdu izpostīšanu. Ligzdošanas sekmes negatīvi var ietekmēt grauzēju populāciju ciklu (ciklisku populācijas lieluma svārstību) izzušana, populācijām saglabājoties zemā līmenī. Traucējumu rada arī putnu provocēšana. Suga iet bojā sadursmēs ar stikliem, uz autoceļiem un arī medījumiem

dzīvniekiem izliktos slazdos. Prognozēta bikšainā apoga izplatības mazināšanās Latvijā klimata pārmaiņu ietekmē (Avotiņš jun. 2019).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” bikšainais apogs ir izveidošanas mērķsuga 37 ĪADT. Bikšainais apogs ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajās vietās “Irbes ieleja un Dižpurvs”, “Ķemeru Nacionālais parks”, “Lubāns un zivju dīķi”, “Stikli”, “Stompaku purvi”, “Teiču un Pelečāres purvi” un “Ziemeļgauja” (Račinskis 2004). Tiek veikts populācijas monitorings (Avotiņš 2021). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāīsteno sugas aizsardzības plāns, tostarp atbilstoša aizsardzības un izmantošanas režīma nodrošināšana sugas aizsardzībai prioritārajās vietās, jāveido sugas ekoloģijai atbilstoši mikroliegumi, jāpārtrauc mežizstrāde un jaunaudžu kopšana no 1. aprīļa līdz 30. jūnijam, jāpalielina atstājamo ekoloģisko koku skaits, jāturpina nodrošināt sugas monitorings un jāatjauno grauzēju monitorings.

Novērtējāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.155. attēls. Bikšainā apoga ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Boreal Owl – *Aegolius funereus*. In Latvia, the distribution has not changed significantly since the 1980s, but the differences in information, surveying methods and technical support are likely to have played an important role. The AOO of the breeding population is 452 km², and the EOO – 78,015 km². The breeding population is estimated at 1,088–3,651 pairs (2,176–7,302 adult individuals). The population is declining in the long term, while the short-term trend of the population is unclear. Over three generations, the population has declined by 56%. The optimal landscape for the species includes landscapes dominated by old (mature and overgrown) forest stands. It is important that the breeding area consists of less fragmented forests. Forestry is considered to be the most significant threat, which not only destroys habitats but also causes disturbance and, during the breeding season, leads to nest destruction. Breeding success can be negatively affected by the disruption of rodent population cycles (cyclical fluctuations in population size), with populations remaining at low levels. Provoking birds, e.g., playback, also causes disturbance. Individuals are killed in collisions with glass, on roads, and in traps set for game. A decline in the distribution of the species is expected in Latvia due to climate change. The legal conservation status of the species must be maintained. A species conservation plan must be implemented to conserve the species, which includes the provision of an appropriate protection and use regime for priority areas for species protection; micro-reserves appropriate to the ecology of the species must be established, logging and maintenance cutting of young stands must be ceased from 1 April to 30 June, the number of ecological trees that are left during felling must be increased, monitoring of the species must be continued, and the monitoring of small mammals must be resumed.

Literatūras saraksts

- Avotiņš jun., A. 2019. Apodziņa *Glaucidium passerinum*, bikšainā apoga *Aegolius funereus*, meža pūces *Strix aluco*, urālpūces *Strix uralensis*, ausainās pūces *Asio otus* un ūpja *Bubo bubo* aizsardzības plāns. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 520.
- Avotiņš, A. 2021. Plēsīgo putnu valsts (fona) monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 32.
- BirdLife International 2021a. *Aegolius funereus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22689362A201898946. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22689362A201898946.en>. [skatīts 18.12.2022.]
- BirdLife International 2021b. *Aegolius funereus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22689362A166227347. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22689362A166227347.en>. [skatīts 18.12.2022.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňová, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.
- Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Ausainā pūce

Asio otus

(Linnaeus, 1758)

EN Ligzdojošā populācija

3.156. attēls. Ausainā pūce.
Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Slaida pūce ar dzeltenbrūni raibu apspalvojumu un izteiktām spalvu “austiņām”. Vēderpuse gaiši dzeltenbrūna ar izteiktiem gareniskiem tumšiem raibumiem. Acis oranžas. Sugas klātbūtne visbiežāk konstatējama pēc balss, taču par pieaugušo putnu teritoriālajiem saucieniem daudz labāk ir dzirdami mazuļu barības prasīšanas saucieni. Barībā izmanto galvenokārt strupastes. Pati ligzdu nebūvē, bet priekšroku dod atklātā un mozaikveida ainavā esošām zaru (galvenokārt vārnu) ligzdām. Dējumā 4–7 olas. Sekmīgā ligzdā vidēji 2,54 mazuļi. Gājputns, neliela daļa pārziemo Latvijā, taču pēdējās desmitgadēs ziemo arvien mazāk (LOB 1998; Avotiņš jun. 2019; Avotins et al. 2023).

Izplatība. Cirkumpolārs ligzdošanas areāls – no Kanādas centrālās un ASV Z daļas sniedzis pāri Eiropai un nedaudz Ziemeļāfrikai līdz Japānai. Ziemeļosanas areāls lielākoties pārklājas ar ligzdošanas areālu, taču ziemeļu populāciju putni ziemā pārceļo uz dienvidiem, savukārt uz dienvidiem no ligzdošanas areāla – ASV D daļā un Meksikā, Centrālāzijā un Ķīnas DA daļā – sastopama tikai ziemā (BirdLife International 2021a). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā kopumā gandrīz nav mainījusies (ļoti neliels pieaugums) (Keller et al. 2020). Izplatība Latvijā kopš 20. gs. 80. gadiem nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzī-votā platība (AOO) ir 1664 km², sastopamības apgabals (EOO) – 78 183 km².

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: pūču Strigidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: EN A2b, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2021, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (LC [L, C] 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 4.4. Mērenās joslas zālājs, 14.2. Ganiības, 14.4. Lauku sētas un dārzi.

Draudi: 2.1. Augkopība, 9.3. Lauksaimnieciskās un mežsaimnieciskās izcelsmes piesārņojums, 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 12.1. Citi draudi, 4.1. Ceļi un dzelzceļi, 5.1. Sauszemes dzīvnieku mēdīšana un vākšana.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti, 5.4. Atbilstība un izpilde, 6.4. Atbalsta maksājumi.

Konvenciju pielikumi: CITES II, Bernes II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: 4. kat. (1985).

Populācijas lielums un tā pārmaiņas.

Pasaules populācija mazinās (BirdLife International 2021a). Eiropas populācijas tendence nav zināma. Baltkrievijas, Lietuvas un Īstermiņā arī Igaunijas populācija ir stabila. Ilgtermiņā Igaunijas populācija palielinās. Krievijas populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2021b). Latvijā ligzdojošā populācija ir 3766–12 362 pāri (7532–24 724 pieauguši indivīdi). Ilgtermiņā populācija svārstās, bet īstermiņa tendence ir neskaidra (Ķerus u. c. 2021). Aprēķinot populācijas pārmaiņu apjomu, izmantojot ilgtermiņa datus, redzams populācijas samazinājums par vairāk nekā 50% trijās paaudzēs.

3.157. attēls. Ausainās pūces ligzdošanas biotops.
Foto: Andris Klepers.

Biotopi un ekoloģija. Sugai nozīmīga plaša atklāta ainava, kurā dominē zālāji (jo vairāk, jo labāk), aramzemēm ir negatīva ietekme uz biotopu piemērotību, savukārt papuvēm – neliela pozitīva ietekme. Nozīmīga ir parku, kapu ar kokiem, aleju, mežu puduru un mežmalu sastopamība. Nozīmīgākās ir tās vietas, kurās kokaude pārsniedz cirtmetu (Avotiņš jun. 2019). Paaudzes ilgums: 5,7 gadi (BirdLife International 2021b).

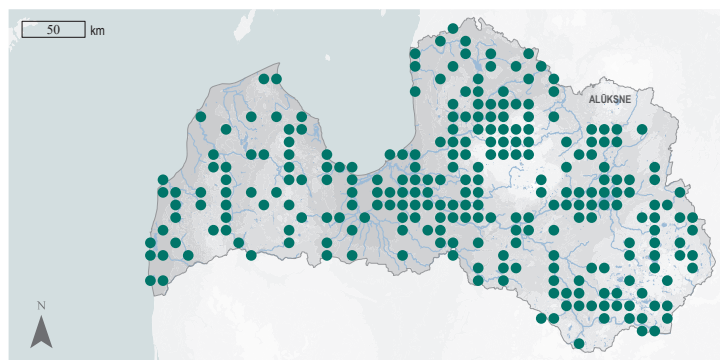
Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021b).

Apdraudējums. Sugu apdraud intensīva lauksaimniecība – gan pesticīdu lietošana, gan aršana, kas iznīcina barības bāzi. Olu

dēšanas laikā suga ir jutīga pret traucējumu. Ligzdošanas sekmes negatīvi ietekmē sīko zīdītāju populāciju ciklu apstāšanās zemā populācijas līmenī. Mežu ciršana kailcirtē pie lauksaimniecības zemēm palielina sugai piemērotās barošanās vietas, bet mazina potenciālo ligzdu vietas. Savukārt lauksaimniecības zemju pamešana rada to aizaugšanu ar krūmiem un kokiem, mazinot barošanās biotopus, savukārt apsaimniekošanas intensifikācija mazina pieejamās barības daudzumu un kvalitāti. Ligzdas iet bojā, ja ligzdošanas laikā cērt kokus. Suga iet bojā uz autoceļiem (Avotiņš jun. 2019).

Aizsardzība. Ausainā pūce nav izveidošanas mērksuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā. Tiek veikts ligzdojošās populācijas monitorings (Avotiņš 2021). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, ir jāīsteno sugas aizsardzības plāns, tostarp jāsaglabā zālāji un jāapsaimnieko tie, lai palielinātu mazo zīdītāju skaitu, jāsaglabā mežmalas, jāpārtrauc mežizstrāde un jaunaudzū kopšana no 1. aprīļa līdz 30. jūnijam, jāpalielina atstājamo ekoloģisko koku skaits. Jāturpina sugas monitorings, papildinot to ar ligzdošanas sekmju monitoringu, un jāatjauno grauzēju monitorings (Avotiņš jun. 2019).

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.158. attēls. Ausainās pūces ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Long-eared Owl – *Asio otus*. In Latvia, the distribution has not changed significantly since the 1980s, but the differences in information, surveying methods and technical support are likely to have played an important role. The AOO of the breeding population is 1,664 km², and the EOO – 78,183 km². The breeding population is estimated at 3,766–12,362 pairs (7,532–24,724 adult individuals). The population is fluctuating in the long term, while the short-term trend of the population is unclear. Calculation of the magnitude of population changes with the use of long-term data allows to conclude that a population decline of more than 50% has occurred over three generations. A wide open landscape dominated by grasslands is important as foraging sites. The abundance of parks, cemeteries with trees, avenues, small forest clusters and woodland edges is important for breeding. The most important places are those where the age of the stand exceeds the final felling age. The species is threatened by intensive farming – pesticide use and ploughing – which destroys the food base. The species is sensitive to disturbance during the egg-laying period. Breeding success is negatively affected by the disruption of rodent population cycles (cyclical fluctuations in population size), with populations remaining at low levels. Nests are destroyed by felling trees during the breeding season. Individuals die on the roads. Monitoring of the breeding population is ongoing. The species must be included on the list of protected species of Latvia. To protect the species, a species conservation plan must be implemented, which includes the conservation and management of grasslands to increase the number of mammals, preservation of forest edges, cessation of logging and maintenance clearing of young stands from 1 April to 30 June, increasing the number of ecological trees to be left, and continued monitoring of the species, which must be supplemented with the monitoring of breeding success, and the monitoring of small mammals must be resumed.

Literatūras saraksts

- Avotins, A., Avotins, A. Sr., Ķerus, V., Aunins, A. 2023. Numerical response of owls to the dampening of small mammal population cycles in Latvia. *Life*, 13(2): 572.
- Avotiņš jun., A. 2019. Apodzina *Glaucidium passerinum*, bikšainā apoga *Aegolius funereus*, meža pūces *Strix aluco*, urālpūces *Strix uralensis*, ausainās pūces *Asio otus* un ūpja *Bubo bubo* aizsardzības plāns. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 520.
- Avotiņš, A. 2021. Plesīgo putnu valsts (fona) monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 32.
- BirdLife International 2021a. *Asio otus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22689507A201150685. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22689507A201150685.en>. [skatīts 20.12.2022.]
- BirdLife International 2021b. *Asio otus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22689507A166227851. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22689507A166227851.en>. [skatīts 20.12.2022.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

Stepes lija

Circus macrourus

(Gmelin, 1770)

EN Caurceļojošā populācija

3.159. attēls. Stepes lija.
Foto: Gaidis Grandāns.

Morfoloģija un bioloģija. Mazākā no lijām, izteikti nosmailoti spārni. Pieaugušam tēviņam gaišpelēka virspuse, balta apakšpuse, melna 2.–5. līdšpalva. Mātīte ar brūnu virspusi, baltu virsasti un gaišāku laukumu uz spārnu segspalvām. Apakšpuse gaiši dzeltenbrūna ar brūnām garensvītrīņām. Pārtiek galvenokārt no grauzējiem un maziem putniem. Gājputns (LOB 1998). Latvijā ieceļo. No 20. gs. 40. gadiem līdz 1999. gadam Latvijā nebija droši reģistrēta, taču kopš 2012. gada tiek novērota katru gadu (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Ziemeļeiropas līdz Mongolijas R daļai, tā kodols ir Centrālāzijas stepes. Ziemeļgalvenokārt Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras un Indijā, nedaudz arī Ziemeļāfrikā un Tuvajos Austrumos (BirdLife International 2021a). Kopumā izplatība Eiropā kopš 20. gs. 80. gadiem nav būtiski mainījusies, taču gandrīz izzudusi Ukrainas un Moldovas populācija, savukārt ievērojami paplašinājusies izplatība Somijā (Keller et al. 2020). Latviju caurceļojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 104 km², sastopamības apgabals (EOO) – 45 866 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija mazinās (BirdLife International 2021a). Eiropas populācija ir stabila. Somijā populācija pieaug, bet Krievijā – stabila (BirdLife International 2021b). Latvijā caurceļojošās populācijas lielums nav zināms, bet tiek vērtēts, ka tā ir mazāka nekā 50 pieaugušu indivīdu. Arī populācijas tendence nav zināma, bet, ņemot vērā populācijas

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: vanagu Accipitridae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: EN^o D, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: NT 2021, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Somija (EN 2019), Krievija (VU 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 13. Piekraste un teritorija virs plūdmaiņu zonas, 14.1. Aramzeme, 14.2. Ganības.

Draudi: 2.1. Augkopība, 2.3. Lopkopība un lauku sētas, 7.1. Ugunsgrēki un to ierobežošana, 9.3. Lauksaimnieciskās un mežsaimnieciskās izcelsmes piesārņojums.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: CITES II, Bernes II, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: I.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: 4. kat. (1985).

tendenci Somijā un Krievijā, nav pamata domāt, ka tā mazinās.

Biotopi un ekoloģija. Ieceļotājus var sastapt jebkādā klajā ainavā (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 5,7 gadi (BirdLife International 2021b).

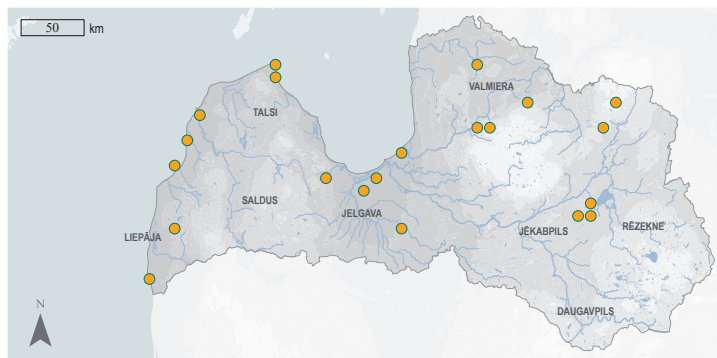
Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek iegūta, taču Eiropas līmeņa novērtējumā ir norādīts, ka tiek iegūta (BirdLife International 2021b).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Ligzdošanas areālā sugu apdraud galvenokārt stepes zālāju iznīcināšana un degradācija – pārvēršot tos par

aramzemēm, nodedzinot, intensīvi noganot vai novācot krūmus un citu augstu veģetāciju (BirdLife International 2021b).

Aizsardzība. Stepes lija nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā. Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.160. attēls. Stepes lijas caurceļojošās populācijas izplatība.

Summary

Pallid Harrier – *Circus macrourus*. The AOO of the population migrating through Latvia is 104 km², the EOO – 45,866 km². The size of the migratory population is unknown, but it is estimated to be less than 50 adult individuals. The population trend is also unknown, but, given the population trends in Finland and Russia, there is no reason to believe that it is declining. Migrating birds can occur in any open landscape. In its breeding range, the species is mainly threatened by the destruction and degradation of steppe grasslands as they are converted to arable land, burning, intensive grazing or removal of shrubs and other tall vegetation. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia.

Literatūras saraksts

- BirdLife International 2021a. *Circus macrourus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22695396A201209093. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22695396A201209093.en>. [skatīts 29.12.2022.]
- BirdLife International 2021b. *Circus macrourus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22695396A166298169. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22695396A166298169.en>. [skatīts 29.12.2022.]
- Celmiņš, A. 2022. Stepes lija *Circus macrourus*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: <http://www.putni.lv/cirmac.htm>. [skatīts 23.03.2022.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňová, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

Sarkanā klija

Milvus milvus

(Linnaeus, 1758)

EN Ligzdojošā populācija

3.161. attēls. Sarkanā klija.
Foto: Gaidis Grandāns.

Morfoloģija un bioloģija. Slaidis, par kraukli nedaudz lielāks plēsējputns ar gariem spārniem un garu, šķeltu asti. Apspalvojums rūsganbrūns, galva gaišpelēka. Pārtiek galvenokārt no grauzējiem un sīkiem putniem, ēd arī maitu. Ligzdu būvē dažādu sugu kokos. Izklājumā bieži ir papīrs, lupatas, plastikāta gabali u. tml. Dējumā 2–4 olas, gadā viens perējums. Mazuļi ligzduļi. Gājputns, ziemo Eiropas DA daļā (LOB 2002).

Izplatība. Ligzdo tikai Eiropā (galvenokārt centrālajā un R daļā). Eiropas A un Z daļas populācijas migrē, bet R un D daļas putni galvenokārt nometnieki. Ziemeļosanas areāls skar arī Ziemeļāfriku (BirdLife International 2020). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā paplašinājusies, galvenokārt Z, bet arī A un D virzienā (Keller et al. 2020). Sugas retās sastopamības dēļ nav iespējams statistiski novērtēt izplatības pārmaiņas Latvijā, taču starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu izplatība acīmredzami palielinājusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 72 km², sastopamības apgabals (EOO) – 17 823 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Tā kā suga ligzdo tikai Eiropā, populācijas pieaugums Eiropā (BirdLife International 2021) nozīmē arī pasaules populācijas pieaugumu (BirdLife International 2020). Krievijā un Lietuvā populācija pieaug, Baltkrievijā – īstermiņā stabila, bet ilgtermiņā tendence nav zināma (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 7–20 pāri (14–40 pieaugušu individu).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: vanagu Accipitridae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: EN^o D, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2020, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Lietuva (VU 2021), Krievija (EN 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 4.4. Mērenās joslas zālājs, 14.2. Ganības.

Draudi: 9.3. Lauksaimnieciskās un mežsaimnieciskās izcelsmes piesārņojums, 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 2.1. Viengadīgas un daudzgadīgas lauksaimniecības kultūras, 2.3. Lopkopība un lauku sētas, 3.3. Atjaunojamā enerģija, 4.1. Ceļi un dzelzceļi, 4.2. Komunālo pakalpojumu līnijas, 8.2. Problemātiskas vietējās sugas/slimības.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 6.4. Atbalsta maksājumi.

Konvenciju pielikumi: CITES II, Bernes II, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: I.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS, ML.

LSG iepriekšējie izdevumi: 1. kat. (1985), 1. kat. (2000).

Tā pieaug gan ilgtermiņā, gan īstermiņā (Ķerus u. c. 2021).

Biotopi un ekoloģija. Ligzdo lapu koku un jauktos mežos dažādu kļajumu tuvumā (LOB 2002). Paaudzes ilgums: 10,4 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta. Eiropas līmeņa novērtējumā ir norādīts, ka tiek iegūta citur Eiropā (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā

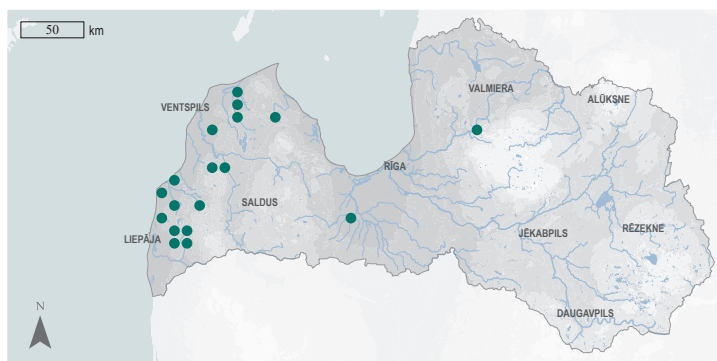
3.162. attēls. Sarkanās klijas ligzdošanas biotops.
Foto: Aigars Kalvāns.

minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Nozīmīgs drauds sugai ir tieša indēšana un netieša saindēšanās (ar pesticīdiem, tostarp rodenticīdiem) ziemošanas vietās. Sugu apdraud arī zālāju pārvēršana par aramzemēm un lauksaimniecības intensitātes pieaugums, kas izraisījis ainavas daudzveidības

mazināšanos un ķīmiskā piesārņojuma pieaugumu. Sugu apdraud bojāeja elektrolīnījās, uz ceļiem un potenciāli arī vējparkos. Iespējams, sugu apdraud arī konkurence ar melno kliju (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” sarkanā klijā ir starp izveidošanas mērķsugām dabas parkā “Pape” un dabas liegumā “Tāšu ezers”. Sugai nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāveido mikroliegumi ligzdošanas vietās un jāsaglabā zālāji to apkārtnē, tostarp, ierobežojot pesticīdu izmantošanu.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.163. attēls. Sarkanās klijas ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Red Kite – *Milvus milvus*. Due to the rare occurrence of the species, a statistical assessment of the changes in its distribution in Latvia is impossible; however, it is evident that the distribution of the species has increased between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of breeding population is 72 km², the EOO – 17,823 km². The breeding population is estimated at 7–20 pairs (14–40 adult individuals). The population is increasing in the long term as well as in the short term. The species nests in deciduous and mixed forests near various clearings. Direct poisoning and indirect poisoning (by pesticides and rodenticides) at wintering sites pose significant threats to the species. The species is also threatened by the conversion of grasslands into arable land and the increase in agricultural intensity, which has led to homogenisation of the landscape and growing chemical pollution. The species is threatened by deaths on power lines, roads and, potentially, wind farms as well. The species may also be threatened by competition with the *Milvus migrans*. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Conservation of the species requires the creation of micro-reserves at breeding sites and the conservation of grasslands around them, including by limiting the use of pesticides.

Literatūras saraksts

- BirdLife International 2020. *Milvus milvus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2020: e.T22695072A181651010. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2020-3.RLTS.T22695072A181651010.en>. [skatīts 04.01.2023.]
- BirdLife International 2021. *Milvus milvus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22695072A166293437. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22695072A166293437.en>. [skatīts 04.01.2023.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňová, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.
- Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Melnā klija

Milvus migrans

(Boddaert, 1783)

EN Ligzdojošā populācija

3.164. attēls. Melnā klija.
Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Kraukļa lieluma plēsējputns ar gariem, diezgan platiem spārniem un garu, galā sekli šķeltu asti. Ap spalvojums tumši brūns, galva gaišāka. Pārtiek galvenokārt no beigtām zivīm un sikiem ūdensdzīvniekiem, arī no maitas. Ligzdu būvē dažādu sugu kokos. Izklājumā bieži izmanto papīru, lupatas un līdzīgus atkritumus. Dējuma 2–3 olas, gadā viens perējums. Mazuļi ligzduļi. Gājputns, ziemo Āfrikā un Tuvajos Austrumos (LOB 2002; Harrison, Castell 2002).

Izplatība. Ligzdošanas areāls aptver gandrīz visu Eiropu (izņemot Z daļu, Lielbritāniju un Īriju), iesniedzas arī Ziemeļāfrikā un iekļauj lielāko daļu Āzijas, ligzdo arī Austrālijā. Ziemo Āfrikā (galvenokārt uz dienvidiem no Sahāras), Tuvajos Austrumos, no Indijas līdz Japānai un Austrālijā (BirdLife International 2021a). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā palielinājusies, it īpaši areāla Z daļā (Keller et al. 2020). Latvijā sugas izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu ir mazinājusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 88 km², sastopamības apgabals (EOO) – 58 731 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija stabila (BirdLife International 2021a). Eiropā populācija pieaug. Krievijā populācija pieaug. Baltkrievijā un Lietuvā populācija ilgtermiņā sarūk, īstermiņā Baltkrievijas populācija ir stabila, Lietuvas – pieaug (BirdLife International 2021b). Latvijā ligzdojošā populācija ir 49–74 pāri

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: vanagu Accipitridae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: EN D, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2021, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (EN 2020), Somija (CR 2019), Igaunija (EN 2019), Lietuva (EN 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strautes tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 15.3. Akvakultūru dīķi.

Draudi: 9.3. Lauksaimnieciskās un mežsaimnieciskās izcelsmes piesārņojums, 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 3.3. Atjaunojamā enerģija.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 6.4. Atbalsta maksājumi.

Konvenciju pielikumi: CITES II, Bernes II, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: I.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS, ML.

LSG iepriekšējie izdevumi: 4. kat. (1985), 2. kat. (2000).

(98–158 pieauguši indivīdi). Tā pieaug gan ilgtermiņā, gan īstermiņā (Ķerus u. c. 2021).

Biotopi un ekoloģija. Ligzdo mežos dažādu ūdenstilpju – zivju dīķu, ezeru, ūdenskrātuvju, lielāku upju – tuvumā (LOB 2002). Paaudzes ilgums: 9,3 gadi (BirdLife International 2021b).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, bet Eiropas līmeņa novērtējumā ir norādīts, ka tiek iegūta citur Eiropā (BirdLife International 2021b).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt

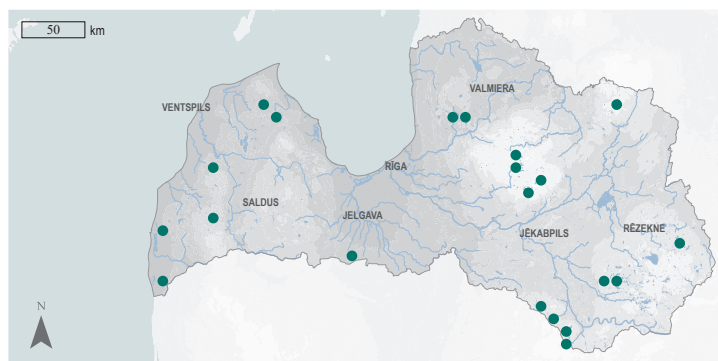
3.165. attēls. Melnās klijas ligzdošanas biotops.
Foto: Aigars Kalvāns.

aktuāli Latvijas populācijai, papildinot ar eksperta vērtējumu. Sugu apdraud ūdens piesārņojums. Mežsaimnieciskā darbība

var ietekmēt dzīvotni un radīt traucējumus. Dažviet Eiropā suga tiek apkarota. Potenciāli to negatīvi var ietekmēt vējparku attīstība (BirdLife International 2021b).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” melnā klijā ir viena no izveidošanas mērķsugām 22 ĪADT. Sugai nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu melno kliju, ir jāveido mikroliegumi ligzdošanas vietās un jānovērš ķīmiskā piesārņojuma noplūde no lauksaimniecības zemēm.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.166. attēls. Melnās klijas ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Black Kite – *Milvus migrans*. In Latvia, the distribution of species declined between 1980–1984 and 2000–2004, while no considerable change in distribution occurred between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of breeding population is 88 km², the EOO – 58,731 km². The breeding population is estimated at 49–74 pairs (98–158 adult individuals). The population is increasing in the long term as well as in the short term. It nests in forests near various water bodies – fishponds, lakes, reservoirs and larger rivers. The species is threatened by water pollution. Forestry activities can affect the habitats and cause disturbance. The species is being persecuted in some parts of Europe. Potentially, the species may be negatively affected by wind farm development. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. The creation of micro-reserves at breeding areas and preventing the runoff of chemical pollution from agricultural land are required for the conservation of the species.

Literatūras saraksts

- BirdLife International 2021a. *Milvus migrans*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T181568721A206588554. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T181568721A206588554.en>. [skatīts 04.01.2023.]
- BirdLife International 2021b. *Milvus migrans* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T181568721A166444585. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T181568721A166444585.en>. [skatīts 04.01.2023.]
- Harrison, C.J.O., Castell, P. 2002. Bird Nests, Eggs and Nestlings of Britain and Europe with North Africa and the Middle East. London: HarperCollins Publishers, 474.
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Kļavāna, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Aunīņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.
- Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Bikšainais klijāns

Buteo lagopus

(Pontopidan, 1763)

EN Ziemujošā populācija

3.167. attēls. Bikšainais klijāns.
Foto: Igors Deņisovs.

Morfoloģija un bioloģija. Par peļu klijānu mazliet lielāks plēsējputns. Balta aste ar melnu galu, tumša ķermeņa virspuse. Ķermeņa apakšpuse kontrastaina – pelēkbalta ar melniem laukumiem spārnu locītavās un tumšu vēderu. Pārtiek galvenokārt no sīkajiem grauzējiem, nedaudz arī putniem. Latvijā sastopams galvenokārt caurceļošanas laikā, bet nelielā skaitā arī ziemo (LOB 1998).

Izplatība. Cirkumpolārs ligzdošanas areāls arktiskajā un subarktiskajā zonā. Ziemo ASV un no Lielbritānijas līdz Japānas Z daļai (BirdLife International 2021a). Kopš 20. gs. 80. gadiem ligzdošanas izplatība Eiropā nedaudz mazinājusies, galvenokārt areāla D daļā (Keller et al. 2020). Latvijā ziemujošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 844 km², sastopamības apgabals (EOO) – 64 587 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2021a). Arī Eiropā populācija stabila. Zviedrijā un Somijā ligzdojošā populācija sarūk. Krievijas populācija stabila. Par ziemujošām populācijām Latvijas kaimiņvalstīs nav datu (BirdLife International 2021b). Latvijā ziemujošās populācijas lielums nav zināms, bet ir aizdomas, ka tā ir mazāka nekā 250 indivīdi. Populācijas tendence nav zināma.

Biotopi un ekoloģija. Latvijā sastopams dažādu veidu kultūrainavā, mitrājos u. tml. (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 7,5 gadi (BirdLife International 2021b).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: vanagu Accipitridae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: EN D, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2021, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (EN 2019), Igaunija (LC 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 14.1. Aramzeme, 14.2. Ganības.

Draudi: 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 4.1. Ceļi un dzelzceļi, 4.2. Komunālo pakalpojumu līnijas.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: CITES II, Bernes II, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

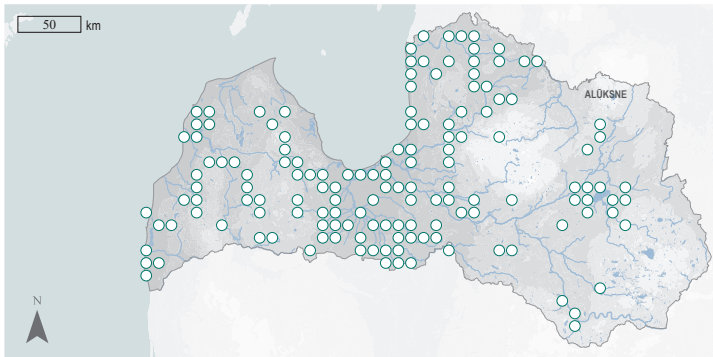
LSG iepriekšējie izdevumi: 4. kat. (1985).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču dažviet Eiropā tā tiek iegūta (BirdLife International 2021b).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas ziemujošajai populācijai. Dažviet problēma var būt sugas nelikumīga nogalināšana. Suga cieš arī no sadursmēm ar automobiļiem un elektrolinijām. Sugu var apdraudēt arī klimata pārmaiņas (BirdLife International 2021b).

Aizsardzība. Bikšainais klijāns nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču sastopams vairākās no šīm teritorijām. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā nav jāmaina.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.168. attēls. Bikšainā klijāna ziemojošās populācijas izplatība.

Summary

Rough-legged Buzzard – *Buteo lagopus*. The AOO of wintering population in Latvia is 844 km², the EOO – 64,587 km². The size of the wintering population is unknown, but it is suspected to be less than 250 individuals. The population trends are unknown. In Latvia, it occurs in a variety of cultural landscapes, wetlands, etc. In some places, illegal killing of the species can be a problem. The species suffers from collisions with road vehicles and power lines. The species may also be threatened by climate change. The legal status of protected species does not need to be changed in Latvia.

Literatūras saraksts

- BirdLife International 2021a. *Buteo lagopus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22695973A202640529. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22695973A202640529.en>. [skatīts 05.01.2023.]
- BirdLife International 2021b. *Buteo lagopus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22695973A166301294. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22695973A166301294.en>. [skatīts 05.01.2023.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňová, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

Peļu klijāns

Buteo buteo

(Linnaeus, 1758)

 Ligzdojošā populācija

3.169. attēls. Peļu klijāns.
Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Kraukļa lieluma plēsējputns ar īsu, platu asti un platiem spārniem. Krāsa ļoti dažāda. Parasti tumši pelēkbrūns ar gaišiem laukumiem spārnu apakšpusē un šķērsvītrainu asti. Pārtiek no pelēm, strupastēm, nelidojošiem putnu mazuļiem u. tml., ziemā ēd arī maitu. Ligzdu, kas var būt dažādu sugu kokos, parasti izmanto daudzus gadus. Dējumā 1–4 olas, gadā viens perējums. Mazuļi ligzduļi. Gājputns, ziemo Eiropas centrālajā un DR daļā, nelielā skaitā arī Latvijā (LOB 2002).

Izplatība. Ligzdošanas areāls aptver gandrīz visu Eiropu un sniedzas uz austrumiem līdz Mongolijas R daļai. Eiropas centrālajā, R un D daļā ziemošanas areāls pārklājas ar ligzdošanas areālu. Ziemo arī Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras, Kirgizstānā un Indijas dienvidos (BirdLife International 2021a). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā nedaudz palielinājusies, galvenokārt Lielbritānijā un Īrijā (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu nav būtiski mainījusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu tā ir mazinājusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 5988 km², sastopamības apgabals (EOO) – 79 912 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija pieaug (BirdLife International 2021a). Arī Eiropas populācija pieaug. Igaunijā, Krievijā un Baltkrievijā populācija stabila, bet Lietuvā sarūk gan īstermiņā, gan ilgtermiņā (BirdLife International 2021b). Latvijā ligzdojošā populācija

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: vanagu Accipitridae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: EN A2b, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2021, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (VU 2019), Igaunija (LC [L, C] 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 4.4. Mērenās joslas zālājs, 14.1. Aramzeme, 14.2. Ganiības.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 3.3. Atjaunojamā enerģija.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.4. Atbilstība un izpilde.

Konvenciju pielikumi: CITES II, Bernes II, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: 4. kat. (1985).

ir 17 304–29 720 pāru (34 608–59 440 pieaugušu indivīdu). Gan ilgtermiņā, gan īstermiņā populācija mazinās (Ķerus u. c. 2021). Trijās paaudzēs populācija ir samazinājusies par 61%.

Biotopi un ekoloģija. Ligzdošanas biotops ir meži, kas mijas ar klajām ainavām, – laukiem, pļavām, purviem u. tml., kur barojas. Ligzdo arī mazos mežu pudurišos, lielākos meža masīvos parasti mežmalās (LOB 2002). Paaudzes ilgums: 9,4 gadi (BirdLife International 2021b).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču dažviet Eiropā tā tiek iegūta (BirdLife International 2021b).

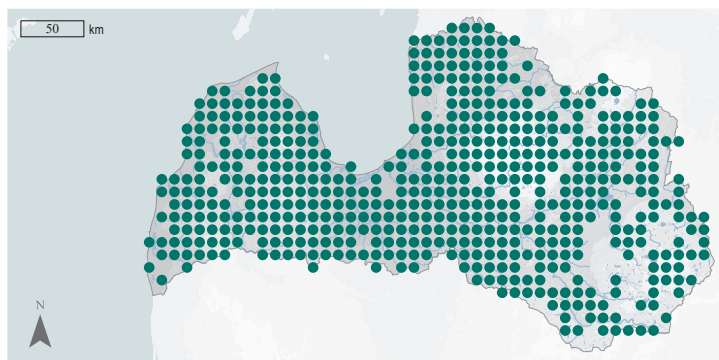
3.170. attēls. Peļu klijāna ligzdošanas biotops.
Foto: Jānis Kuze.

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, bet ir ticami, ka populācijas lejupslīdi veicinājusi mežizstrāde. Sugu var ietekmēt arī piesārņojums ar pesticīdiem. Vēsturiski

nozīmīgākais drauds bija sugas apkarošana, kas dažviet, iespējams, notiek joprojām. Potenciāls drauds var būt vējparku attīstība (BirdLife International 2021b).

Aizsardzība. Peļu klijāns nav izveidošanas mērksuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču suga ligzdo vairākās no šīm teritorijām. Tiek veikts sugas ligzdojošās populācijas monitorings (Avotiņš 2021). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, ir jāaglabā ligzdas, jāpārtrauc mežizstrāde ligzdošanas laikā un jāmazina pesticīdu lietojums lauksaimniecības zemēs.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.171. attēls. Peļu klijāna ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Eurasian Buzzard – *Buteo buteo*. In Latvia, the distribution did not change considerably between 1980–1984 and 2000–2004 and declined between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of breeding population is 5,988 km², the EOO – 79,912 km². The breeding population is estimated at 17,304–29,720 pairs (34,608–59,440 adult individuals). The population is declining in the long term, as well as in the short term. Over three generations, the population has declined by 61%. The breeding habitat of the species includes forests interspersed with open landscapes – fields, grasslands, wetlands, etc., where it forages. They also breed in small forest clumps. In larger aggregates of forests, they usually breed at the forest edges. The threats have not been studied in Latvia, but it is likely that the increase in logging intensity has played a significant role in the decline of the population. The species can also be affected by pesticide pollution. Historically, the most significant threat has been persecution of the species, which may still be taking place in some places. Wind farm development could be a potential threat. Monitoring of the breeding population of the species is ongoing. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. The preservation of nests, suspension of logging during the breeding season and reducing the use of pesticides on farmland are required for the preservation of the species.

Literatūras saraksts

- Avotiņš, A. 2021. Plēsīgo putnu valsts (fona) monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 32.
- BirdLife International 2021a. *Buteo buteo*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T61695117A206634667. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T61695117A206634667.en>. [skatīts 05.01.2023.]
- BirdLife International 2021b. *Buteo buteo* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T61695117A166456567. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T61695117A166456567.en>. [skatīts 05.01.2023.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.

Bišu dzenis

Merops apiaster

Linnaeus, 1758

EN Ligzdojošā populācija

3.172. attēls. Bišu dzenis.
Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Slaidis, ļoti koši apspalvots strazda lieluma putns. Vēderpuse zaļganzila, rīkle dzeltena, acs svītra melna. Galvas virsa, pakausis, skausts, kakla sāni un muguras augšdaļa sarkanbrūna. Plecu segspalvas zeltaini dzeltenas. Pieaugušajiem spārnu virspusē sarkanbrūns laukums. Priemārās lidspalvas zilas. Pārtiek no lieliem lidojošiem kukaiņiem: lapsenēm, bitēm, spārēm, sienāžiem u. c. Ligzdo alās stāvkraastos un citos zemes atsegumos (LOB 1998). Ligzdo nelielās kolonijās (Celmiņš 2024). Dējumā parasti 4–5 olas, gadā viens perējums. Perē un mazuļus baro abi pāra putni. Mazuļi ligzdgulī (Harrison, Castell 2002). Gājputns, ziemo Āfrikā (LOB 1998).

Izplatība. Ligzdošanas areāls no Rietumeiropas un Ziemeļāfrikas sniedzas līdz Kazahstānas austrumiem. Eiropā izplatības areāla Z robeža: Lielbritānija–Dānija–Latvija. Neliels ligzdošanas areāls arī Dienvidāfrikā. Ziemeļāfrikā, galvenokārt uz dienvidiem no ekvatora (BirdLife International 2019; Keller et al. 2020). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā ievērojami paplašinājusies uz ziemeļiem (Keller et al. 2020). Latvijā ligzdošana pierādīta četrās vietās: Saraiķu–Ziemupes apkārtnē (kopš 2003. gada), Lodes māla karjerā (2014.–2019. gadā) un Gaujas krastā Vaidavas pagastā (2015. un 2018. gadā), Latgalē (2023. gadā) (Celmiņš 2024). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 44 km², sastopamības apgabals (EOO) – 2373 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija stabila (BirdLife Inter-

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: kukaiņdzenņu Meropidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: EN° C1+2a(i,ii); D, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: –.

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 13.3. Piekrastes smilšu kāpas, 15.5. Raktuves (atvērtas).

Draudi: 2.1. Augkopība, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 8.2. Problemātiskas vietējās sugas/slimības, 1.2. Komerciālas un rūpnieciskas teritorijas.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.3. Informētība un komunikācija.

Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

national 2019). Arī Eiropas populācija stabila. Krievijas populācija pieaug. Baltkrievijas populācija ilgtermiņā stabila, bet īstermiņā pieaug. Lietuvas populācija ilgtermiņā pieaug, bet īstermiņā mazinās (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 5–10 pāru (10–20 pieaugušu indivīdu). Īstermiņā populācija mazinās (Ķerus u. c. 2021), taču, ņemot vērā sugas neseno ienākšanu Latvijā, populācijas pārmaiņu apjoms nav rēķināts un nav izmantots sugas novērtējumā.

Biotopi un ekoloģija. Zināmās ligzdošanas vietas ir dažādos (jūras, dīķa, upes) stāvkraastos, karjeros un būvlaukumos (Celmiņš 2024). Paaudzes ilgums: 3 gadi (BirdLife International 2021).

3.173. attēls. Bišu dzeņa ligzdošanas biotops.
Foto: Andris Klepers.

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek iegūta, bet tā tiek medīta Vidusjūras reģionā un, iespējams, arī citviet Eiropā (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, bet ir zināms, ka vairākas ligzdas izpostījuši

zīdītāji (iespējams, caunas *Martes* spp. un lapsas *Vulpes vulpes*) (Celmiņš 2024). Lai gan karjeru izstrāde u. tml. darbi rada ligzdošanas vietas, tie ligzdas var arī izpostīt. Intensīva lauksaimniecība (tostarp pesticīdu lietošana) var mazināt barības pieejamību. Vidusjūras reģionā putni lielā skaitā tiek medīti (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Bišu dzeņa nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču divas ligzdošanas vietas atrodas Gaujas Nacionālajā parkā. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā nav jāmaina. Lai aizsargātu sugu, ligzdošanas laikā ir jāaizsargā ligzdošanas vietas.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

3.174. attēls. Bišu dzeņa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

European Bee-eater – *Merops apiaster*. In Latvia, breeding has been confirmed in four locations. The AOO of breeding population is 44 km², the EOO – 2,373 km². The breeding population is estimated at 5–10 pairs (10–20 adult individuals). In the short term, the population is declining, but, given the recent introduction of the species into Latvia, the calculations of the magnitude of the population change have not been performed or used in the assessment of the species. Known breeding sites include various (sea, pond, river) steep banks, quarries and construction sites. The threats have not been systematically studied in Latvia, but several nests are known to have been destroyed by mammals (possibly *Martes* spp. and *Vulpes vulpes*). Although quarrying and similar activities create breeding sites, they can also destroy nests. Intensive agriculture (including the use of pesticides) can reduce food availability. The birds are extensively hunted in the Mediterranean. The legal status of protected species does not need to be changed in Latvia. Protection of breeding sites during the breeding season is required for the conservation of the species.

Literatūras saraksts

- BirdLife International 2019. *Merops apiaster* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22683756A155512816. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22683756A155512816.en>. [skatīts 06.01.2023.]
- BirdLife International 2021. *Merops apiaster* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22683756A166218648. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22683756A166218648.en>. [skatīts 06.01.2023.]
- Celmiņš, A. 2024. Bišu dzeņa *Merops apiaster*. Latvijas putni 2000–2024. Interneta publikācija: <http://www.putni.lv/merapi.htm>. [skatīts 26.04.2024.]
- Harrison, C.J.O., Castell, P. 2002. Bird Nests, Eggs and Nestlings of Britain and Europe with North Africa and the Middle East. London: HarperCollins Publishers, 474.
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Kļavaņova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

Titiņš

Jynx torquilla

Linnaeus, 1758

EN Ligzdojošā populācija

3.175. attēls. Titiņš.
Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Mazliet lielāks nekā zvirbulis. Galva, mugurpuse, aste un spārni pelēkbrūni raibi. Vēderpuse balta ar tumšiem raibumiem. Parasti barojas dažādos zālajos uz zemes, pārtiek galvenokārt no mazajām skudrām. Ligzdo koku dobumos un būrišos. Parasti izmet no dobumiem un būrišiem citu putnu ligzdas. Ligzdu nebūvē. Dējumā 6–11 olas, gadā viens perējums. Gājputns, ziemo Āfrikā (LOB 2002).

Izplatība. Ligzdošanas areāls aptver gandrīz visu Eiropu un sniedzas uz austrumiem līdz Japānai, galvenokārt pa mēreno zonu. Galvenā areāla D robeža virzās pa Kazahstānas un Mongolijas Z daļu, bet atsevišķi izplatības apgabali arī tālāk uz dienvidiem. Ziemo Dienvidēiropā, Āfrikā starp Sahāru un ekvatoru, Indijā, Āzijas dienvidaustrumos (kontinentā) un Japānas dienvidos (BirdLife International 2017). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā kopumā nav būtiski mainījusies, pieaugumam Pireneju pussalā kompensējot samazinājumu Francijā (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu nav būtiski mainījusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu tā ir pieaugusi (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 4520 km², sastopamības apgabals (EOO) – 87 043 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2017). Eiropas populācija ir stabila. Krievijā un Baltkrievijā populācija stabila. Lietuvā un īstermiņā arī Igaunijā populācija sarūk (BirdLife International 2021).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: dzilnu Picidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: EN A2b, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (NT 2019), Igaunija (LC 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 4.4. Mērenās joslas zālājs, 14.2. Ganības, 14.4. Lauku sētas un dārzi, 14.5. Urbānas teritorijas.

Draudi: 2.1. Augkopība, 2.2. Koksnes un celulozes stādījumi, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 11.5. Cita ietekme.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: IAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Latvijā ligzdojošā populācija ir 4000–10 000 pāru (8000–20 000 pieaugušu indivīdu). Ilgtermiņā populācija pieaug, īstermiņā klasificēta kā stabila (Ķerus u. c. 2021). Desmit gados populācija ir samazinājusies par 46%, taču, ņemot vērā nenoteiktību, ir liela varbūtība, ka samazinājums faktiski ir lielāks nekā 50%.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo skrajus lapu koku un jauktus mežus pļavu un citu kļajumu tuvumā, arī parkus, dārzus un kultūrainavu ar atsevišķām koku grupām (LOB 2002). Paaudzes ilgums: 2,9 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek iegūta, bet Eiropas limeņa novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

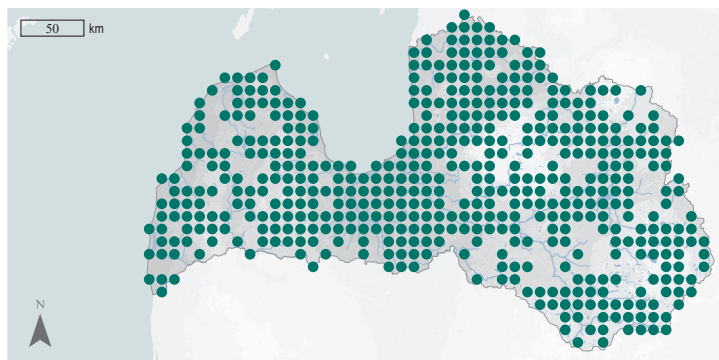
3.176. attēls. Titiņa ligzdošanas biotops.
Foto: Edgars Tropš.

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Tiek uzskatīts, ka populāciju lejupslīdi var izraisīt palielināts nokrišņu

daudzums ligzdošanas sezonas laikā klimata pārmaiņu dēļ. Sugas dzīvotni, tostarp barības pieejamību, apdraud lauksaimniecības intensitātes palielināšanās, zālāju zudums un lapu koku mežu aizstāšana ar skujkoku stādījumiem (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Titiņš nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču ir sastopams daudzās no šīm teritorijām. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā zālāji mozaikā ar mežiem un jāmazina pesticīdu lietojums (tostarp dārzos).

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

3.177. attēls. Titiņa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Eurasian Wren – *Jynx torquilla*. In Latvia, no significant change in the distribution has occurred between 1980–1984 and 2000–2004, while growth was observed between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of breeding population is 4,520 km², the EOO – 87,043 km². The breeding population is estimated at 4,000–10,000 pairs (8,000–20,000 adult individuals). The population is increasing in the long term but has declined by 46% in ten years, but given the uncertainty, there is a high probability that the decline is actually greater than 50%. The species inhabits sparse deciduous and mixed forests near grasslands and other open areas, as well as parks, gardens and cultural landscapes with isolated groups of trees. It is thought that the decline in populations may be caused by increased rainfall during the breeding season, which is due to climate change. The habitat of the species, including food availability, is threatened by increasing agricultural intensity, loss of grasslands and the replacement of deciduous forests with conifer plantations. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Conservation of the species requires the maintenance of a mosaic of grasslands with forests and the reduction of pesticide use (including in gardens).

Literatūras saraksts

- BirdLife International 2017. *Jynx torquilla* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T22680683A111819000. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-1.RLTS.T22680683A111819000.en>. [skatīts 09.01.2023.]
- BirdLife International 2021. *Jynx torquilla* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22680683A166212849. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22680683A166212849.en>. [skatīts 09.01.2023.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.

Trīspirkstu dzenis

Picoides tridactylus

(Linnaeus, 1758)

EN Ligzdojošā populācija

3.178. attēls. Trīspirkstu dzenis.
Foto: Iveta Pērkone.

Morfoloģija un bioloģija. Mazliet mazāks nekā dižraibais dzenis. Plecu daļa, galvas sāni, bārdas svītra un aste melna, pāri visai mugurai garenvirzienā stiepjas balta josla. Vēderpuse netīri balta, uz sāniem melnas šķērsvītriņas un raibumi. Tēviņam galvas virsa dzeltena, mātītei – melnbalta. Barojoties pārsvarā meklē kukaiņus zem sausu vai kalstošu egļu, melnalkšņu vai bērzu mizas plēksnēm, atlupinot tās (LOB 2002). Visu gadu barojas ar mizgraužiem un to kāpuriem, ligzdošanas laikā arī ar koksngraužu kāpuriem, zirnekļiem u. c. Ligzdo koku dobumos, ko parasti kaļ nokaltušos kokos, tostarp eglēs. Vidējais ligzdas koka diametrs krūšu augstumā ir 29 cm (Bergmanis u. c. 2020). Dējumā 4–5 olas, gadā viens perējums. Nometnieks (LOB 2002).

Izplatība. Cirkumpolārs izplatības areāls galvenokārt boreālajā zonā. Ziemu ligzdošanas areālā (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā nedaudz palielinājusies – Baltijas valstīs, Baltkrievijā un Alpu un Balkānu apkārtnē (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. palielinājusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 948 km², sastopamības apgabals (EOO) – 79 781 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2016). Eiropas populācijas tendence nav zināma. Lietuvā un Baltkrievijā populācija stabila. Krievijas populācija ilgtermiņā pieaug,

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: dzilnu Picidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: EN C1+2a(ii), 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (VU 2019), Lietuva (VU 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti, 5.4. Atbilstība un izpilde, 6.4. Atbalsta maksājumi.

Konvenciju pielikumi: Bernes II.

Putnu direktīvas pielikums: I.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS, ML.

LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (1985), 3. kat. (2000).

bet īstermiņa tendence nav zināma. Igaunijā populācija ilgtermiņā ir stabila, bet īstermiņā sarūk (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 1000–2000 pāru (2000–4000 pieaugušu indivīdu). Ilgtermiņā populācija ir stabila, bet īstermiņā sarūk (Ķerus u. c. 2021). Trijās paaudzēs populācija ir samazinājusies par 31%.

Biotopi un ekoloģija. Sugai ir nozīmīga augsta pieaugušo un pāraugušo mežaudžu sastopamība plašā apkārtnē. Nozīmīgākās ir cirtmetu pārsniegušās jauktu koku un skujkoku audzes. Ainavas līmenī jebkuru jaunāku audžu platībai ir negatīva ietekme. Sugai nozīmīgākais koks ir egle. Svarīgs liels mirušās koksnes apjoms (optimāli ap 140–150 m³/ha atmirušās un kalstošās koksnes). Suga saistīta ar dabiskiem traucējumiem, tāpēc koku

3.179. attēls. Trīspirkstu dzeņa ligzdošanas biotops.
Foto: Aigars Kalvāns.

vainagu segumam nav jābūt nepārtrauktam, bet svarīgi, lai vainagu iztrūkums nebūtu veidojies saimnieciskās darbības rezultātā. Tikai atsevišķas īpaši vecas mežaudzes, ja tās ir nelielas, nespēj nodrošināt augstāko biotopu piemērotību sugai – lai to nodrošinātu, visām mežaudzēm ir jābūt vecām (Bergmanis u. c. 2020). Paaudzes ilgums: 3,4 gadi (BirdLife International 2021).

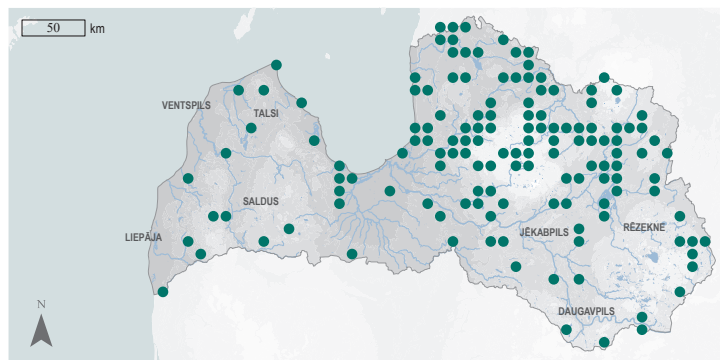
Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Būtiskākais faktors, kas negatīvi ietekmē sugas dzīvotni, ir mežsaimnieciskā darbība. Kailcirtē dzīvotne tiek iznīcināta, bet negatīva ietekme ir arī kopšanas un sanitārajām cirtēm, izvēcot atmirušo koksni, bojātos un kalstošos kokus. Veicot

mežsaimniecisko darbību ligzdošanas laikā, tiek iznīcinātas ligzdas (Bergmanis u. c. 2020).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” trīspirkstu dzeņis ir viena no izveidošanas mērķsugām 79 ĪADT. Trīspirkstu dzeņis ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajās vietās “Ābeļi”, “Gaujas Nacionālais parks”, “Ķemeru Nacionālais parks”, “Maņģenes meži”, “Zvārdes meži” (Račinskis 2004). Sugai ir izstrādāts aizsardzības plāns (Bergmanis u. c. 2020) un tiek veikts populācijas monitorings (Auniņš, Mārdega 2021). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Jāisteno sugas aizsardzības plāns, tostarp mežizstrādes aizliegums plānā identificētajās sugas aizsardzībai prioritārajās vietās, veidojot atbilstoša lieluma (40–100 ha) mikroliegumus vai īpaši aizsargājamās dabas teritorijas un esošajās aizsargājamajās teritorijās nodrošinot atbilstošu aizsardzības režīmu; ārpus šīm teritorijām – mežizstrādes pārtraukums no 1. aprīļa līdz 30. jūnijam, jāpalielina mežizstrādē saglabājamo ekoloģisko koku skaits (20 koki/ha priežu mežos, 30 koki/ha – pārējos), jāsaglabā visi dobumainie koki, mirušā koksne vismaz 20 m³/ha apjomā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

3.180. attēls. Trīspirkstu dzeņa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Three-toed Woodpecker – *Picoides tridactylus*. In Latvia, the distribution increased between 1980–1984 and 2000–2004, while no considerable change in distribution occurred between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 948 km², the EOO – 79,781 km². The breeding population is estimated at 1,000–2,000 pairs (2,000–4,000 adult individuals). The population is stable in the long term but declining in the short term. Over three generations, the population has declined by 31%. The abundance of older (mature and over-mature) forests over a wide area is important for the species. The most important of these are mixed forest and coniferous stands that have exceeded the legal felling age. A large volume of dead wood is important (optimally – around 140–150 m³/ha of dead and decaying wood). Separate particularly old stands, if they are small, cannot provide the highest suitability of habitat for the species – all stands need to be old to ensure this. Forestry is the most important factor that is negatively affecting the habitat of the species. A conservation plan of the species has been developed, and population monitoring is ongoing. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Conservation of the species requires the implementation of the species conservation plan, including the prohibition of logging in the priority areas identified in the species conservation plan, the establishment of micro-reserves or protected nature areas of an appropriate size (40–100 ha) and the provision of an appropriate protection regime in existing protected areas. Outside these areas – logging works should be suspended from 1 April to 30 June. The number of ecological trees to be preserved during logging should be increased (20 trees/ha in pine forests, 30 trees/ha in other forests); all hollow trees should be preserved, and dead wood should be preserved in at least the amount of 20 m³/ha.

Literatūras saraksts

- Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Dienas putnu valsts monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 59.
- Bergmanis, M., Priednieks, J., Avotiņš, A., Priedniece, I. 2020. Mazā dzeņa *Dryobates minor*, vidējā dzeņa *Leiopicus medius*, baltmugurdzeņa *Dendrocopos leucotos*, dižraibā dzeņa *Dendrocopos major*, trīspirkstu dzeņa *Picoides tridactylus*, melnās dzilnas *Dryocopus martius* un pelēkās dzilnas *Picus canus* aizsardzības plāns. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 263.
- BirdLife International 2016. *Picoides tridactylus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22727137A87304270. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22727137A87304270.en>. [skatīts 10.01.2023.]
- BirdLife International 2021. *Picoides tridactylus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22727137A166433593. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22727137A166433593.en>. [skatīts 10.01.2023.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.
- Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Plukšķis

Turdus iliacus

Linnaeus, 1766

EN Ligzdojošā populācija

3.181. attēls. Plukšķis.
Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Mazliet mazāks nekā dziedātājstrazds. Mugurpuse tumši pelēkbrūna, vēderpuse balta ar brūniem, izplūdušiem raibumiem. Rudi sāni un spārnu apakšējās segspalvas. Balta uzacs un bārdas svītra. Dzied arī caurceļošanas laikā, kad ir novērojami lielos baros. Pārtiek no dažādiem kukaiņiem, tārpiem, augļiem un ogām. Ligzdu no zariņiem un sausas zāles būvē galvenokārt uz celma, nolauzta koka stubma, zaru žāklē pie stumbra vai līdzīgā vietā nelielā augstumā. Dējumā 3–7 olas, gadā 2–3 perējumi. Gājputns, ziemo Eiropas DR daļā (LOB 2002).

Izplatība. Ligzdošanas areāls aptver Eirāzijas Z daļu no Islandes līdz Kolimai (Krievijā). Ziemo Eiropas R un D daļā, Centrālāzijā un Ziemeļāfrikā (BirdLife International 2017). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā ir mazinājusies, areāla D robežai atkāpjoties tālāk uz ziemeļiem (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu ir samazinājusies un turpinājusi mazināties arī starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 3540 km², sastopamības apgabals (EOO) – 82 839 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2017). Arī Eiropas populācija sarūk. Visās Latvijas kaimiņvalstīs populācija sarūk gan ilgtermiņā, gan īstermiņā (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 13 462–26 379 pāri (26 924–52 758 pieauguši indivīdi). Gan ilgtermiņā, gan īstermiņā populācijas tendence ir negatīva (Ķerus u. c. 2021).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: mežastrazdu Turdidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: EN A2b, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: NT 2016, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (EN 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 14.4. Lauku sētas un dārzi.

Draudi: 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās, 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 5.1. Sauszemes dzīvnieku mēdīšana un vākšana.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes III.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Desmit gados populācija ir samazinājusies par 56%.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo dažādus mežus, retumis parkus un kapsētas (LOB 2002). Paaudzes ilgums: 3,3 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek iegūta, taču Vidusjūras reģionā tā tiek medīta (BirdLife International 2021).

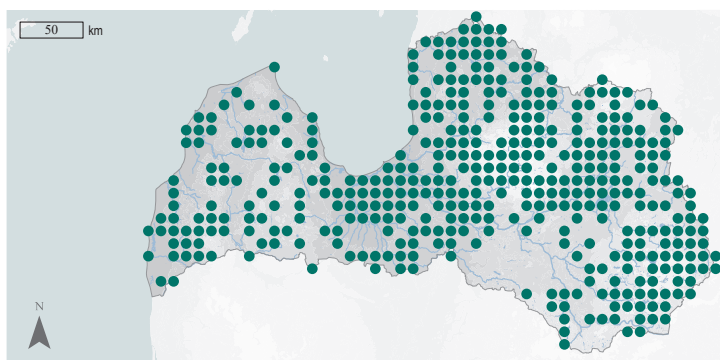
Apdraudējums. Latvijā draudi nav pēti. Visticamāk, galvenais cēlonis populācijas lejupslīdei ir klimata pārmaiņas, taču, iespējams, papildu drauds ir mežsaimnieciskā darbība, tostarp mežizstrāde ligzdošanas laikā. Vidusjūras reģionā suga tiek medīta.

3.182. attēls. Plukšķa ligzdošanas biotops.
Foto: Andris Dekants.

Aizsardzība. Plukšķis nav izveidošanas mērksuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču ir sastopams vairākās no šīm teritorijām. Tiek veikts sugas populācijas monitorings (Auniņš, Mārdega 2021). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, ir jāņem vērā mežizstrādes pārtraukums ligzdošanas laikā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

3.183. attēls. Plukšķa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Redwing – *Turdus iliacus*. In Latvia, the distribution declined between 1980–1984 and 2000–2004; the decline continued between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 3,540 km², the EOO – 82,839 km². The breeding population is estimated at 13,462–26,379 pairs (26,924–52,758 adult individuals). The long-term, as well as short-term population trend, is negative. The population has declined by 56% within ten years. The species inhabits various forests and, occasionally, parks and cemeteries. Climate change is most likely the main cause of population decline, but forestry activities, including logging during the breeding season, may pose an additional threat. Monitoring of the population of the species is ongoing. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. Suspension of logging during the breeding season needs to be observed to conserve the species.

Literatūras saraksts

- Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Dienas putnu valsts monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 59.
- BirdLife International 2017. *Turdus iliacus* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T22708819A110990927. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-1.RLTS.T22708819A110990927.en>. [skatīts 03.02.2023.]
- BirdLife International 2021. *Turdus iliacus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22708819A166346241. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22708819A166346241.en>. [skatīts 03.02.2023.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.

Tumsā čakstīte

Saxicola torquatus

(Linnaeus, 1766)

EN Ligzdojošā populācija

3.184. attēls. Tumsā čakstīte.
Foto: Pavel Shukov, CC BY-NC 4.0.

Morfoloģija un bioloģija. Slaidis, par zvīrbuli mazāks putns. Tēviņam ir pilnīgi melna galva, vaigi un rīkle, tumša mugura ar vāji izteiktiem raibumiem, liels balts laukums muguras sānos un balti kakla sāni. Krūtis, guza un ķermeņa sāni rudi. Mātītei galvas virsa un mugura tumši pelēkbrūna. Krūtis un sāni gaiši rudi. Pārtiek galvenokārt no dažādiem kukaiņiem un to kāpuriem (LOB 1998). Ligzda parasti uz zemes zem krūma. Dējumā 5–6, retāk 3–8 olas, gadā divi perējumi (Harrison, Castell 2002). Gājputns, ziemo Vidusjūras reģionā (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ligzdošanas areāls aptver Eiropu, izņemot Z daļu, un sniedzas līdz Japānai un Krievijas galējiem austrumiem. Sadrumstalots ligzdošanas areāls arī Āfrikā, galvenokārt uz dienvidiem no Sahāras tuksneša. Ziemeļosanas areāls pārklājas ar ligzdošanas areālu Eiropas R un D daļā un Āfrikā. Ziemeļos ar Arābijas pussalā un Dienvidāzijā (BirdLife International 2020). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā paplašinājusies Z un A virzienā (Keller et al. 2020). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 16 km², sastopamības apgabals (EOO) – 6745 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2020). Eiropas populācija sarūk. Krievijā, Baltkrievijā un Lietuvā populācija pieaug (BirdLife International 2021). Pirmoreiz ligzdošana Latvijā ir pierādīta 2007. gadā. Šobrīd Latvijā ligzdojošā populācija ir 1–2 pāri (2–4 pieauguši indivīdi) (Ķerus u. c. 2021), bet novērojumu skaits pieaug (Celmiņš 2022).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: muškērāju Muscicapidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: EN^o D, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2020, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (VU 2020).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 3.3. Boreālais krūmājs, 4.4. Mērenās joslas zālājs.

Draudi: –.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Biotopi un ekoloģija. Suga apdzīvo aizaugušus zālājus. Paaudzes ilgums: 2 gadi (BirdLife International 2021).

3.185. attēls. Tumsās čakstītes ligzdošanas biotops.
Foto: Mareks Kilups.

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Šobrīd Latvijā sugai nav identificēti būtiski draudi.

Aizsardzība. Tumšā čakstīte nav izveidošanas mērksuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, bet tajās ir atzīmēti vairāki novērojumi. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā nav jāmaina.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.186. attēls. Tumšās čakstītes ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Common Stonechat – *Saxicola torquatus*. The AOO of the population breeding in Latvia is 16 km², the EOO – 6,745 km². In Latvia, breeding was first confirmed in 2007. Currently, the breeding population is estimated at 1–2 pairs (2–4 adult individuals), but the number of observations is increasing. The species inhabits overgrown grasslands. Currently, no significant threats to the species have been identified in Latvia. The legal status of protected species does not need to be changed in Latvia.

Literatūras saraksts

- BirdLife International 2020. *Saxicola torquatus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2020: e.T22710184A181614254. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2020-3.RLTS.T22710184A181614254.en>. [skatīts 10.02.2023.]
- BirdLife International 2021. *Saxicola torquatus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22710184A166356128. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22710184A166356128.en>. [skatīts 10.02.2023.]
- Celmiņš, A. 2022. Tumšā čakstīte *Saxicola rubicola*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: <http://www.putni.lv/saxola.htm>. [skatīts 23.03.2022.]
- Harrison, C.J.O., Castell, P. 2002. Bird Nests, Eggs and Nestlings of Britain and Europe with North Africa and the Middle East. London: HarperCollins Publishers, 474.
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

Dzeltenā cielava

Motacilla flava

Linnaeus, 1758

EN Ligzdojošā populācija

3.187. attēls. Dzeltenā cielava.
Foto: Andris Soms.

Morfoloģija un bioloģija. Baltās cielavas lieluma putns ar dzeltenu vēderpusi un olīvzaļganu mugurpusi. Aste gara, tumša ar baltām malām. Tēviņam galvas virsa, pakaušis un ausu laukums zilganpelēks, mātītei – olīvzaļgans. Parasti novērojama tupam augstākos lakstaugos vai krūmu galotnēs. Pārtiek galvenokārt no kukaiņiem. Ligzdu būvē uz zemes, rūpīgi paslēptu zālē. Dējumā 3–7 olas, gadā divi perējumi. Gājputns, ziemo Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras (LOB 1998).

Izplatība. Ligzdošanas areāls aptver gandrīz visu Eiropu un sniedzas uz austrumiem līdz Sibīrijai. Ziemo Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras tuksneša un Indijā (BirdLife International 2019). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā nedaudz mazinājusies, galvenokārt areāla D daļā (Keller et al. 2020). Izplatība Latvijā starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu ir samazinājusies un turpinājusi mazināties arī starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 3132 km², sastopamības apgabals (EOO) – 79 039 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2019). Arī Eiropas populācija mazinās. Igaunijā, Krievijā un Lietuvā populācija sarūk, Baltkrievijā – stabila (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 8527–25 400 pāru (17 054–50 800 pieaugušu indivīdu). Ilgtermiņā populācija sarūk, bet īstermiņa tendence ir neskaidra (Ķerus u. c. 2021). Desmit gados populācija ir samazinājusies par 54%.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: cielavu Motacillidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: EN A2b, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (EN 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strausti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi, 14.2. Ganības.

Draudi: 2.1. Augkopība, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 9.3. Lauksaimnieciskās un mežsaimnieciskās izcelsmes piesārņojums.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo dažādas mitras, ciņainas un krūmainas pļavas un ganības, galvenokārt dažādu mitrāju tuvumā vai jūras piekrastē, arī klajus augstos purvus

3.188. attēls. Dzeltenās cielavas ligzdošanas biotops.
Foto: Edgars Trops.

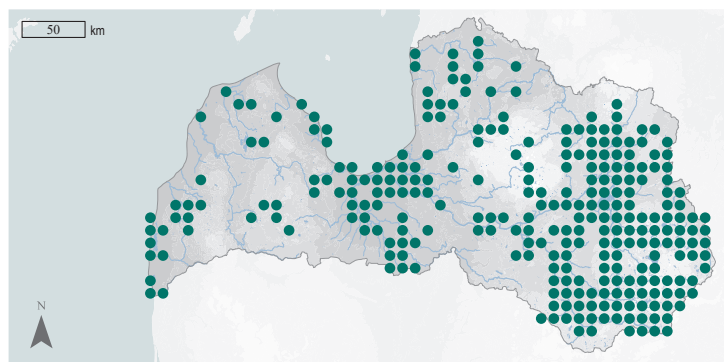
(LOB 1998). Paaudzes ilgums: 2,2 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud lauksaimniecības intensifikācija, tostarp mitrāju nosusināšana, zālāju nomaiņa ar aramzemiem, pesticīdu lietojums un mēslošana (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Dzeltēnā cielava nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču ir sastopama vairākās no šīm teritorijām. Tiek veikts sugas populācijas monitorings (Auniņš, Mārdega 2021). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, zālāju apsaimniekošanai ir jābūt ekstensīvai, it īpaši jāsauglabā mitrie zālāji.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

3.189. attēls. Dzeltēnās cielavas ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Western Yellow Wagtail – *Motacilla flava*. In Latvia, the distribution declined between 1980–1984 and 2000–2004; the decline continued between 2000–2004 and 2013–2017 as well. The AOO of the breeding population is 3,132 km², the EOO – 79,039 km². The breeding population is estimated at 8,527–25,400 pairs (17,054–50,800 adult individuals). The population is declining in the long term, while the short-term trend of the population is unclear. The population has declined by 54% within ten years. Inhabits a variety of wet, shrubby and tussocky grasslands and pastures, mainly near various wetlands or on the seashore, as well as open raised bogs. The species is threatened by increasing agricultural intensity, including the drainage of wetlands, conversion of grasslands to arable land, pesticide use and fertilisation. Monitoring of the population of the species is ongoing. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. Extensive grassland management, especially the conservation of wet grasslands, is required to protect the species.

Literatūras saraksts

- Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Dienas putnu valsts monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 59.
- BirdLife International 2019. *Motacilla flava* (amended version of 2018 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T103822349A155602678. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T103822349A155602678.en>. [skatīts 13.02.2023.]
- BirdLife International 2021. *Motacilla flava* (Europe assessment) (errata version published in 2022). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T103822349A221311302. <https://www.iucnredlist.org/species/103822349/221311302>. [skatīts 13.02.2023.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

Pelēkā cielava

Motacilla cinerea

Tunstall, 1771

EN Ligzdojošā populācija

3.190. attēls. Pelēkā cielava.
Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Cielava ar ļoti garu asti. Mugurpuse un galva pelēka, muguras lejasdaļa un vēderpuse dzeltena. Tēviņam balta bārdas svītra un melna rīkle, mātītei rīkle balta. Barojas, staigājot pa upju krastiem, gultnes sausākajām daļām un arī lidojumā. Pārtiek galvenokārt no kukaiņiem. Ligzdu būvē smilšakmens iežu nišā. Dējumā 4–5 olas, gadā 1–2 perējumi. Gājputns, ziemo Viduseiropā (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Rietumeiropas līdz Kamčatkas pussalai, taču Krievijas Eiropas daļā veido pārrāvumu areālā. Nedaudz ligzdo arī Ziemeļāfrikā. Ziemo Eiropas R un D daļā, Ziemeļāfrikā, Tuvajos Austrumos un Dienvidāzijā (BirdLife International 2017). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā paplašinājusies Z virzienā (Keller et al. 2020). Izplatība Latvijā starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu nav būtiski mainījusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu tā ir pieaugusi (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 220 km², sastopamības apgabals (EOO) – 26 647 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija stabila (BirdLife International 2017). Arī Eiropas populācija stabila. Igaunijā populācija pieaug. Krievijas populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija agrāk novērtēta kā 34–46 pāri (68–92 pieauguši indivīdi) (Ķerus u. c. 2021), taču ir ticami, ka populācijas lielums nav novērtēts korekti, jo jaunāki dati liecina, ka Gaujas Nacionālajā

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: cielavu Motacillidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: EN D, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (EN 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus).

Draudi: –.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

parkā vien ligzdo 25–30 pelēko cielavu pāru (SIA “Estonian, Latvian & Lithuanian Environment” 2023). Gan ilgtermiņa, gan īstermiņa populācijas tendence ir pozitīva (Ķerus u. c. 2021).

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo galvenokārt tīras un straujas upes smilšakmens iežu un

3.191. attēls. Pelēkā cielavas ligzdošanas biotops.
Foto: Andris Klepers.

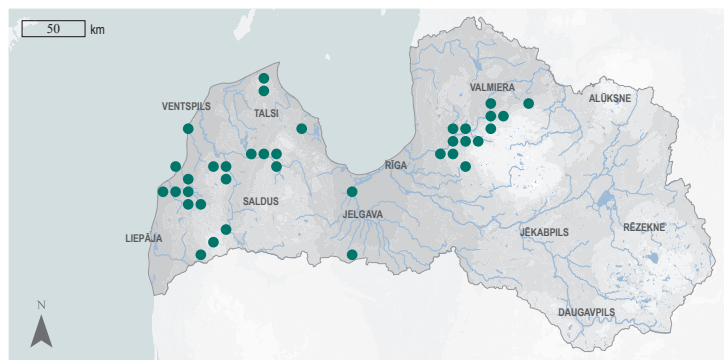
būvju (tiltu, slūžu u. tml.) tuvumā (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 2,2 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Draudi sugai nav zināmi.

Aizsardzība. Pelēkā cielava nav izveidošanas mērksuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču ir sastopama vairākās no šīm teritorijām. Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.192. attēls. Pelēkā cielavas ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Grey Wagtail – *Motacilla cinerea*. In Latvia, no significant change in the distribution has occurred between 1980–1984 and 2000–2004, while growth was observed between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 220 km², the EOO – 26,647 km². The breeding population had been previously estimated at 34–46 pairs (68–92 adult individuals), but it is likely that the population size is underestimated, as more recent data suggest that 25–30 pairs of the *M. cinerea* breed in Gauja National Park alone. The long-term as well as short-term population trend is positive. Mainly inhabits clean and swift rivers near sandstone cliffs and water mills. No threats to the species are known. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia.

Literatūras saraksts

- BirdLife International 2017. *Motacilla cinerea* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T22718392A111215843. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-1.RLTS.T22718392A111215843.en>. [skatīts 14.02.2023.]
- BirdLife International 2021. *Motacilla cinerea* (Europe assessment) (errata version published in 2022). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22718392A221313612. <https://www.iucnredlist.org/species/22718392/221313612>. [skatīts 14.02.2023.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňová, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.
- SIA "Estonian, Latvian & Lithuanian Environment" 2023. Gaujas Nacionālā parka dabas aizsardzības plāns. Rīga, 459.

Priežu krustknābis

Loxia pytyopsittacus

Borkhausen, 1793

EN Ligzdojošā populācija

3.193. attēls. Priežu krustknābis.
Foto: Paul Cools, CC BY-NC 4.0.

Morfoloģija un bioloģija. Svilpja lieluma putns ar šķeltu asti un ļoti masīvu, sakrustotu knābi. Ķermenis masīvāks nekā pārējām krustknābju sugām. Tēviņa apspalvojums no netīri citrondzeltena līdz oranžam vai purpursarkanam, mātītes – no dzeltenzaļa līdz pelēkzaļam. Barojas pārsvarā ar skujukoku sēklām. Ligzdu būvē skujukokos. Dējumā 3–5 olas, gadā viens, iespējams, divi perējumi. Sastopams visu gadu, reizēm novērojamas invāzijas (Harrison, Castell 2002; LOB 2002).

Izplatība. Ligzdošanas areāls aptver Eiropas Z daļu un sniedzas uz austrumiem līdz Urāliem. Ziemo ligzdošanas areālā (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā nedaudz mazinājusies (Keller et al. 2020). Sugas retās sastopamības dēļ izplatības pārmaiņas Latvijā nav iespējams objektīvi novērtēt (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 104 km², sastopamības apgabals (EOO) – 54 690 km².

3.194. attēls. Priežu krustknābja ligzdošanas biotops.
Foto: Miks Stūrītis.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: žubišu Fringillidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: EN° D, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (VU 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas.

Pasaules populācija stabila (BirdLife International 2016). Arī Eiropas populācija stabila. Krievijas populācija stabila. Igaunijas populācija ilgtermiņā sarūk, bet īstermiņā stabila. Somijas populācija ilgtermiņā stabila, bet īstermiņā pieaug (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 5–20 pāru (10–40 pieaugušu indivīdu). Gan ilgtermiņa, gan īstermiņa tendence ir nezināma (Ķerus u. c. 2021).

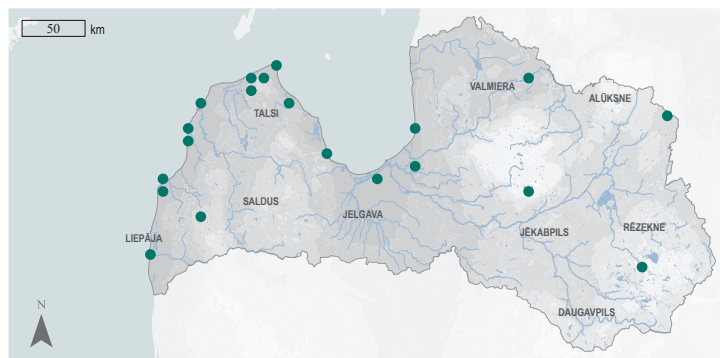
Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo priežu un jauktus skujukoku mežus (LOB 2002). Paaudzes ilgums: 3,6 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Sugu apdraud pieaugušu priežu izciršana, kas ietekmē sēklu pieejamību (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Priežu krustknābis nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču ir sastopams vairākās no šīm teritorijām. Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā vecie priežu meži.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.195. attēls. Priežu krustknābja ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Parrot Crossbill – *Loxia pytyopsittacus*. Due to the rare occurrence of the species, an objective assessment of distribution changes in Latvia is impossible. The AOO of the breeding population is 104 km², the EOO – 54,690 km². The breeding population is estimated at 5–20 pairs (10–40 adult individuals). The long-term as well as short-term population trend is unknown. The species inhabits pine and mixed coniferous forests. The species is threatened by the felling of mature pines, which affects seed availability. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. Conservation of old pine forests is essential for the protection of the species.

Literatūras saraksts

- BirdLife International 2016. *Loxia pytyopsittacus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22720638A88651987. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22720638A88651987.en>. [skatīts 17.02.2023.]
- BirdLife International 2021. *Loxia pytyopsittacus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22720638A166417690. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22720638A166417690.en>. [skatīts 17.02.2023.]
- Harrison, C.J.O., Castell, P. 2002. Bird Nests, Eggs and Nestlings of Britain and Europe with North Africa and the Middle East. London: HarperCollins Publishers, 474.
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňová, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.

Lielā stērste

Emberiza calandra

Linnaeus, 1758

EN Ligzdojošā populācija

3.196. attēls. Lielā stērste.
Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Drukns lauku cīruļa lieluma putns ar lielu galvu un masīvu, gaišu knābi. Pieauguša putna ķermeņa virspuses un sānu pamatkrāsa smilšu pelēki brūna, ķermeņa apakšpuse netīri pelēkbalta. Viss ķermenis, izņemot vēderu, ar melnbrūnu svītrojumu. Pārtiek no sēklām, bet mazulūs baro galvenokārt ar kukaiņiem. Ligzdu būvē uz zemes vai krūmā. Dējumā 3–6 olas, var perēt vairākas (2–3) reizes. Daļējs gājputns, bet Latvijā kopš 1978. gada tikai viens novērojums ziemā (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Ziemeļāfrikas dienvidos līdz Skotijai–Baltijas valstīm ziemeļos, uz austrumiem sniedzas līdz Ķīnas R daļai. Zīmošanas areāls lielā mērā pārklājas ar ligzdošanas areālu (BirdLife International 2019). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā kopumā nav būtiski mainījusies, sarukumu areāla ZR daļā kompensējot ar izplatības pieaugumu austrumos (Keller et al. 2020). Retās sastopamības dēļ izplatības pārmaiņas Latvijā nav iespējams objektīvi novērtēt (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 24 km², sastopamības apgabals (EOO) – 7174 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2019). Arī Eiropas populācija mazinās. Ilgtērmiņa tendences Latvijas kaimiņvalstīs nav zināmas. Īstermiņā Baltkrievijas populācija stabila, Lietuvas – pieaug. Krievijā arī īstermiņa tendence nav zināma (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā popu-

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Miliaria calandra* (Linnaeus, 1758).

Dzimta: stērstu Emberizidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: EN^o D, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (EN 2020), Lietuva (EN 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 14.1. Aramzeme, 14.2. Gaiņbas.

Draudi: 2.1. Augkopība, 9.3. Lauksaimnieciskās un mežsaimnieciskās izcelsmes piesārņojums, 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes III.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: IAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: 4. kat. (1985).

lācija ir 0–1 pāris (0–2 pieauguši indivīdi). Īstermiņā populācija ir stabila, bet ilgtermiņa tendence ir nezināma (Ķerus u. c. 2021).

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo kļaju lauku ainavu, arī izcirtumus (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 3,2 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud lauksaimniecības intensifikācija, tostarp ziemāju platību un

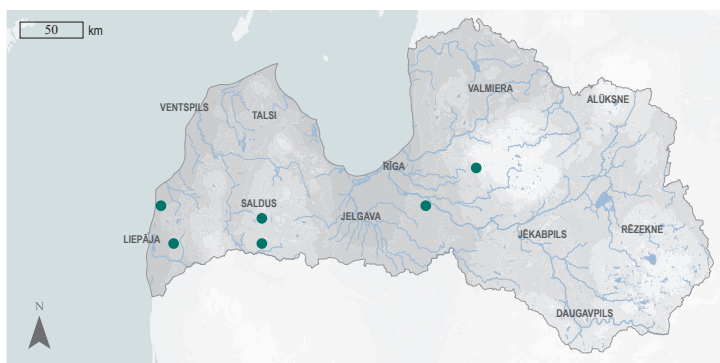

3.197. attēls. Lielās stērstes ligzdošanas biotops.
Foto: Ieva Mārdega.

pesticīdu lietojuma pieaugums. Areāla Z daļā (tostarp Latvijā) suga var būt jutīga pret klimata ekstrēmiem (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Lielā stērste nav izveidošanas mērksuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču vismaz viens novērojums ir reģistrēts ĪADT – Ziemeļvidzemes biosfēras rezervātā. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jānodrošina atmatas un zālaines laukmalas.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.198. attēls. Lielās stērstes ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Corn Bunting – *Emberiza calandra*. Due to the rare occurrence, an objective assessment of distribution changes in Latvia is impossible. The AOO of the breeding population is 24 km², the EOO – 7,174 km². The breeding population is estimated at 0–1 pairs (0–2 adult individuals). The population is stable in the short term, while the long-term trend is unknown. Inhabits open countryside, including clearings. The species is threatened by increasing agricultural intensity, including an increase in winter crop areas and pesticide use. In the N part of its range (including Latvia), the species may be sensitive to climate extremes. The legal conservation status of the species in Latvia has to be maintained. The conservation of the species requires the provision of fallow and grassy fields.

Literatūras saraksts

- BirdLife International 2019. *Emberiza calandra* (amended version of 2018 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22721020A155499724. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T22721020A155499724.en>. [skatīts 20.02.2023.]
- BirdLife International 2021. *Emberiza calandra* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22721020A166426657. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22721020A166426657.en>. [skatīts 20.02.2023.]
- Celmiņš, A. 2022. Lielā stērste *Emberiza calandra*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: <http://www.putni.lv/embcnl.htm>. [skatīts 23.03.2022.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

PUTNI

Sugu apraksti

VU

**Jutīgās
sugas**

Paipala

Coturnix coturnix

(Linnaeus, 1758)

VU Ligzdojošā populācija

3.199. attēls. Paipala.
Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Par strazdu nedaudz lielāks drukns putns ar īsām kājām. Apspalvojums dzeltenīgi brūns ar tumšiem lāsumiem, kas veido garenisku svītrojumu. Slēpts dzīvesveids. Ligzdošanas laikā lido tikai iztraucēta. Balss dzirdama galvenokārt krēslā vai naktī. Ligzdo uz zemes. Dējumā 9–13 olas. Gadā viens perējums. Mazuļi ligzdbēgli. Pārtiek galvenokārt no augu barības, arī no bezmugurkaulniekiem. Gājputns, Latvijā ierodas maijā, aizceļo septembrī (LOB 1998).

Izplatība. Ligzdošanas areāls aptver lielāko daļu Eiropas, izņemot Skandināvijas Z daļu, un Āziju (līdz Mongolijai A daļā). Atsevišķi ligzdošanas apgabali arī Āfrikas A un DA daļā. Ziemu galvenokārt Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras un Indijā (BirdLife International 2018). Izplatības areāls Eiropā kopš 20. gs. 80. gadiem paplašinājies uz ziemeļiem (Keller et al. 2020). Latvijā sugas izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu palielinājusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu – samazinājusies, taču sugai raksturīgo populācijas svārstību dēļ nevar apgalvot, ka izplatības atšķirības liecina par pārmaiņu tendencēm (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 1164 km², sastopamības apgabals (EOO) – 73 878 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk, taču ne tik strauji, lai populāciju uzskatītu par apdraudētu (BirdLife International 2018). Arī Eiropas populācija sarūk (BirdLife International 2021). Igaunijā populācija svārstās. Lietuvā un Baltkrievijā populācija īstermiņā ir stabila, bet

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: fazānu Phasianidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU A2b; C1+2a(ii), 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, NT 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (EN 2019), Igaunija (NT 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 14.1. Aramzeme, 14.2. Ganības.

Draudi: 2.1. Augkopība, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 11.2. Sausums, 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 3.1. Sugu apsaimniekošana.

Konvenciju pielikumi: Bernes III, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: IAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (1985), 2. kat. (2000).

ilgtermiņā Lietuvas populācija pieaug un Baltkrievijas – mazinās. Krievijas Eiropas daļas populācija sarūk gan ilgtermiņā, gan īstermiņā (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 540–1000 tēviņu (1080–2000 pieaugušu indivīdu). Populācija svārstās, neuzrādot skaidru pārmaiņu tendenci (Ķerus u. c. 2021). Taču ir liela varbūtība, ka populācija trijās paaudzēs ir samazinājusies par vairāk nekā 30%.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo kultivētas pļavas, daudzgadīgos zālājus, āboliņa vai labības laukus u. tml. kultūrainavu (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 2,8 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek mērķtiecīgi iegūta, taču to medī ceļā uz

3.200. attēls. Paipalas ligzdošanas biotops.
Foto: Andris Klepers.

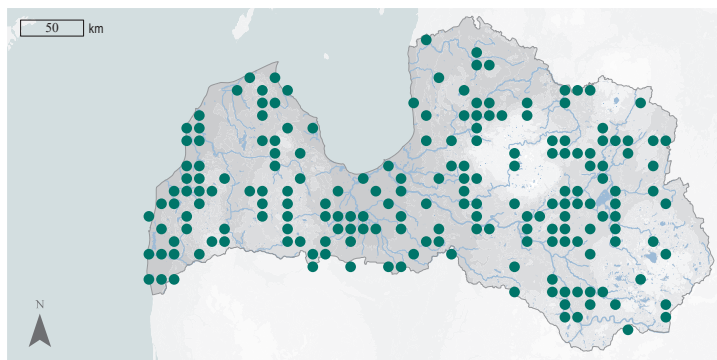
ziemošanas vietām. Ieguves apjomi attiecībā uz Latvijā ligzdojošo populāciju nav zināmi.

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pēti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud lauk-

saimniecības intensitātes palielināšanās un pesticīdu lietojums, kas mazina barības pieejamību. Eiropas populāciju samazinājumus, iespējams, rada arī medības, klimata svārstības un sausums ziemošanas vietās Āfrikā (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Paipala ir viena no izveidošanas mērksugām dabas parkos “Dvietes paliene”, “Užavas lejtece”, “Vecumu meži”, “Aiviekstes paliene”, dabas liegumos “Ances purvi un meži”, “Zvārde” un aizsargājamo ainavu apvidū “Ziemeļgauja”. Tā nav mērksuga nevienā putniem nozīmīgajā vietā (Račinskis 2004). Tiek veikts sugas monitorings (Keišs 2021). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

3.201. attēls. Paipalas ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Common Quail – *Coturnix coturnix*. In Latvia, the distribution increased between 1980–1984 and 2000–2004, and decreased between 2000–2004 and 2013–2017, but due to the species-specific population fluctuations, it is not clear if the differences in distribution are indicative of population trends. The AOO of the breeding population is 1,164 km², the EOO – 73,878 km². The breeding population is estimated at 540–1,000 males (1,080–2,000 adult individuals). The population fluctuates without a clear trend, however, there is a high probability that the population has declined by more than 30% over three generations. The species inhabits cultivated grasslands, perennial grasslands, clover or cereal fields, and similar cultivated landscapes. The species is threatened by increasing agricultural intensity and the use of herbicides and insecticides, which reduce food availability. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia.

Literatūras saraksts

- BirdLife International 2018. *Coturnix coturnix*. The IUCN Red List of Threatened Species 2018: e.T22678944A131904485. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2018-2.RLTS.T22678944A131904485.en>. [skatīts 11.11.2021.]
- BirdLife International 2021. *Coturnix coturnix*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22678944A166185991. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22678944A166185991.en>. [skatīts 15.12.2021.]
- Keišs, O. 2021. Fona monitoringa gala atskaite par 2021. gadu: „Naktspuķu monitorings lauksaimniecības zemēs”, Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 32.
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňová, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.
- Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Rubenis

Lyrurus tetrix

(Linnaeus, 1758)

Līdzdojošā populācija

3.202. attēls. Rubenis.

Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Vistas lieluma putns. Tēviņam apspalvojums melns ar violetu spīdumu, zemaste balta. Aste lirveidīga. Uzacis sarkanas. Mātīte mazāka, rūsganbrūnraiba. Abu dzimumu putniem lidojumā uz spārna balta garsvītņa, taču mātītei tā ir daudz šaurāka. Sabiedriski putni, it īpaši tēviņi, kas grupās uzturas visu gadu. Pieaugušie putni pārtiek no augu valsts barības – zemsedzes augiem (brūklenēm, mellenēm, viršiem u. c.), koku (bērzu, alkšņu u. c.) pumpuriem, dzinumiem un ziedu aizmetņiem. Mazuļi pirmajās dzīves nedēļās barojas galvenokārt ar kukaiņiem, bet uz augu valsts barību pāriet pakāpeniski. Tēviņi pavasarī pulcējas riestos, kur dzied, cīnās un pārojas ar mātītēm. Tēviņi ir poligāmi. Ligzdu būvē, olas perē un mazuļus vadā tikai mātīte. Ligzda uz zemes, parasti pie koka stumbra vai krūma zaru aizsegā. Dējumā 6–12 olas. Gadā viens perējums. Mazuļi ligzdbēgļi. Nometnieks (Baumanis, Klimpiņš 1997; Liepa u. c. 2003).

Izplatība. Sugas vienlaidus izplatības areāls sniedzas no Skandināvijas pussalas un Ukrainas Z daļas rietumos līdz Ķīnas A daļai austrumos. Atsevišķi populācijas fragmenti ir Centrāleiropā, Alpos un Lielbritānijā (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā mazinājusies, galvenokārt, sugai izzūdnot vairākos Centrāleiropas apgabalos (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu nav būtiski mainījies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu tā būtiski mazinājusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošo putnu

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Tetrao tetrix* Linnaeus, 1758.

Dzimta: fazānu Phasianidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU A2b, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (EN 2019), Lietuva (VU 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 3.3. Boreālais krūmājs, 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi, 14.2. Ganiības.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 8.2. Problemātiskas vietējās sugas, 6.1. Rekreācija.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes II.

Putnu direktīvas pielikums: I.

Aizsardzības statuss Latvijā: IIAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: 3. kat. (1985), 3. kat. (2000).

apdzīvotā platība (AOO) ir 3432 km², sastopamības apgabals (EOO) – 86 857 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas.

Pasaules populācija sarūk, bet ne tik strauji, lai populāciju uzskatītu par apdraudētu (BirdLife International 2016). Eiropas populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2021). Igaunijā un Lietuvā populācija īstermiņā sarūk, bet Baltkrievijā ir stabila. Krievijas Eiropas daļas populācijas tendences nav zināmas (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošās populācijas vērtējums: 5885–15 196 tēviņi (11 770–30 392 pieauguši indivīdi). Populācijas īstermiņa tendence ir neskaidra, bet ilgtermiņā populācija pieaug (Ķerus u. c. 2021). Lai gan tendence

ir neskaidra, pastāv liela varbūtība, ka trijās paaudzēs populācija ir samazinājusies par vairāk nekā 30%.

Biotopi un ekoloģija. Mežmalu un agro meža sukcesijas stadiju suga. Apdzīvo galvenokārt pārejas biotopus starp mežu un atklātu ainavu – mežmalas, jaunas un pēc ugunsgrēkiem, vējgāzēm un kailcirtēm atjaunojošās audzes, mežam piegulošās lauksaimniecības zemes, krūmājus, augstos un zemos purvus. Koku klātbūtne rubenim ir būtiska, taču tie nedrīkst būt blīvās audzēs, ar saslēgtiem vainagiem (Liepa u. c. 2003). Paaudzes ilgums: 4,1 gads (BirdLife International 2021).

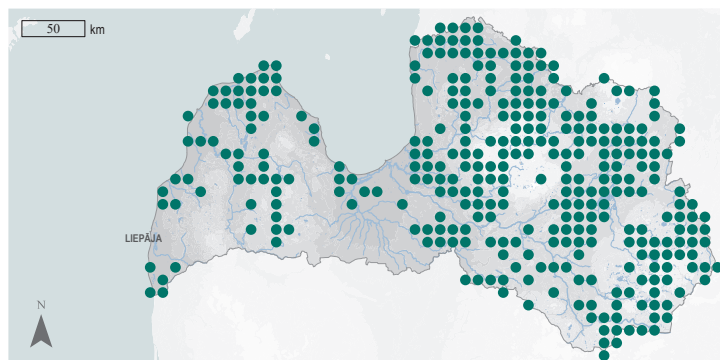
3.203. attēls. Rubeņa ligzdošanas biotops.
Foto: Edgars Trops.

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā sugu atļauts medīt no 1. septembra līdz 31. decembrim, taču medības notiek niecīgā apjomā. No 2016./2017. līdz 2020./2021. gada sezonai kopumā nomedīti tikai pieci indivīdi (Valsts meža dienests 2021).

Apdraudējums. Rubeni apdraud mežsaimnieciskā darbība, kas sadrumstalo dzīvotni, palielina plēsonības risku un rada traucējumu. Dzīvotņu degradācija notiek arī purvu nosusināšanas rezultātā. Nozīmīgi draudi ir arī plēsonības ietekme un rekreācijas radītais traucējums (Liepa u. c. 2003).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” rubenis ir viena no izveidošanas mērķsugām 110 ĪADT. Rubenis ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajās vietās “Ādaži”, “Kuja”, “Slītere un Zilie kalni”, “Teiču un Pelečāres purvi”, “Ziemeļu purvi” (Račinskis 2004). Tiek veikts sugas populācijas monitorings (Auniņš, Mārdēga 2021). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāatjauno un jāīsteno sugas aizsardzības plāns. Īpaši būtiska ir atbilstoša dzīvotņu apsaimniekošana.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

3.204. attēls. Rubeņa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Black Grouse – *Lyrurus tetrix*. In Latvia, no considerable change in the distribution occurred between 1980–1984 and 2000–2004, while, between 2000–2004 and 2013–2017, it decreased considerably. The AOO of breeding population is 3,432 km², the EOO – 86,857 km². The breeding population is estimated to be 5,885–15,196 males (11,770–30,392 adult individuals) in size. The short-term population trend is unclear, but the population is growing in the long term. Although the trend is unclear, it is likely that the population has declined by more than 30% within three generations. It mainly inhabits transitional habitats between forest and open countryside – forest edges, young and regenerating stands after fires, windstorms and clear-cutting, adjacent farmland, shrubbery, raised bogs and fens. *L. tetrix* is threatened by forestry activities that fragment the habitat, increase predation risks and cause disturbance. Habitat degradation is also occurring as a result of the drainage of wetlands. Predation impacts and recreational disturbance are also important threats. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. The conservation plan of the species needs to be updated and implemented to conserve the species. Appropriate management of habitats is particularly important.

Literatūras saraksts

- Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Dienas putnu valsts monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 59.
- Baumanis, J., Klimpiņš, V. 1997. Putni Latvijā. Rīga: Zvaigzne ABC, 298.
- BirdLife International 2016. *Lyrurus tetrix*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22679480A85944601. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22679480A85944601.en>. [skatīts 23.02.2022.]
- BirdLife International 2021. *Lyrurus tetrix*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22679480A166187432. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22679480A166187432.en>. [skatīts 23.02.2022.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňová, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- Liepa, V., Račinskis, E., Kalvāns, A., Hofmanis, H. 2003. Rubeņu *Tetrao tetrix* aizsardzības plāns Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 52.
- Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.
- Valsts meža dienests 2021. Medījamo dzīvnieku populācija: <https://www.vmd.gov.lv/lv/statistikas-parskati> [skatīts 14.12.2021.]

Mazā gaura

Mergellus albellus

(Linnaeus, 1758)

Ziemojošā populācija

3.205. attēls. Mazā gaura.
Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Par meža pili mazāks ūdensputns ar šauru knābi. Tēviņš riesta tērpā ļoti gaišs – galva, kakls, krūtis un vēders balts, sāni pelēcīgi. Pie knābja pamata melns sejas laukums, kas aptver aci. Melnbalts cekuls. Mātīte pelēcīga ar brūnu galvu, baltiem vaigiem un rīkli. Barojas ar ūdens kukaiņiem un sīkām zivtiņām. Ceļošanas un ziemošanas laikā parasti uzturas nelielos baros (LOB 1999). Latvijā samērā parasta caurceļotāja. Nelielā skaitā ziemo neaizsalušajos piejūras ezeros un vietām Rīgas līča piekrastē. Latvijā neligzdo, bet atsevišķus īpatņus var sastapt arī vasarā (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ligzdošanas izplatības areāls no Skandināvijas pussalas līdz Austrumāzijai. Sadrumstalots ziemošanas areāls tālāk uz rietumiem un dienvidiem no ligzdošanas areāla – no Rietumeiropas līdz Japānai (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem ligzdošanas izplatība būtiski pieaugusi, areālam izplešoties uz dienvidiem un mazākā mērā uz rietumiem (Keller et al. 2020). Latvijā ziemojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 400 km², sastopamības apgabals (EOO) – 65 891 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk, bet ne tik strauji, lai sugu klasificētu kā apdraudētu (BirdLife International 2016). Gan ligzdojošā, gan ziemojošā Eiropas populācija ir stabila. Baltkrievijā ligzdojošā populācija ir stabila. Somijā ligzdojošā populācija ir ilgtermiņā augoša, bet īstermiņā stabila. Krievijas Eiropas daļas populācija aug. Ziemojošā populācija Igaunijā

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Mergus albellus* Linnaeus, 1758.

Dzimta: pīļu Anatidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU^o D, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 9.3. Jūras sublitorāle – akmeņi/oļi/grants, 9.7. Jūras sublitorāle – makroalģes/brūnāļģes.

Draudi: 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 2.1. Augkopība, 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: I.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

ir augoša, Lietuvā un Krievijas Eiropas daļā – svārstās, bet Baltkrievijā – stabila (BirdLife International 2021). Latvijā ziemojošā populācija ir vidēji 89 indivīdi (59 pieauguši indivīdi). Ilgtermiņā Latvijā ziemojošā populācija pieaug, bet populācijas īstermiņa tendence ir neskaidra (Stipniece 2021).

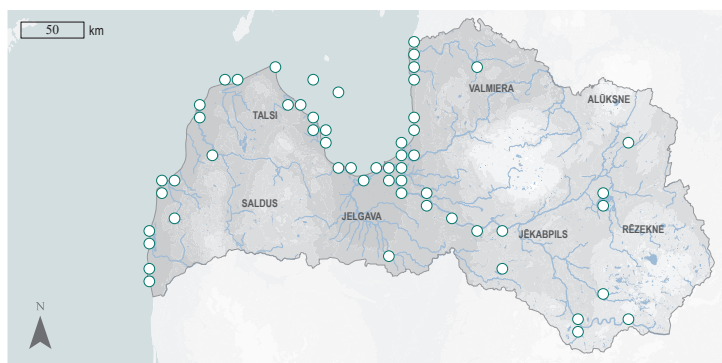
Biotopi un ekoloģija. Ziemo neaizsalušajos piekrastes ezeros un jūras piekrastē. Paaudzes ilgums: 4,2 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču citviet Eiropā medības notiek.

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas ziemojošajai populācijai. 19. un 20. gs. Eiropas populācija mazinājās dzīvotņu degradācijas un zuduma (piemēram, upju krastos augošo koku izciršanas) dēļ. Vietēja mēroga populāciju sarukumi notikuši Amerikas ūdeles *Neogale vison* plēsonības rezultātā. Suga ir jutīga pret putnu gripu, tāpēc to var apdraudēt turpmāki slimības uzliesmojumi. Caurceļošanas laikā un ziemošanas vietās suga tiek medīta (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” mazā gaura ir izveidošanas mērķsuga 26 ĪADT. Caurceļojošo (nevis ziemojošo) mazo gauru aizsardzība ir viens no putniem nozīmīgās vietas “Lubāns un zivju diķi” mērķiem (Račinskis 2004). Notiek ziemojošās populācijas monitorings (Stīpniece 2021). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Antra Stīpniece, Ainārs Auniņš.

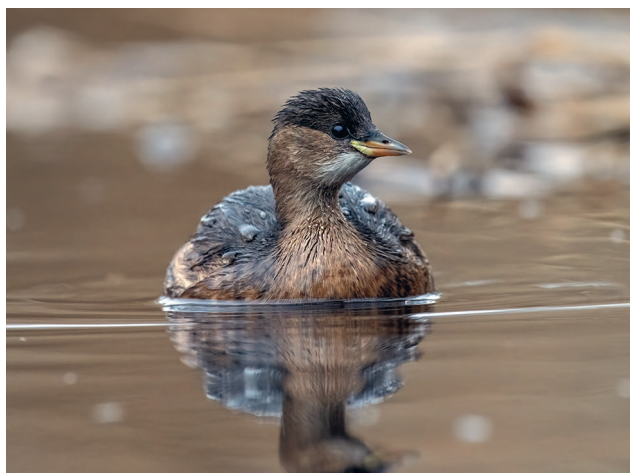
3.206. attēls. Mazās gauras ziemojošās populācijas izplatība.

Summary

Smew – *Mergellus albellus*. The AOO of the population wintering in Latvia is 400 km², the EOO – 65,891 km². The average wintering population is 89 individuals (59 adult individuals). The wintering population is growing in the long term, while the short-term population trend is unclear. Winters in unfrozen coastal lakes and on the seashore. Local population declines have occurred as a result of predation by *Neogale vison*. The species is susceptible to avian influenza and, therefore, may be vulnerable to future outbreaks of this disease. The species is hunted during migration and in wintering areas. Monitoring of the wintering population is ongoing. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia.

Literatūras saraksts

- BirdLife International 2016. *Mergellus albellus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22680465A85991357. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22680465A85991357.en>. [skatīts 12.04.2022.]
- BirdLife International 2021. *Mergellus albellus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22680465A166210547. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22680465A166210547.en>. [skatīts 19.04.2022.]
- Celmiņš, A. 2022. Mazā gaura *Mergellus albellus*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: <http://www.putni.lv/meralb.htm>. [skatīts 23.03.2022.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.
- Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.
- Stīpniece, A. 2021. Piekraštē un iekšzemē ziemojošo ūdensputnu monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 48.

Mazais dūkuris

Tachybaptus ruficollis

(Pallas, 1764)

 Ligzdojošā populācija

3.207. attēls. Mazais dūkuris.
Foto: Iveta Pērkone.

Morfoloģija un bioloģija. Mazākais no dūkuriem. Apspalvojums vasarā tumši brūns. Pie knābja pamata neliels dzeltens laukumiņš. Ziemā apspalvojums bālāks, ķermeņa sāni dzeltenīgi brūni. Dzīvo ļoti slēpti, uzturoties biezu ūdensaugu aizsegā. Parādotes atklātā ūdenī, tramīgs, bieži nirst. Pārtiek no kukaiņiem, gliemjiem, sikām zivtiņām un augu daļām. Ligzda – trūdošu ūdensaugu krāvums starp virsūdens augu stublājiem vai applūdušiem krūmiem. Dējumā 4–6 olas. Mazuļi ligzdbēgļi. Gājputns, ziemo Eiropas R un D daļā (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sadrumstalots: Eiropā (izņemot Z daļu), Centrālāzijā, Āzijas D un DA daļā un Āfrikā (izņemot Sahāras tuksnesi). Lielākajā areāla daļā sastopams visu gadu, bet Austrumeiropā, Centrālāzijā un Austrumķīnā – Korejas pussalā – tikai ligzdo (BirdLife International 2019). Kopš 20. gs. 80. gadiem ligzdošanas izplatība Eiropā nedaudz palielinājusies (Keller et al. 2020). Latvijā būtiskas izplatības pārmaiņas nav konstatētas, taču to var būt ietekmējis sugas slēptais dzīvesveids (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 356 km², sastopamības apgabals (EOO) – 64 314 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk, bet ne tik strauji, lai sugu uzskatītu par apdraudētu (BirdLife International 2019). Eiropas populācija ir stabila. Baltkrievijā ligzdojošā populācija īstermiņā ir stabila (ilgtermiņa tendence nav zināma), populācija ir stabila arī Lietuvā.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: dūkuru Podicipedidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU° D, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (CR 2019), Igaunija (EN [L], LC [Z] 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi, 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 5.7. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens purvi/tilpes (<8 ha), 15.3. Akvakultūru dīķi.

Draudi: 6.1. Rekreācija, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 9.3. Lauksaimnieciskās un mežsaimnieciskās izcelsmes piesārņojums, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.3. Biotopu un dabisko procesu atjaunošana.

Konvenciju pielikumi: Bernes II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: IAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: 3. kat. (2000).

Igaunijā populācija ilgtermiņā palielinās, bet īstermiņā ir stabila. Krievijas Eiropas daļā ligzdojošā populācija pieaug (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 100–160 pāru (200–320 pieaugušu individu). Ilgtermiņa populācijas tendence nav zināma, bet īstermiņā populācija ir stabila (Ķerus u. c. 2021).

Biotopi un ekoloģija. Ligzdošanas biotops ir nelieli, aizaugoši ezeriņi (arī purvos), dīķi, vecupes. Ceļošanas laikā dažkārt arī pilnīgi klajas ūdenstilpes (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 4,4 gadi (BirdLife International 2021).

3.208. attēls. Mazā dūkura ligzdošanas biotops.
Foto: Edgars Trops.

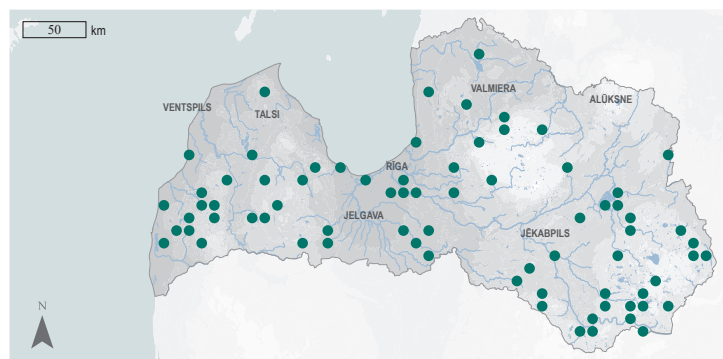
Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, bet Eiropas kopējā novērtējumā ir atzīmēts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt

aktuāli Latvijas populācijai. Suga ir jutīga pret putnu gripu, tāpēc to var apdraudēt šīs slimības uzliesmojumi. Sugu apdraud mitrāju iznīcināšana, piesārņošana un izmantošana rekreācijas aktivitātēm, taču nereti to kompensē mākslīgu ūdenskrātuvju izveidošana (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” mazais dūkuris ir viena no izveidošanas mērķsugām dabas parkā “Bauska” un aizsargājamajā jūras teritorijā “Nida–Pērkone”. Pēdējā gan neattiecas uz ligzdojošo populāciju. Sugai Latvijā nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridisko statusu Latvijā ir iespējams pārskatīt. Lai aizsargātu sugu, ir jā saglabā un jāatjauno nelieli ezeriņi u. tml. mitrāji.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.209. attēls. Mazā dūkura ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Little Grebe – *Tachybaptus ruficollis*. No significant changes in distribution have been detected in Latvia, but this may be influenced by the secretive habit of the species. The AOO of the breeding population is 356 km², the EOO – 64,314 km². The breeding population is estimated at 100–160 pairs (200–320 adult individuals). The long-term population trend is unknown, while in the short term, the population is stable. Breeding habitats include small, overgrown lakes (also in bogs), ponds, and oxbows. Sometimes, breeding takes place on completely open water bodies during migration. The species is susceptible to avian influenza and may be vulnerable to outbreaks of this disease. Destruction, pollution and recreational use of wetlands threaten the species, but this is often offset by the creation of artificial reservoirs. Revision of the legal status of species protection in Latvia is possible. Conservation and restoration of small lakes and similar wetlands is required for the protection of the species.

Literatūras saraksts

- BirdLife International 2019. *Tachybaptus ruficollis* (amended version of 2017 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22696545A155540155. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T22696545A155540155.en>. [skatīts 16.08.2022.]
- BirdLife International 2021. *Tachybaptus ruficollis*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22696545A166311395. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22696545A166311395.en>. [skatīts 17.08.2022.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.
- Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Parastā ūbele

Streptopelia turtur

(Linnaeus, 1758)

 Ligzdojošā populācija

3.210. attēls. Parastā ūbele.
Foto: Paul Cools, CC BY-NC 4.0.

Morfoloģija un bioloģija. Mazāka nekā mājas balodis. Galva, krūtis un guza sārti pelēka, vēders un zemaste netīri balta. Plecu un muguras spalvas rūsganas ar melnu vidu. Pieaugušajiem putniem kakla sānos melni balts laukums. Aste melna ar baltu joslu galā. Mēdz sēdēt ceļmalās uz vadiem. Veic riesta lidojumus, lidojot augšup un tad planējot lejup ar izplestiem spārniem. Barojas ar augu sēklām. Kokos būvē plānu ligzdu galvenokārt no zariem. Dējumā 2 olas. Mazuļi ligzduļi. Gājputns, ziemo Āfrikā (LOB 2002).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Portugāles un Āfrikas Z daļas līdz Igaunijai un tālāk līdz Ķīnas R daļai. Ziemo Sāhelas zonā Āfrikā (BirdLife International 2019). Ligzdošanas izplatība Eiropā kopš 20. gs. 80. gadiem nedaudz mazinājusies, galvenokārt areāla Z daļā (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu samazinājusies un turpinājusi mazināties arī starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu (Ķerus u. c. 2021). Apdzīvotā platība (AOO) ir 2040 km², sastopamības apgabals (EOO) – 79 908 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaulē populācija sarūk (BirdLife International 2019). Ligzdojošā populācija sarūk arī Eiropā un visās Latvijas kaimiņvalstīs. Baltkrievijā populācija stabila, Krievijā un Lietuvā sarūk (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 3579–12 361 pāris (7158–24 722 pieauguši indivīdi). Ilgtermiņa populācijas tendence ir neskaidra, bet īstermiņā tā mazinās (Ķerus u. c. 2021). Trijās paaudzēs populācija ir samazinājusies par 32%.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: baložu Columbidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU A2b; C1+2a(ii), 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: VU 2019, VU 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Somija (CR 2019), Igaunija (CR 2019), Lietuva (EN 2021), Krievija (EN 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopti: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 4.4. Mērenās joslas zālājs, 14.1. Aramzeme, 14.2. Ganības.

Draudi: 2.1. Augkopība, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 11.2. Sausums, 11.3. Ekstrēmas temperatūras.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.3. Biotopu un dabisko procesu atjaunošana.

Konvenciju pielikumi: Bernes III, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Biotopti un ekoloģija. Ligzdo nelielos jauktu vai lapu koku mežu puduros pļavu un lauku tuvumā, mežmalās un krūmājos, samērā bieži arī egļu jaunaudzēs (LOB 2002). Paaudzes ilgums: 4,9 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek iegūta, bet citviet Eiropā tā tiek medīta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pēti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas novērtējumā minētie, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Tiek uzskatīts, ka būtisks faktors, kas ir noteicis sugas populācijas lejupslīdi, ir lauksaimniecības zemju transformācija un pusbaisku dzīvotņu zudums. Pārmaiņas lauksaimniecībā var mazināt gan barības, gan

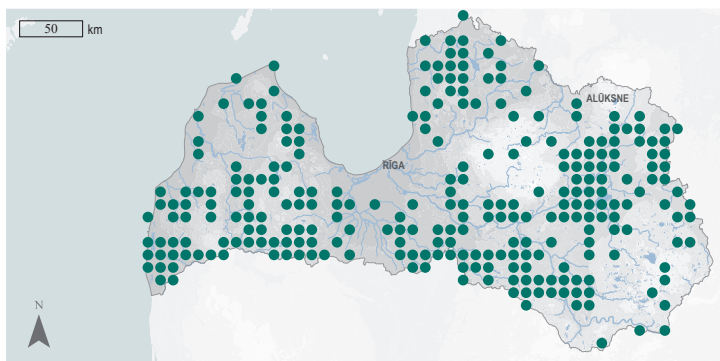
3.211 attēls. Parastās ūbeles ligzdošanas biotops.
Foto: Andris Klepers.

ligzdošanas vietu pieejamību, un ir ticami, ka lielāka nozīme ir tieši barības trūcumam. Plašs herbicīdu lietojums ir mazinājis barības augu sastopamību. Sugu negatīvi ietekmē gan medības, gan nelikumīga nogalināšana.

Mirstību izraisa arī parazīts *Trichomonas gallinae*. Sugas lejupslīdi varētu būt veicinājis arī sausums Sāhelas zonā (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” parastā ūbele ir viena no mērķsugām dabas parkā “Vecumu meži”, bet sastopama arī citās īpaši aizsargājamās dabas teritorijās. Sugai Latvijā nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Tā ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, mežu tuvumā ir jāsaglabā zālāji un laukmalas (nelietojot herbicīdus).

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

3.212. attēls. Parastās ūbeles ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

European Turtle-dove – *Streptopelia turtur*. In Latvia, the distribution declined between 1980–1984 and 2000–2004; the decline continued between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO is 2,040 km², the EOO – 79,908 km². The breeding population is estimated at 3,579–12,361 pairs (7,158–24,722 adult individuals). The long-term population trend is unclear, while in the short term, the population is declining. Over three generations, the population has declined by 32%. It breeds in small clusters of mixed or deciduous forests next to grasslands and fields, on forest edges and in shrubberies, and it is not uncommon in young spruce stands. Transformation of agricultural land and loss of semi-natural habitats are considered to be important factors in the population decline of the species. Changes in agriculture can reduce the availability of food, as well as breeding sites, and the scarcity of food is likely to play a greater role. The widespread use of herbicides has reduced the abundance of forage plants. The species is negatively affected by both hunting and illegal killing. Mortality is also caused by the parasite *Trichomonas gallinae*. Drought in the Sahel may have also contributed to the decline of the species. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. The maintenance of grasslands and field edges (without the use of herbicides) near forests is required to protect the species.

Literatūras saraksts

- Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Dienas putnu valsts monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 59.
- BirdLife International 2019. *Streptopelia turtur*. The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22690419A154373407. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T22690419A154373407.en>. [skatīts 26.10.2022.]
- BirdLife International 2021. *Streptopelia turtur*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22690419A166232970. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22690419A166232970.en>. [skatīts 26.10.2022.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.
- Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Gredzenūbele

Streptopelia decaocto
(Frivaldszky, 1838)

VU Ligzdojošā populācija

3.213. attēls. Gredzenūbele.
Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Mazāka un slaidāka nekā mājas balodis. Apspalvojums ļoti gaišs, brūngansārts, spārnu virspuse un mugura smilškrāsā. Spārnu gali tumši. Uz kakla šaurs melns pusgredzens. Astes spalvas melnas ar platu baltu galu. Riesta lidojumā planē ar nedaudz nolaistiem spārn timeriem un izplestu asti. Neligzdošanas laikā parasti uzturas nelielās grupiņās. Pārtiek galvenokārt no dažādām sēklīm. Kokos būvē nekārtīgu ligzdu no zariem. Dējumā 1–2 olas. Mazuļi ligzdguļi. Pieaugušie putni ir nometnieki, bet jaunie ziemās var aizklejot uz dienvidiem. Bargās ziemās samērā daudz putnu iet bojā (LOB 1998).

Izplatība. Ligzdošanas areāls aptver lielāko daļu Eiropas (izņemot Skandināvijas Z daļu un Krievijas Eiropas daļas centrālo un Z daļu), Tuvos Austrumus, Centrālāziju, Indiju un Ķīnu (BirdLife International 2019). Ligzdošanas izplatība Eiropā kopš 20. gs. 80. gadiem palielinājusies, galvenokārt Pireneju pussalā un citur Dienvidēiropā, mazākā mērā arī areāla Z daļā (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu ir samazinājusies un turpinājusi mazināties arī starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu (Ķerus u. c. 2021). Apdzīvotā platība (AOO) ir 456 km², sastopamības apgabals (EOO) – 66 544 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija pieaug (BirdLife International 2019). Eiropas populācija ir stabila. Krievijas un Baltkrievijas un īstermiņā arī Lietuvas populācija ir stabila. Ilgtermiņa populācijas pārmaiņas Lietuvā un Igaunijā ir

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: baložu Columbidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2019, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (EN 2019), Igaunija (NT 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 14.4. Lauku sētas un dārzi, 14.5. Urbānas teritorijas.

Draudi: 11.3. Ekstrēmas temperatūras.

Aizsardzības pasākumi: –.

Konvenciju pielikumi: Bernes III.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

negatīvas, bet Igaunijā īstermiņā populācija pieaug (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 205–350 pāru (410–700 pieaugušu indivīdu). Ilgtermiņā populācija mazinās, bet īstermiņa tendence ir stabila (Ķerus u. c. 2021).

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo pilsētas, ciematus u. c. apdzīvotas vietas, apstādījumus, parkus un dārzus (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 4,3 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek iegūta, un ieguve citviet Eiropā nevarētu būtiski ietekmēt Latvijas populāciju.

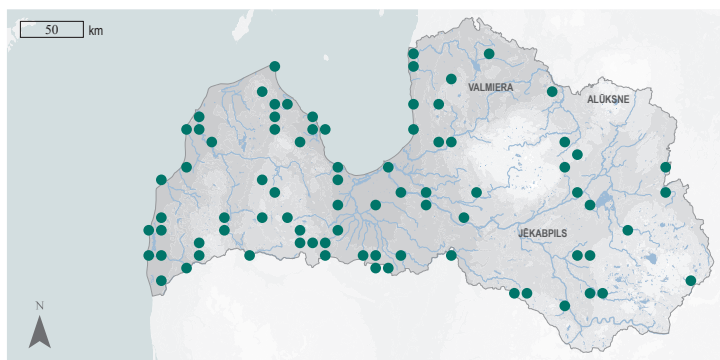
Apdraudējums. Eiropas līmeņa novērtējumā būtiski draudi sugai nav identificēti (BirdLife International 2021). Latvijā draudi nav pēti, bet ir ticami, ka populāciju negatīvi var ietekmēt bargas ziemas.

3.214. attēls. Gredzenūbeles ligzdošanas biotops.
Foto: Viesturs Ķerus.

Aizsardzība. Sugas aizsardzībai nav noteikta neviena ĪADT vai putniem nozīmīgā vieta. Tās aizsardzības juridiskais statuss Latvijā nav jāmaina.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.215. attēls. Gredzenūbeles ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Eurasian Collared-dove – *Streptopelia decaocto*. In Latvia, the distribution declined between 1980–1984 and 2000–2004; the decline continued between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO is 456 km², the EOO – 66,544 km². The breeding population is estimated at 205–350 pairs (410–700 adult individuals). The population is declining in the long term, while the short-term trend of the population is stable. Inhabits cities, towns, villages and other residential areas, greenery, parks and gardens. In Latvia, the threats have not been studied, but it is likely that severe winters may have a negative impact on the population. The legal status of the species does not need to be changed in Latvia.

Literatūras saraksts

- BirdLife International 2019. *Streptopelia decaocto*. The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22727811A154457750. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T22727811A154457750.en>. [skatīts 26.10.2022.]
- BirdLife International 2021. *Streptopelia decaocto*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22727811A166435449. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22727811A166435449.en>. [skatīts 26.10.2022.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

Grieze

Crex crex

(Linnaeus, 1758)

 Ligzdojošā populācija

3.216. attēls. Grieze.
Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Kovārņa lieluma dzeltenbrūns putns ar kastaņbrūniem spārniem un spēcīgām kājām. Galvas virsa un mugura ar melniem plankumiem. Sāni un zemaste ar kastaņbrūnām šķērsvītrām. Mazuļi melni. Aktīva krēslā un naktī. Parasti pārvietojas slēpti zālē. Lido ļoti nelabprāt. Barojas ar kukaiņiem un to kāpurim un citiem bezmugurkaulniekiem, arī ar sēklām. Ligzdu būvē uz zemes, parasti uz ciņa. Dējumā 8–11 olas. Gadā viens perējums. Mazuļi ligzdbēglī. Gājputns, ziemo Dienvidaustrumāfrikā (LOB 1998).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Francijas pāri Eiropai līdz pat Baikāla ezeram Krievijā. Ziemešanas areāls Āfrikas DA daļā (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā kopumā pieaugusi (galvenokārt areāla Z un D daļā), bet rietumu daļā sarukusi (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu palielinājusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu samazinājusies (Ķerus u. c. 2021). Apdzīvotā platība (AOO) ir 11 556 km², sastopamības apgabals (EOO) – 87 316 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2016). Arī Eiropas populācija ir stabila. Igaunijā un Lietuvā populācija sarūk. Īstermiņa lejupslīde konstatēta arī Krievijā, kur ilgtermiņa populācijas tendence ir pozitīva. Baltkrievijā ilgtermiņa tendence ir negatīva, bet īstermiņa populācija ir stabila (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā popu-

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: dumbbrvistiņu Rallidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU A2b, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (LC 2019), Lietuva (NT 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 14.1. Aramzeme, 14.2. Ganības.

Draudi: 2.1. Augkopība, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 8.2. Problemātiskas vietējās sugas/slimības, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 6.1. Rekreatīcija, 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.3. Biotopu un dabisko procesu atjaunošana, 4.3. Informētība un komunikācija, 6.4. Atbalsta maksājumi.

Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: I.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: 3. kat. (1985), 2. kat. (2000).

lācija ir 30 874–111 512 tēviņu (61 748–223 024 pieaugušu indivīdu). Ilgtermiņā populācija pieaug, bet īstermiņā mazinās (Ķerus u. c. 2021). Trijās paaudzēs populācija ir samazinājusies par 43%.

Biopoli un ekoloģija. Apdzīvo dažādas mitras pļavas, ganības, zālājus, ziemāju laukus, dažkārt arī ābeļdārzus, retāk aizaugušas rušināmkultūras un izcirtumus (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 3,7 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, bet citviet Eiropā (Krievijā, Ukrainā un Gruzijā) tā tiek medīta.

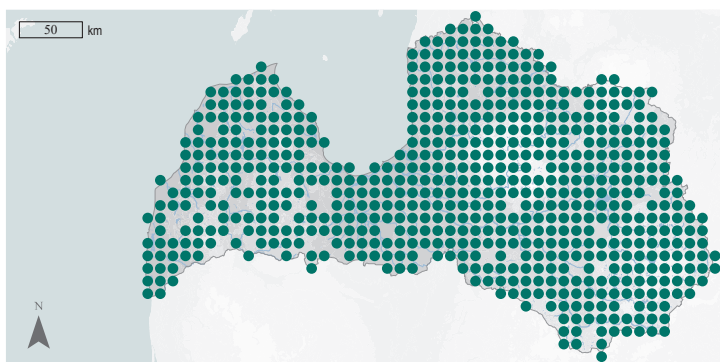

3.217. attēls. Griezes ligzdošanas biotops.
Foto: Edgars Trops.

Apdraudējums. Latvijā kā būtisks sugu negatīvi ietekmējošs faktors ir norādīts lauksaimniecības intensitātes pieaugums, tostarp zālāju platību mazināšanās un mazuļu bojāeja, tos sapļaujot. No otras puses, sugu apdraud arī zālāju apsaimniekošanas pārtraukšana un aizaugšana ar krūmiem un kokiem (Keišs 2005). Krievijā, Ukrainā un Gruzijā sugu atļauts medīt, bet reģistrēti arī nelikumīgas nogalināšanas gadījumi citās valstīs. Iespējams, daļa Eiropā ligzdojošo putnu tiek noķerta rudens migrācijas laikā tīklos Ēģiptē. Suga var kļūt par upuri mājas kaķiem un Amerikas ūdelēm *Neogale vison*, un arī vietējiem plēsējiem. Sugu negatīvi ietekmē traucējums, ko rada rekreācijas aktivitātes un ceļi (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” grietze ir viena no mērksugām 94 ĪADT. Grietze ir viena no mērksugām putniem nozīmīgajās vietās “Aiviekstes palīene”, “Augšdaugava”, “Bērzpils purvi un palīene”, “Burtņieka pļavas”, “Dubnas palīene”, “Durbes ezera pļavas”, “Dvietes palīene”, “Gaujas Nacionālais parks”, “Kuja”, “Ķemeru Nacionālais parks”, “Lielupes palīenes pļavas”, “Liepājas ezers”, “Lubāns un zivju dīķi”, “Pededzes lejtece un Pārabaine”, “Raķupe un Pāce”, “Rāzna”, “Rūjas palīene”, “Sedas tīrelis”, “Sitas un Pededzes palīene”, “Sventājas ieleja”, “Svētes lejtece”, “Užavas augštece”, “Užavas lejtece”, “Vidusburtnieks” un “Ziemeļgauja” (Račinskis 2004). Tiek veikts sugas populācijas monitorings (Keišs 2021). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāuztur un jāatjauno zālāji, jāveic maksājumi lauksaimniekiem par grietzes dzīvotņu uzturēšanu un izglītojoši pasākumi par sugai labvēlīgu lauksaimniecības praksi.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

3.218. attēls. Griezes ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Corncrake – *Crex crex*. In Latvia, the distribution increased between 1980–1984 and 2000–2004 and declined between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO is 11,556 km², the EOO – 87,316 km². The breeding population is estimated at 30,874–111,512 males (61,748–223,024 adult individuals). The population is increasing in the long term, but declining in the short term. Over three generations, the population has declined by 43%. Inhabits a variety of wet meadows, pastures, grasslands, winter crop fields, occasionally apple orchards, and less frequently overgrown row crops and clearings. In Latvia, the increase in agricultural intensity, including the decrease in grassland areas and the death of juveniles through mowing, have been identified as major factors negatively affecting the species. On the other hand, the species is also threatened by the abandonment of farmland and overgrowth thereof with shrubs and trees. It is likely that some of the birds breeding in Europe are caught in nets in Egypt during their autumn migration. The species can fall prey to domestic cats and *Neogale vison*, as well as local predators. The species is negatively affected by disturbance caused by recreational activities and roads. Monitoring of the population of the species is ongoing. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Conservation of the species requires the maintenance and restoration of grasslands, payments to farmers for the maintenance of *C. crex* habitats and education on species-friendly farming practices.

Literatūras saraksts

- BirdLife International 2016. *Crex crex*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22692543A86147127. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22692543A86147127.en>. [skatīts 27.10.2022.]
- BirdLife International 2021. *Crex crex*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22692543A166236520. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22692543A166236520.en>. [skatīts 27.10.2022.]
- Keišs, O. 2005. Impact of changes in agricultural land use on the Corncrake *Crex crex* population in Latvia. Acta Univ. Latv., 691, Biology: 93–109.
- Keišs, O. 2021. Fona monitoringa gala atskaite par 2021. gadu: „Naktsputnu monitorings lauksaimniecības zemēs”. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 32.
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňová, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Kerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas līgздоjošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.
- Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Mazais ormanītis

Zapornia parva

(Scopoli, 1769)

VU Ligzdojošā populācija

3.219. attēls. Mazais ormanītis.
Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Strazda lieluma putns. Mugurpuse olīvbrūna ar tumšiem un baltiem raibumiem. Tēviņam ķermeņa apakšpuse zilganpelēka. Mātīte rūsganbrūna. Knābis samērā īss, zaļgans. Slēpts dzīvesveids. Izbiedēts parasti neceļas spārnos, bet paskrien tālāk un paslēpjas augājā. Balss parasti dzirdama naktī. Pārtiek galvenokārt no dažādiem ūdens kukaiņiem un citiem bezmugurkaulniekiem. Ligzda parasti atrodas virsūdens augāja ceros zemu virs sliksņas vai sekla ūdens. Dējumā 5–9 olas, gadā divi perējumi. Mazuļi ligzdbēgli. Tos perē un vadā abi pieaugušie putni. Gājputns, ziemo Vidusjūras reģionā (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Nīderlandes un Šveices cauri Centrālāzijai līdz Kazahstānai un Ķīnas ZA daļai. Zīmošanas areāls no Vidusjūras sniedzas līdz Sāhelas zonai, arī no Arābijas pussalas līdz Indijas ZA daļai (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā pieaugusi, areālam izplešoties uz ziemeļiem. Samērā daudz jaunu novērojumu arī Baltkrievijā un Ukrainā, bet tas vismaz daļēji skaidrojams ar labāku izpēti (Keller et al. 2020). Latvijā izplatības pārmaiņas starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu nav iespējams novērtēt, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu izplatība palielinājusies (Ķerus u. c. 2021). Apdzīvotā platība (AOO) ir 376 km², sastopamības apgabals (EOO) – 65 300 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2016). Eiropas populācijas tendence

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Porzana parva* (Scopoli, 1769).

Dzimta: dumburvīstīņu Rallidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU C1+2a(i,ii); D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Somija (EN 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 5.7. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens purvi/tilpes (<8 ha), 15.3. Akvakultūru dīķi.

Draudi: 5.2. Savvaļas augu vākšana, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: I.

Aizsardzības statuss Latvijā: IAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: 3. kat. (1985), 3. kat. (2000).

nav zināma. Igaunijas populācija sarūk, Lietuvas – palielinās. Baltkrievijā populācija ir stabila, bet Krievijas Eiropas daļas populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 200–500 tēviņu (400–1000 pieaugušu indivīdu). Ilgtermiņā populācija pieaug (Ķerus u. c. 2021), taču, izmantojot IUCN rīku *A kritērijam*, ir aprēķināts, ka desmit gados populācija ir sarukusi par 17%.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo stipri aizaugušus ezerus, dīķus un citas ūdenstilpes ar mozaikveidīgiem niedru un vilkvālišu ceriem (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 1,9 gadi (BirdLife International 2021).

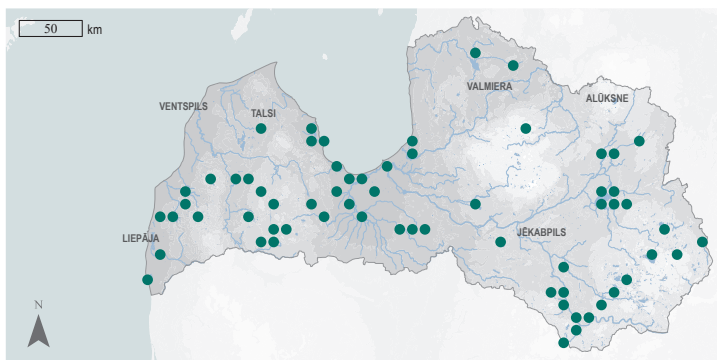
3.220. attēls. Mazā ormaniša ligzdošanas biotops.
Foto: Andris Klepers.

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek iegūta, Eiropas līmeņa novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek medīta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pēti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud mitrāju nosusināšana un niedru ieguve (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” mazais ormanītis ir viena no izveidošanas mērķsugām 24 ĪADT. Mērķsuga putniem nozīmīgajās vietās “Engures ezers”, “Ķemeru Nacionālais parks”, “Lubāns un zivju dīķi”, “Pape”, “Sedas tirelis” (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā aizauguši mitrāji, jasadala lieli vienlaidus niedrāju masīvi.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.221. attēls. Mazā ormaniša ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Little Crane – *Zapornia parva*. In Latvia, the changes in distribution between 1980–1984 and 2000–2004 are impossible to assess, while between 2000–2004 and 2013–2017, the distribution increased. The AOO is 376 km², the EOO – 65,300 km². The breeding population is estimated at 200–500 males (400–1,000 adult individuals). In the long term, the population is growing, but it has been estimated that the population has declined by 17% over ten years. The species inhabits heavily overgrown lakes, ponds and other water bodies with a mosaic of *Phragmites sp.* and *Typha sp.* vegetation. The species is threatened by wetland degradation by drainage and reed harvesting. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Conservation of the species requires the preservation of overgrown wetlands and the fragmentation of large, continuous reed stands.

Literatūras saraksts

- BirdLife International 2016. *Zapornia parva*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22692663A86162074. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22692663A86162074.en>. [skatīts 28.10.2022.]
- BirdLife International 2021. *Zapornia parva*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22692663A166237188. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22692663A166237188.en>. [skatīts 28.10.2022.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.
- Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Mazais dumpis

Ixobrychus minutus

(Linnaeus, 1766)

Ligzdojošā populācija

3.222. attēls. Mazais dumpis.
Foto: Gaidis Grandāns, Dabasdati.lv.

Morfolģija un biolģija. Par kovārni mazāks gārnis ar raksturīgu melni dzeltenu apspalvojumu. Pieaugušam tēviņam mugurpuse un galvas virsa melna, vēderpuse oranždzeltena ar gaišākām un tumšākām garensvītēm. Mātītei mugurpuse ar gaišiem raibumiem. Aktīvs galvenokārt krēslā un naktī. Lielākoties slēpjas veģetācijā. Pārtiek no zivtiņām, vardēm, kukaiņiem un sikiem zidītājiem. Ligzdu būvē no zariem, vilkvālišu lapām u. tml., rūpīgi paslēptu krūmā vai vilkvālišu audzē tuvu pie zemes. Dējumā 5–7 olas. Gadā viens perējums. Perē un par mazuļiem rūpējas abi pāra putni. Mazuļi daļēji ligzdbēgli. Gājputns, vairākums ziemo tropiskajā Āfrikā (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Rietumeiropas līdz Baltijas valstīm un tālāk līdz Kazahstānas A daļai, dienvidos – līdz Irākai un Irānai. Ziemo Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras tuksneša (BirdLife International 2019). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā kopumā nedaudz palielinājusies, bet nav novērotas izteiktas areāla robežu pārbīdes (Keller et al. 2020). Retās sastopamības un slēptā dzīvesveida dēļ izplatības pārmaiņas Latvijā objektīvi novērtēt nav iespējams (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 84 km², sastopamības apgabals (EOO) – 50 714 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk, bet ne tik strauji, lai sugu klasificētu kā apdraudētu (BirdLife International 2019). Eiropas populācija ir stabila. Krievijas populācija ir stabila, bet

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: gārņu Ardeidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU^o D, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Lietuva (VU 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotoņi: 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 5.7. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens purvi/tilpes (<8 ha), 15.3. Akvakultūru dīķi.

Draudi: 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 9.1. Sadzīves un komunālie notekūdeņi, 6.1. Rekreācija, 6.3. Darbs un citas aktivitātes, 11.2. Sausums.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: I.

Aizsardzības statuss Latvijā: IAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (1985), 1. kat. (2000).

Baltkrievijas un Lietuvas – pieaug (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 50–80 pāru (100–160 pieaugušu indivīdu). Īstermiņā populācija ir stabila, bet ilgtermiņa tendence nav zināma (Ķerus u. c. 2021).

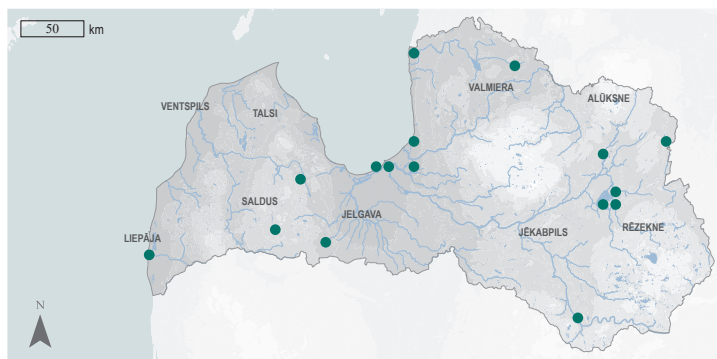
Biotoņi un ekolģija. Ligzdo dažādos ar krūmiem, niedrājiem, vilkvālitēm un citu veģetāciju aizaugušos ūdeņos – ezeros, dīķos u. tml. (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 2,8 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas līmeņa novērtējumā ir norādīts, ka tiek iegūta (BirdLife International 2021).

3.223. attēls. Mazā dumpja ligzdošanas biotops.
Foto: Ruslans Matrozis.

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud mitrāju nosusināšana un piesārņojums. Drauds ir arī dažāda rakstura traucējums, intensīva ūdeņu izmantošana un pārveidošana, arī eitrofikācija.

3.224. attēls. Mazā dumpja ligzdojošās populācijas izplatība.

Sausums Āfrikā ir izraisījis piemērotu mitrāju zudumu, pagarinot pārlidojumu pāri Sahārai (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” mazais dumpis ir viena no mērksugām Ķemeru Nacionālajā parkā, dabas parkos “Piejūra”, “Engures ezers”, “Dvietes paliene”, “Pape”, dabas liegumos “Liepājas ezers”, “Babītes ezers”, “Sātiņu diķi”, “Lubasts”, “Rūjas paliene”, “Lubāna mitrājs”, aizsargājamo ainavu apvidū “Ādaži”. Mazais dumpis ir starp mērksugām putniem nozīmīgajās vietās “Liepājas ezers” un “Lubāns un zivju diķi” (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā aizaugušie mitrāji.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

Summary

Common Little Bittern – *Ixobrychus minutus*. Due to the rare occurrence and secretive habit of the species, an objective assessment of distribution changes in Latvia is impossible. The AOO of breeding population is 84 km², the EOO – 50,714 km². The breeding population is estimated at 50–80 pairs (100–160 adult individuals). The population is stable in the short term, while the long-term population trend is unknown. The species breeds in a variety of waters overgrown with shrubs, *Phragmites*, *Typha* and other vegetation – lakes, ponds, etc. The species is threatened by the drainage and pollution of wetlands. Other threats include various forms of disturbance, intensive use and transformation of waters, including eutrophication. Drought in Africa has led to the loss of suitable wetlands, which prolongs migration over the Sahara. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Conservation of overgrown wetlands is essential for the protection of the species.

Literatūras saraksts

- BirdLife International 2019. *Ixobrychus minutus* (amended version of 2018 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22735766A155511258. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2018-2.RLTS.T22735766A155511258.en>. [skatīts 12.11.2022.]
- BirdLife International 2021. *Ixobrychus minutus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22735766A166447041. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22735766A166447041.en>. [skatīts 12.11.2022.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňová, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.
- Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Upes tārtiņš

Charadrius dubius

Scopoli, 1786

VU Ligzdojošā populācija

3.225. attēls. Upes tārtiņš.
Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Par mājas zvirbuli nedaudz lielāks bridējputns. Mugura smilškrāsā, uz galvas kontrastains ornaments. Knābis melns. Acs gredzens dzeltens (Baumanis, Klimpiņš 1997). Pārtiek galvenokārt no kukaiņiem, bet ēd arī citus sīkus bezmugurkaulniekus (BirdLife International 2021). Ligzda zemē izkašņāta bedrīte bez izklājuma. Dējumā parasti četras olas. Mazuļi ligzdbēgļi (Baumanis, Klimpiņš 1997). Gājputns, ziemo Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ļoti plašs ligzdošanas areāls, kas aptver gandrīz visu Eirāziju līdz ziemeļu polārajam lokam, izņemot Tibetas kalnieni un Mongoliju. Ziemo Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras, Dienvidāzijā un Indonēzijā, fragmentāri arī Vidusjūras reģionā (BirdLife International 2019). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā nedaudz palielinājusies, izplešoties D daļā, bet sašaurinoties ziemeļos. Taču iespējams, ka novērotās pārmaiņas Skandināvijā skaidrojamas ar atšķirībām izpētē (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu ir samazinājusies un turpinājusi mazināties arī starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 1776 km², sastopamības apgabals (EOO) – 78 451 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2019). Eiropas populācija sarūk. Krievijā un Baltkrievijā populācija sarūk, bet Igaunijā un Lietuvā – stabila (BirdLife

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: tārtiņu Charadriidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (NT 2019), Igaunija (LC [L, C] 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 12. Plūdmaiņu zona, 13. Piekraste un teritorija virs plūdmaiņu zonas, 14.1. Aramzeme, 15.5. Raktuves (atvērtas).

Draudi: 6.1. Rekreācija, 1.2. Komerčiālas un rūpnieciskas teritorijas, 1.1. Mājokļu un pilsētu teritorijas, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 8.4. Problemātiskas vietējās sugas/slimības, 11.4. Vētras un plūdi.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.3. Informētība un komunikācija.

Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 450–900 pāri (900–1800 pieauguši indivīdi). Ilgtermiņā populācija mazinās, bet īstermiņa tendence nav zināma (Ķerus u. c. 2021).

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo jūrmalas smiltājus, smilšainus ūdenstilpju krastus un karjerus (Baumanis, Klimpiņš 1997). Paaudzes ilgums: 3,6 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču tiek iegūta citur Eiropā (BirdLife International 2021).

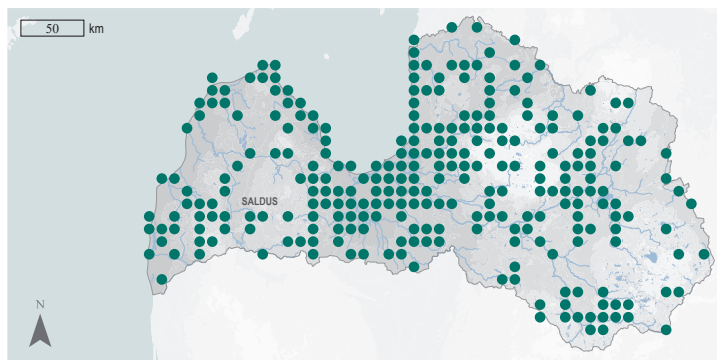
3.226. attēls. Upes tārtiņa ligzdošanas biotops.
Foto: Andris Klepers.

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, bet ir ticami, ka būtiska loma ir rekreācijai piekrastē un pārmaiņām karjeru platībās un apbūves intensitātē. Ligzdas apdraud suņi, lapsas *Vulpes vulpes* un olēdāji putni. Klimata pārmaiņu

dēļ gaidāmas biežākas vētras un krasākas ūdenslīmeņa svārstības, kuru dēļ var applūst ligzdas. Eiropas līmeņa novērtējumā ir norādīts, ka būtiskākos draudus sugai rada dzīvotņu degradācija un zudums. Suga ir jutīga pret putnu botulismu (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Upes tārtiņš nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču vairākās no tām šī suga ligzdo. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā nav jāmaina. Lai aizsargātu sugu, ir jānovērš traucējumi ligzdošanas vietās un jāuztur ligzdošanas dzīvotnes.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

3.227. attēls. Upes tārtiņa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Little Ringed Plover – *Charadrius dubius*. In Latvia, the distribution declined between 1980–1984 and 2000–2004; the decline continued between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 1,776 km², the EOO – 78,451 km². The breeding population is estimated at 450–900 pairs (900–1,800 adult individuals). The population is declining in the long term, while the short-term trend of the population is unknown. Inhabits coastal sandbanks, sandy banks of water bodies and quarries. The threats have not been studied in Latvia, but it is likely that coastal recreation and changes in quarry areas, as well as the intensity of building development, play an important role. The nests are threatened by dogs, *Vulpes vulpes* and birds that predate on eggs. Climate change is expected to lead to more frequent storms and more dramatic fluctuations in water tables, which can flood nests. The species is susceptible to avian botulism. The legal status of the species does not need to be changed in Latvia. The elimination of disturbance in breeding areas and the maintenance of breeding habitats is required for the protection of the species.

Literatūras saraksts

- Baumanis, J., Klimpiņš, V. 1997. Putni Latvijā. Rīga: Zvaigzne ABC, 298.
- BirdLife International 2019. *Charadrius dubius* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22693770A155486463. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T22693770A155486463.en>. [skatīts 19.11.2022.]
- BirdLife International 2021. *Charadrius dubius*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693770A166264107. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693770A166264107.en>. [skatīts 19.11.2022.]
- Celmiņš, A. 2022. Upes tārtiņš *Charadrius dubius*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: <http://www.putni.lv/chadub.htm>. [skatīts 23.03.2022.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Kļavaņova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.

Kīvīte

Vanellus vanellus

(Linnaeus, 1758)

VU Ligzdojošā populācija

3.228. attēls. Kīvīte.
Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Par balodi nedaudz mazāks bridējputns ar raksturīgiem noapaļotiem spārniem. Ķermeņa mugurpuse un spārni tumši ar metālisku spīdumu, galvas virsa, seja, rikle un krūtis melnas, vēderpuse balta. Uz galvas šaurs cekuls, tēviņam garāks nekā mātītei. Raksturīgs svaids riesta lidojums, mainot augstumu un izdodot balsi. Agresīvi aizsargā ligzdošanas vietu, riņķojot ap traucētāju un izdodot uztraukuma saucienus. Ceļošanas laikā var veidot lielus barus. Pārtiek galvenokārt no sliekām. Ligzda ir bedrīte uz zemes, izklāta ar saknītēm, sausu zāli un citiem materiāliem. Dējumā 2–5 (parasti četras) olas. Gadā parasti viens perējums, bet pēc izpostīšanas var dēt atkārtoti. Mazuļi ligzdbēgļi. Gājputns, ziemo Eiropas R un D daļā un Ziemeļāfrikā (LOB 1998).

Izplatība. Ligzdošanas areāls aptver gandrīz visu Eiropu un austrumos sniedzas līdz Ķīnas A daļai, areāla D robeža: Spānija–Turcija–Kazahstāna–Mongolija. Ziemo Eiropas R un D daļā, Vidusjūras reģionā, Pakistānā, Nepālā, Ķīnas D daļā un Japānā (BirdLife International 2017). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā nedaudz samazinājusies (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu ir samazinājusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 11 492 km², sastopamības apgabals (EOO) – 85 288 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife Inter-

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: tārtiņu Charadriidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU A2b, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: NT 2016, VU 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (VU 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (LC 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi, 14.1. Aramzeme, 14.2. Ganības.

Draudi: 2.1. Augkopība, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības, 8.4. Nezināmas izcelsmes problemātiskas sugas/slimības, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.3. Biotopu un dabisko procesu atjaunošana, 4.3. Informētība un komunikācija, 6.4. Atbalsta maksājumi.

Konvenciju pielikumi: Bernes III, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

national 2017). Sarūk arī Eiropas populācija. Krievijā un Lietuvā populācija sarūk, Igaunijā pieaug, bet Baltkrievijā stabila (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 135 521–187 177 pāri (271 042–374 354 pieauguši indivīdi). Iepriekš gan ilgtermiņa, gan īstermiņa populācijas tendence klasificēta kā stabila (Ķerus u. c. 2021), taču jaunākie dati uzrāda populācijas lejupslīdi (Auniņš, Mārdega 2021). Trijās paaudzēs populācija ir samazinājusies par 32%.

Biotopi un ekoloģija. Ligzdošanas biotops ir mitras pļavas un ganības, aramzeme, purvi.

3.229. attēls. Ķīvītes ligzdošanas biotops.
Foto: Andris Klepers.

Retāk arī nolaisti zivju dīķi, izdedzināti niedrāji un citi mitrāji ar zemu augāju (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 5,9 gadi (BirdLife International 2021).

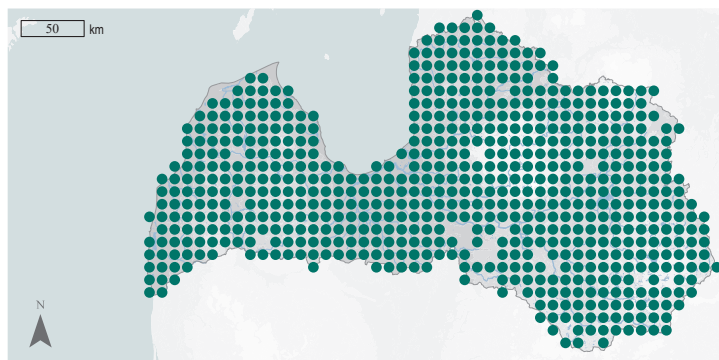
Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču tiek iegūta citur Eiropā (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi sugai nav pētīti, bet ir ticami, ka visvairāk sugu ietekmē pārmaiņas lauksaimniecības zemju

apsaimniekošanā. Eiropas novērtējumā arī ir uzsvērts, ka suga cieš no lauksaimniecības intensifikācijas. Sugu apdraud arī mitrāju nosusināšana. Svarīgas apstāšanās vietas migrācijas laikā apdraud naftas piesārņojums, mitrāju susināšana, lauksaimniecības zemju apsaimniekošanas maiņa vai pārtraukšana, kā rezultātā tās aizaug ar krūmiem. Pavasarī apstrādājot aramzemi, var iet bojā dējumi. Suga ir jutīga pret putnu botulismu, tāpēc to var apdraudēt šīs slimības uzliesmojumi. Suga cieš arī no ligzdu postītājiem – zidītājiem un vārnu dzimtas putniem. Francijā, Grieķijā, Itālijā un Spānijā suga tiek medīta (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Ķīvīte nav izveidošanas mērķ-suga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgā vietā, taču vairākās no tām ligzdo. Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, ir jāatjauno un jāuztur mitrie zālāji.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

3.230. attēls. Ķīvītes ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Northern Lapwing – *Vanellus vanellus*. In Latvia, the distribution declined between 1980–1984 and 2000–2004, while no considerable change in distribution occurred between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 11,492 km², the EOO – 85,288 km². The breeding population is estimated at 135,521–187,177 pairs (271,042–374,354 adult individuals). Previously, both the long-term and short-term population trends were classified as stable, however, the latest data suggest a decline in population. Over three generations, the population has declined by 32%. Breeding habitats include wet grasslands and pastures, arable land and wetlands. Less frequently – drained fishponds, burnt reedbeds and other wetlands with short vegetation. In Latvia, the threats to the species have not been studied, but it is likely that changes in agricultural land management have a significant impact. Drainage of wetlands is also threatening the species. Important stopovers during migration are threatened by oil pollution, the drainage of wetlands, land abandonment and changes in land management that lead to shrub encroachment. When arable land is tilled in spring, the clutches can die. The species is susceptible to avian botulism and may be vulnerable to future outbreaks of this disease. The species also suffers from nest predators such as mammals and Corvidae. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. Restoration and maintenance of wet grasslands are required for the conservation of the species.

Literatūras saraksts

- Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Dienas putnu valsts monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 59.
- BirdLife International 2017. *Vanellus vanellus* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T22693949A111044786. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-1.RLTS.T22693949A111044786.en>. [skatīts 19.11.2022.]
- BirdLife International 2021. *Vanellus vanellus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693949A166266204. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693949A166266204.en>. [skatīts 19.11.2022.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

Lietuvainis

Numenius phaeopus

(Linnaeus, 1758)

 Ligzdojošā populācija

3.231. attēls. Lietuvainis.
Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Nedaudz mazāks nekā kuitala, ar proporcionāli īsāku knābi. Ap-
spalvojums pelēkbrūni raibumots (Svensons
u. c. 2021). Pārtiek galvenokārt no kukaiņiem,
to kāpuriem un citiem bezmugurkaulnie-
kiem, taču ēd arī augu daļas (BirdLife Inter-
national 2021). Ligzdo uz zemes (Ķerus u. c.
2021). Gājputns, ziemo Āfrikā (BirdLife Inter-
national 2016).

Izplatība. Cirkumpolārs, bet sadrumstalots
ligzdošanas areāls. Lielākie ligzdošanas apga-
bali Eiropas Z daļā un Aļaskā–Kanādas
rietumos. Ziemo okeānu piekrastē no ASV,
Spānijas un Taizemes ziemeļos līdz Dienvid-
amerikas un Āfrikas galējiem dienvidiem un
Austrālijai dienvidos (BirdLife International
2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā
mazliet samazinājusies, it īpaši areāla D daļā
(Keller et al. 2020). Latvijā kopš 20. gs. 80.
gadiem nav konstatētas būtiskas izplatības
pārmaiņas, taču tas var būt skaidrojams ar
sugas reto sastopamību un dažādos periodos
atšķirīgu purvu izpēti līmeni (Ķerus u. c.
2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzī-
votā platība (AOO) ir 108 km², sastopamības
apgabals (EOO) – 31 226 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas.
Pasaules populācija sarūk, bet ne tik strauji,
lai sugu uzskatītu par apdraudētu (BirdLife
International 2016). Eiropas populācijas
tendence nav zināma. Krievijas populācijas
tendence nav zināma, Baltkrievijā populācija
pieaug, bet Igaunijā ir stabila (BirdLife
International 2021). Latvijas ligzdojošā
populācija ir 41–65 pāri (82–130 pieaugušu

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: sloku Scolopacidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU° D, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020),
Somija (LC 2019), Igaunija (LC 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas,
zemie purvi.

Draudi: 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/
izmantošana, 6.1. Rekreācija, 7.3. Citas ekosistēmas
izmaiņas, 11.2. Sausums, 2.1. Augkopība,
11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās, 8.5. Vīrusu/
prionu izraisītas slimības.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju
aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība,
4.3. Informētība un komunikācija.

Konvenciju pielikumi: Bernes III, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (1985), 3. kat. (2000).

indivīdu). Gan īstermiņā, gan ilgtermiņā popu-
lācija ir stabila (Ķerus u. c. 2021).

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo augstos
purvus. Paaudzes ilgums: 7,2 gadi (BirdLife
International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga
netiek medīta, taču tiek iegūta citur Eiropā
(BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pēti-
ti, bet ir ticami, ka būtiskākie no tiem varētu
būt purvu biotopu pakāpeniska degradācija
nosusināšanas rezultātā un rekreācijas radīts
traucējums ligzdošanas laikā. Eiropas līmeņa
novērtējumā ir norādīts, ka suga ir jutīga pret

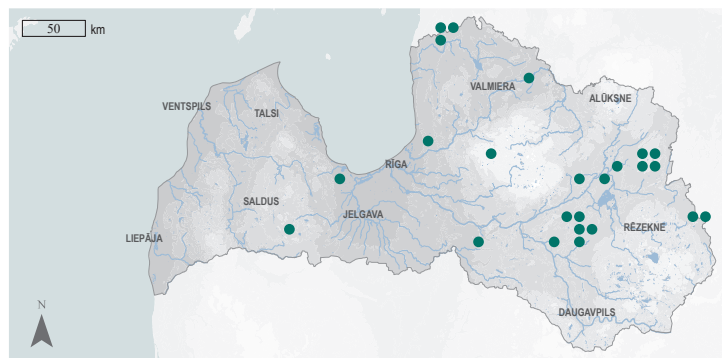

3.232. attēls. Lietuvaina ligzdošanas biotops.
Foto: Jānis Ķuze.

putnu gripu, un to var apdraudēt šīs slimības uzliesmojumi (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Lietuvainis nav izveidošanas mērksuga nevienā ĪADT, taču šajās teritorijās ligzdo lielākā daļa populācijas. Arī nevienai putniem nozīmīgajai vietai lietuvainis nav mērksuga. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā klaji augstie purvi un jānovērš traucējums ligzdošanas laikā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.233. attēls. Lietuvaina ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Whimbrel – *Numenius phaeopus*. No significant changes in distribution have been recorded in Latvia since the 1980s, which may be due to the rarity of the species and various levels of surveying of bogs at different periods. The AOO of the breeding population is 108 km², the EOO – 31,226 km². The breeding population is estimated at 41–65 pairs (82–130 adult individuals). The population is stable both in the short term as well as in the long term. Inhabits raised bogs. In Latvia, threats have not been studied, but it is likely that the most important threats could be the gradual degradation of bog habitats due to drainage and recreational disturbance during the breeding season. The European-level assessment indicates that the species is susceptible to avian influenza and could be threatened by future outbreaks of this disease. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Conservation of open raised bogs and elimination of disturbances during the breeding season are required for the protection of the species.

Literatūras saraksts

- BirdLife International 2016. *Numenius phaeopus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22693178A86585436. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22693178A86585436.en>. [skatīts 19.11.2022.]
- BirdLife International 2021. *Numenius phaeopus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693178A166245989. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693178A166245989.en>. [skatīts 19.11.2022.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- Svensons, L., Malerijns, K., Seterstremis, D. 2021. Putnu noteicējs. Rīga: Jāņa sēta, 447.

Kuitala

Numenius arquata

(Linnaeus, 1758)

Ligzdojošā populācija

3.234. attēls. Kuitala.
Foto: Rolands Linejs.

Morfoloģija un bioloģija. Lielākais no Latvijā sastopamajiem bridējputniem. Ļoti garš, noliekts knābis. Apspalvojums pelēkbrūni raibumots (Svensons u. c. 2021). Pārtiek no dažādiem posmkājiem, tārpjiem un citiem bezmugurkaulniekiem, ēd arī sīkus mugurkaulniekus, ogas un sēklas (BirdLife International 2021). Ligzdo uz zemes (Ķerus u. c. 2021). Gājputns, ziemo Rietumeiropā, Vidusjūras reģionā un Ziemeļāfrikā (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ligzdošanas areāls no Francijas–Lielbritānijas–Skandināvijas rietumos sniedzas līdz Ķīnas ZA daļai austrumos. Ziemo Islandē, Eiropas R un D piekrastē, gar visu Āfrikas krastu un Āzijas D piekrastē (BirdLife International 2017). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā nedaudz samazinājusies, īpaši areāla DA daļā (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu nav būtiski mainījusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu tā ir būtiski samazinājusies. Iespējams, šīs pārmaiņas ir šķietamas un skaidrojamas ar atšķirībām izpētes līmenī, taču novērotā tendence sakrīt ar Eiropu kopumā (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 524 km², sastopamības apgabals (EOO) – 70 396 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2017). Eiropas populācija arī sarūk, un lejupeļsīde notiek arī visās Latvijas kaimiņvalstīs – Igaunijā, Krievijā, Baltkrievijā un Lietuvā (BirdLife International 2021). Latvijas ligzdojošā populācija ir 211–310 pāru

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: sloku Scolopacidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: NT 2017, NT 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (EN 2020), Somija (NT 2019), Igaunija (EN [L], LC [C] 2019), Lietuva (CR 2021), Krievija (*N. a. arquata* VU, *N. a. suschkini* EN 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi.

Draudi: 1.1. Mājokļu un pilsētu teritorijas, 2.2. Koksnes un celulozes stādījumi, 2.3. Lopkopība un lauku sētas, 5.1. Sauszemes dzīvnieku mēdišana un vākšana, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 6.3. Darbs un citas aktivitātes, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.3. Informētība un komunikācija.

Konvenciju pielikumi: Bernes III, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: 3. kat. (1985), 2. kat. (2000).

(422–620 pieaugušu indivīdu). Īstermiņa populācijas tendence ir stabila, bet ilgtermiņa – nezināma (Ķerus u. c. 2021).

Biotopi un ekoloģija. Suga apdzīvo augstos purvus un mitrus zālājus (Baumanis, Klimpiņš 1997). Paaudzes ilgums: 9,2 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču tiek iegūta citur Eiropā (BirdLife International 2021).

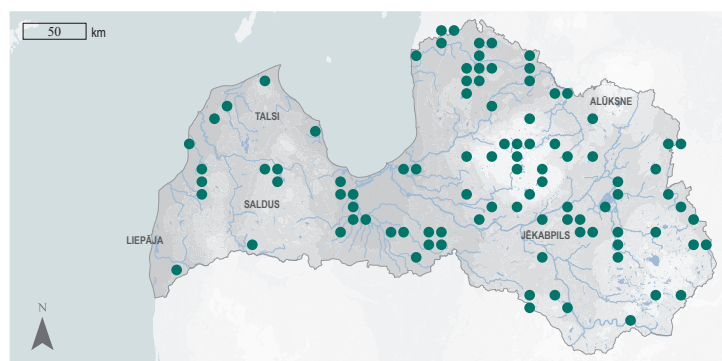
3.235. attēls. Kuitālas ligzdošanas biotops.
Foto: Ilze Priedniece.

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pēti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Latvijā, kur lielākā daļa populācijas ligzdo augstajos purvos, būtiskākā ietekme varētu būt nosusināšanas izraisīta pakāpeniska dzīvotnes aizaugšana ar kokiem. Zālajos ligzdojošā populācijas daļa cieš no olu un mazuļu bojāejas pļaušanas rezultātā un pastiprinātas plēsonības. Suga ir jutīga pret putnu gripu, tāpēc to varētu

apdraudēt šīs slimības uzliesmojumi. Ziemšanas vietās sugu apdraud traucējums (apbūve un rekreācija), piesārņojums, piekrastes mitrāju appludināšana plūdmaiņas spēkstaciju būvei. Līdzīgi draudi skar arī apstāšanās vietas migrācijas laikā. Vietām populācijas sarūk medību dēļ (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” kuitāla ir viena no izveidošanas mērķsugām dabas parkā “Vecumu meži”, taču tā ir sastopama arī vairākās citās īpaši aizsargājamās dabas teritorijās. Sugas aizsardzībai nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā klaji augstie purvi un jānovērš traucējums ligzdošanas laikā, jāsaglabā mitrie zālāji, tostarp, pļaujot tos tā, lai mazinātu ligzdu un mazuļu bojāeju.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.236. attēls. Kuitālas ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Eurasian Curlew – *Numenius arquata*. In Latvia, no considerable change in the distribution occurred between 1980–1984 and 2000–2004, while, between 2000–2004 and 2013–2017, it decreased considerably. The AOO of the breeding population is 524 km², the EOO – 70,396 km². The breeding population is estimated at 211–310 pairs (422–620 adult individuals). The short-term population trend is stable, while the long-term trend is unknown. Inhabits raised bogs and wet grasslands. In Latvia, where most of the population breeds in raised bogs, the most significant impact could include the gradual degradation of the habitat (overgrowth with trees) due to drainage. The part of the population that breeds in grasslands suffers from egg and juvenile mortality due to mowing and extensive predation. The species is susceptible to avian influenza and, therefore, it could be vulnerable to future outbreaks of this disease. At wintering sites, the species is threatened by disturbance (real estate development and recreation), pollution and flooding of coastal wetlands for the construction of tidal power stations. Similar threats affect stopover sites during migration. In places, the population is declining due to hunting. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Conservation of open raised bogs and the prevention of disturbance during breeding, as well as the conservation of wet grasslands, including a mode of mowing that minimises nest and chick mortality, is required for the protection of the species.

Literatūras saraksts

- Baumanis, J., Klimpiņš, V. 1997. Putni Latvijā. Rīga: Zvaigzne ABC, 298.
- BirdLife International 2017. *Numenius arquata*. The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T22693190A117917038. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-3.RLTS.T22693190A117917038.en>. [skatīts 20.11.2022.]
- BirdLife International 2021. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693190A166247142. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693190A166247142.en>. [skatīts 20.11.2022.]
- Celmiņš, A. 2022. Kuitala *Numenius arquata*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: <http://www.putni.lv/numarq.htm>. [skatīts 23.03.2022.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňová, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Kerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.
- Svensons, L., Malernijs, K., Seterstremis, D. 2021. Putnu noteicējs. Rīga: Jāņa sēta, 447.

Sarkanā puskuitala

Limosa lapponica

(Linnaeus, 1758)

VU Caurceļojošā populācija

3.239. attēls. Sarkanā puskuitala.
Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Slaidis bridējputns ar pagaru, mazliet uz augšu liektu knābi. Pavasarī tēviņiem visa vēderpuse kastanbrūna, mātītēm – bālāka. Pēcrista tērpā un jaunajiem putniem vēderpuse gaiša (Baumanis, Klimpiņš 1997). Ceļošanas laikā barojas ar tārpiem, gliemjiem, kukaiņiem un citiem bezmugurkaulniekiem, reizēm arī maziem abiniekiem un zivīm (BirdLife International 2021). Latvijā sastopama caurceļošanas laikā pavasarī, kad novērojama lielākā skaitā, un rudenī (Celmiņš 2022).

Izplatība. Sadrumstalots ligzdošanas areāls uz ziemeļiem no ziemeļu polārā loka sniedzas no Norvēģijas līdz Aļaskai. Ziemeļatlantijas okeāna A piekrastē, Indijas okeāna Z piekrastē un okeānu piekrastē no Ķīnas dienvidaustrumiem līdz Jaunzēlandei (BirdLife International 2017). Kopš 20. gs. 80. gadiem ligzdošanas izplatība Eiropā nav būtiski mainījusies (Keller et al. 2020). Latvijā caurceļojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 252 km², sastopamības apgabals (EOO) – 49 577 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2017). Eiropā ligzdojošā populācija pieaug, bet ziemojošā populācija ir stabila. Krievijā ligzdojošās populācijas tendence nav zināma, bet Somijā ligzdojošā populācija pieaug (BirdLife International 2021). Precīzs Latviju caurceļojošās populācijas lielums nav zināms, bet ir aizdomas, ka tā ir mazāka nekā 1000 pieaugušu indivīdu. Tā kā Somijas ligzdojošā populācija pieaug, bet Krievijas

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: sloku Scolopacidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: NT 2016, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (VU 2020), Somija (NT 2019), Krievija (*L. l. menzbieri* VU, *L. l. anadyrensis* DD 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 12. Plūdmaiņu zona, 13. Piekraste un teritorija virs plūdmaiņu zonas.

Draudi: 6.1. Rekreatīcija, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības, 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes III, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: I.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

populācijas tendence nav zināma, nav iespējams novērtēt Latviju caurceļojošās populācijas pārmaiņas.

Biotopi un ekoloģija. Caurceļošanas laikā suga sastopama jūras piekrastē, retāk iekšzemes ūdenstilpju piekrastē vai sēkļos (Baumanis, Klimpiņš 1997). Paaudzis ilgums: 8,1 gads (BirdLife International 2021).

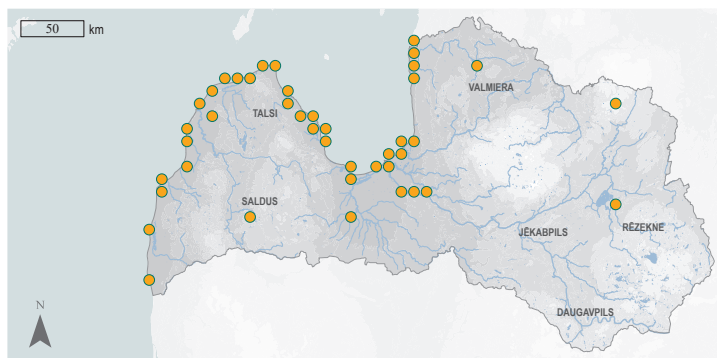
Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču tiek iegūta citur Eiropā (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pēti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud

barošanās vietu degradācija, ko izraisa zemes apgūšana, piesārņojums, traucējums un upju regulācija. Suga ir jutīga pret putnu gripu, tāpēc to var apdraudēt šīs slimības uzliesmojumi nākotnē (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” sarkanā puskuītala ir viena no izveidošanas mērķsugām Teiču dabas rezervātā. Sugas aizsardzībai nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.238. attēls. Sarkanās puskuitalas caurceļojošās populācijas izplatība.

Summary

Bar-tailed Godwit – *Limosa lapponica*. The AOO of the population migrating through Latvia is 252 km², the EOO – 49,577 km². The exact size of the population migrating through Latvia is unknown, but it is suspected to be less than 1,000 adult individuals. Since the breeding population in Finland is increasing, but the trend of the population in Russia is unknown, it is impossible to assess the changes in the population migrating through Latvia. During migration, the species is found along the sea coast, and, less frequently, on the banks or shoals of inland water bodies. The species is threatened by the degradation of foraging grounds due to land development, pollution, disturbance and river regulation. The species is susceptible to avian influenza and may be vulnerable to future outbreaks of this disease. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia.

Literatūras saraksts

- Baumanis, J., Klimpiņš, V. 1997. Putni Latvijā. Rīga: Zvaigzne ABC, 298.
- BirdLife International 2017. *Limosa lapponica* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T22693158A111221714. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-1.RLTS.T22693158A111221714.en>. [skatīts 20.11.2022.]
- BirdLife International 2021. *Limosa lapponica*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693158A166245372. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693158A166245372.en>. [skatīts 20.11.2022.]
- Celmiņš, A. 2022. Sarkanā puskuītala *Limosa lapponica*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: <http://www.putni.lv/limlap.htm>. [skatīts 23.03.2022.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňová, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Līkšķibītis

Calidris ferruginea

(Pontoppidan, 1763)

VU Caurceļojošā populācija

3.239. attēls. Līkšķibītis.
Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Neliels bridējputns ar mazliet uz leju noliektu knābi. Pavasarī galva un vēderpuse ķieģeļsarkana. Rudenī un jauniem putniem vēders balts (Baumanis, Klimpiņš 1997). Ārpus ligzdošanas sezonas sabiedrīks putns. Pārtiek galvenokārt no dažādiem bezmugurkaulniekiem – tārpiem, gliemjiem, vēžveidīgajiem un arī kukaiņiem (BirdLife International 2021). Latvijā sastopams caurceļošanas laikā vasaras otrajā pusē – rudenī, mazākā skaitā arī pavasarī (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ligzdošanas areāls atrodas Krievijas arktiskajos apgabalos no Jamalas pussalas līdz Čaunas licim. Ziemeļāfrikā (galvenokārt uz dienvidiem no Sahāras), Āzijas D piekrastē un Austrālijas piekrastē (BirdLife International 2017). Latviju caurceļojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 212 km², sastopamības apgabals (EOO) – 58 569 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2017). Eiropā suga neligzdo. Ziemeļojošā populācija pieaug (BirdLife International 2021). Latviju caurceļojošās populācijas lielums nav zināms, bet ir aizdomas, ka tas ir mazāks nekā 250 pieaugušu indivīdu. Populācijas pārmaiņu tendence arī nav zināma.

Biotopi un ekoloģija. Caurceļošanas laikā sastopams galvenokārt jūras piekrastē, bet tiek novērots arī iekšzemes mitrājos. Paaudzes ilgums: 5,1 gads (BirdLife International 2021).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: sloku Scolopacidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU° D, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: NT 2016, VU 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Igaunija (LC 2019), Krievija (Sahas un Čukotkas populācija EN 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 12. Plūdmaiņu zona, 13. Piekraste un teritorija virs plūdmaiņu zonas.

Draudi: 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības, 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

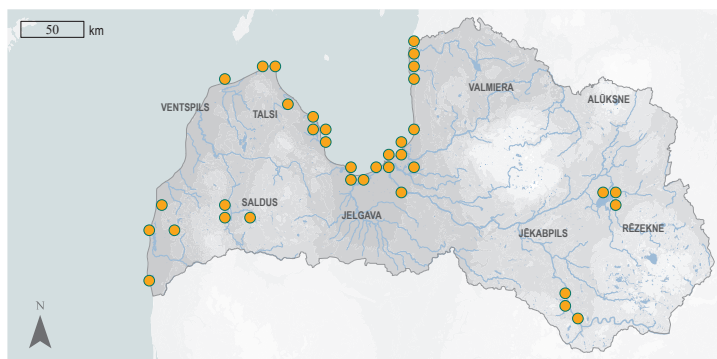
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Nākotnē sugas areāls var samazināties klimata pārmaiņu ietekmē. Suga ir jutīga pret putnu gripu, tāpēc varētu ciest no šo slimību uzliesmojumiem (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Līkšņibītis nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču vairākās no šīm teritorijām caurceļošanas laikā ir sastopams. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā nav jāmaina.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.240. attēls. Līkšņibīša caurceļojošās populācijas izplatība.

Summary

Curlew Sandpiper – *Calidris ferruginea*. The AOO of the population migrating through Latvia is 212 km², the EOO – 58,569 km². The size of the population migrating through Latvia is unknown, but it is suspected to be less than 250 adult individuals. The trend of population change is also unknown. During transit, the species is mainly found along the sea coast, but observations in inland wetlands have also been made. In the future, the range of the species may decline due to climate change. The species is susceptible to avian influenza and, therefore, could suffer from future outbreaks of the disease. The legal status of the species does not need to be changed in Latvia.

Literatūras saraksts

- Baumanis, J., Klimpiņš, V. 1997. Putni Latvijā. Rīga: Zvaigzne ABC, 298.
- BirdLife International 2017. *Calidris ferruginea* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T22693431A110631069. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-1.RLTS.T22693431A110631069.en>. [skatīts 16.01.2023.]
- BirdLife International 2021. *Calidris ferruginea* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693431A166258054. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693431A166258054.en>. [skatīts 16.01.2023.]
- Celmiņš, A. 2022. Līkšņibītis *Calidris ferruginea*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: <http://www.putni.lv/calfer.htm>. [skatīts 23.03.2022.]

Gaišais šņibītis

Calidris alba

(Pallas, 1764)

VU Caurceļojošā populācija

3.241. attēls. Gaišais šņibītis.
Foto: Jānis Ukass.

Morfoloģija un bioloģija. Parastā šņibīša lielumā. Pavasarī galva un tumši punktotā krūšu josla pelēki rūsgana, mugurpuse melngani rūsgani raibumota ar platām gaišām spalvu malām. Vasarā galva, krūtis un ķermeņa virspuse kļūst spilgtāk rūsganas. Vēders balts (Svensons u. c. 2021). Migrācijas laikā veido nelielus bariņus. Pārtiek galvenokārt no dažādiem sīkiem bezmugurkaulniekiem – gliemjiem, tārpiem, vēžveidīgajiem un kukaiņiem (BirdLife International 2021). Latvijā regulāri caurceļo rudenī un pavasarī (ievērojami mazākā skaitā nekā rudenī) (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ligzdošanas areāls arktiskajā zonā Ziemeļamerikā, Grenlandē un Eirāzijā. Ziemeļ Klusā, Atlantijas un Indijas okeāna piekrastē (BirdLife International 2016). Latviju caurceļojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 232 km², sastopamības apgabals (EOO) – 53 729 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2016). Eiropā (Grenlandē un Svalbārā) ligzdojošā populācija stabila. Ziemeļojošā populācija pieaug (BirdLife International 2021). Latviju caurceļojošās populācijas lielums nav zināms, bet ir aizdomas, ka tas ir mazāks nekā 250 pieaugušu indivīdu. Populācijas pārmaiņu tendence arī nav zināma.

Biotopi un ekoloģija. Caurceļošanas laikā sastopams jūras krastā. Paaudzes ilgums: 6,4 gadi (BirdLife International 2021).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: sloku Scolopacidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU° D, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: –.

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 12. Plūdmaiņu zona, 13. Piekraste un teritorija virs plūdmaiņu zonas.

Draudi: 6.1. Rekreācija, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības, 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

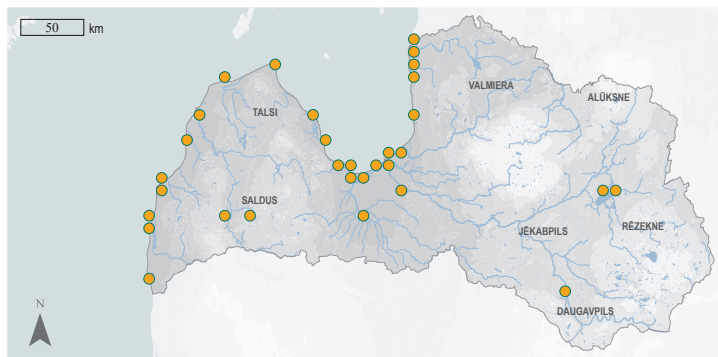
LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Suga ir jutīga pret traucējumu pludmalēs. Tā ir jutīga arī pret putnu gripas vīrusu, tāpēc sugu var apdraudēt slimības uzliesmojumi. Ligzdošanas dzīvotnes platība var mazināties klimata pārmaiņu ietekmē (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Gaišais šņibītis nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču vairākās no šīm teritorijām caurceļošanas laikā ir sastopams. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā nav jāmaina.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.242. attēls. Gaišā šņibīša caurceļojošās populācijas izplatība.

Summary

Sanderling – *Calidris alba*. The AOO of the population migrating through Latvia is 232 km², the EOO – 53,729 km². The size of the migrating population is unknown, but it is suspected to be less than 250 adult individuals. The trend of population change is also unknown. The species can be found on the seashore during migration. The species is sensitive to disturbance on the coast. The species is also susceptible to the avian influenza virus, therefore, it may be vulnerable to future outbreaks of this disease. The area of the breeding habitat may be reduced due to climate change. The legal status of the species does not need to be changed in Latvia.

Literatūras saraksts

- BirdLife International 2016. *Calidris alba*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22693369A86614145. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22693369A86614145.en>. [skatīts 16.01.2023.]
- BirdLife International 2021. *Calidris alba* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693369A166254550. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693369A166254550.en>. [skatīts 16.01.2023.]
- Celmiņš, A. 2022. Gaišais šņibītis *Calidris alba*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: <http://www.putni.lv/calalb.htm>. [skatīts 23.03.2022.]
- Svensons, L., Malernijs, K., Seterstrenms, D. 2021. Putnu noteicējs. Rīga: Jāņa sēta, 447.

Kikuts

Gallinago media

(Latham, 1787)

VU Ligzdojošā populācija

3.243. attēls. Kikuts.
Foto: Aivars Petriņš.

Morfoloģija un bioloģija. Samērā drukns, par mērkaziņu mazliet lielāks putns ar garu knābi. Ķermeņa mugurpuse brūnraiba, to gareniski šķērso dzeltenīgi baltas joslas. Vēderpuse netīri balta ar brūnām šķērsvitrām uz sāniem, mazākā mērā arī uz vēdera. Aste rūsganbrūna ar baltām malām. Slēpts dzīvesveids, aktīvs galvenokārt krēslā un naktī. Pavasarī raksturīgs kolektīvais riests noteiktās, ļoti pastāvīgās vietās. Pārtiek no sliekām, nelieliem gliemežiem un kailgliemežiem, arī kukaiņiem. Poligāms. Ligzda atrodas uz zemes, rūpīgi noslēpta. Dējumā parasti četras olas, gadā viens perējums. Mazuļi ligzdbēgli. Mazuļus perē un vadā mātiņa viena. Gājputns, ziemo Āfrikā uz dienvidiem no ekvatora (LOB 1998).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Skandināvijas–Polijas rietumos līdz Īrijai austrumos. Ziemeļdaļa areāls – Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras (BirdLife International 2021b). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā kopumā palielinājusies (Keller et al. 2020). Latvijā starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu reģistrēts izplatības pieaugums, taču tikai šķietams, jo 20. gs. 80. gados nebija pietiekamu zināšanu par sugas dzīvotnēm un tās netika apsekotas. Starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu izplatība nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 124 km², sastopamības apgabals (EOO) – 52 693 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2021b). Arī Eiropas populācija sarūk, taču ne tik strauji, lai sugu atzitu par

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: sloku Scolopacidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: NT 2021, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (CR 2019), Igaunija (VU [L], DD [C] 2019), Lietuva (EN 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs.

Draudi: 2.1. Augkopība, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 2.3. Biotopu un dabisko procesu atjaunošana, 6.4. Atbalsta maksājumi.

Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: I.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: 1. kat. (2000).

apdraudētu. Igaunijā, Krievijā un īstermiņā arī Lietuvā ligzdojošā populācija sarūk. Baltkrievijā un Lietuvā ilgtermiņa tendence ir nezināma, īstermiņā populācija Baltkrievijā ir stabila (BirdLife International 2021a). Latvijā ligzdojošā populācija ir 200–300 tēviņu (400–600 pieaugušu indivīdu). Ilgtermiņa populācijas tendence nav zināma, īstermiņā populācija ir stabila (Ķerus u. c. 2021).

Biotopi un ekoloģija. Ligzdo lielās palieņu pļavās ar nevienmērīgu un retu jauno veģetāciju un blīvu kūlu un irdenu un mitru augsni. Neizvairās no nelielu krūmu klātbūtnes, kamēr tie nesamazina pļavas platību (Auniņš 2001). Paaudzes ilgums: 4,1 gads (BirdLife International 2021b).

3.244. attēls. Ķikuta ligzdošanas biotops.
Foto: Ainārs Auniņš.

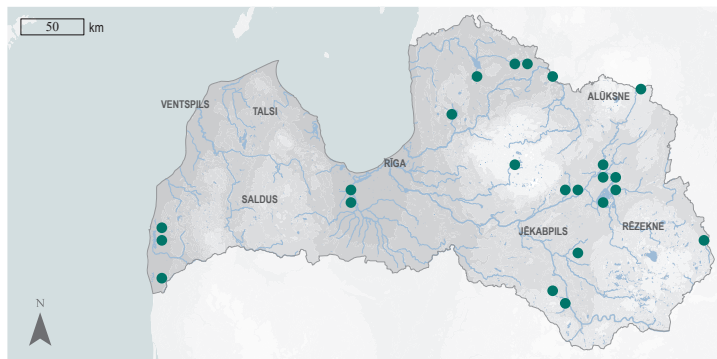
Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021a).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud ligzdošanas biotopu degradācija un zudums

lauksaimniecības intensifikācijas un mitrāju nosusināšanas vai pretēji – appludināšanas rezultātā. Austrumeiropā suga tiek medīta. Dzīvotņu zudumu var izraisīt arī klimata pārmaiņas (BirdLife International 2021b).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” ķikuts ir viena no izveidošanas mērķsugām 19 IADT. Lai aizsargātu ķikutu, ir noteiktas putniem nozīmīgās vietas “Bērzpils purvi un palienes”, “Burgas pļavas”, “Dvietes paliene”, “Kuja”, “Rūjas paliene”, “Sitas un Pededzes paliene”, “Vidusburtnieks” un “Ziemeļgauja” (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā un atbilstoši jāapsaimnieko palieņu pļavas – pļaušana un novākšana reizi gadā pēc 1. jūlija, saglabājot ciņus.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

3.245. attēls. Ķikuta ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Great Snipe – *Gallinago media*. In Latvia, an increase in distribution was recorded between 1980–1984 and 2000–2004, however, it only seems to be the case, as knowledge of the habitats of the species was insufficient in the 1980s, and they were not surveyed. The distribution has not changed significantly between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 124 km², the EOO – 52,693 km². The breeding population is estimated at 200–300 males (400–600 adult individuals). The long-term population trend is unknown, while in the short term, the population is stable. The species breeds in large floodplain grasslands with patchy and sparse young vegetation, dense thatch and loose, moist soil. The birds do not avoid the presence of small shrubs, as long as they do not reduce the area of the grassland. The species is threatened by the degradation and loss of breeding habitats due to increasing agricultural intensity and the drainage of wetlands, or vice versa – the flooding thereof. The species is being hunted in Eastern Europe. Habitat loss can also be caused by climate change. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. The conservation and appropriate management of floodplain grasslands – mowing and harvesting once a year after 1 July, while preservation of the tussocks is required to protect the species.

Literatūras saraksts

- Auniņš, A. 2001. Ķikuta populācijas teritoriālais izvietojums, skaits un biotopa izvēle Latvijā: patreizējā situācija (1999–2001) un vēsturiskā informācija. Putni dabā, 1. pielikums: 4–12.
- BirdLife International 2021a. *Gallinago media*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693093A166242603. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693093A166242603.en>. [skatīts 03.12.2022.]
- BirdLife International 2021b. *Gallinago media*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693093A205592142. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693093A205592142.en>. [skatīts 03.12.2022.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.
- Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Purva tilbīte

Tringa glareola

Linnaeus, 1758

VU Ligzdojošā populācija

3.246. attēls. Purva tilbīte.
Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Neliels bridējputns ar pelēkbrūni raibumotu apspalvojumu. Kājas zaļgandzeltenas (Baumanis, Klimpiņš 1997). Pārtiek galvenokārt no dažādiem kukaiņiem (BirdLife International 2021). Ligzda ir bedrīte uz zemes, izklāta ar stiebriņiem, rūpīgi paslēpta augājā. Mazuļi ligzdbēgli (Baumanis, Klimpiņš 1997). Gājputns, caurceļo lielākā skaitā nekā ligzdo (Celmiņš 2022).

Izplatība. Ligzdošanas areāls no Skandināvijas–Baltijas valstīm–Ukrainas sniedzas pāri visai Āzijai līdz Krievijas austrumiem, dienvidos līdz Kazahstānai un Mongolijai. Ziemeļāfrikā (galvenokārt uz dienvidiem no Sahāras), Arābijas pussalas austrumos, Indijā, Āzijas DA daļā un Austrālijā (BirdLife International 2016). Izplatība Eiropā kopš 20. gs. 80. gadiem nav būtiski mainījusies (Keller et al. 2020). Latvijā kopš 20. gs. 80. gadiem būtiskas izplatības pārmaiņas nav konstatētas, taču nav zināms, cik lielā mērā šo rezultātu ietekmē pārmaiņas purvu apsekotībā (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 432 km², sastopamības apgabals (EOO) – 66 687 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2016). Eiropas populācijas tendence ir nezināma. Lietuvā un Baltkrievijā populācija ir stabila. Krievijā ilgtermiņā populācija ir stabila, īstermiņa tendence nav zināma. Lietuvas populācija ilgtermiņā sarūk, bet īstermiņā ir stabila (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 170–878 pāri (340–1756 pieauguši indivīdi).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: sloku Scolopacidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU C2a(ii); D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (NT 2019), Igaunija (LC 2019), Lietuva (VU 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi.

Draudi: 6.1. Rekreācija, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 2.1. Augkopība, 2.2. Koksnes un celulozes stādījumi, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 8.2. Problēmātiskas vietējās sugas/slimības, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: I.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Ilgtermiņā populācija ir stabila, taču īstermiņa tendence ir negatīva (Ķerus u. c. 2021). Desmit gados populācija ir samazinājusies par 8%.

Biotopi un ekoloģija. Ligzdo purvos. Paaudzes ilgums: 3,3 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā sugu nemedī. Eiropas novērtējumā norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pēti, bet ir ticami, ka būtiskākie no tiem varētu būt purvu biotopu pakāpeniska degradācija meliorācijas rezultātā un rekreācijas radīts traucējums ligzdošanas laikā. Eiropas novērtējumā ir atzīmēts arī, ka sugu apdraud

kūdrāju nosusināšana lauksaimniecības un mežsaimniecības vajadzībām. Suga ir jutīga pret putnu botulismu un putnu malāriju, un

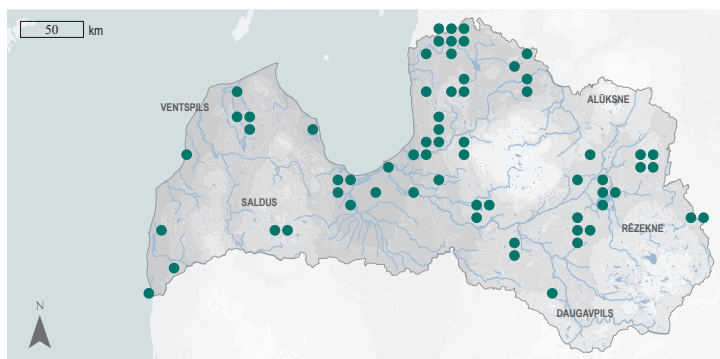

3.247. attēls. Purva tilbītes ligzdošanas biotops.
Foto: Ilze Priedniece.

to var apdraudēt šo slimību uzliesmojumi nākotnē (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” purva tilbīte ir viena no izveidošanas mērķsugām 57 ĪADT. Tā ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajās vietās “Bērzpils purvi un palienes”, “Cenas tīrelis”, “Ķemeru Nacionālais parks”, “Lielais un Pemmes purvi”, “Orlovas purvs”, “Stikli”, “Teiču un Pelečāres purvi”, “Ziemeļu purvi” (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāaizsargā augstie purvi, tostarp jānovērš meliorācijas ietekme. Jānovērš traucējums ligzdošanas laikā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.248. attēls. Purva tilbītes ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Wood Sandpiper – *Tringa glareola*. No significant changes in distribution have been observed in Latvia since the 1980s, but it is unknown to what extent this result is influenced by changes in the surveying of bogs. The AOO of the breeding population is 432 km², the EOO – 66,687 km². The breeding population is estimated at 170–878 pairs (340–1,756 adult individuals). The population is stable in the long term, but the short-term trend is negative. The population has declined by 8% within ten years. Breeds in bogs. The species is not hunted in Latvia, but the European assessment indicates that it is hunted. In Latvia, threats have not been studied, but it is likely that the most important threats could be the gradual degradation of bog habitats due to drainage and recreational disturbance during the breeding season. The European assessment also notes that the species is threatened by the drainage of peatlands for agriculture and forestry. The species is susceptible to avian botulism and avian malaria and may be threatened by future outbreaks of these diseases. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. The conservation of raised bogs, including the prevention of the impacts of drainage, is required for the protection of the species. Disturbances should be prevented during the breeding period.

Literatūras saraksts

- Baumanis, J., Klimpiņš, V. 1997. Putni Latvijā. Rīga: Zvaigzne ABC, 298.
- BirdLife International 2016. *Tringa glareola*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22693247A86689640. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22693247A86689640.en>. [skatīts 11.12.2022.]
- BirdLife International 2021. *Tringa glareola* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22693247A166251358. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22693247A166251358.en>. [skatīts 11.12.2022.]
- Celmiņš, A. 2022. Purva tilbīte *Tringa glareola*. Latvijas putni 2000–2022. Interneta publikācija: <http://www.putni.lv/trigla.htm>. [skatīts 23.03.2022.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auninš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Liels ķīris

Larus ridibundus

Linnaeus, 1766

VU Ligzdojošā populācija

3.249. attēls. Liels ķīris.
Foto: Jānis Ukass.

Morfoloģija un bioloģija. Neliela, apmēram kovārņa lieluma kaija. Pieaugušam putnam rieta tērpā galva tumšbrūna, ķermeņa apakšpuse balta, virspuse gaiši zilganpelēka. Pēcrista tērpā galva balta, ausu apvidū tumši laukumi. Sabiedrīgs, parasti uzturas baros un arī ligzdo kolonijās. Pārtiek no dažādiem bezmugurkaulniekiem, zivīm, strupastēm un cilvēku pārtikas atkritumiem. Ja apstākļi nemainās, kolonija var būt vienā un tajā pašā vietā gadu desmitiem. Ligzda uz zemes. Dējumā parasti trīs olas. Mazuļi pusligzdbēgļi. Gājputns, ziemo Rietumeiropā, nelielā skaitā arī Latvijā (LOB 1999).

Izplatība. Ļoti plašs ligzdošanas areāls – neliels areāls Ziemeļamerikas R daļā, pāri Grenlandes D daļai un Islandei šķērso gandrīz visu Eiropu un sniedzas līdz pat Kamčatkas pussalai austrumos. Eiropas R un centrālajā daļā ziemošanas areāls pārklājas ar ligzdošanas areālu, bet ziemo arī Atlantijas okeāna Z daļā, Baltijas jūrā, Vidusjūrā un Āzijas D piekrastē (BirdLife International 2018). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā nedaudz mazinājusies, it īpaši Skandināvijas ZR daļā, Eiropas rietumos un dienvidos (Keller et al. 2020). Izplatība Latvijā kopš 20. gs. 80. gadiem nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 1032 km², sastopamības apgabals (EOO) – 76 979 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2018). Eiropas populācija mazinās. Lietuvas un Baltkrievijas popu-

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Chroicocephalus ridibundus* (Linnaeus, 1766).

Dzimta: kaiju Laridae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU^a A2b, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (VU 2019), Igaunija (VU [L], LC [Z], DD [C] 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 9. Jūras sublitorāle un pelagiāle, 12. Plūdmaiņu zona, 14.5. Urbānas teritorijas, 15.3. Akvakultūru diķi, 15.5. Raktuves (atvērtas).

Draudi: 12.1. Citi draudi, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības, 2.1. Augkopība, 6.1. Rekreācija, 1.2. Komerčiālas un rūpnieciskas teritorijas, 9.4. Cietie atkritumi, 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās, 11.2. Sausums, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 5.1. Sauszemes dzīvnieku mēdīšana un vākšana, 8.4. Nezināmas izcelsmes problemātiskas sugas/slimības, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes III.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS, ML.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

lācija ir stabila. Igaunijā populācija ilgtermiņā sarūk, bet īstermiņā strauji palielinās. Krievijas populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 24 539–38 200 pāru (49 078–76 400 pieaugušu indivīdu). Gan ilgtermiņā, gan īstermiņā populācijas tendence ir negatīva (Ķerus u. c. 2021). Trijās paaudzēs populācija ir samazinājusies par 60%.

Biotopi un ekoloģija. Ligzdo galvenokārt aizaugušos iekšējos ūdeņos – ezeros, dīķos, karjeros. Barojas uz laukiem, izgāztuvēs, zvēru fermās, zivju fabrikās, virs ūdeņiem (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 9,4 gadi (BirdLife International 2021).

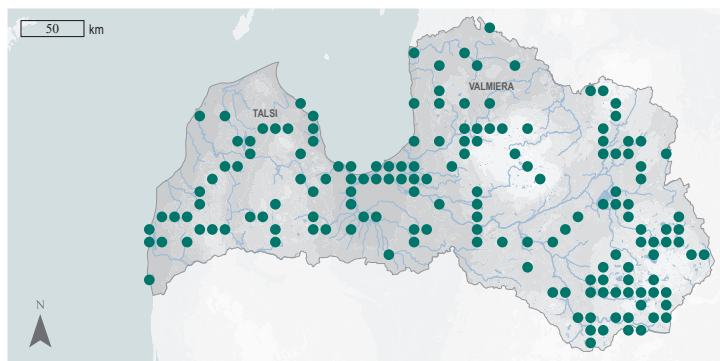
3.250. attēls. Lielā ķīra ligzdošanas biotops.
Foto: Ruslans Matrozijs.

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Kā galvenie cēloņi skaita lejupslīdei Latvijā ir minēta barības pieejamības (zvejniecības un zvēru fermu atkritumu) mazināšanās, Amerikas ūdeles *Neogale vison* ietekme un dzīvotnes pieejamības mazināšanās zālāju apsaimniekošanas pārtraukšanas un klimata pārmaiņu dēļ (Viksne et al. 1996). Eiropas līmeņa novērtējumā ir minēts, ka suga ir jutīga pret putnu gripu un putnu botulismu, tāpēc to var apdraudēt šo slimību uzliesmojumi. To var apdraudēt arī naftas noplūdes. Kādreiz suga cieta arī no olu vākšanas. Dažviet areālā negatīvu ietekmi uz ligzdošanas sekmēm rada ķīmiskais piesārņojums (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” lielais ķīris ir izveidošanas mērksuga 24 ĪADT. Sugai nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Tās aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu lielo ķīri, ir jāaizsargā kolonijas, tostarp jānovērš traucējumi ligzdošanas laikā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.251. attēls. Lielā ķīra ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Black-headed Gull – *Larus ridibundus*. The distribution in Latvia has not changed significantly since the 1980s. The AOO of the breeding population is 1,032 km², the EOO – 76,979 km². The breeding population is estimated at 24,539–38,200 pairs (49,078–76,400 adult individuals). The long-term, as well as short-term population trend, is negative. Over three generations, the population has declined by 60%. It mainly breeds in overgrown inland waters – lakes, ponds and quarries. They forage in fields, landfills, animal farms, fish factories, and over water. In Latvia, the main reasons for the steep decline in numbers include a reduction in food availability (from fisheries and animal farm waste), the impact of *Neogale vison*, and a reduction in habitat availability due to grassland abandonment and climate change. The European assessment indicates that the species is susceptible to avian influenza and avian botulism and may be threatened by future outbreaks of these diseases. It can also be threatened by oil spills. The species has also suffered from egg harvesting in the past. In some parts of its range, chemical pollution has a negative impact on breeding success. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. The protection of colonies, including the prevention of disturbances during the breeding season, is required for the conservation of the species.

Literatūras saraksts

- BirdLife International 2018. *Larus ridibundus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2018: e.T22694420A132548687. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2018-2.RLTS.T22694420A132548687.en>. [skatīts 13.12.2022.]
- BirdLife International 2021. *Larus ridibundus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22694420A166276688. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22694420A166276688.en>. [skatīts 13.12.2022.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňová, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.
- Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.
- Viksne, J., Janaus, M., Stipniece, A. 1996. Recent trends of the Black-headed Gull *Larus ridibundus* population in Latvia. Ornis Svec., 6: 39–44.

Baltspārnu zīriņš

Chlidonias leucopterus

(Temminck, 1815)

VU Ligzdojošā populācija

3.252. attēls. Baltspārnu zīriņš.
Foto: Gaidis Grandāns.

Morfoloģija un bioloģija. Melnā mežastrazda lieluma putns ar slaidiem spārniem, sekli šķeltu asti, īsām kājām. Pieaugušam putnam vasarā melna galva, kakls un ķermeņa apakšpuse, arī spārnu apakšējās segspalvas. Mugura tumšpelēka, ļoti uzkrītoši spilgti balta aste un spārna priekšmala no augšpuses. Pārtiek no kukaiņiem un mazām zivtiņām. Ligzdo kolonijās, bieži kopā ar melnajiem zīriņiem. Ligzdas parasti uz peldošiem ūdensaugu sakneņiem. Dējumā parasti trīs olas, gadā viens perējums. Mazuļi pusligzdbēgļi. Gājputns, ziemo Āfrikā (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Rietumeiropas ziemeļos līdz Igaunijai pāri Eiropai un Āzijai līdz Ķīnas A daļai. Atsevišķs ligzdošanas apgabals Krievijas austrumos. Ziemo Āfrikā, Āzijas DA daļā un Austrālijā (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā palielinājusies, īpaši R un Z virzienā (Keller et al. 2020). Latvijā izplatības pārmaiņas starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu nav iespējams novērtēt, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu izplatība nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 24 km², sastopamības apgabals (EOO) – 9014 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2016). Eiropas populācijas tendence nav zināma. Lietuvā, Igaunijā un Baltkrievijā populācija īstermiņā stabila. Lietuvas populācija ilgtermiņā pieaug, bet Igaunijas un Balt-

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: kaiju Laridae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU° D, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Lietuva (EN 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 15.3. Akvakultūru dīķi.

Draudi: 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 8.1. Invazīvas svešzemju sugas/slimības, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĀS, ML.

LSG iepriekšējie izdevumi: 3. kat. (2000).

krievijas populācijas tendence nav zināma. Krievijas populācija ilgtermiņā ir stabila, bet īstermiņa tendence nav zināma (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 120–350 pāru (240–700 pieaugušu indivīdu). Gan īstermiņā, gan ilgtermiņā populācija pieaug (Ķerus u. c. 2021).

Biotopi un ekoloģija. Ligzdošanas biotops ir ļoti aizauguši ezeri un dīķi, arī gandrīz bez kļaja ūdens (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 4,7 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa

novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Galvenie draudi sugai ir mitrāju iznīcināšana un ūdenslīmeņa regulēšana. Suga cieš arī no rekreācijas radītā

traucējuma un Amerikas ūdeles *Neogale vison* plēsonības. Suga ir jutīga pret putnu gripu, tāpēc var ciest no šīs slimības uzliesmojumiem nākotnē (BirdLife International 2021).

3.253. attēls. Baltspārnu zīriņa ligzdošanas biotops. Foto: Andris Klepers.

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” baltspārnu zīriņš ir viena no mērķsugām dabas liegumā “Liepājas ezers”, taču galvenā tā ligzdošanas vieta šobrīd ir dabas liegums “Lubāna mitrājs”. Suga sastopama arī citās īpaši aizsargājamās dabas teritorijās. Sugai nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Baltspārnu zīriņa aizsardzības juridiskais statuss Latvijā jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā ligzdošanai piemēroti mitrāji un jānovērš traucējums ligzdošanas vietās.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.254. attēls. Baltspārnu zīriņa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

White-winged Tern – *Chlidonias leucopterus*. In Latvia, the changes in distribution between 1980–1984 and 2000–2004 are impossible to assess, while between 2000–2004 and 2013–2017, the distribution has not changed significantly. The AOO of the breeding population is 24 km², the EOO – 9,014 km². The breeding population is estimated at 120–350 pairs (240–700 adult individuals). The population is increasing both in the short term as well as in the long term. The breeding habitat is heavily overgrown lakes and ponds, including water bodies with almost no open water. The main threats to the species include wetland destruction and water level regulation. The species also suffers from recreational disturbance and predation by *Neogale vison*. The species is susceptible to avian influenza and, therefore, may suffer from outbreaks of this disease in the future. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. The conservation of wetlands that are suitable for breeding and the elimination of disturbances at breeding sites is required for the protection of the species.

Literatūras saraksts

- BirdLife International 2016. *Chlidonias leucopterus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22694782A86772583. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22694782A86772583.en>. [skatīts 15.12.2022.]
- BirdLife International 2021. *Chlidonias leucopterus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22694782A166286651. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22694782A166286651.en>. [skatīts 15.12.2022.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.
- Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Upes zīriņš

Sterna hirundo

Linnaeus, 1758

 Ligzdojošā populācija

3.255. attēls. Upes zīriņš.
Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Mazāks nekā lielais ķīris, gariem spārniem un šķeltu asti. Pieaugušais putns balts ar gaiši zilganpelēku muguru un spārnu virspusi un melnu galvas virspusi. Knābis spilgti sarkans, parasti ar melnu galu. Kājas sarkanas. Pārtiek galvenokārt no zivīm, bet ēd arī kukaiņus. Aktīvi aizsargā ligzdu. Agresivitāte pieaug mazuļu šķīlšanās un izvešanas laikā. Ligzdo kolonijās, arī kopā ar citām sugām – parasti ar lielo ķīri. Ligzda uz zemes. Dējumā parasti 2–3 olas, gadā viens perējums. Mazuļi pusligzdbēgļi. Gājputns, ziemo Dienvidāfrikas piekrastē (LOB 1999)

Izplatība. Ligzdošanas areāls aptver lielāko daļu Eirāzijas (galvenokārt boreālo un mēreno zonu) un Ziemeļamerikas Z daļu. Ziemo Dienvidamerikas, Āfrikas, Āzijas D daļas un Austrālijas piekrastē (BirdLife International 2019). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā kopumā nedaudz palielinājusies, daudzviet sugai izzūdot, bet citur (galvenokārt areāla D daļā) uzsākot ligzdot (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu palielinājusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu izplatība nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 968 km², sastopamības apgabals (EOO) – 75 588 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācijas tendence nav zināma (BirdLife International 2019). Arī Eiropas populācijas tendence nav zināma. Baltkrievijas un ilgtermiņā Krievijas populācija ir stabila. Krievijas populācijas īstermiņa tendence nav

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: kaiju Laridae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU° C1+2a(ii), 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (LC [L, C] 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strautes/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 9. Jūras sublitorāle un pelagiāle, 12. Plūdmaiņu zona, 13. Piekraste un teritorija virs plūdmaiņu zonas, 14.5. Urbānas teritorijas, 15.3. Akvakultūru dīķi, 15.5. Raktuves (atvērtas).

Draudi: 3.3. Atjaunojamā enerģija, 2.4. Jūras un saldūdens akvakultūras, 5.4. Zveja vai citu ūdens bioloģisko resursu ieguve, 8.2. Problemātiskas vietējās sugas/slimības, 6.1. Rekreācija, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 11.2. Sausums, 11.3. Ekstrēmas temperatūras, 11.4. Vētras un plūdi, 4.3. Kuģošanas ceļi.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: I.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS, ML.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

zināma. Igaunijā ligzdojošā populācija pieaug, bet Lietuvā – mazinās (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 1100–2300 pāru (2200–4600 pieaugušu indivīdu). Ilgtermiņā populācija stabila, bet īstermiņā mazinās (Ķerus u. c. 2021). Desmit gadu (vienas paaudzes) laikā populācija ir samazinājusies par 40%. Baltijas jūras kopējā populācija pieaug (HELCOM 2023).

3.256. attēls. Upes zīriņa ligzdošanas biotops.
Foto: Ruslans Matrozis.

Biotopi un ekoloģija. Ligzdošanas biotops ir ezeri, diķi, upes, jūrmala, kur ligzdo uz dažādām saliņām un sērītēm. Apdzīvotās vietās ūdeņu tuvumā mēdz ligzdot uz ēku jumtiem (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 10,1 gads (BirdLife International 2021).

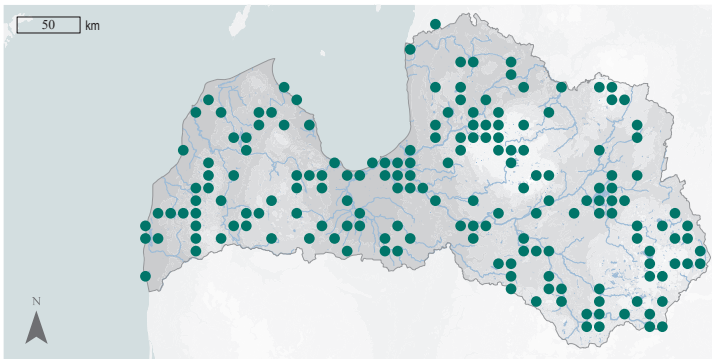
Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli

Latvijas populācijai. Ligzdošanas laikā suga ir jutīga pret traucējumiem un ligzdošanas vietu applūšanu ūdens līmeņa svārstību dēļ. Sugu apdraud arī dzīvotņu zudums piekrastes attīstības, erozijas, aizaugšanas un ķīmiskā piesārņojuma dēļ. Suga cieš no lielo kaiju, piemēram, sudrabkaijas *Larus argentatus* plēsonības un konkurences. Suga ir jutīga pret putnu gripu, un to var apdraudēt šīs slimības uzliesmojumi nākotnē. Draudus rada arī hloru saturošo organisko savienojumu piesārņojums, zivju pārvejošana un sadursmes ar vējturbīnām (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” upes zīriņš ir mērķsuga 51 ĪADT. Upes zīriņš ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajās vietās “Augšdaugava”, “Engures ezers”, “Ķemeru Nacionālais parks”, “Liepājas ezers” un “Lubāns un zivju diķi” (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāaizsargā kolonijas, tostarp, novēršot traucējumu ligzdošanas laikā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.257. attēls. Upes zīriņa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Common Tern – *Sterna hirundo*. In Latvia, the distribution increased between 1980–1984 and 2000–2004, while no considerable change in distribution occurred between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 968 km², the EOO – 75,588 km². The breeding population is estimated at 1,100–2,300 pairs (2,200–4,600 adult individuals). The population is stable in the long term but declining in the short term. The population has declined by 40% within ten years (one generation). Breeding habitats include lakes, ponds, rivers and the seashore, where they nest on various islets and shoals. In populated areas, they tend to nest on the roofs of buildings near water. During the breeding season, the species is sensitive to the disturbance and flooding of breeding sites due to fluctuations in water levels. The species is also threatened by habitat loss due to coastal development, erosion, overgrowth, and chemical pollution. The species suffers from predation and competition from large gulls such as *Larus argentatus*. The species is susceptible to avian influenza and may be vulnerable to future outbreaks of this disease. Organochlorine pollution, overfishing and collisions with wind turbines also pose threats. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. The protection of colonies, including the prevention of disturbances during the breeding season, is required for the conservation of the species.

Literatūras saraksts

- BirdLife International 2019. *Sterna hirundo* (amended version of 2018 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22694623A155537726. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T22694623A155537726.en>. [skatīts 15.12.2022.]
- BirdLife International 2021. *Sterna hirundo* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22694623A166283664. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22694623A166283664.en>. [skatīts 15.12.2022.]
- HELCOM 2023. Abundance of waterbirds in the breeding season. HELCOM core indicator report. Online. <https://indicators.helcom.fi/indicator/waterbirds-breeding-season/>. [skatīts 29.06.2023.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.
- Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Apodziņš

Glaucidium passerinum

(Linnaeus, 1758)

 Ligzdojošā populācija

3.258. attēls. Apodziņš.
Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Vismazākā no Latvijas pūcēm – mājas strazda lielumā, ar samērā mazu, apaļu galvu. Mugurpuse tumšbrūna ar sīkiem, gaišiem raibumiem. Vēderpuse bālgana, ar brūnām garenām svītrīņām. Sejas plīvurs neizteikts, raibs (LOB 2002). Suga pārsvarā identificējama pēc raksturīgās balss – dažādiem svilpieniem, kas ir sezonāli mainīgi, bet viena veida balsis var izdot abu dzimumu putni. Aktīvs galvenokārt diennakts krēslainajā laikā. Barībā vairāk nekā citas pūces mēdz izmantot zvībulveidīgos putnus, tomēr tie tiek uzskatīti par alternatīvo barību laikā, kad ir zema strupastu pieejamība. Ligzdo dobumos vai būrišos. Dējumā 3–10 olas, gadā viens perējums. Ar olu perēšanu un mazuļu barošanu nodarbojas gandrīz tikai mātīte. Nometnieks, tomēr ziemeļu populācijām (tostarp Latvijā) ir raksturīgs nomadisms vai pat invāzijas (LOB 2002; Avotiņš jun. 2019).

Izplatība. Izplatības areāls sniedzas no Francijas līdz Āzijas austrumiem, galvenokārt boreālajā zonā (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā kopumā palielinājusies, īpaši centrālajā daļā, taču Skandināvijā ir mazinājusies. Izplatības pieaugums skaidrojams ne tikai ar reālu populācijas pieaugumu, bet arī ar lielākiem centieniem sugas konstatēšanā (Keller et al. 2020). Latvijā šķietamo izplatības pieaugumu starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu neapšaubāmi noteikuši uzlabojumi zināšanās par sugas konstatēšanu. Ticami, ka tas izskaidro arī izplatības pieaugumu starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu (Ķerus u. c. 2021). Latvijā

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: pūču Strigidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU C1+2a(ii), 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (VU 2019), Igaunija (LC 2019), Lietuva (LC 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 12.1. Citi draudi, 6.1. Rekreācija, 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti, 5.4. Atbilstība un izpilde, 6.4. Atbalsta maksājumi.

Konvenciju pielikumi: CITES II, Bernes II.

Putnu direktīvas pielikums: I.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS, ML.

LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (1985), 4. kat. (2000).

ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 2656 km², sastopamības apgabals (EOO) – 84 045 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas.

Pasaules populācija stabila (BirdLife International 2016). Arī Eiropas populācija stabila. Igaunijā, Lietuvā un īstermiņā arī Baltkrievijā populācija pieaug. Ilgtermiņā Baltkrievijas populācija stabila. Krievijā populācija ilgtermiņā stabila, bet īstermiņa tendence nav zināma (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 3671–9464 pāri (7342–18 928 pieauguši indivīdi). Ilgtermiņā populācija sarūk, bet īstermiņa tendence ir neskaidra (Ķerus u. c. 2021). Desmit gados populācija ir samazinājusies par 30%.

Biotopi un ekoloģija. Ligzdošanas iecirkņiem optimālā situācijā jāatrodas ainavā, kurā ir pēc iespējas vairāk vecu mežaudžu. Ligzdošanas iecirkņa līmenī nozīmīgākie ir veci jauktu koku un skujkoku meži. Mežaudzēm, kas veido ligzdošanas teritoriju, ir jābūt slēgtām – ēnainām, tādām, kas piedāvā slēptuves un kuru iekšienē ir dažādi mikrobiotopi, kuros iespējama barošanās. Nozīmīgākā koku suga ir egles, kas veido nepieciešamo mežaudzes slēgumu un pašizrobošanās dinamiku, turklāt ir populārs ligzdu koks Eiropā. Latvijā biežākais zināmo ligzdu koks ir apse. Teritorijas ietvaros nozīmīgs ir lielāks ar kokiem klātās platības īpatsvars un pēc iespējas mazāk plašu pārrāvumu mežos, tomēr atsevišķi nelieli atvērumi ir labvēlīgi (Avotiņš jun. 2019). Paaudzes ilgums: 2,3 gadi (BirdLife International 2021).

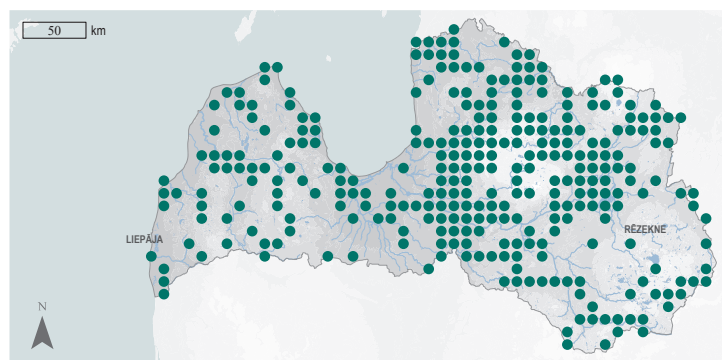
3.259. attēls. Apodziņa ligzdošanas biotops.
Foto: Jānis Ķuze.

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Par nozīmīgāko draudu sugai ir uzskatāma mežsaimnieciskā darbība, kas ne tikai iznīcina dzīvotnes, bet arī rada traucējumu un, veikta ligzdošanas laikā, izraisa ligzdu izpostīšanu. Ligzdošanas sekmes negatīvi var ietekmēt grauzēju populāciju ciklu izzušana, populācijām saglabājoties zemā līmenī. Traucējumu rada arī putnu provocēšana fotografēšanai un citiem mērķiem. Neliels skaits iet bojā, nositoties ēku stiklos. Prognozēta apodziņa izplatības mazināšanās Latvijā klimata pārmaiņu ietekmē (Avotiņš jun. 2019).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” apodziņš ir izveidošanas mērķsuga 67 ĪADT. Apodziņš ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajās vietās “Gaujas Nacionālais parks”, “Irbes ieleja un Dižpurvs”, “Ķemeru Nacionālais parks”, “Slitere un Zilie kalni” un “Teiču un Pelečāres purvi” (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu apodziņu, ir jāisteno sugas aizsardzības plāns, tostarp jānodrošina atbilstošs aizsardzības un izmantošanas režīms sugas aizsardzībai prioritārajās vietās; jāveido sugas ekoloģijai atbilstoši mikroliegumi, jāpārtrauc mežizstrāde un jaunaudžu kopšana no 1. aprīļa līdz 30. jūnijam, jāpalielina atstājamo ekoloģisko koku skaits. Jāturpina sugas monitorings un jāatjauno grauzēju monitorings.

Novērtējumi: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

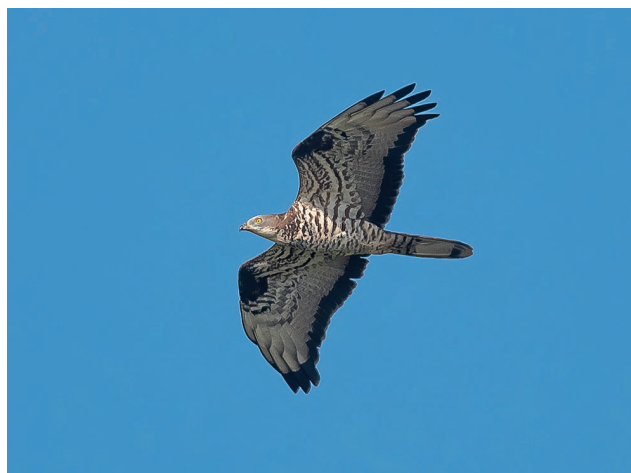
3.260. attēls. Apodziņa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Eurasian Pygmy-owl – *Glaucidium passerinum*. In Latvia, the apparent increase in the distribution between 1980–1984 and 2000–2004 is undoubtedly due to improvements in knowledge on the detection of the species. This is also likely to serve as the explanation for the increase in the distribution between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 2,656 km², and the EOO – 84,045 km². The breeding population is estimated at 3,671–9,464 pairs (7,342–18,928 adult individuals). The population is declining in the long term, while the short-term trend of the population is unclear. The population has declined by 30% within ten years. The breeding site should ideally be located in a landscape with as many old forest stands as possible; the most important are old mixed and coniferous forests. The most important areas for nesting are closed forests – shady with hiding places and various microhabitats where foraging is possible. In Latvia the most common nest tree is aspen. Forestry is considered to be the most significant threat, which not only destroys habitats but also causes disturbance and, during the breeding season, leads to nest destruction. Breeding success has been negatively affected by the disruption of rodent population cycles (cyclical fluctuations in population size), with populations remaining at low levels. The disturbance is also caused by provoking birds, e.g. playback, for photography and other purposes. A small number of individuals die by hitting glass of buildings. A decline in the distribution is expected in Latvia due to climate change. The legal conservation status of the species must be maintained. A species conservation plan must be implemented to conserve the species, which includes the provision of an appropriate protection and use regime for priority areas for species protection; micro-reserves appropriate to the ecology of the species must be established, logging and maintenance cutting of young stands must be ceased from 1 April to 30 June, the number of ecological trees that are left during felling must be increased, monitoring of the species must be continued, and the monitoring of small mammals must be resumed.

Literatūras saraksts

- Avotiņš jun., A. 2019. Apodziņa *Glaucidium passerinum*, bikšainā apoga *Aegolius funereus*, meža pūces *Strix aluco*, urālpūces *Strix uralensis*, ausainās pūces *Asio otus* un ūpja *Bubo bubo* aizsardzības plāns. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 520.
- BirdLife International 2016. *Glaucidium passerinum*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22689194A86868363. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22689194A86868363.en>. [skatīts 18.12.2022.]
- BirdLife International 2021. *Glaucidium passerinum* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22689194A166226354. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22689194A166226354.en>. [skatīts 18.12.2022.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.
- Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Kīķis

Pernis apivorus

(Linnaeus, 1758)

VU Ligzdojošā populācija

3.261. attēls. Kīķis.
Foto: Jānis Ukass.

Morfoloģija un bioloģija. Kraukļa lieluma plēsējputns ar slaidiem spārniem un garu asti. Apspalvojuma pamatkrāsa ļoti dažāda – sastopami gan ļoti gaiši, gan tumši īpatņi. Uz astes divas šauras tumšas svītras un tās galā viena platāka. Tēviņam galva pelnpeleka, mātītei tumšbrūna. Pārtiek galvenokārt no plēvspārniem – lapsenēm, savvaļas bitēm, kamenēm u. tml. Ligzdu būvē dažādu sugu kokos, labprātāk eglēs. Ligzdu parasti izmanto tikai vienu gadu. Dējumā 1–3 olas, gadā viens perējums. Mazuļi ligzdguļi. Gājputns, ziemo Āfrikā (LOB 2002).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Rietumeiropas līdz Sibīrijas DR daļai. Ziemo Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras (BirdLife International 2021a). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā kopumā nedaudz pieaugusi, bet tas lielā mērā varētu būt skaidrojams ar labāku izpēti (Keller et al. 2020). Latvijā kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība nav būtiski mainījusies, taču jāņem vērā, ka suga varētu būt nepilnīgi konstatēta tās vēlas ligzdošanas sezonas dēļ (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 848 km², sastopamības apgabals (EOO) – 75 073 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2021a). Stabila ir arī Eiropas populācija, un arī visās Latvijas kaimiņvalstīs populācija ir stabila (Krievijas īstermiņa un Baltkrievijas ilgtermiņa tendence nav zināma) (BirdLife International 2021b). Latvijā ligzdojošā populācija ir 1063–7203 pāri (2126–14 406 pieauguši indivīdi). Ilgtermiņā

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: vanagu Accipitridae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU° A4b; C1+2a(ii), 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2021, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (EN 2019), Igaunija (LC 2019), Lietuva (LC 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi, 14.2. Ganības.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 5.1. Sauszemes dzīvnieku mēdīšana un vākšana, 6.1. Rekreācija, 3.3. Atjaunojamā enerģija.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: CITES II, Bernes II, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: I.

Aizsardzības statuss Latvijā: IAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: 4. kat. (1985).

populācija pieaug, bet īstermiņa tendence ir neskaidra (Ķerus u. c. 2021). Taču, pārreķinot pašreizējās populācijas pārmaiņas uz triju paaudžu periodu, prognozēts samazinājums par 79%.

Biotopi un ekoloģija. Ligzdošanas biotops ir dažādi meži, kas mijas ar laukiem, pļavām un purviem (LOB 2002). Paaudzes ilgums: 8,5 gadi (BirdLife International 2021b).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek iegūta, taču ceļā uz ziemošanas vietām tā tiek mēdīta (BirdLife International 2021b).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt

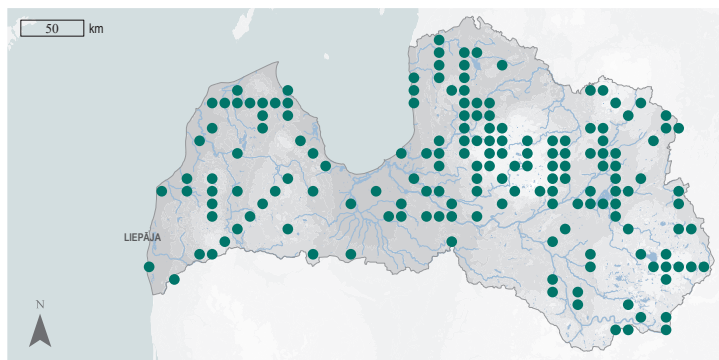
3.262. attēls. Ķīka ligzdošanas biotops.
Foto: leva Mārdega.

aktuāli Latvijas populācijai. Daudz putnu tiek nošauts migrācijas laikā. Dzīvotni negatīvi ietekmē mežsaimnieciskā darbība. Sugu

apdraud arī traucējums ligzdošanas laikā. Būtisku negatīvu ietekmi var atstāt vējparku attīstība (BirdLife International 2021b).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” ķīķis ir izveidošanas mērķsuga 80 ĪADT. Ķīķim nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Tiek veikts ligzdojošās populācijas monitorings (Avotiņš 2021). Lai saglabātu sugas dzīvotnes, ir jāparedz iespēja veidot mikrolieģumus. Lai aizsargātu sugu, ir jāslāgla ligzdošanas dzīvotnes un jānovērš traucējums ligzdošanas laikā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.263. attēls. Ķīka ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

European Honey-buzzard – *Pernis apivorus*. In Latvia, the distribution has not changed significantly since the 1980s, however, it should be considered that the incomplete detection of the species could have occurred due to its late breeding season. The AOO of breeding population is 848 km², the EOO – 75,073 km². The breeding population is estimated at 1,063–7,203 pairs (2,126–14,406 adult individuals). The population is increasing in the long term, while the short-term trend of the population is unclear. However, a 79% drop in population is projected if the current population change is extrapolated over three generations. The breeding habitat includes a variety of forests interspersed with fields, grasslands and wetlands. Many birds are shot during migration. The habitat is negatively affected by forestry activities. Disturbances during the breeding period also threaten the species. Wind farm development can have significant negative impacts. Monitoring of the breeding population is ongoing. The possibility of creating micro-reserves needs to be provided to conserve the habitats of the species. Conservation of breeding habitats and the elimination of disturbances during the breeding season are required for the protection of the species.

Literatūras saraksts

- Avotiņš, A. 2021. Plēsīgo putnu valsts (fona) monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 32.
- BirdLife International 2021a. *Pernis apivorus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22694989A206749274. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22694989A206749274.en>. [skatīts 23.12.2022.]
- BirdLife International 2021b. *Pernis apivorus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22694989A166292381. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22694989A166292381.en>. [skatīts 23.12.2022.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňová, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.
- Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Niedru lija

Circus aeruginosus

(Linnaeus, 1758)

Ligzdojošā populācija

3.264. attēls. Niedru lija.

Foto: Iveta Pērkone.

Morfoloģija un bioloģija. Slaidis klijāna lieluma putns ar gariem spārniem un garu asti. Tēviņa apspalvojuma krāsa ļoti mainīga. Galva un krūtis pelēcīgas ar smalku garenisku svītrojumu, ķermenis sarkanbrūns. Spārnu virspusē segspalvas brūnas, bet lidspalvas pelēkbaltas. Spārnu gali melni. Mātīte brūna ar zeltaini baltu spārna priekšmalu, galvas virsu un rīkli. Pārtiek no grauzējiem un putniem. Ligzdu būvē uz zemes, parasti niedrājā. Dējumā 2–6 olas, gadā viens perējums. Mazuļi ligzdguļi. Par mazuļiem rūpējas abi vecāki. Tēviņš piegādā barību, ko nodod mātītei gaisā pie ligzdas. Gājputns, ziemo Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas areāls aptver lielāko daļu Eiropas (mazāk Z un D daļā) un sniedzas līdz Mongolijai. Ligzdo arī Āfrikas Z daļā. Ziemo galvenokārt Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras un Indijā, bet arī Rietumeiropā un Vidusjūras reģionā (BirdLife International 2021a). Izplatība Eiropā kopš 20. gs. 80. gadiem palielinājusies gan Z, gan D daļā (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu ir palielinājusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 1940 km², sastopamības apgabals (EOO) – 79 797 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2021a). Arī Eiropas populācija ir stabila. Igaunijā populācija pieaug. Krievijas populācijas īstermiņa tendence nav zinā-

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: vanagu Accipitridae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU A4b, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2021, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (LC 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strausti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi, 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 13. Piekraste un teritorija virs plūdmainu zonas, 15.3. Akvakultūru dīki, 15.5. Raktuves (atvērtas).

Draudi: 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 3.3. Atjaunojamā enerģija.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: CITES II, Bernes II, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: I.

Aizsardzības statuss Latvijā: IAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: 4. kat. (1985).

ma, bet ilgtermiņā populācija pieaug. Baltkrievijā ilgtermiņa tendence nav zināma, bet īstermiņā populācija ir stabila. Lietuvā ilgtermiņā populācija stabila, bet īstermiņā sarūk (BirdLife International 2021b). Latvijas ligzdojošā populācija ir 7715–22 056 mātītes (15 430–44 112 pieauguši indivīdi). Ilgtermiņa populācijas tendence ir nezināma, bet īstermiņa – neskaidra (Ķerus u. c. 2021). Pārreķinot pašreizējās populācijas pārmaiņas uz triju paaudžu periodu, prognozēts samazinājums par 34%.

Biotopi un ekoloģija. Ligzdošanas biotops ir niedrājiem aizaugušas ūdenstilpes – ezeri, diķi, karjeri, bebru diķi u. tml. vietas, arī purvi ar blīvākām niedru audzēm vai niedrēm aizaugušas pļavas. Barojas arī klajā lauku ainavā un purvos (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 6,5 gadi (BirdLife International 2021b).

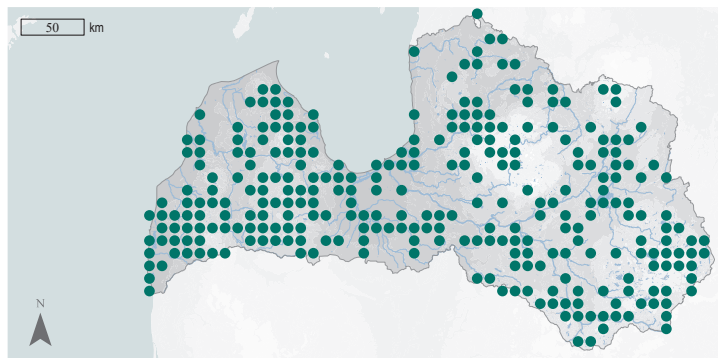
3.265. attēls. Niedru līdžu ligzdošanas biotops. Foto: Ilze Priedniece.

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek iegūta, taču Eiropas līmeņa novērtējumā ir norādīts, ka citviet Eiropā tiek medīta (BirdLife International 2021b).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pēti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Būtiski draudi sugai ir mitrāju nosusināšana un izžūšana, vajāšana, piesārņojums (it īpaši pesticīdu lietošanas dēļ mitrājos un to tuvumā), saindēšanās ar smagajiem metāliem (īpaši ar svina skrotīm, barojoties ar ūdensputniem). Nereti putni tiek nelikumīgi nogalināti. Sugu var apdraudēt arī vējparku attīstība (BirdLife International 2021b).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” niedru līdžu ir viena no izveidošanas mērķsugām 98 IADT. Niedru līdžu ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajās vietās “Babītes ezers”, “Engures ezers”, “Ķemeru Nacionālais parks”, “Liepājas ezers”, “Pape” (Račinskis 2004). Tiek veikts sugas ligzdojošās populācijas monitorings (Avotiņš 2021). Niedru līdžu aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā niedrāji.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.266. attēls. Niedru līdžu ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Western Marsh-harrier – *Circus aeruginosus*. In Latvia, the distribution increased between 1980–1984 and 2000–2004, while no considerable change in distribution occurred between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of breeding population is 1,940 km², the EOO – 79,797 km². The breeding population is estimated at 7,715–22,056 females (15,430–44,112 adult individuals). The long-term population trend is unknown, while the short-term trend – unclear. However, a 34% drop in population is projected if the current population change is extrapolated over three generations. The breeding habitat includes water bodies overgrown with reeds – lakes, ponds, quarries, beaver ponds, and similar sites, as well as wetlands with denser reed stands or grasslands overgrown with reeds. They also forage in open countryside and wetlands. Drainage and desiccation of wetlands, persecution, pollution (especially due to pesticide use in and near wetlands), heavy metal poisoning (especially from lead shot, as it forages on waterfowl) pose significant threats to the species. Birds are often killed illegally. The species may also be threatened by the development of wind farms. Monitoring of the breeding population of the species is ongoing. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Conservation of reedbeds is essential for the protection of the species.

Literatūras saraksts

- Avotiņš, A. 2021. Plēsīgo putnu valsts (fona) monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 32.
- BirdLife International 2021a. *Circus aeruginosus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22695344A203357709. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22695344A203357709.en>. [skatīts 28.12.2022.]
- BirdLife International 2021b. *Circus aeruginosus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22695344A166297363. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22695344A166297363.en>. [skatīts 28.12.2022.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.
- Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Pļavu lija

Circus pygargus

(Linnaeus, 1758)

VU Ligzdojošā populācija

3.267. attēls. Pļavu lija.
Foto: Jānis Ukass.

Morfoloģija un bioloģija. Par lauku liju mazāks, slaidis putns ar garu asti un gariem, nosmailotiem spārniem. Pieaudzis tēviņš gaišpelēks ar gaišāku vēderu. Spārna virspusē viena, apakšpusē divas melnas šķērsvītras. Spārnu gali melni. Mātīte virspusē tumšbrūna ar baltu virsasti, apakšpusē gaiši dzeltenbrūna ar tumšākām garensvītrām. Pārtiek no sīkiem grauzējiem, putniem un kukaiņiem. Ligzdu būvē niedrājā vai līdzīgā augstā veģetācijā uz zemes. Dējumā 3–4 olas, gadā viens perējums. Mazuļi ligzdguļi. Ligzdošanas laikā tēviņš piegādā barību, ko nodod mātītei gaisā pie ligzdas. Gājputns, ziemo Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras (LOB 1998).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Ziemeļāfrikas un Rietumeiropas, aptverot lielāko daļu Eiropas (mazāk Britu salās un Skandināvijā) līdz Ķīnas ZR daļai. Ziemo Āfrikā uz dienvidiem no Sahāras un Indijā (BirdLife International 2021a). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā nedaudz palielinājusies, it īpaši centrālajā un A daļā (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība šķietami palielinājusies starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu, bet tas varētu būt skaidrojams ar atšķirībām ligzdošanas ticamības pazīmju interpretācijā. Starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu izplatība nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 212 km², sastopamības apgabals (EOO) – 65 416 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2021a). Sarūk arī Eiropas populācija.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: vanagu Accipitridae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU° D, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2021, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (EN 2020), Somija (CR 2019), Igaunija (VU 2019), Lietuva (VU 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi, 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 14.1. Aramzeme, 14.2. Ganiabas.

Draudi: 2.1. Augkopība, 3.3. Atjaunojamā enerģija, 9.3. Lauksaimnieciskās un mežsaimnieciskās izcelsmes piesārņojums.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: CITES II, Bernes II, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: I.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (1985), 2. kat. (2000).

Igaunijā un īstermiņā arī Lietuvā un Baltkrievijā populācija stabila. Ilgtermiņā Lietuvas populācija pieaug, bet Baltkrievijas populācijas tendence nav zināma. Krievijas populācija ilgtermiņā pieaug, bet īstermiņā mazinās (BirdLife International 2021b). Latvijā ligzdojošā populācija ir 57–1046 mātītes (114–2092 pieauguši indivīdi). Ilgtermiņa tendence ir nezināma, bet īstermiņa – neskaidra (Ķerus u. c. 2021), taču visticamāk populācija pieaug.

Biotopi un ekoloģija. Ligzdo dažāda mitruma plašos kļajumos: zemajos un pārejas purvos, mitros, aizaugušos ezeru krastos, vecos kūdras karjeros u. tml. vietās. Medī arī pļavās, ganībās un labības laukos (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 5,6 gadi (BirdLife International 2021b).

3.268. attēls. Pļavu līdžu ligzdošanas biotops.
Foto: Edgars Tropš.

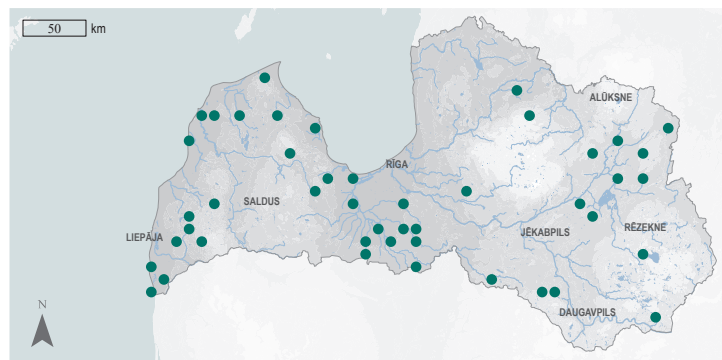
Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek iegūta, taču citviet Eiropā tiek medīta (BirdLife International 2021b).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novēr-

tījumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud lauksaimniecības intensifikācija, tostarp pērkumu bojāeja apsaimniekotajos laukos un pesticīdi. Draudus var radīt arī vējparku attīstība (BirdLife International 2021b).

Aizsardzība. Pļavu līdži ir viena no izveidošanas mērķsugām 35 ĪADT. Tā ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajā vietā "Liepājas ezers" (Račinskis 2004). Tiek veikts ligzdojošās populācijas monitorings (Avotiņš 2021). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā un jāuztur zālāji, jo īpaši slapjie, tostarp, saglabājot vietas ar augstu veģetāciju.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.269. attēls. Pļavu līdžu ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Montagu's Harrier – *Circus pygargus*. In Latvia, the distribution seems to have increased between 1980–1984 and 2000–2004, but this could be due to differences in the interpretation of breeding reliability indicators. The distribution has not changed significantly between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of breeding birds is 212 km², the EOO – 65,416 km². The breeding population is estimated at 57–1,046 females (114–2,092 adult individuals). The long-term trend is unknown, and in the short term, it is unclear, however, most probably, the population is growing. Breeds in wide open areas of varying humidity: fens and transitional mires, wet, overgrown lake shores, old peat quarries, and similar sites. They also hunt in grasslands, pastures and cereal fields. The species is threatened by increasing agricultural intensity, including the death of hatchlings in farmed fields, and pesticides. The development of wind farms may also be a threat. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Conservation of the species requires the preservation and maintenance of grasslands, especially wet grasslands, including the preservation of sites with high vegetation.

Literatūras saraksts

- Avotiņš, A. 2021. Plēšīgo putnu valsts (fona) monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 32.
- BirdLife International 2021a. *Circus pygargus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22695405A201058261. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22695405A201058261.en>. [skatīts 29.12.2022.]
- BirdLife International 2021b. *Circus pygargus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22695405A166298788. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22695405A166298788.en>. [skatīts 29.12.2022.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.
- Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.
- Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Jūras ērglis

Haliaeetus albicilla

(Linnaeus, 1758)

 Ligzdojošā populācija

3.270. attēls. Jūras ērglis.
Foto: Edgars Trops.

Morfoloģija un bioloģija. Lielākais Latvijā ligzdojošais plēsējputns, lidojumā apmēram stārķa lielumā. Gari, taisni un plati spārni, astei ķīļveida forma. Pieaugušiem putniem (no piecu gadu vecuma) aste balta. Ķermeņa apspalvojums dažādu toņu brūns. Rudenī un ziemā ar barību bagātās vietās var vienkopus pulcēties vairāki putni. Pārtiek galvenokārt no ūdensputniem un zivīm, ēd arī maitu. Ligzda ir ļoti masīva konstrukcija no rupjiem zariem, ko parasti būvē ļoti veca koka galotnes daļā. Dējumā 1–3 olas, gadā viens perējums. Mazuļi ligzdguļi. Par tiem rūpējas abi pieaugušie putni. Pieaugušie putni nometnieki, bet jaunie putni ziemā klejo (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas areāls no Grenlandes dienvidiem un Islandes pāri Eiropas centrālajai un Z daļai sniedzas līdz Kamčatkas pussalai austrumos. Kontinentālā areāla ziemeļos un centrālajā daļā ligzdojošās populācijas ir gājputni, citur – nometnieki (BirdLife International 2021a). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā stipri pieaugusi (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu ir pieaugusi un turpinājusi palielināties arī starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošo putnu apdzīvotā platība (AOO) ir 1012 km², sastopamības apgabals (EOO) – 74 883 km².

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: vanagu Accipitridae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU^a D, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2021, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (VU 2019), Lietuva (NT 2021), Krievija (LC 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 15.3. Akvakultūru dīķi.

Draudi: 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve, 3.3. Atjaunojamā enerģija, 4.2. Komunālo pakalpojumu līnijas, 6.1. Rekreācija, 4.1. Ceļi un dzelzceļi, 9.2. Rūpnieciskas un militāras izcelsmes piesārņojums, 2.4. Jūras un saldūdens akvakultūras.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti, 6.4. Atbalsta maksājumi.

Konvenciju pielikumi: CITES I, Bernes II, Bonnas I.

Putnu direktīvas pielikums: I.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS, ML.

LSG iepriekšējie izdevumi: 1. kat. (1985), 1. kat. (2000).

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaulē populācija pieaug (BirdLife International 2021a). Populācija pieaug arī Eiropā un visās Latvijas kaimiņvalstīs (BirdLife International 2021b). Latvijā ligzdojošā populācija ir 120–150 pāru (240–300 pieaugušu individu). Ilgtermiņā populācija pieaug, bet īstermiņā tendence ir neskaidra (Ķerus u. c. 2021).

Biotopi un ekoloģija. Ligzdo mežos. Lai gan ligzdo arī ekoloģiskajos kokos izcirtumos, priekšroku dod veciem mežiem. Parasti ligzdošanas vieta ir lielāku aizaugošu ūdenstilpju (ezeru, zivju dīķu) tuvumā (LOB 1999; J. Ķuze, nepublicēti dati). Paaudzes ilgums: 17 gadi (BirdLife International 2021b).

3.271. attēls. Jūras ērgļa ligzdošanas biotops.
Foto: Jānis Ķuze.

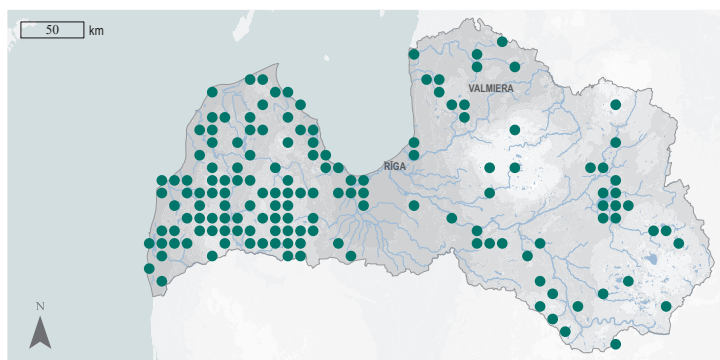
Izmantošana un tirdzniecība. Sugu Latvijā nav atļauts medīt, taču ir zināmi nelikumīgas nogalināšanas gadījumi.

Apdraudējums. Latvijā ligzdošanai piemērotu mežu un koku pieejamību ietekmē mežsaimnieciskā darbība. Vairākās Eiropas valstīs par galveno draudu sugai tiek uzskatīta saindēšanās ar medībās izmantotās municijas svinu, barojoties ar ūdensputniem vai medījuma atliekām. Pieejamā informācija apstiprina, ka šī problēma ir aktuāla arī Latvijā. Suga ir

jutīga pret traucējumu ligzdas tuvumā ligzdošanas sezonas laikā. Putni iet bojā elektrolīnijās un uz autoceļiem. Nozīmīga negatīva ietekme ir arī putnu nelikumīgai nogalināšanai. Sugu var apdraudēt vējparku attīstība. Lai gan vēsturiski piesārņojuma ietekme bija lielāka, arī mūsdienās sugu apdraud saindēšanās ar hlororganiskiem savienojumiem. Barošanās biotopa kvalitāti var ietekmēt pārmaiņas zivju dīķu apsaimniekošanā (J. Ķuze, nepublicēti dati).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” jūras ērglis ir viena no mērķsugām 60 ĪADT. Jūras ērglis ir viena no mērķsugām putniem nozīmīgajās vietās “Engures ezers”, “Lubāns un zivju dīķi”, “Skrundas zivju dīķi” (Račinskis 2004). Tiek veikts sugas populācijas monitorings (Avotiņš 2021). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jāaizliedz svinu saturošas municijas lietošana medībās, jānosaka mikroliegumi un buferzonas ligzdošanas vietās un valstī kopumā ir jāsaglabā arī vecu mežu īpatsvars, jānovērš nelikumīga nogalināšana. Jāievēro īpaša piesardzība jaunu vēja elektrostaciju plānošanā. Jāveic mežu apsaimniekotāju un zivsaimnieku izglītošanas pasākumi par sugas aizsardzību.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

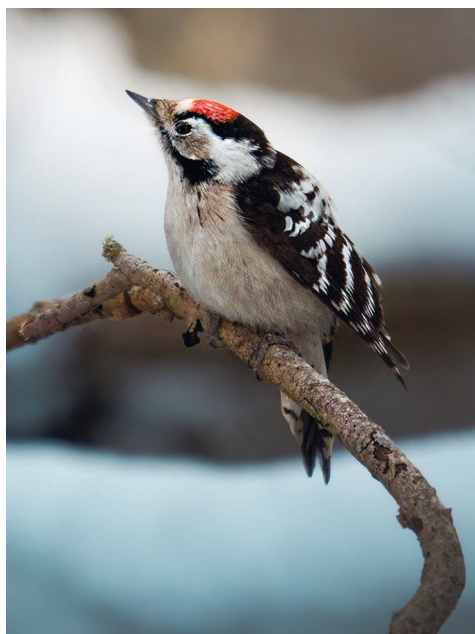
3.272. attēls. Jūras ērgļa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

White-tailed Sea-eagle – *Haliaeetus albicilla*. In Latvia, the distribution increased between 1980–1984 and 2000–2004; the growth continued between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of breeding population is 1,012 km², the EOO – 74,883 km². The breeding population is estimated at 120–150 pairs (240–300 adult individuals). The population is increasing in the long term, while the short-term trend of the population is unclear. The species breeds in forests. Although it also breeds in ecological trees in the clearings, it prefers old forests. Breeding sites are usually situated near larger, overgrown bodies of water (lakes, fish ponds). In Latvia, the availability of suitable forests and trees for breeding is affected by forestry activities. Lead poisoning from hunting ammunition is considered the most important threat to the species in several European countries, and this problem is also relevant in Latvia. The species is sensitive to disturbances near the nest during the breeding season. Birds die on power lines and roads. The illegal killing of birds also has a significant negative impact. The species may be threatened by the development of wind farms. Although the impact of pollution has historically been greater, the species is still threatened by poisoning from organochlorine compounds. Changes in fish pond management may affect the quality of foraging habitat. Monitoring of the population of the species is ongoing. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Banning the use of lead ammunition for hunting, the establishment of appropriate micro-reserves and buffer zones at breeding sites, maintenance of the proportion of old forests in the country as a whole, and preventing illegal killing, are required for the conservation of the species. Special care must be taken when planning new wind farms. Education of forest and fishery managers is required.

Literatūras saraksts

- Avotiņš, A. 2021. Plēsīgo putnu valsts (fona) monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 32.
- BirdLife International 2021a. *Haliaeetus albicilla*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22695137A206723035. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22695137A206723035.en>. [skatīts 03.01.2023.]
- BirdLife International 2021b. *Haliaeetus albicilla* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22695137A166294180. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22695137A166294180.en>. [skatīts 03.01.2023.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.
- Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Mazais dzenis

Dryobates minor

(Linnaeus, 1758)

Ligzdojošā populācija

3.273. attēls. Mazais dzenis.

Foto: Edgars Trops, Dabasdati.lv.

Morfoloģija un bioloģija. Mazākais no Latvijas dzeņiem, apmēram zvirbuļa lielumā. Mugura un sāni melnbalti raibi. Vēderpuse un zemastes spalvas pelēcīgi baltas. Tēviņam galvas virsa sarkana, mātītei piere un paura daļa dzeltenīgi balta, galvas virsa un pakausis melns (LOB 2002). Ligzdo dobumos dažādu koku sugu stumbeņos vai nokaltušos kokos, parasti apsēs un baltalkšņos ar vidējo diametru krūšu augstumā ap 24 cm (minimāli – 15,6 cm). Ziemā barojas galvenokārt ar atmirušā koksne dzīvojošiem kukaiņu kāpuriem, vasarā ar dažādiem posmkājiem, ko uzlasa no zaru un lapu virsmas (Bergmanis u. c. 2020). Dējumā 5–6 olas, gadā viens perējums. Nometnieks, dažreiz ir invāzijas (LOB 2002).

Izplatība. Ligzdošanas areāls aptver gandrīz visu Eiropu, skar Ziemeļāfriku un sniedzas uz austrumiem līdz Kamčatkas pussalai un Japānas ziemeļiem. Ziemo ligzdošanas areālā (BirdLife International 2018). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā nedaudz paplašinājusies, it īpaši Pireneju pussalā un Itālijā (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība kopš 20. gs. 80. gadiem nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 4644 km², sastopamības apgabals (EOO) – 85 601 km².

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Dendrocopos minor* (Linnaeus, 1758).

Dzimta: dzilnu Picidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU A2b, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2018, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (LC 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biopoli: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 14.4. Lauku sētas un dārzi, 14.5. Urbānas teritorijas.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība, 4.3. Informētība un komunikācija, 5.1. Tiesību akti, 5.4. Atbilstība un izpilde.

Konvenciju pielikumi: Bernes II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Populācijas lielums un tā pārmaiņas.

Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2018). Eiropas populācija pieaug. Baltkrievijā un ilgtermiņā arī Krievijā populācija stabila. Īstermiņā Krievijas populācija pieaug, bet Lietuvas – mazinās. Igaunijā populācija mazinās gan ilgtermiņā, gan īstermiņā (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 7000–12 000 pāru (14 000–24 000 pieaugušu indivīdu). Gan ilgtermiņā, gan īstermiņā populācijas tendence ir negatīva

(Ķerus u. c. 2021). Trijās paaudzēs populācija ir samazinājusies par 45%.

Biotopi un ekoloģija. Suga apdzīvo dažādas mežaudzes, kurās ir sastopami lapu koki un daudz dabisko struktūras elementu, jo sevišķi ūdeņu tuvumā, tomēr var izmantot arī augludārzus un līdzīgas cilvēku veidotas vietas. Teritorijā ir nepieciešama lapu koku un atmirušas koksnes klātbūtne. Biotopu piemērotību sugai nosaka mežaudžu vecums – tām ir jābūt vismaz sasniegušām cirtmetu; jo vecākas, jo tās ir vairāk piemērotas sugai. Šīm mežaudzēm vēlams atrasties lielu ūdens objektu krastos, ainavā, kurā ir iespējami mazāk izcirtumu un jaunaudžu. Tomēr suga var apdzīvot arī apstādījumus, piemēram, parkus, alejas un augļu dārzus (Bergmanis u. c. 2020). Paaudzes ilgums: 4,2 gadi (BirdLife International 2021).

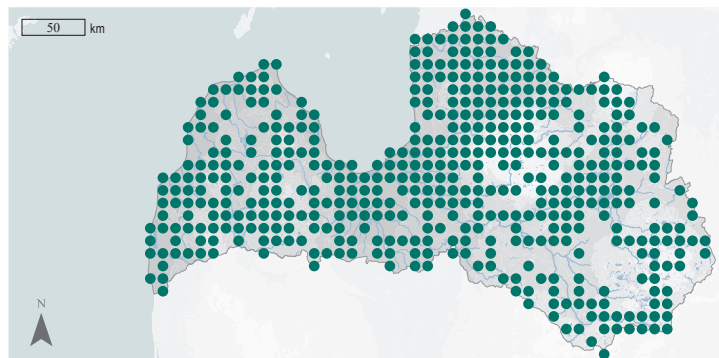
3.274. attēls. Mazā dzeņa ligzdošanas biotops.
Foto: Ruslans Matrozis.

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Būtiskākais faktors, kas negatīvi ietekmē sugas dzīvotni, ir mežsaimnieciskā darbība. Kailcirtē dzīvotne tiek iznīcināta, bet ievērojama negatīva ietekme ir arī kopšanas un sanitārajām cirtēm, izvēcot atmirušo koksni, bojātos un kalstošos kokus. Suga var apdraudēt vecu un kalstošu koku novākšana arī ārpus meža (parkos, kapos u. tml.). Veicot mežsaimniecisko darbību ligzdošanas laikā, tiek iznīcinātas ligzdas (Bergmanis u. c. 2020).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” mazais dzenis ir viena no izveidošanas mērķsugām Krustkalnu un Teiču dabas rezervātā, dabas parkā “Abavas senleja”, dabas liegumos “Ances purvi un meži”, “Paņemūnes meži”, bet sastopams arī citās ĪADT. Mazajam dzenim nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Sugai ir izstrādāts aizsardzības plāns (Bergmanis u. c. 2020) un tiek veikts populācijas monitorings (Auniņš, Mārdega 2021). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu mazo dzeni, ir jāisteno sugas aizsardzības plāns, tostarp vecu lapu koku mežaudžu saglabāšana, it īpaši upju un ezeru krastos un mežmalās, mežizstrādes pārtraukums no 1. aprīļa līdz 30. jūnijam, kā arī jāpalielina pēc mežizstrādes saglabājamo ekoloģisko koku skaits (20 koki/ha priežu mežos, 30 koki/ha – pārējos) un jā saglabā visi dobumainie koki un atmirušie koki vismaz 20 m³/ha apjomā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

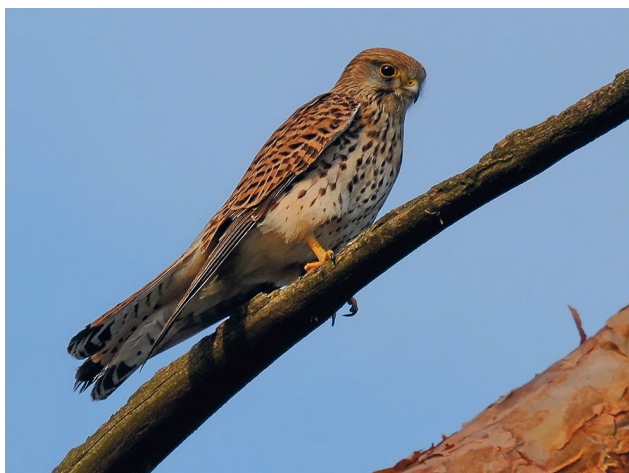
3.275. attēls. Mazā dzeņa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Lesser Spotted Woodpecker – *Dryobates minor*. There has been no significant change in distribution in Latvia since 1980s. The AOO of the breeding population is 4,644 km², the EOO – 85,601 km². The breeding population is estimated at 7,000–12,000 pairs (14,000–24,000 adult individuals). The long-term, as well as short-term population trend, is negative. Over three generations, the population has declined by 45%. The species can be found in a variety of forests with deciduous trees and a high proportion of natural structure elements, particularly near water bodies, although orchards and similar artificial sites may also be used. The presence of deciduous trees and dead wood in the vicinity is important. Forestry is the most important factor that is negatively affecting the habitat of the species. Clear-cutting destroys habitat, but thinning and sanitary felling, removal of dead wood, as well as damaged and decaying trees also have a significant negative impact on the habitat. The species may also be threatened by the removal of old and decaying trees outside forests (in parks, cemeteries, etc.). Forestry activities during the breeding season destroy nests. A conservation plan of the species has been developed, and population monitoring is ongoing. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. Conservation of the species requires the implementation of the species conservation plan, including the preservation of old deciduous stands, especially along riverbanks, lakeshores and forest edges, the suspension of logging from 1 April to 30 June, as well as an increase in the number of ecological trees to be preserved in logging (20 trees/ha in pine forests, 30 trees/ha in other forests) and the preservation of all hollow trees and dead trees in the amount of at least 20 m³/ha.

Literatūras saraksts

- Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Dienas putnu valsts monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 59.
- Bergmanis, M., Priednieks, J., Avotiņš, A., Priedniece, I. 2020. Mazā dzeņa *Dryobates minor*, vidējā dzeņa *Leiopicus medius*, baltmugurdzeņa *Dendrocopos leucotos*, dižraibā dzeņa *Dendrocopos major*, trīspirkstu dzeņa *Picoides tridactylus*, melnās dzilnas *Dryocopus martius* un pelēkās dzilnas *Picus canus* aizsardzības plāns. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 263.
- BirdLife International 2018. *Dryobates minor*. The IUCN Red List of Threatened Species 2018: e.T22681076A130037386. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2018-2.RLTS.T22681076A130037386.en>. [skatīts 10.01.2023.]
- BirdLife International 2021. *Dryobates minor* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22681076A166213495. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22681076A166213495.en>. [skatīts 10.01.2023.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.
- Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Lauku piekūns

Falco tinnunculus

Linnaeus, 1758

VU Ligzdojošā populācija

3.276. attēls. Lauku piekūns.
Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Baloža lieluma putns ar slaidiem, nosmailotiem spārniem un garu asti. Tēviņam galvas virsa un aste pelēka, mugura ķieģeļsarkana ar pilienvēidīgiem brūniem plankumiem. Astes galā plata melna josla. Mātītei ķermeņa virspuse un aste ķieģeļkrāsā ar tumšākām šķērsvītrām. Abiem dzimumiem vēderpuse dzeltenīga ar brūniem pilienvēida raibumiem. Izlūkojot medījumu, raksturīgi plivinās uz vietas ar izplestu asti. Pārtiek galvenokārt no sīkiem grauzējiem. Ligzdo citu putnu, galvenokārt vārnu, būvētās ligzdās vai ēku nišās u. tml. vietās. Dējumā 2–8 olas, gadā viens perējums. Mazuļi ligzdguļi. Gājputns, ziemo Dienvidēiropā un Ziemeļāfrikā (LOB 1998).

Izplatība. Ļoti plašs ligzdošanas areāls – aptver gandrīz visu Eiropu un lielāko daļu Āzijas līdz Krievijas A daļai, arī Āfriku, izņemot Sahāras tuksnesi un Kongo baseina mežus. Zīmošanas areāls lielā mērā pārklājas ar ligzdošanas areālu – Eiropas R un D daļa, Āzijas D daļa un Āfrika (BirdLife International 2021a). Kopš 20. gs. 80. gadiem Eiropāniecīgs izplatības pieaugums (Keller et al. 2020). Latvijā starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu izplatība būtiski mazinājusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 252 km², sastopamības apgabals (EOO) – 57 300 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija mazinās (BirdLife International 2021a). Arī Eiropas populācija

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: piekūnu Falconidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU° C2a(ii), 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2021, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (LC 2019), Lietuva (VU 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 4.4. Mērenās joslas zālājs, 14.1. Aramzeme, 14.2. Ganības, 14.4. Lauku sētas un dārzi, 14.5. Urbānas teritorijas.

Draudi: 2.1. Augkopība, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 3.3. Atjaunojamā enerģija.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: CITES II, Bernes II, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: IAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (1985), 1. kat. (2000).

sarūk. Igaunijā (īstermiņā) un Lietuvā (ilgtermiņā) populācija pieaug. Baltkrievijā un Krievijā ilgtermiņā populācija sarūk. Īstermiņā Baltkrievijā populācija ir stabila, bet Krievijas populācijas īstermiņa tendence nav zināma (BirdLife International 2021b). Latvijā ligzdojošā populācija ir 238–5439 pāri (476–10 878 pieauguši indivīdi). Ilgtermiņa tendence nav zināma, īstermiņa – neskaidra (Ķerus u. c. 2021), taču aprēķini liecina, ka trijās paaudzēs populācija varētu samazināties par 25%.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo dažādu veidu kultūrainavu, kur lauki mijas ar viensētām un nelieliem mežu puduriem vai atsevišķiem kokiem, arī pilsētās (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 5,3 gadi (BirdLife International 2021b).

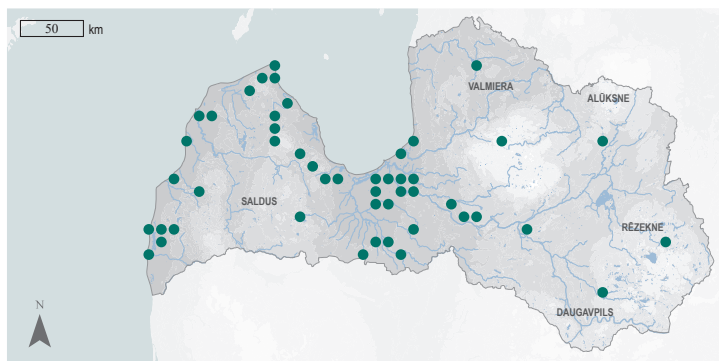
3.277. attēls. Lauku piekūna ligzdošanas biotops.
Foto: Andris Klepers.

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021b).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Galvenais drauds sugai ir intensīva lauksaimniecība. Potenciāli sugu var apdraudēt vējparku attīstība (BirdLife International 2021b).

Aizsardzība. Lauku piekūns nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču ligzdo vairākās no tām. Tiek veikts populācijas monitorings (Avotiņš 2021). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, ir jānodrošina daudzveidība, tostarp neproduktīvas teritorijas lauksaimniecības ainavā, un jāmazina pesticīdu lietojums.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.278. attēls. Lauku piekūna ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Common Kestrel – *Falco tinnunculus*. In Latvia, the distribution declined considerably between 1980–1984 and 2000–2004, while no significant change occurred between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 252 km², the EOO – 57,300 km². The breeding population is estimated at 238–5,439 pairs (476–10,878 adult individuals). The long-term trend is unknown and the short-term trend is unclear, however, estimates suggest that the population could decline by 25% within three generations. Inhabits a diverse cultural landscape, where fields are interspersed with farmsteads and small clusters of forests or isolated trees, including cities. The threats have not been studied in Latvia, therefore, the threats indicated in the European assessment that might be relevant for the Latvian population have been described here. Intensive agriculture is the main threat to the species. Potentially, the species may be threatened by the development of wind farms. Monitoring of the population is ongoing. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Conservation of the species requires ensuring diversity, including unproductive areas in the agricultural landscape, as well as the reduction of pesticide use.

Literatūras saraksts

- Avotiņš, A. 2021. Plēšīgo putnu valsts (fona) monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 32.
- BirdLife International 2021a. *Falco tinnunculus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22696362A206316110. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22696362A206316110.en>. [skatīts 10.01.2023.]
- BirdLife International 2021b. *Falco tinnunculus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22696362A166306910. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22696362A166306910.en>. [skatīts 10.01.2023.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňová, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

Kukaiņu piekūns

Falco vespertinus

Linnaeus, 1766

 Caurceļojošā populācija

3.279. attēls. Kukaiņu piekūns.
Foto: Igors Deņisovs.

Morfoloģija un bioloģija. Baloža lieluma putns ar slaidiem, smailiem spārniem un garu asti. Tēviņš pelēkmelnš, izņemot rūsgansarkanās zemastes un stilba spalvas. Māītei galva rūsgandzeltena, arī ķermeņa apakšpuse dzeltenīga. Mugurpuse un aste zilganpelēka ar šķērsvītrojumu. Pārtiek no kukaiņiem, kurus ķer gan gaisā, gan uz zemes. Gājputns, ziemo Āfrikā. Dažreiz vasaras beigās un rudenos novērojamas invāzijas, kuru laikā galvenokārt jaunie putni lielā skaitā sastopami arī Latvijā (LOB 1999).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Eiropas centrālās daļas uz austrumiem līdz Jakutijai (Krievijā). Ziemo Dienvidāfrikā (BirdLife International 2021a). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā ir mazinājusies (Keller et al. 2020). Latviju caurceļojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 872 km², sastopamības apgabals (EOO) – 69 938 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija mazinās (BirdLife International 2021a). Arī Eiropas populācija sarūk. Krievijā ligzdojošā populācija sarūk. Baltkrievijā īstermiņā populācija ir stabila, bet ilgtermiņa tendence nav zināma (BirdLife International 2021b). Latvijā caurceļojošās populācijas lielums nav zināms, ir aizdomas, ka tā ir mazāka nekā 250 pieaugušu indivīdu. Arī populācijas tendence nav zināma.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: piekūnu Falconidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: VU 2021, VU 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Krievija (VU 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 13. Piekraste un teritorija virs plūdmaiņu zonas, 14.1. Aramzeme, 14.2. Ganības.

Draudi: 2.1. Augkopība, 9.3. Lauksaimnieciskās un mežsaimnieciskās izcelsmes piesārņojums, 5.1. Sauszemes dzīvnieku mēdīšana un vākšana, 4.2. Komunālo pakalpojumu līnijas, 4.1. Ceļi un dzelzceļi.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: CITES II, Bernes II, Bonnas I.

Putnu direktīvas pielikums: I.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: 4. kat. (1985).

Biotopi un ekoloģija. Ieceļotājus var sastapt jebkurā lauku ainavā, bet parasti ūdeņu tuvumā (LOB 1999). Paaudzes ilgums: 4,1 gads (BirdLife International 2021b).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek iegūta, taču Eiropas līmeņa novērtējumā ir norādīts, ka tiek iegūta (BirdLife International 2021b).

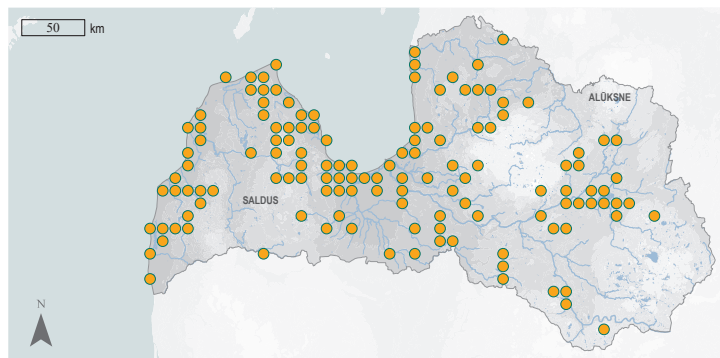
Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Ievērojamus draudus sugai rada pesticīdu lietošana un lauksaimniecības intensitātes pieaugums (tostarp ekstensīvu ganību mazināšanās). Ligzdošanas vietas apdraud kraukļu koloniju iznīcināšana.

Mēdz iet bojā uz autoceļiem un elektrolīnijās, un reizēm tiek nelikumīgi nogalināta (BirdLife International 2021b).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” kukaiņu piekūns ir viena no izveidošanas mērķsugām Teiču dabas rezervātā, dabas parkā “Pape”,

dabas liegumā “Užavas augštece”. Kukaiņu piekūnam nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.280. attēls. Kukaiņu piekūna caurceļojošās populācijas izplatība.

Summary

Red-footed Falcon – *Falco vespertinus*. The AOO of the population migrating through Latvia is 872 km², the EOO – 69,938 km². The size of the migratory population is unknown, but it is suspected to be less than 250 adult individuals. The population trends are also unknown. Migrants can be found in any rural landscape, but most commonly – near water. Pesticide use and increasing agricultural intensity (including the decline of extensive pastures) are significant threats to the species. Breeding sites are threatened by the destruction of *Corvus frugilegus* colonies. The species tends to die on roads and power lines, and is sometimes illegally killed. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia.

Literatūras saraksts

- BirdLife International 2021a. *Falco vespertinus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22696432A200136196. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22696432A200136196.en>. [skatīts 12.01.2023.]
- BirdLife International 2021b. *Falco vespertinus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22696432A166307599. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22696432A166307599.en>. [skatīts 12.01.2023.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.
- Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Brūnā čakste

Lanius collurio

Linnaeus, 1758

VU Līgdojošā populācija

3.281. attēls. Brūnā čakste.
Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Samērā drukns, par mājas strazdu mazliet mazāks putns. Tēviņam sarkanbrūna mugura, pelēka galvas virsa, bāli rozā vēderpuse, plata, melna acs svītra. Mātītei mugurpuse vairāk riekstbrūna, arī acs svītra un piere brūna. Vēderpuse pelēcīga. Bieži medī no novērošanas posteņa, kas ir kāda savrup augoša krūma vai kociņa galotnē. Pārtiek galvenokārt no lieliem kukaiņiem, bet ēd arī sīkus grauzējus. Ligzdu būvē dzeloņainu krūmu un koku vai jaunu skuju koku zaros. Dējumā 3–7 olas. Gadā viens perējums, taču pēc dējuma izpostīšanas var perēt atkārtoti. Gājputns, ziemo Āfrikā (LOB 1998).

Izplatība. Līgdošanas areāls aptver gandrīz visu Eiropu un sniedzas uz austrumiem līdz Rietumsibīrijai. Ziemo Āfrikas A un D daļā (BirdLife International 2017). Izplatība Eiropā kopš 20. gs. 80. gadiem mazliet palielinājusies, īpaši Spānijā (Keller et al. 2020). Izplatība Latvijā kopš 20. gs. 80. gadiem nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā līgdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 10 816 km², sastopamības apgabals (EOO) – 88 453 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2017). Arī Eiropas populācija mazinās. Igaunijā, Krievijā un īstermiņā arī Lietuvā populācija sarūk. Ilgtermiņā Lietuvas populācija pieaug. Baltkrievijas populācija stabila (BirdLife International 2021). Latvijā līgdojošā populācija ir 34 608–90 346 pāri (69 216–180 692 pieauguši indivīdi). Gan ilgtermiņā, gan īstermiņā populācija sarūk

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: čakstu Laniidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU A2b, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (LC 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 3.3. Boreālais krūmājs, 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi, 14.2. Ganības, 14.4. Lauku sētas un dārzi.

Draudi: 2.1. Augkopība, 2.2. Koksnes un celulozes stādījumi, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes II.

Putnu direktīvas pielikums: I.

Aizsardzības statuss Latvijā: IAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

(Ķerus u. c. 2021). Desmit gados populācija ir samazinājusies par 40%.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo aizaugošus izcirtumus, krūmainas ceļmalas, augļu dārzus, mežmalas, mitras krūmainas ieplakas lauksaimniecības zemēs, aizaugošas pļavas u. tml. vietas. Retumis arī augstajos purvos ar koku grupām (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 2,3 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa

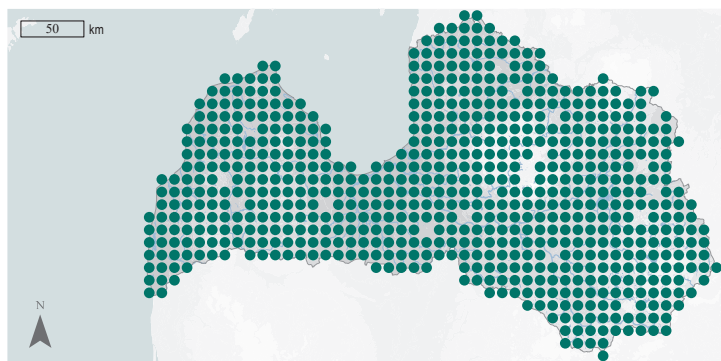
3.282. attēls. Brūnās čakstes ligzdošanas biotops.
Foto: Andris Klepers.

novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Visticamāk, galvenais drauds sugai ir dzīvotnes zudums apmežošanas un lauksaimniecības intensifikācijas rezultātā, tostarp, pieaugot

pesticīdu lietojumam. Sugu apdraudēt var arī minerālmēslojuma izmantošana, kas veicina ātrāku veģetācijas attīstību un tās blīvumu (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” brūnā čakste ir viena no izveidošanas mērķsugām 114 ĪADT. Brūnajai čakstei nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta (Račinskis 2004). Tiek veikts populācijas monitorings (Auniņš, Mārdega 2021). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā. Lai aizsargātu sugu, zālāji ir jāapsaimnieko ekstensīvi, tostarp, saglabājot krūmu grupas.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

3.283. attēls. Brūnās čakstes ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Red-backed Shrike – *Lanius collurio*. The distribution in Latvia has not changed significantly since the 1980s. The AOO of the breeding population is 10,816 km², the EOO – 88,453 km². The breeding population is estimated at 34,608–90,346 pairs (69,216–180,692 adult individuals). The population is declining in the long term as well as in the short term. The population has declined by 40% within ten years. Inhabits overgrown clearings, shrubby roadsides, orchards, forest edges, wet shrubby depressions on farmlands, overgrown grasslands and similar places. Occasionally – raised bogs with groups of trees as well. Habitat loss due to afforestation and an increase in agricultural intensity, including the increased use of pesticides, is likely to be the main threat to the species. The use of mineral fertilisers can also threaten the species, as it encourages the faster development of vegetation and dense vegetation. Monitoring of the population is ongoing. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. Extensive grassland management, including the preservation of shrub clusters, is required to protect the species.

Literatūras saraksts

- Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Dienas putnu valsts monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 59.
- BirdLife International 2017. *Lanius collurio* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T22705001A110988087. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-1.RLTS.T22705001A110988087.en>. [skatīts 20.01.2023.]
- BirdLife International 2021. *Lanius collurio* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22705001A166332899. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22705001A166332899.en>. [skatīts 20.01.2023.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.
- Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.

Purva zīlīte

Poecile palustris

(Linnaeus, 1758)

VU Ligzdojošā populācija

3.284. attēls. Purva zīlīte.
Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Mazāka nekā lielā zīlīte. Mugurpuse vienmērīgi brūngani pelēka, vēderpuse un vaigi netīri balti. Galvas virsa un zodis spīdīgi melni. Pārtiek no kukaiņiem un dažādu augu sēklām. Ligzdo galvenokārt dabiskos dobumos, zaru spraugās u. tml. vietās, retumis arī būrišos. Dējumā 5–9 olas, gadā 1–2 perējumi. Ļoti izteikts nometnieks (LOB 2002).

Izplatība. Izplatības areālam ir divas daļas. Eiropā areāls sniedzas no Lielbritānijas un Pireneju pussalas ziemeļiem līdz Urālu D daļai (ziemeļos – līdz Skandināvijas centrālajai daļai). Otrā izplatības areāla daļa – no Mongolijas Z daļas līdz Korejas pussalai un Japānas Z daļai. Ziemā ligzdošanas areālā (BirdLife International 2017). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā pavisam nedaudz mazinājusies (Keller et al. 2020). Izplatība Latvijā kopš 20. gs. 80. gadiem nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 7976 km², sastopamības apgabals (EOO) – 84 776 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaulē populācija sarūk (BirdLife International 2017). Eiropā populācija stabila. Igaunijā un Baltkrievijā populācija sarūk, bet Lietuvā tā ir stabila. Krievijā ilgtermiņā populācija pieaug, bet īstermiņā – stabila (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 48 132–160 550 pāru (96 264–321 100 pieaugušu indivīdu). Gan ilgtermiņā, gan īstermiņā populācija sarūk (Ķerus u. c. 2021). Desmit gados tā ir samazinājusies par 41%.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Parus palustris* Linnaeus, 1758.

Dzimta: zīlīšu Paridae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU A2b, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Igaunija (LC 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 14.4. Lauku sētas un dārzi.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo jauktus un lapu koku mežus, parkus, dārzus, upju un ezeru krastus, kur ir meži un krūmāji ar nokaltušu koku stumbeņiem (LOB 2002). Paaudzes ilgums: 2,9 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, bet ir ticami, ka būtiskākais no tiem ir mežsaimnieciskā darbība, tostarp ligzdu iznīcināšana, veicot mežizstrādi ligzdošanas laikā.

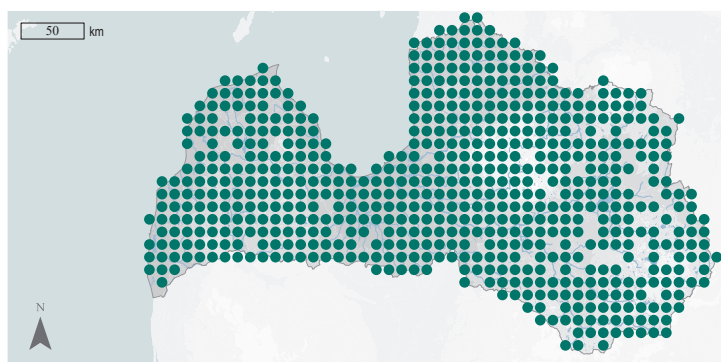
Aizsardzība. Purva zīlīte nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču ligzdo daudzās no šīm teritorijām. Tiek veikts populācijas monitorings (Auniņš, Mārdega 2021). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā veci

3.285. attēls. Pūrvu zilītes ligzdošanas biotops.
Foto: Ilze Priedniece.

meži un jānosaka mežizstrādes pārtraukums ligzdošanas laikā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

3.286. attēls. Pūrvu zilītes ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Marsh Tit – *Poecile palustris*. The distribution in Latvia has not changed significantly since the 1980s. The AOO of the breeding population is 7,976 km², the EOO – 84,776 km². The breeding population is estimated at 48,132–160,550 pairs (96,264–321,100 adult individuals). The population is declining in the long term as well as in the short term. It has declined by 41% over the last ten years. Inhabits mixed and deciduous forests, parks, gardens, rivers and lakeshores, where there are woods and shrubs with dead tree trunks. The threats have not been studied in Latvia, but it is likely that the most significant threat is forestry activities, including the destruction of nests by logging during the breeding season. Monitoring of the population is ongoing. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. Preservation of old forests and the suspension of logging during the breeding season need to be observed to conserve the species.

Literatūras saraksts

- Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Dienas putnu valsts monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 59.
- BirdLife International 2017. *Poecile palustris* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T22735995A118837418. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-3.RLTS.T22735995A118837418.en>. [skatīts 21.01.2023.]
- BirdLife International 2021. *Poecile palustris* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22735995A166451604. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22735995A166451604.en>. [skatīts 21.01.2023.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňová, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.

Pelēkā zīlīte

Poecile montanus

(Conrad von Baldenstein, 1827)

VU Ligzdojošā populācija

3.287. attēls. Pelēkā zīlīte.
Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Mazāka nekā lielā zīlīte. Mugurpuse brūngani pelēka, vēderpuse un vaigi gaiši pelēcīgi. Galvas virsa un rīkle matēti melna, melnums uz rīkles izplūdis, dažkārt sniedzas līdz pat guzai. Pārtiek no dažādiem kukaiņiem, to kāpurim, arī augu sēklām. Ligzdo galvenokārt dobumos, ko pati izkaļ satrupējušos koku (galvenokārt alkšņu) stumbeņos. Tikai izņēmuma gadījumā ligzdo būrišos. Dējumā 5–10 olas, gadā 1–2 perējumi. Nometnieks, bet daļa aizceļo (LOB 2002).

Izplatība. Izplatības areāls sniedzas no Lielbritānijas un Francijas rietumos līdz Krievijas austrumiem. Ziemeļu ligzdošanas areālā (BirdLife International 2019). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā nedaudz mazinājusies areāla R un D daļā (Keller et al. 2020). Izplatība Latvijā kopš 20. gs. 80. gadiem nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 10 036 km², sastopamības apgabals (EOO) – 86 974 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2019). Arī Eiropas populācija sarūk. Lietuvā un Baltkrievijā populācija stabila, Krievijā – sarūk. Igaunijas populācija īstermiņā stabila, bet ilgtermiņā sarūk (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 104 025–207 619 pāri (208 050–415 238 pieauguši indivīdi). Ilgtermiņā un īstermiņā populācija mazinās (Ķerus u. c. 2021). Desmit gados tā vidēji ir samazinājusies par 26,9%, bet nenoteiktības dēļ ir liela varbūtība, ka samazinājums ir lielāks nekā 30%.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: *Parus montanus* Conrad von Baldenstein, 1827.

Dzimta: zīlīšu Paridae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU A2b, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2019, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (EN 2019), Igaunija (NT 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi, 14.4. Lauku sētas un dārzi.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo mitrus skujkoku un jauktus mežus (LOB 2002). Paaudzes ilgums: 2,3 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, bet ir ticami, ka nozīmīgākais no tiem ir mežsaimnieciskā darbība, tostarp ligzdu iznīcināšana, veicot mežizstrādi ligzdošanas laikā.

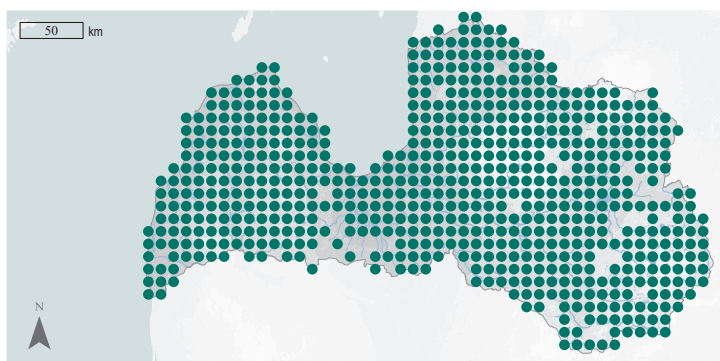
Aizsardzība. Pelēkā zīlīte nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču ligzdo daudzās no šīm teritorijām. Tiek veikts populācijas monitorings (Auniņš, Mārdega 2021). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, mežā ir jāsaglabā

3.288. attēls. Pelēkās zilītes ligzdošanas biotops.
Foto: Ieva Mārdega.

stāvoši mirušie koki un jānosaka mežizstrādes pārtraukums ligzdošanas laikā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

3.289. attēls. Pelēkās zilītes ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Willow Tit – *Poecile montanus*. The distribution in Latvia has not changed significantly since the 1980s. The AOO of the breeding population is 10,036 km², the EOO – 86,974 km². The breeding population is estimated at 104,025–207,619 pairs (208,050–415,238 adult individuals). The population is declining in the long term, as well as in the short term. It has declined by 26.9% on average over ten years, but, due to uncertainty, a decline of more than 30% is likely. Inhabits moist coniferous and mixed forests. The threats have not been studied in Latvia, but it is likely that the most significant threat is forestry activities, including the destruction of nests by logging during the breeding season. Monitoring of the population is ongoing. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. Preservation of dead and dying snags in the forest and the suspension of logging during the breeding season needs to be observed to conserve the species.

Literatūras saraksts

- Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Dienas putnu valsts monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 59.
- BirdLife International 2019. *Poecile montanus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T155139697A155139155. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T155139697A155139155.en>. [skatīts 21.01.2023.]
- BirdLife International 2021. *Poecile montanus* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T155139697A200206517. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T155139697A200206517.en>. [skatīts 21.01.2023.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.

Upes kauķis

Locustella fluviatilis

(Wolf, 1810)

VU Ligzdojošā populācija

3.290. attēls. Upes kauķis.
Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Par zvīrbuli nedaudz mazāks un krietni slaidāks putns. Mugurpuse tumši olīvbrūna bez raibumiem. Vēderpuse gaiša ar izplūdušiem tumšākiem plankumiem vai svītriņām uz rīkles un krūtīm. Visaktīvākais krēslas stundās un naktī, bet bieži dzied arī pa dienu. Pārtiek no kukaiņiem, zirnekļiem un citiem bezmugurkaulniekiem. Ligzda uz zemes, rūpīgi paslēpta augājā. Dējumā 4–6 olas, gadā viens perējums. Gājputns, ziemo Āfrikā (LOB 1998).

Izplatība. Ligzdošanas areāls sniedzas no Eiropas centrālās daļas līdz Rietumsibīrijai. Ziemo Āfrikas DA daļā (BirdLife International 2017). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā palielinājusies, galvenokārt areāla Z daļā (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu ir palielinājusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu tā ir samazinājusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 5636 km², sastopamības apgabals (EOO) – 83 496 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2017). Mazinās arī Eiropas populācija. Igaunijā un Krievijā populācija sarūk. Lietuvā populācija īstermiņā sarūk, ilgtermiņā – stabila. Baltkrievijā populācija stabila (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 26 385–80 947 pāri (52 770–61 894 pieauguši indivīdi). Īstermiņā populācija ir stabila, bet ilgtermiņā sarūk (Ķerus u. c. 2021). Desmit gados populācija ir samazinājusies par 43%.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: sīsinātājkauķu Locustellidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU A2b, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (VU 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 3.3. Boreālais krūmājs, 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 14.2. Ganības.

Draudi: 2.1. Augkopība.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo briķšņainas, lakstaugiem bagātas ūdenstilpju piekrastes, mežmalas, aizzēlušus izcirtumus, mitras lauces mežā, arī palieņu pļavas, dažādas citas mitras, krūmainas pļavas (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 2,2 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti. Ligzdošanas vietās, iespējams, drauds ir lauksaimniecības intensitātes palielināšanās, it īpaši krūmu novākšana lauksaimniecības zemēs. Iespējams, to nelabvēlīgi ietekmē arī apstākļi ziemošanas vietās Āfrikā.

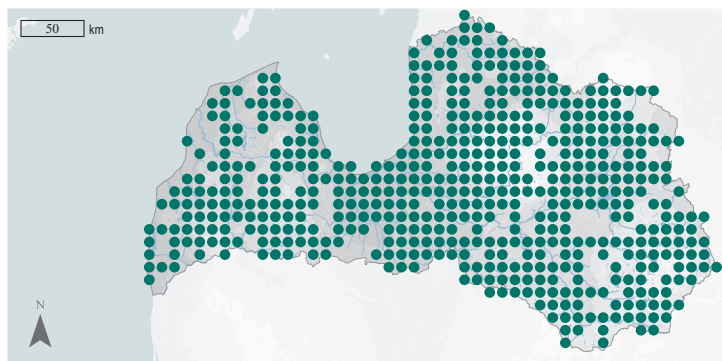
Aizsardzība. Upes kauķis nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču ir sastopams vairākās no

3.291. attēls. Upes ķauķa ligzdošanas biotops.
Foto: Kaspars Funts.

šīm teritorijām. Tiek veikts sugas populācijas monitorings (Auniņš, Mārdega 2021). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā krūmu grupas zālajos un ūdenstilpju krastos.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

3.292. attēls. Upes ķauķa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

River Warbler – *Locustella fluviatilis*. In Latvia, the distribution increased between 1980–1984 and 2000–2004 and declined between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 5,636 km², the EOO – 83,496 km². The breeding population is estimated at 26,385–80,947 pairs (52,770–61,894 adult individuals). The population is stable in the short term but declining in the long term. The population has declined by 43% within ten years. The species inhabits shrubby, herb-rich banks of water bodies, forest edges, overgrown clearings, moist forest glades, as well as floodplain grasslands and various other wet, shrubby grasslands. At breeding sites, the increase in agricultural intensity, especially the removal of shrubs on farmland, is a potential threat. The species may also be adversely affected by conditions at its wintering sites in Africa. Monitoring of the population of the species is ongoing. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. Conservation of the species requires the preservation of shrub clusters in grasslands and along the banks of water bodies.

Literatūras saraksts

- Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Dienas putnu valsts monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 59.
- BirdLife International 2017. *Locustella fluviatilis* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T22714679A111075343. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-1.RLTS.T22714679A111075343.en>. [skatīts 27.01.2023.]
- BirdLife International 2021. *Locustella fluviatilis* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22714679A166373650. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22714679A166373650.en>. [skatīts 27.01.2023.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

Kärklu kauķis

Locustella naevia

(Boddaert, 1783)

VU Ligzdojošā populācija

3.293. attēls. Kärklu kauķis.
Foto: Rolands Linejs, Dabasdati.lv.

Morfoloģija un bioloģija. Par zvīrbuli mazāks un krietni slaidāks putns. Mugurpuse olīvbrūna ar tumšiem raibumiem. Vēderpuse gaiša ar neizteiktām tumšām svītrīņām krūšu daļā. Uz ķermeņa sāniem un zemastes spalvām tumši garenraibumi. Slēpts dzīvesveids. Visaktīvākais krēslā un naktī. Pārtiek no kukaiņiem un citiem bezmugurkaulniekiem. Ligzdu no sausiem zāļu stiebriem būvē uz zemes, rūpīgi paslēptu augājā. Dējumā 5–6, retāk 4–7 olas, gadā 1–2 perējumi. Gājputns, ziemo Āfrikā (LOB 1998).

Izplatība. Ligzdošanas areāls no Pireneju pussalas ziemeļiem sniedzas pāri lielākajai daļai Eiropas un tālāk līdz Mongolijas R daļai. Zīmošanas areāls sadrumstalots – Āfrikas R daļā, Austrumāfrikā un Indijā (BirdLife International 2017). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā kopumā nedaudz palielinājusies (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu ir palielinājusies, bet starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu tā ir samazinājusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 5008 km², sastopamības apgabals (EOO) – 84 503 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija stabila (BirdLife International 2017). Eiropas populācija sarūk. Igaunijā un Baltkrievijā populācija sarūk. Lietuvā ilgtermiņā populācija ir stabila, īstermiņā – sarūk. Krievijā ilgtermiņa populācijas tendence nav zināma, bet īstermiņā populācijā ir reģistrēts pieaugums (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā popu-

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: sīsnātājkauku Locustellidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU A2b, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (LC 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi, 14.2. Ganības.

Draudi: 2.1. Augkopība, 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas, 11.1. Dzīvotņu nobīde un pasliktināšanās.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

lācija ir 22 932–44 570 pāru (45 864–89 140 pieaugušu indivīdu). Īstermiņā populācija mazinās, bet ilgtermiņā pieaug (Ķerus u. c. 2021). Desmit gados populācija ir samazinājusies par 45%.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo palieņu pļavas, lakstaugiem bagātas ūdenstilpju piekrastes, zemos purvus, reizēm pat labības laukus vai to malas (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 1,9 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud zemes

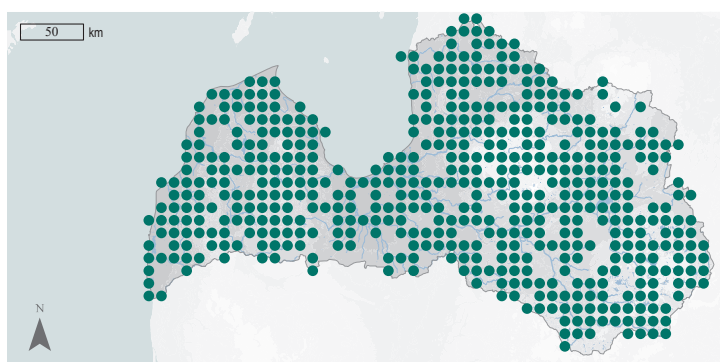
3.294. attēls. Kārklų ķauķa ligzdošanas biotops.
Foto: Edgars Trops.

apsaimniekošanas pārmaiņas, piemēram, lauksaimniecības intensifikācija, kas izraisa

zālāju iznīcināšanu, mitrāju nosusināšanu un krūmu novākšanu. Nākotnē sugu var apdraudēt arī klimata pārmaiņas (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Kārklų ķauķis nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču ir sastopams vairākās no šīm teritorijām. Tiek veikts sugas populācijas monitorings (Keišs 2021). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, ir jā saglabā augstu lakstaugu grupas zālajos, laukmalās, upmalās u. tml.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.295. attēls. Kārklų ķauķa ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Common Grasshopper-warbler – *Locustella naevia*. In Latvia, the distribution increased between 1980–1984 and 2000–2004 and declined between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 5,008 km², the EOO – 84,503 km². The breeding population is estimated at 22,932–44,570 pairs (45,864–89,140 adult individuals). The population is declining in the short term, but growing in the long term. The population has declined by 45% within ten years. The species inhabits floodplain grasslands, waterfronts rich in herbaceous plants, fens, and sometimes even cereal fields or field boundaries. The species is threatened by changes in land management, such as increasing agricultural intensity, which are leading to the destruction of grasslands, the drainage of wetlands and bush encroachment. In the future, the species may also be threatened by climate change. Monitoring of the population of the species is ongoing. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. The preservation of groups of tall herbaceous plants in grasslands, fields, riversides, and similar sites is required for the conservation of the species.

Literatūras saraksts

- BirdLife International 2017. *Locustella naevia* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T22714657A118740792. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-3.RLTS.T22714657A118740792.en>. [skatīts 28.01.2023.]
- BirdLife International 2021. *Locustella naevia* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22714657A166373109. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22714657A166373109.en>. [skatīts 28.01.2023.]
- Keišs, O. 2021. Fona monitoringa gala atskaite par 2021. gadu: „Naktspatņu monitorings lauksaimniecības zemēs”. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 32.
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Kļavņova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

Svirlītis

Phylloscopus sibilatrix

(Bechstein, 1793)

Ligzdojošā populācija

3.296. attēls. Svirlītis.

Foto: Jānis Jansons.

Morfolģija un bioloģija. Lielākais no kauķīšiem. Apspalvojums samērā spilgts. Spārnu virspuse un mugura dzeltenzaļa. Labi redzamas dzeltenas krūtis, balts vēders un uzkrītoša dzeltena uzacs svītra. Pārtiek no lapotnē atrodamiem zirnekļiem un kukaiņiem. Vietās ar dažādu pameža biežumu un zemsedzes struktūru, uz zemes sūnās, zālē vai pat uz kailas zemes no zāles un sūnām būvē ļoti rūpīgi nomaskētu lodveida ligzdu. Dējumā 4–8 olas, gadā 1–2 perējumi. Gājputns, ziemo Āfrikā (LOB 2002).

Izplatība. Ligzdošanas areāls no Francijas rietumos aptver lielāko daļu Eiropas un sniedzas līdz Rietumsibīrijai. Ziemo Āfrikā, galvenokārt centrālajā daļā (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā mazliet mazinājusies (Keller et al. 2020). Latvijā izplatība kopš 20. gs. 80. gadiem nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 16 164 km², sastopamības apgabals (EOO) – 88 306 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2016). Arī Eiropas populācija sarūk. Īstermiņā populācija mazinās Igaunijā, Krievijā un Lietuvā. Igaunijā populācija mazinās arī ilgtermiņā. Baltkrievijas un ilgtermiņā arī Lietuvas populācija ir stabila. Krievijas populācijas ilgtermiņa tendence nav zināma. Latvijā ligzdojošā populācija ir 517 243–696 347 pāri (1 034 486–1 392 694 pieauguši indivīdi). Ilgtermiņā populācija pieaug, īstermiņa tendence iepriekš klasificēta kā stabila (Ķerus u. c. 2021),

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: kauķīšu Phylloscopidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU A2b, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (LC 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs.

Draudi: 5.3. Mežizstrāde un koksnes ieguve.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

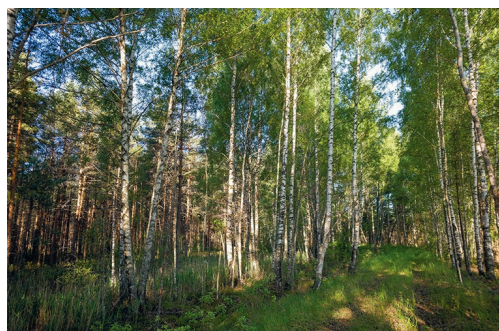
taču, aprēķinot populācijas pārmaiņas pēdējos desmit gados un pamatojoties uz jaunākajiem datiem, redzams samazinājums par 33%.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo dažādu tipu mežaudzes, retāk vecus parkus, kapsētas u. tml. (LOB 2002). Paaudzes ilgums: 2,6 gadi (BirdLife International 2021).

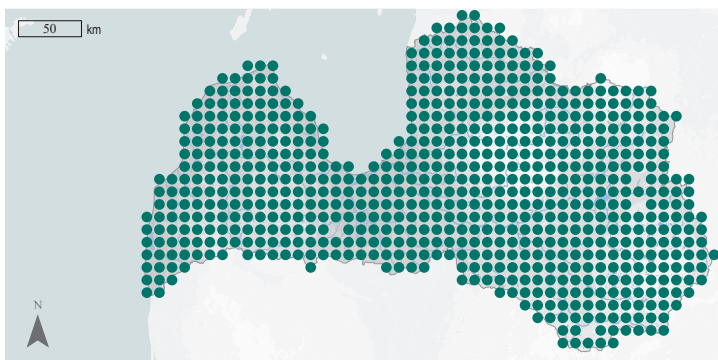
Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pēti, bet ir ticami, ka galvenais drauds sugai ligzdošanas vietās ir mežsaimnieciskā darbība. Iespējami draudi arī ziemošanas vietās, bet tie nav zināmi.

Aizsardzība. Svirlītis nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču ir sastopams daudzās no šīm teritorijām. Tiek veikts sugas populācijas

3.297. attēls. Svirliša ligzdošanas biotops.
Foto: Edgars Tropš.

3.298. attēls. Svirliša ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Wood Warbler – *Phylloscopus sibilatrix*. The distribution in Latvia has not changed significantly since the 1980s. The AOO of the breeding population is 16,164 km², the EOO – 88,306 km². The breeding population is estimated at 517,243–696,347 pairs (1,034,486–1,392,694 adult individuals). The population is growing in the long term, the short-term population trend was previously classified as stable, but the calculation of population change over the last decade that is based on the most recent data demonstrates a 33% decrease. The species inhabits various types of woods and, less often, old parks, cemeteries, etc. Forestry activities are likely to be the main threat to the species in its breeding grounds in Latvia. There may also be threats in wintering areas, but they are unknown. Monitoring of the population of the species is ongoing. The legal status of the species does not need to be changed in Latvia. Suspension of logging during the breeding season and the preservation of the understory are required to conserve the species.

Literatūras saraksts

- Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Dienas putnu valsts monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 59.
- BirdLife International 2016. *Phylloscopus sibilatrix*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22715260A87668662. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22715260A87668662.en>. [skatīts 28.01.2023.]
- BirdLife International 2021. *Phylloscopus sibilatrix* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22715260A166382121. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22715260A166382121.en>. [skatīts 28.01.2023.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 2002. Latvijas meža putni. 2. izdevums. Rīga, 224.

monitorings (Auniņš, Mārdega 2021). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā nav jāmaina. Lai aizsargātu sugu, ir jāpārtrauc mežizstrāde ligzdošanas laikā un jāsaglabā pamežs.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

Lakstīgala

Luscinia luscinia

(Linnaeus, 1758)

VU Ligzdojošā populācija

3.299. attēls. Lakstīgala.
Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Par zvirbuli mazliet lielāks, slaidš, brūnganpelēks putns ar tumši rūsganu asti. Ķermeņa apakšpuse bāli pelēka ar raibumiņiem ķermeņa sānos. Pārtiek galvenokārt no dažādiem kukaiņiem un to kāpuriem, sliekām, gliemežiem un citiem bezmugurkaulniekiem. Ēd arī ogas un citus sīkus augļus. Ligzdu būvē krūmos uz zemes pērnajās lapās. Tā ir paprāva, no sausām lapām veidota “irdena” būve. Dējumā 4–6 olas, gadā viens perējums, taču pēc dējuma izpostīšanas var perēt atkārtoti. Gājputns, ziemo Āfrikā (LOB 1998).

Izplatība. Ligzdošanas areāls no Dānijas un Dienvidnorvēģijas sniedzas līdz Sibīrijas centrālajai daļai. Ziemo Āfrikas DA daļā (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā nav būtiski mainījusies (Keller et al. 2020). Izplatība Latvijā kopš 20. gs. 80. gadiem nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 12 404 km², sastopamības apgabals (EOO) – 87 558 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija ir stabila (BirdLife International 2016). Eiropas populācija pieaug. Baltkrievijā populācija stabila, Krievijā – pieaug, bet Igaunijā un Lietuvā – sarūk (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 122 229–212 537 pāri (244 458–425 074 pieauguši indivīdi). Ilgtermiņā populācija pieaug, īstermiņā iepriekš klasificēta kā stabila (Ķerus u. c. 2021), taču pēdējos desmit gados tā ir samazinājusies par 34%.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: muškērāju Muscicapidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU A2b, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (LC 2020), Somija (LC 2019), Igaunija (NT 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 1.1. Boreālais mežs, 1.4. Mērenās joslas mežs, 3.3. Boreālais krūmājs, 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strausti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 14.2. Ganības, 14.4. Lauku sētas un dārzi, 14.5. Urbānas teritorijas.

Draudi: 2.1. Augkopība, 9.3. Lauksaimnieciskās un mežsaimnieciskās izcelsmes piesārņojums.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo upmalu un mežmalu krūmājus, bieži dažādas nogāzes, mitras, krūmainas pļavas pie upēm un strautiem, dārzus un to apkārtni, reizēm arī vecus aizaugušus parkus (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 2,2 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

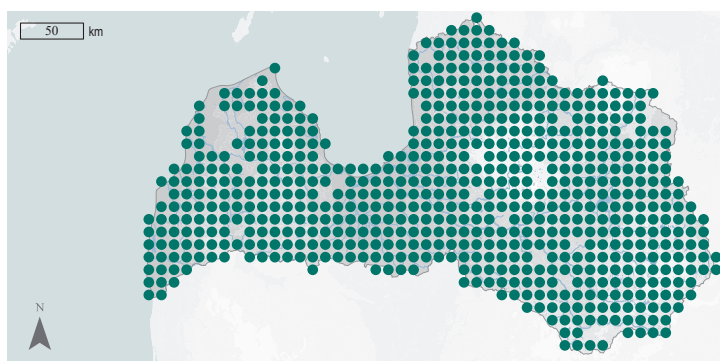
Apdraudējums. Latvijā draudi nav pēti. Ticami, ka suga apdraud lauksaimniecības intensitātes palielināšanās, tostarp krūmu novākšana no lauksaimniecības zemēm un pesticīdu lietojuma pieaugums.

3.300. attēls. Lakstīgalas ligzdošanas biotops.
Foto: Edgars Trops.

Aizsardzība. Lakstīgala nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču ir sastopama daudzās no šīm teritorijām. Tiek veikts sugas populācijas monitorings (Auniņš, Mārdega 2021). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaģlabā krūmi ūdeņu malās un mežmalās un jāmazina pesticīdu lietojums.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

3.301. attēls. Lakstīgalas ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Thrush Nightingale – *Luscinia luscinia*. The distribution in Latvia has not changed significantly since the 1980s. The AOO of the breeding population is 12,404 km², the EOO – 87,558 km². The breeding population is estimated at 122,229–212,537 pairs (244,458–425,074 adult individuals). The population is growing in the long term, it was previously classified as stable in the short term, but has declined by 34% in the last ten years. The species inhabits shrubs on river banks and forest edges, it often occurs on different slopes, wet, shrubby grasslands along rivers and streams, gardens and the surroundings thereof, and sometimes, also old overgrown parks. The species is likely to be threatened by increasing agricultural intensity, including the removal of shrubs from farmland and the increased use of pesticides. Monitoring of the population of the species is ongoing. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. Conservation of the species requires the maintenance of shrubs on river banks and forest edges and the reduction of pesticide use.

Literatūras saraksts

- Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Dienas putnu valsts monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 59.
- BirdLife International 2016. *Luscinia luscinia*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22709691A87882842. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22709691A87882842.en>. [skatīts 05.02.2023.]
- BirdLife International 2021. *Luscinia luscinia* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22709691A166350710. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22709691A166350710.en>. [skatīts 05.02.2023.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanesi, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňová, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

Lukstu čakstīte

Saxicola rubetra

(Linnaeus, 1758)

VU Ligzdojošā populācija

3.302. attēls. Lukstu čakstīte.
Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Par zvīrbuli mazāks, slaidis, rūsgani brūnraibs putns. Tēviņam mugurpuse, galvas virsa un ausu laukums tumši brūnpelēks ar gaišākiem raibumiem uz pleciem, muguras un galvas virsas. Balta uzacs svītra, bārdas svītra un balti laukumi muguras sānos, uz spārniem un pie astes pamatnes. Rīkle, krūtis, kakla sāni un sāni rudi, vēders balts. Mātītei ķermeņa virspuse un galva pelēkbrūni raiba. Uzacs svītra un bārdas svītra bāli bēša, baltie laukumi uz astes mazāk izteikti. Bieži novērojama, tupot atsevišķa krūma vai augstāka cera galotnē. Pārtiek galvenokārt no dažādiem kukaiņiem un to kāpuriem. Ligzdu no dažādiem zāļu stiebriem vij augstāku lakstaugu cerā uz zemes. Dējumā 4–7 olas, gadā 1–2 perējumi. Gājputns, ziemo Āfrikā (LOB 1998).

Izplatība. Ligzdošanas areāls aptver gandrīz visu Eiropu (mazāk – D daļā) un sniedzas uz austrumiem līdz Altajam. Ziemeļāfrikā uz dienvidiem no Sahāras tuksneša, bet lielākoties uz ziemeļiem no ekvatora (BirdLife International 2016). Kopš 20. gs. 80. gadiem Eiropā izplatība nedaudz mazinājusies areāla D un R daļā (Keller et al. 2020). Izplatība Latvijā kopš 20. gs. 80. gadiem nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 14 732 km², sastopamības apgabals (EOO) – 88 344 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2016). Arī Eiropas populācija mazinās. Igaunijā un īstermiņā arī Lietuvā

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: muškērāju Muscicapidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU A2b, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NT 2020), Somija (VU 2019), Igaunija (LC 2019).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi, 14.1. Aramzeme, 14.2. Ganības.

Draudi: 2.1. Augkopība.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

populācija sarūk. Ilgtermiņā Lietuvas populācija stabila. Stabila arī Krievijas un Baltkrievijas populācija (Krievijā ilgtermiņa tendence – nezināma) (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 219 263–313 964 pāri (438 526–627 928 pieauguši indivīdi). Ilgtermiņā populācija stabila, bet īstermiņā sarūk (Ķerus u. c. 2021). Desmit gados populācija ir samazinājusies par 46%.

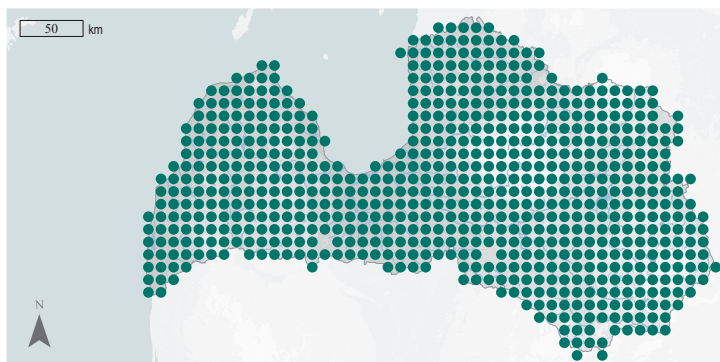
Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo mitras pļavas un dažādus citus zālājus ar atsevišķiem krūmiņiem, aizaugušus tīrumus u. tml., arī klajus augstos purvus (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 2,3 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

3.303. attēls. Lukstu čakstītes ligzdošanas biotops.
Foto: Edgars Trops.

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pēti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud lauksaimniecības intensifikācija un agrāks plaušanas laiks (BirdLife International 2021).

3.304. attēls. Lukstu čakstītes ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Whinchat – *Saxicola rubetra*. There have been no significant changes in distribution in Latvia since 1980s. The AOO of the breeding population is 14,732 km², the EOO – 88,344 km². The breeding population is estimated at 219,263–313,964 pairs (438,526–627,928 adult individuals). The population is stable in the long term but declining in the short term. The population has declined by 46% within ten years. The species inhabits wet grasslands and various other grasslands, with occasional shrubs, overgrown fields, etc., including open raised bogs. The species is threatened by increasing agricultural intensity and earlier mowing times. Monitoring of the population of the species is ongoing. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. Extensive grassland management is required to protect the species.

Literatūras saraksts

- Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Dienas putnu valsts monitorings. Gala atskaite par 2021. gadu. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 59.
- BirdLife International 2016. *Saxicola rubetra*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22710156A87906903. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22710156A87906903.en>. [skatīts 09.02.2023.]
- BirdLife International 2021. *Saxicola rubetra* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22710156A166355215. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22710156A166355215.en>. [skatīts 09.02.2023.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

Aizsardzība. Lukstu čakstīte nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, bet ir sastopama daudzās no šīm teritorijām. Tiek veikts sugas populācijas monitorings (Auniņš, Mārdega 2021). Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, zālāji ir jāapsaimnieko ekstensīvi.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš, Ainārs Auniņš.

Citroncielava

Motacilla citreola

Pallas, 1776

VU Ligzdojošā populācija

3.305. attēls. Citroncielava.
Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Baltās cielavas lielumā. Tēviņam vēderpuse un galva spilgti citrondzeltena, no pelēkās muguras norobežota ar melnu joslu no pakauša un kakla sānos. Spārni tumši. Mātītei pelēcīga galvas virsa un auss laukums, gaiši dzeltens zods, uzacs un bārdas svītra. Pārtiek no kukaiņiem. Ligzda uz zemes, rūpīgi maskēta. Dējumā 4–6 olas, gadā divi perējumi. Gājputns, ziemo Dienvidāzijā (LOB 1998).

Izplatība. Ligzdošanas areāls no Eiropas centrālās daļas līdz Krievijas centrālajai daļai (uz dienvidiem – līdz Himalajiem). Ziemo Āzijas D daļā (BirdLife International 2019). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā stipri palielinājusies, sugai ienākot no austrumiem (Keller et al. 2020). Retās sastopamības dēļ izplatības pārmaiņas Latvijā starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu nevar novērtēt statistiski, bet ir ticami, ka tā ir palielinājusies. Izplatība pieaugusi arī starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 196 km², sastopamības apgabals (EOO) – 47 107 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija pieaug (BirdLife International 2019). Arī Eiropas populācija pieaug. Populācija pieaug visās Latvijas kaimiņvalstīs (BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 100–200 pāru (200–400 pieaugušu indivīdu). Gan ilgtermiņa, gan īstermiņa populācijas tendence ir pozitīva (Ķerus u. c. 2021).

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: cielavu Motacillidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU° D, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2019, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Somija (EN 2019), Igaunija (NT 2019), Lietuva (VU 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.4. Iekšzemes mitrāji – augstie, pārejas, zemie purvi.

Draudi: 7.3. Citas ekosistēmas izmaiņas.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: –.

Aizsardzības statuss Latvijā: –.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo palieņu pļavas un citus mitrus zālājus, arī purvus (LOB 1998; Dabasdati.lv; DDPS “Ozols”). Paaudzes ilgums: 2,8 gadi (BirdLife International 2021).

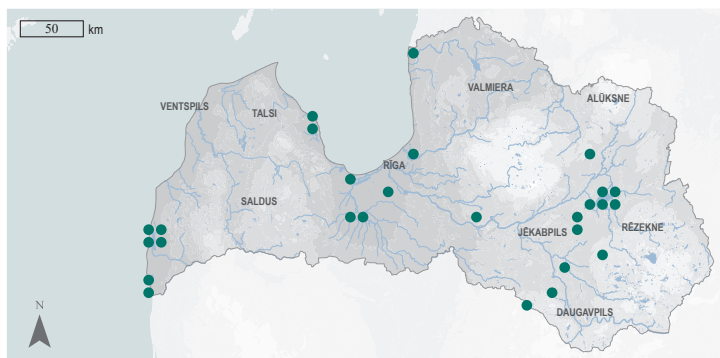
3.306. attēls. Citroncielavas ligzdošanas biotops.
Foto: Edmunds Račinskis.

Izmantošana un tirdzniecība. –

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, bet, iespējams, sugu apdraud mitro zālāju platību mazināšanās.

Aizsardzība. Citroncielava nav izveidošanas mērķsuga nevienā ĪADT vai putniem nozīmīgajā vietā, taču ir sastopama vairākās no šīm teritorijām. Suga ir jāiekļauj Latvijas īpaši aizsargājamo sugu sarakstā. Lai aizsargātu sugu, ir jāsaglabā mitrie zālāji.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.307. attēls. Citroncielavas ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Citrine Wagtail – *Motacilla citreola*. Due to its rarity, the change in distribution in Latvia between 1980–1984 and 2000–2004 cannot be estimated statistically, but it is likely that the distribution has increased. The distribution also increased between 2000–2004 and 2013–2017. The AOO of the breeding population is 196 km², the EOO – 47,107 km². The breeding population is estimated at 100–200 pairs (200–400 adult individuals). The long-term as well as short-term population trend is positive. The species inhabits floodplain grasslands and other wet grasslands, including wetlands. In Latvia, the threats have not been studied, but it is likely that the species is threatened by the loss of wet grasslands. The species needs to be included on the list of protected species of Latvia. Conservation of wet grasslands is essential for the protection of the species.

Literatūras saraksts

- BirdLife International 2019. *Motacilla citreola*. The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T22718379A154492004. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T22718379A154492004.en>. [skatīts 15.02.2023.]
- BirdLife International 2021. *Motacilla citreola* (Europe assessment) (errata version published in 2022). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22718379A221312383. [skatīts 15.02.2023.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňová, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

Dārza stērste

Emberiza hortulana

Linnaeus, 1758

 Ligzdojošā populācija

3.308. attēls. Dārza stērste.
Foto: Jānis Jansons.

Morfoloģija un bioloģija. Par dzelteno stērsti nedaudz mazāks putns. Tēviņam galva un krūtis zaļganpelēkas, vēderpuse kanēļkrāsā. Ap aci bāls gredzens. Rīkle un vaigu svītra dzeltenīga, bārdas svītra olīvzaļa. Mugurpuse brūna ar tumšu svītrojumu. Mātītei galva brūnganāka, krūtis nav tik košas, galvas virsa un krūtis ar sīkām svītriņām. Tēviņš dzied, sēžot kokā, krūmā vai uz vadiem. Pavasarī un vasarā barojas ar kukaiņiem un citiem bezmugurkaulniekiem, vēlāk arī ar sēklām. Parasti ligzdo nelielās grupās. Ligzda uz zemes, biežā augājā. Dējumā 3–5 olas, gadā parasti viens perējums. Gājputns, ziemo Āfrikā (LOB 1998).

Izplatība. Ligzdošanas areāls no Rietumeiropas, mazliet skarot arī Ziemeļāfriku, sniedzas līdz Mongolijas A daļai, ziemeļos – līdz Somijas centrālajai daļai. Sadrumstalots ziemošanas areāls Āfrikā no Mauritānijas līdz Somālijai (BirdLife International 2017). Kopš 20. gs. 80. gadiem izplatība Eiropā ievērojami mazinājusies visā izplatības areālā (Keller et al. 2020). Izplatība Latvijā ir samazinājusies starp 1980.–1984. un 2000.–2004. gadu un turpinājusi mazināties arī starp 2000.–2004. un 2013.–2017. gadu (Ķerus u. c. 2021). Latvijā ligzdojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 400 km², sastopamības apgabals (EOO) – 68 108 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācija sarūk (BirdLife International 2017). Populācija gan ilgtermiņā, gan īstermiņā sarūk ne tikai Eiropā kopumā, bet arī ikvienā no Latvijas kaimiņvalstīm

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: stērstu Emberizidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2023.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, LC 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (CR 2020), Somija (CR 2019), Igaunija (CR 2019), Lietuva (EN 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 14.1. Aramzeme, 14.2. Ganības, 14.4. Lauku sētas un dārzi.

Draudi: 2.1. Augkopība, 9.3. Lauksaimnieciskas un mežsaimnieciskas izcelsmes piesārņojums, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana.

Aizsardzības pasākumi: 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes III.

Putnu direktīvas pielikums: I.

Aizsardzības statuss Latvijā: ĪAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: –.

(BirdLife International 2021). Latvijā ligzdojošā populācija ir 144–700 pāru (288–1400 pieaugušu indivīdu). Ilgtermiņa tendence ir neskaidra, bet īstermiņa – nezināma.

Biotopi un ekoloģija. Apdzīvo lauku ainavu, kur krūmi un koku grupas mijas ar tīrumiem un pļavām, alejas, augļu dārzus, izcirtumus sausos mežos un apdzīvotas vietas (LOB 1998). Paaudzes ilgums: 2,7 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek medīta, taču Eiropas novērtējumā ir norādīts, ka tā tiek iegūta (BirdLife International 2021).

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pētīti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas līmeņa

novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Galvenais drauds sugai Eiropā ir maza mēroga daudzveidīgas lauksaimniecības aizstāšana ar plašām intensīvi apsaimniekotām lauksaimniecības

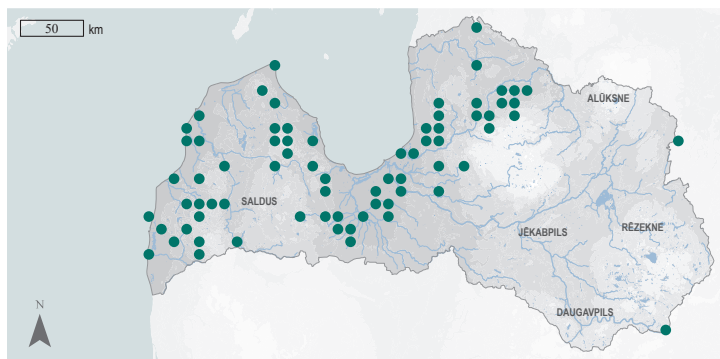
zemēm, tostarp, izmantojot insekticīdus un herbicīdus. Sugu apdraud arī dzīvotnes sadrumstalošana un medības migrācijas laikā (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” dārza stērste ir viena no mērķsugām Gaujas, Ķemeru un Rāznas Nacionālajos parkos, dabas parkos “Tervete”, “Engures ezers”, “Pape”, “Aiviekstes paliene”, dabas liegumos “Dzelves-Kroņa purvs”, “Melnā ezera purvs”, aizsargājamo ainavu apvidos “Augšdaugava”, “Vestiena”, “Ādaži”. Dārza stērstei nav noteikta neviena putniem nozīmīgā vieta. Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāsaglabā.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.309. attēls. Dārza stērstes ligzdošanas biotops. Foto: Ieva Mārdega.

3.310. attēls. Dārza stērstes ligzdojošās populācijas izplatība.

Summary

Oortolan Bunting – *Emberiza hortulana*. In Latvia, the distribution declined between 1980–1984 and 2000–2004 and continued to decline between 2000–2004 and 2013–2017 as well. The AOO of the breeding population is 400 km², the EOO – 68,108 km². The breeding population is estimated at 144–700 pairs (288–1,400 adult individuals). The long-term trend is unclear, and the short-term trend is unknown. Inhabits the countryside, where shrubs and groups of trees are interspersed with fields and grasslands, avenues, orchards, clearings in dry forests and settlements. The main threat to the species in Europe is the replacement of small-scale diversified agriculture with large-scale intensively managed farmland, including the use of insecticides and herbicides. The species is also threatened by habitat fragmentation and hunting during migration. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia.

Literatūras saraksts

- BirdLife International 2017. *Emberiza hortulana* (amended version of 2016 assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2017: e.T22720916A111136121. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2017-1.RLTS.T22720916A111136121.en>. [skatīts 22.02.2023.]
- BirdLife International 2021. *Emberiza hortulana* (Europe assessment). The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22720916A166422798. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22720916A166422798.en>. [skatīts 22.02.2023.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- Ķerus, V., Dekants, A., Auniņš, A., Mārdega, I. 2021. Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 511.
- LOB 1998. Latvijas lauku putni. Rīga, 208.

Mazais gulbis

Cygnus columbianus

(Ord, 1815)

VU Caurceļojošā populācija

3.311. attēls. Mazais gulbis.
Foto: Selga Bērziņa.

Morfoloģija un bioloģija. Liels ūdensputns. Abu dzimumu putni līdzīgi. Pieauguša putna apspalvojums ir pilnīgi balts. Knābis melns ar dzeltenu pamatu. Dzeltenais laukums nesniedzas līdz nāsij. Pārtiek galvenokārt no augu barības. Latvijā sastopams caurceļošanas laikā. Nelielā skaitā arī ziemo (LOB 1999).

Izplatība. Sugas ligzdošanas areāls saistīts ar tundru – Eirāzijas un Ziemeļamerikas Z daļu. Eiropā tas iesniedzas pavisam nedaudz – Krievijas Eiropas daļas pašos ziemeļos. Ziemošanas areāls Eiropā galvenokārt Rietumeiropā – no Īrijas līdz Vācijas Z daļai (BirdLife International 2016; Keller et al. 2020). Latvijā caurceļojošās populācijas apdzīvotā platība (AOO) ir 892 km², sastopamības apgabals (EOO) – 58 370 km².

Populācijas lielums un tā pārmaiņas. Pasaules populācijas tendence nav zināma un suga nav apdraudēta (BirdLife International 2016). Eiropas populācija (gan ligzdojošā, gan ziemojošā) sarūk, tāpēc klasificēta kā jutīga (BirdLife International 2021). Eiropā ligzdojošā populācija ir tikai Krievijas Eiropas daļā, tur tā ilgtermiņā sarūk. Igaunijas nelielā ziemojošā populācija ilgtermiņā sarūk, bet īstermiņā pieaug. Par citām kaimiņvalstīm nav datu. Lielākajās ziemošanas vietās – Lielbritānijā un Nīderlandē – populācija īstermiņā (Lielbritānijā arī ilgtermiņā) sarūk, taču Nīderlandes ziemo-tāju populācija ilgtermiņā pieaug (BirdLife International 2021). Caurceļojošās populācijas lielums nav zināms, bet ir aizdomas, ka tā ir mazāka nekā 1000 pieaugušu indivīdu. Populācijas tendence arī nav zināma.

Citi biežāk lietotie nosaukumi: –.

Dzimta: pīļu Anatidae.

Kategorija un kritēriji Latvijā: VU D1, 2022.

Kategorija globāli, Eiropā: LC 2016, VU 2020.

Statuss tuvējās valstīs: Zviedrija (NA 2020), Krievija (Eiropas daļas populācija, VU 2021).

Saskaņā ar IUCN metodiku.

Biotopi: 4.4. Mērenās joslas zālājs, 5.1. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgas upes/strauti/tērces (ieskaitot ūdenskritumus), 5.5. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens ezeri (>8 ha), 5.7. Iekšzemes mitrāji – pastāvīgi saldūdens purvi/tilpes (<8 ha), 9.9. Jūras zāles (daļēji iegrimumas), 13.4. Piekrastes iesāļūdens/sālsūdens lagūnas/lagūnu ezeri, 14.1. Aramzeme, 15.1. Ūdens baseini (>8 ha), 15.2. Dīķi (<8 ha), 15.3. Akvakultūru dīķi.

Draudi: 7.2. Dambji un ūdens saimniecības/izmantošana, 5.1. Sauszemes dzīvnieku medīšana un vākšana, 3.1. Naftas un gāzes ieguve, 9.2. Rūpnieciskās un militāras izcelsmes piesārņojums, 9.3. Lauksaimnieciskās un mežsaimnieciskās izcelsmes piesārņojums, 3.3. Atjaunojamā enerģija, 4.2. Komunālo pakalpojumu līnijas, 8.5. Vīrusu/prionu izraisītas slimības.

Aizsardzības pasākumi: 1.1. Atradņu/teritoriju aizsardzība, 1.2. Resursu un biotopu aizsardzība.

Konvenciju pielikumi: Bernes II, Bonnas II.

Putnu direktīvas pielikums: I.

Aizsardzības statuss Latvijā: IAS.

LSG iepriekšējie izdevumi: 2. kat. (1985).

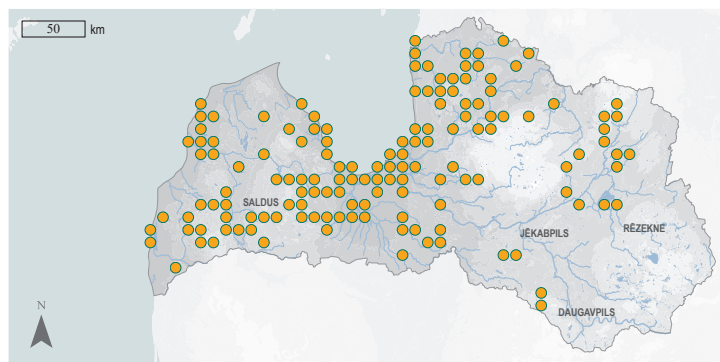
Biotopi un ekoloģija. Caurceļošanas laikā sastopams lauksaimniecības zemēs, upēs, ezeros, zivju dīķos un jūras piekrastē. Paaudzes ilgums: 11,7 gadi (BirdLife International 2021).

Izmantošana un tirdzniecība. Latvijā suga netiek mērķtiecīgi iegūta, taču tā tiek medīta citur Eiropā. Ieguves apjomi attiecībā tieši uz Latviju caurceļojošo populāciju nav zināmi.

Apdraudējums. Latvijā draudi nav pēti, tāpēc šeit ir aprakstīti Eiropas novērtējumā minētie draudi, kas varētu būt aktuāli Latvijas populācijai. Sugu apdraud mitrāju dzīvotņu degradācija un zudums nosusināšanas, naftas produktu piesārņojuma, kūdras ieguves, pārmaiņu mitrāju apsaimniekošanā, niedru dedzināšanas un pļaušanas un eutrofikācijas dēļ. Eiropas ziemeļos ligzdojošā populācija ir īpaši jutīga pret klimata pārmaiņām, turklāt to apdraud naftas un gāzes ieguve. Mirstību rada naftas noplūdes spalvu maiņas un apstāšanās vietās, sadursmes ar elektrolīnām un vējturbīnām un saindēšanās ar svinu (no svina skrotīm un makšķerēšanas atsvāriem). Suga tiek medīta gan likumīgi, gan nelegāli. Suga ir jutīga pret putnu gripu, tāpēc to var apdraudēt šīs slimības uzliesmojumi nākotnē (BirdLife International 2021).

Aizsardzība. Saskaņā ar likumu “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” mazais gulbis ir viena no izveidošanas mērķsugām 19. IADT. Caurceļojošo mazo gulbju aizsardzība ir viens no putniem nozīmīgās vietas “Lubāns un zivju diķi” mērķiem (Račinskis 2004). Sugas aizsardzības juridiskais statuss Latvijā ir jāslāpē. Lai aizsargātu sugu, efektīvi jākontrolē svina municijas lietošanas aizliegums mitrājos. Jāizslēdz svina saturošu makšķerēšanas atsvāru izmantošana. Elektrolīnijas, kur tās apdraud gulbjus, ir jāapriko ar elementiem, kas padara tās labāk redzamas.

Novērtētāji: Viesturs Ķerus, Andris Avotiņš.

3.312. attēls. Mazā gulbja caurceļojošās populācijas izplatība.

Summary

Tundra Swan – *Cygnus columbianus*. The AOO of the population migrating through Latvia is 892 km², the EOO – 58,370 km². The size of the population migrating through Latvia is unknown, but it is suspected to be less than 1,000 adult individuals. The population trend is also unknown. During migration, it is found on farmland, rivers, lakes, fish ponds, and seashores. The species is threatened by the degradation and loss of wetland habitats due to drainage, oil product pollution, peat extraction, changes in wetland management, burning and mowing of reeds, and eutrophication. Mortality of the species is caused by oil spills at the sites of feather moulting and migration stopovers, collisions with power lines and wind turbines, and lead poisoning (from lead shot and fishing weights). The species is hunted both legally and illegally. The species is susceptible to avian influenza. The legal status of protected species needs to be maintained in Latvia. The conservation of the species requires effective control of the ban on lead ammunition in wetlands. The use of fishing weights containing lead should be banned. Power lines, where they pose a threat to *Cygnus* spp., need to be equipped with elements that improve their visibility.

Literatūras saraksts

- BirdLife International 2016. *Cygnus columbianus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2016: e.T22679862A89644875. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2016-3.RLTS.T22679862A89644875.en>. [skatīts 09.03.2022.]
- BirdLife International 2021. *Cygnus columbianus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2021: e.T22679862A166191206. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2021-3.RLTS.T22679862A166191206.en>. [skatīts 09.03.2022.]
- Keller, V., Herrando, S., Voříšek, P., Franch, M., Kipson, M., Milanese, P., Marti, D., Anton, M., Klvaňova, A., Kalyakin, M.V., Bauer, H.-B., Foppen, R.P.B. 2020. European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967.
- LOB 1999. Latvijas ūdeņu putni. Rīga, 208.
- Račinskis, E. 2004. Eiropas Savienības nozīmes putniem nozīmīgās vietas Latvijā. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 176.